

**Тимофєєв В.Я.
Ушанова С.В.**

**ЗАВДАННЯ
КОЗАЦЬКОГО
РУХУ**

**Дніпро
«Середняк Т.К.»
2020**

УДК 373.035:355](477)
Т 41, У 93
ISBN 978-617-7822-64-5

© Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Завдання козацького руху. –
Дніпро: Середняк Т.К., 2020, - 256 с.

* * *

*Ідеали козацтва не мають строку давності,
бо це ідеали порядності, відданості й патріотизму.*

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: **йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький! – досвід державотворення.**

Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Постає сучасне українське лицарство – духовно постає Україна. Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі й гідності України, її традицій, її культури.

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема право на свободу.

Автори: **Тимофєєв Валерій Якович** - педагог, теоретик козацько-лицарського виховання; кращий освітянин України 2002, 2016, 2018 років; отаман-координатор Українського Буджацького козацтва. Головний редактор альманахів козацтва Буджаку: «Козацький вісник» (1991-1998), «Козак» (1998-2001), «Річ про Адамівську Січ» (2001-2003), «Річ про Буджацьку Січ» (2004-2006), «Річ про Січ» (2007), «Козак Задністров'я» (2008-2010), «Річ про Буджацьку Січ» (2010-т.ч.). Автор 40 монографій та більше 200 наукових і науково-популярних публікацій з історії, історіографії сучасного козацтва і козацької педагогіки та реалізації ідей козащини в практику діяльності козацьких організацій, громад і навчальних закладів.

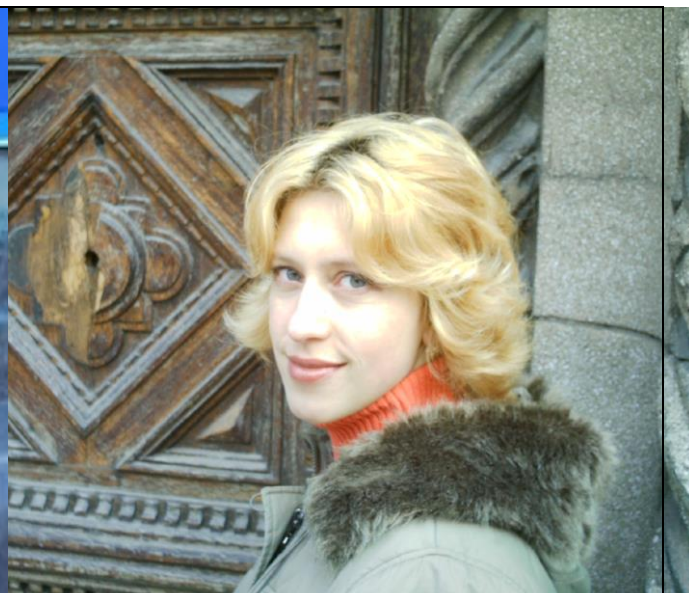
Ушанова Світлана Валеріївна - історик. Наукові інтереси – сучасне козацтво Південної України. Автор книг «Сучасне українське козацтво на півдні Одещини» (2005, 2015), «Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини» (2006, 2015), «Сучасне лицарство Задністров'я» (2007, 2015), «Задністровці. Нарис» (2008), «Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник» (2010, 2013), «Козацтво Буджаку XVIII-XIX, XX-XXI ст.» (2008, 2009, 2019), «Сучасне козацтво Буджаку. Довідник» (2017). Співавтор (із Тимофєєвим В.Я.) 11-томника (20 книг) «Архіви козащини Задністров'я» (2003-2010), «Довідник козака Буджаку» (2009, 2010, 2011), 3-томника (5 книг) «Архіви козащини Буджаку» (2011-2012), 5-томника (7 книг) «Архіви козащини Одещини» (2010-2012), 12-томника (15 книг) «Лицарі України. Енциклопедія козацького руху Буджаку» (2005-2018), 3-томника «Час виховувати лицарів» (2010, 2015, 2017), «Українське Буджацьке козацтво. Енциклопедія» (2020).

ISBN 978-617-7822-64-5

© Тимофєєв В.Я., 2020.
© Ушанова С.В., 2020.

Тимофєєв Валерій Якович

Ушанова Світлана Валеріївна

ВІД АВТОРІВ.

Книга, що пропонується читачам, входить до складу серії з трьох книг: **1.«Козацтво Буджаку XVIII-XIX століть»** (вийшла самодруком у 2008 році; друком у 2019 році - видавництво «Середняк Т.К.», Дніпро), **2.«Козацтво Буджаку XX-XXI століть»** (вийшла самодруком у 2009 році; друком у 2019 році - видавництво «Середняк Т.К.», Дніпро) і, власне, - **3.«Завдання козацького руху»**, яка структурно складається з трьох частин – зауваження щодо технології: **1.Розбудови та формування колективу школи національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства; 2.Побудови громадсько-політичної програми діяльності козацької громадської організації; 3.Розбудови і формування колективу козацької громадської організації.** Книга ця - підсумок роботи керівників, виховників шкіл, отаманів, старшини та старійшин **УБК.**

Зміст двох перших книг (Історія козацтва Буджаку XVIII-XXI століть):

А. КОЗАЦТВО БУДЖАКУ XVIII-XIX СТОЛІТЬ. Замість вступу. I. Задністрова Січ. 1.1710. Мазепинці. 2.1740. Некрасівці. 3.1775. Запорожці. 4.1828. Задунайці. II. Козацькі війська. 1.1807. Усть-Дунайське. 2.1807-1828. Загони Усть-Дунайського. 3.1828-1856. Буджацьке. 4.1856-1869. Новоросійське. Закінчення.

Б. КОЗАЦТВО БУДЖАКУ XX-XXI СТОЛІТЬ. Замість вступу. I. Буджацьке козацтво. 1.1917-1918. Роки Першої Української революції. 2.1918-1944. Роки окупації. 3.1945-1972. Післявоєнні роки. 4.1973-1987. Вільнокозацький період. 5.1988-1991. Розбудовний період. II. Українське Буджацьке козацтво. 6.1992-1995. Перехідний період. 7.1996-1999. Реєстровий період. 8.2000-2005. Установчий період. 9.2006-2010. Програмний період. 10.2010-2013. Передмайданний період. 11.2013- т. ч. Сучасний період. Закінчення.

Для кращого розуміння «Зауважень щодо технології» автори рекомендують ознайомитись із книгами серії «Суб'єктивні нотатки Козака» (вони є у вільному доступі в Інтернеті), які виходили самодруком: «Адамівський Осередок Козацтва» (2003), «Задністрова Січ» (2010), «Буджацьке козацтво» (2013), «Українське Буджацьке козацтво» (2018), «Українське козацтво Буджаку» (2020). В цих книгах аналізується діяльність козацьких організацій (від сільських до регіональних) та розвиток козацького громадського руху Буджаку на протязі періоду 1988-2020 років.

***«А хто сотворить і навчить, той великим назветься у Царстві Небесному»
(Мф. 5:19).***

ВСТУП.

1. Держава і козацтво.

Оволодіваючи козацькою духовністю і вступаючи до лав козацтва, українці ставали славним і звитяжним братством лицарів волі, чесних власників, палких патріотів і повноправних господарів рідної землі. Це був не лише волелюбний військовий орден, що постійно стояв на чатах своєї материзни і дідизни, охороняв рідну мову, культуру, духовність, етнічну територію від ворожих навал. Козаки були землеробами і хліборобами, митцями і вченими, культурними і державними діячами, тим соціальним станом, який на свої могутніх раменах зберігав і плекав українську націю, державу. Козацтво було невичерпним джерелом української еліти, яка виконувала історичну націотворчу і державотворчу місію.

Видатні козацькі державотворчі, гетьмани, полковники, кошові отамани С.Наливайко, П.Сагайдачний, І.Сірко, І.Богун, Б.Хмельницький, І.Виговський, М.Кривоніс, І.Мазепа, П.Калнишевський завжди залишалися в національній свідомості як високі взірці відваги і звитяги, синівської любові, вірного служіння інтересам Матері-України. **Доки Україна мала козацтво, доти вона була або незалежна, або автономна.**

Історична доля вибрала для українства найбільш адекватну для його природи козацьку форму і результати, рятівні для нації, не забарилися. Високого рівня розвою набули козацька філософія, ідеологія, мораль, характер, світогляд, національна свідомість і самосвідомість. Видатні вчені, державні діячі багатьох країн світу Г.Боплан, Й.Гердер, Вольтер, Кромвель, П.Халебський, Ж.Шерер та ін. захоплювалися героїзмом і звитягою, кмітливістю і винахідливістю, підприємливістю і витривалістю, військовою доблестю і демократичними засадами життя козаків. Іноземці часто називали Україну «Козацькою республікою», «Країною козаків», «Козацькою землею», а українців – «козацькою нацією».

Для всіх народів світу козацтво стало найбільшим символом волелюбства, незламності національного духу українців. Козацько-лицарські традиції завжди були і будуть могутньою силою, яка з'єднає весь український народ. Ідеї, цінності козацтва становлять серцевину історичної естафети наступності і спадкоємності поколінь нашого народу, є золотим фондом сучасної національної ідеології державотворення...

За «Малим енциклопедичним словником Брокгауза і Ефрона» на 01.01.1904 р. в Російській імперії в козацьких областях було 7 млн. 267 тис. 709 мешканців, в числі яких 3 млн. 349 тис. 976 чол. військового стану.

Напередодні жовтня 1917 року в межах імперії існувало 11 козацьких військ: Амурське, Астраханське, Донське, Забайкальське, Кубанське, Оренбургське, Всебілоруське, Сибірське, Терське, Уральське, Уссурійське. Статут і права наближені до рангу війська мали Іркутський та Єнісейський полки. На Україні в ті часи козацьких військ вже не існувало, хоча саме на її теренах започатковане козацтво.

Після революційних подій в Петрограді і падіння монархії було створено Вільне козацтво України та інші козацькі формування, які були складовою частиною збройних сил Української Народної Республіки.

Громадянська війна на теренах колишньої Російської імперії не обминула і козацькі землі. Козаки, розмежовані на білих і червоних, були втягнуті у братовбивчу війну.

Для того, щоб затвердитись при владі, РКП(б) поступово знищувала елітну частину суспільства. Досить легко було ліквідовано аристократію, поміщиків, чиновників, підприємців, духовенство; надійшла черга козацтва – в 1919 році почалося «розкозачування». Тільки в Донській області було знищено понад 2 млн. козаків та членів їхніх сімей. Так само лютували карателі і на Кубані, Терекі та інших козацьких землях. На початок 1920 року розгром козацтва практично завершився,

але репресії продовжувалися і в 30-ті роки (знищення тих, хто чинив спротив колективізації, депортація до Сибіру). Лише в 1936 році почали створювати військові частини, які називалися козацькими. Під час Другої світової війни багато українців воювало в складі козацьких частин, але пропагандистська кампанія ненависті до козацтва ще проводилась до середини 50-х років.

...На теренах, де козацтво існувало споконвічно – в Україні, на Дону, Кубані, Тереку, а також у місцях, де козацтво було створено Російською імперією для виконання призначених йому специфічних функцій, в ХХ столітті відбулася втрата традицій через фізичне винищення значної частини козаків і членів їх сімей, депортації козацького населення в інші місця, а в місцях традиційного проживання – розбавлення чужинцями-некозаками.

Такий стан був на початок 90-х років минулого століття, коли в Радянському Союзі почався бурхливий рух визволення від гніту тоталітарного комуністичного режиму, відомий під назвою «перебудова». Оскільки козаки є суспільною категорією, здатною до самовідновлення, то природно, що почався рух за відродження козацтва, який охопив Україну, Російську Федерацію, Придністров'я, а згодом і Білорусь.

Процес відродження козацтва на пострадянському просторі проходив так: в Російській Федерації Великий Круг (з'їзд) представників козацьких країв, областей і відділів 30.06.1990 року створив Союз козаків; в Україні 15.09.1990 року відбулась Установча козацька Рада, на якій представники регіональних козацьких організацій об'єдналися в єдину організацію – Українське козацтво. Статут його був зареєстрований Мінюстом України 17.03.1992 р. (остання редакція – 1998 рік). Далі крім Українського козацтва було зареєстровано ще низку козацьких організацій.

На теперішній час Українське козацтво – сукупність громадських організацій козацького спрямування (міжнародних та Всеукраїнських національно-патріотичних і оборонно-спортивних громадських організацій козацтва України і української діаспори, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад українських козаків, їх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій; правонаступник без винятку всіх історичних гілок українського козацтва, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України, в т. ч. і Війська Запорозького – як Низового, так і Гетьманського, Вільного козацтва України – Статут від 13.11.1917 р. та Українського Вільного Козацтва – Статут 1974 р.).

Українське козацтво об'єднує козаків, нащадків усіх гілок, напрямків і течій українського козацтва незалежно від місця їхнього проживання, громадян України та українців - громадян інших країн, які сповідують національну ідею та ідеологію Українського козацтва, практично працюючи на її реалізацію, відновлення і розвиток Українського козацтва. Українське козацтво твориться із своїх членів - українських козаків. Українським козаком може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником Українського народу, української мови, розвивати українську культуру й відповідати вимогам - український козак - душа правдива, справедлива і незрадлива. Український козак - це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, свого роду та українського народу, його честі та гідності, дбає про єдність Українського козацтва і українства всього світу.

Українське козацтво у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, Статутом Українського козацтва, указами Президента України, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України. Поза Україною Українське козацтво діє згідно чинного законодавства країни, на теренах якої провадиться його діяльність.

Нині всі козацькі організації України можливо умовно розділити на чотири групи, абсолютно тотожні своїм попередникам декілька століть тому. А саме – на реєстровиків, запорожців, вільних козаків і т. зв. «звичаєвих». До реєстровиків належать Міжнародна оборонно-спортивна національно-патріотична громадська організація «Українське козацтво» (Варданець І.І., Пантелюк М.М., Білас І.Г.), Всеукраїнська громадська організація «Українське реєстрове козацтво» (Шевченко А.І.), Громадська організація «Міжнародна Спілка Козацьких Військ України та Зарубіжжя» (Баранчиков В.В.), Всеукраїнська громадська організація «Козацькі війська України» (Груба Є.Г., Осипенко В.А.), Міжнародна громадська організація «Міжнародна Асоціація «Козацтво» (Конечний О.М.), Міжнародна громадська організація «Спілка козацьких організацій України» (Лазаренко С.Ж.), Всеукраїнська громадська організація «Козацька територіальна оборона» (Сєдих В.Ф.), Міжнародна громадська організація «Міжнародний Союз козацтва» (Хорофейко О.В.), Міжнародна громадська організація «Міжнародна Академія Козацтва» (Козаченко М.І.). Запорізький напрямок представлений Міжнародною громадською організацією «Козацтво Запорозьке» (Сагайдак Д.І.), Всеукраїнською громадською організацією «Військо Запорозьке Низове», Всеукраїнською спілкою громадських організацій «Спілка козаків України» - «Військо Запорозьке» (Попов В.Б., Заболотний П.І.), Всеукраїнською громадською організацією «Відродження Запорозького козацтва» (Солодовник О.Я., Скворцов О.М.). До вільних козаків можна віднести Міжнародну оборонно-патріотичну громадську організацію «Козацтво України» та Всеукраїнську громадську організацію «Всеукраїнська федерація козацького двобою» (Попович А.В.), Об'єднане козацтво України, Всеукраїнську громадську організацію «Соборне Козацтво України «Січ» (Гуменюк В.О.), Всеукраїнську громадську організацію «Товариство Нестора Махна «Гуляй-Поле» (Притула О.Л.), Всеукраїнську громадську організацію «Козацтво Нової України» (Ситнюк М.А.), Міжнародну громадську спілку «Військо Донське» (Постолак О.В.). Звичаєве козацтво – Міжнародна громадська організація «Міжнародна федерація Бойового гопака» (Пилат В.С.). До звичаєвиків також належать характерники і прихильники язичтва (Петренко Є.Д.);

- у Придністров'ї в зв'язку з військовим конфліктом між Молдовою і Придністровською Молдавською Республікою, яка оголосила свою незалежність від Молдови, було створено Чорноморське Козацьке Військо (червень 1992 року), яке фактично стало збройними силами Придністров'я. 21 грудня 2000 року було прийнято Закон Придністровської Молдавської республіки «Про козацтво в Придністровській Молдавській республіці»;

- у Білорусі Установчий з'їзд (Великий Круг) громадського об'єднання «Всебілоруське об'єднане козацтво» відбувся 30.06.1998 р. Великий Круг прийняв рішення про створення цього козацького об'єднання і затвердив його Статут, який був зареєстрований Мінюстом Білорусі 04.08.1998 р.

Законодавча база для відродження українського козацтва розвинута дуже слабо і складається лише з кількох Указів Президента України: «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва» (№14/95 від 04.01.1995 р.), «Про день Українського козацтва» (№966/99 від 07.08.1999 р.); «Про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва» (№1283/99 від 06.10.1999 р.), «Про Положення про Координаційну Раду з питань розвитку Українського козацтва» з доданим до Указу Положенням (№1610/99 від 22.12.1999 р.), «Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 рр. з доданою до Указу Національною програмою (№1092/2001 від 15.11.2001 р.).

Нерозвиненість законодавчої бази відродження та розвитку Українського козацтва може бути пояснена тим, що процес розбудови козацьких організацій в Україні іде мляво. Це визначається, в першу чергу, відсутністю концептуальної визначеності існування козацтва в Україні, його місця в системі оборони сучасної

держави Україна. Але очевидно, що роль козацтва в майбутньому має посилитись, особливо в зв'язку зі скороченням збройних сил і переходу до професійної армії. Велика кількість офіцерів, звільнених в запас, може поповнити ряди козацтва. А це вимагатиме також і належної нормативно-правової бази.

Із сказаного можна зробити такі висновки:

1. Рівень нормативно-правового забезпечення відродження та розвитку козацтва в Україні здебільшого відповідає розвитку сучасного козацтва, а також рівню зацікавленості владних структур в існуванні такої інституції, як козацтво, та у запровадженні в збройні сили, як і в суспільстві взагалі, традицій, набутих козацтвом впродовж усієї історії його існування.

2. Істотною перешкодою розвитку козацтва є концептуальна невизначеність цього процесу.

3. На сучасному етапі козацтва відроджуються головним чином як громадські організації з культурологічними, господарськими, виховними, охоронними та іншими функціями. Трансформація цих організацій у військові не передбачається.

Найтривожніше – це незатребуваність козацтва, нереалізованість його морального і патріотичного потенціалу, відсутність закону про козацтво та фінансової підтримки козацьких організацій.

2. Козацтво і громадськість.

«Український козак – це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно морально, психологічно, духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, захисту родини, свого роду та українського народу, своєї честі та гідності, дбає про єдність Українського козацтва і українства всього світу». Статут Українського козацтва.

В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які відстоювали свободу як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролися з чужоземними загарбниками, захищали свою національну гідність і честь, по-лицарськи служили рідній Батьківщині, будували власну національну державу. Для української молоді такими ідеалами стали І.Гонта, М.Залізник, С.Наливайко, І.Трясило, П.Сагайдачний, І.Сірко, І.Богун, І.Виговський, Б.Хмельницький, І.Мазепа.

Наш народ споконвіку плекав лицарські традиції виховання. Із століття в століття на лицарських традиціях формувалася еліта нації, яка завжди боролася за свободу і незалежність України. Коли в значній частині наших співвітчизників занепадав дух, не вистачало сили волі, бракувало віри в свої сили і можливості перемоги над ворогом, тоді історична необхідність породжувала українське козацтво. Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

Французький історик Шерер писав про українців так: «Ми бачимо батьків, що передали своїм синам почуття гордості бути незалежними й залишали їм у спадок саму тільки шаблю з девізом: «Перемогти або загинути!» Так, шаблями наші предки володіли краще, ніж пером, тому в історії згадки про героїчні діяння українців залишили іноземці, але хай краще пишуть вони про наші звитяги, аніж ми про їхні!

В сучасних умовах багато підлітків, юнаків і дівчат вибирають ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої, мужньої людини. Такими лицарями української культури, науки і духовності були Я.Мудрий, В.Мономах, Т.Шевченко, М.Драгоманов, Б.Грінченко, С.Русова, В.Вернадський, М.Грушевський. «Український лицар живе для Батьківщини, він завжди був готовий віддати за неї своє життя. Найдорожче для нього – лицарська честь і слава... Про славу лицарську українець мріє ще з дитинства» (Г.Ващенко).

Немає ідеальних людей і не можна з будь-кого робити ідеал для молоді, але можна говорити про орієнтацію на моральні принципи, які сповідають козаки: відданість ідеї, любов до Батьківщини...

Вихована на лицарських традиціях, молодь заперечує рабську і напіврабську психологію, засуджує забуття людиною національної приналежності, зневагу до волелюбних заповідей дідів і прадідів, пасивність, слабодухість, невіру у власні сили, політичне прислужництво чужинцям.

У період розбудови й утвердження незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед культ лицарства. Наше завдання – відновити історичну пам'ять, виховати людину, яка здатна побудувати і саму себе, і своє гідне життя, і державу й тому ми за основу виховання вибрали ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої й мужньої людини. Такими лицарями є наші перші сучасні козаки...

...Задунайський запорожець Ананій Коломієць, закінчуючи розповідати Федору Вовку про Задунайську Січ, висловив невмирущі, сповнені глибокої віри в козацтво і його спадкоємців, слова: **«А за нас... то наше не пропаде... Досі не пропало, то вже й не пропаде!.. Нашого насіння ніхто не скоренить!»**

В умовах незалежної України знов, в новій якості, відродилося козацтво. Воно відіграє важливу роль в політичному і культурному житті, разом з усім народом будує Українську суверенну державу.

Завдання отаманської верхівки козацтва – не втягувати козаків в згубну конфронтацію та релігійні, мовно-національні, політико-економічні інтриги (бо на сучасному етапі козацтво як єдина політична сила не сформувалась!) і щоб утримувати козацтво від цих інтриг – більше займатися вихованням та просвітницькою діяльністю, розвивати культурні осередки – козацькі хори, ансамблі, театри; піклуватись про козацькі ліцеї і табори відпочинку та спортивного загартування.

Ми не повинні насаджувати зневіру. Не можна в такій ситуації будувати цивілізовану державу, формувати повноцінну, самодостатню націю; козаки повинні не дозволяти морально і духовно перетворювати українську націю на націю, в якій панують і буття якої визначають панікери, провокатори і духовні дезертири.

«Ми живемо в європейській державі. Найбільша мужність полягає в тому, щоб кожен з нас, українців, на своєму робочому і життєвому місці, щоденно – борозна до борозни, цеглина до цеглини, слово до слова – підтверджував козацьку вірність в ім'я України, козацьку мужність задля захисту України, козацьку працьовитість і порядність задля процвітання України» (Б.Сушинський).

Цікавим є досвід проведення Козацької Ради – Священного Звичаєвого Кола (за І.Козарем).

Козацька Рада проходила з найрізноманітніших причин. Рада несла військовий чи господарсько-організаційний характер. На Радах дотримувались військової дисципліни та чинної субординації. На Радах козацькі Старійшини мали право голосу нарівні з усіма, виконували функцію радників та статистів.

Язичницький Бог Коляда вводився предками покровителем астрономічно-природнього колооббігу (охоронцем Кола) і покровителем тих, хто дотримується звичаю Кола. З прийняттям християнства Коло доповнилось новим змістом і продовжувало домінувати в обрядах, ритуалах, символах, фольклорі, етнографії, в культовій та побутовій архітектурі - в усьому тому, що поєднує у собі Звичай.

Замкнуте Коло українських козаків у проявленому просторі несе езотеричну енергетику, моральне і духовне навантаження. У козацькому товаристві, котре за ремесло мало військову справу, Слово на Колі мало найвищу авторитетну вагу та

відповідальність. Коло несло офіційний та духовно-ритуальний зміст (тому Козацьке Коло було священним). З незапам'ятних часів рішення постанови чи звернення, утверджені Колом, ставали безапеляційно обов'язковими до виконання (вважалися священними). Призупинити рішення Кола можна лише рішенням Кола. Невиконання рішень, постанов, прийнятих Колом, вважається недопустимим і грубим порушенням Звичаю – плюгавством (порушити Звичай – що плюнути у криницю, з якої громада п'є воду). Презирство і гнів на порушників Кола – на плюгавців. Порушники Кола – плюгавці – заслуговують презирства і гніву, а то й відторгнення їх від громади. Громада, яка погодиться прийняти вигнаних порушників Кола, вважається порушником Звичаю, тобто плюгавцями.

Порушники Звичаю (плюгавці) не могли брати участь у Колі, бо недостойні такої честі. Хіба що після покаяння перед Колом, за рішенням Кола. Старійшини на Колі мали непорушний авторитет і пріоритет у голосі, хоча своїм становищем послуговувались лише у критичні моменти (бо мудрі були). Прямий обов'язок Старійшини під час Кола, стежити за дотриманням Звичаю, бути радником у всьому отаманові (ведучому Кола).

Ведення Звичасьвого Кола. До Слова ставали авторитетні козаки тісно – плече в плече, або в замок руками попід лікті, чи в запліт руками за поясами та на рамена через одного. До Кола впускали отамана, котрий ставав спиною до Старійшин. Другий ряд формувався з козаків менш охочих (вправних) до Слова. Третій та подальші формувались із молодих козаків та джур. Сторонніх до Кола не брали. Посеред Кола встромлювали списа вістря у неба (символізує енергію і дух Воїна Козака, силу перемоги і захист від сил невидимих). Ближче до отаманів розміщували клейноди чи ритуальні речі на килимі, столі чи чому іншому. Християнські ікони, рідні святині та хоругви тримали в руках, на землю не клали. Бунчуки залишались біля отаманів.

У Колі всі між собою рівні – старійшини, старшини і козаки, пріоритет лише у ведучого (отамана) може регламентувати Слово. Козак, котрому вкоротили Слово, може звернутись до старійшин. Рішення Старійшин авторитетне для обох. Слово по Колу може ходити необмежено, або згідно регламенту.

З моменту зімкнення Кола священнодійство розпочинається. **В перше.** Отаман просить дозволу Старійшини на добру справу. **В друге.** Просить Коло козаків на початок доброї справи. **В третє.** Запитує чи є причини у не проведенні цього Кола (невідповідності Звичаю). У разі погодження зобов'язує козаків до терпимості аж до завершення Кола.

Якщо винкають суперечності, то її влагоджують Старійшини. В разі розірвання Кола з будь-яких причин будь-ким священнодійство ритуалу втрачається. Коло розходиться і формується заново. Отаман просить товариство дозволу на продовження доброї справи. Осавул з охочими козаками зобов'язаний унеможливити розривання Кола зловмисниками ззовні. Коло може розірвати і поважний козак, вбачаючи порушення Звичаю, аби сформувати Коло Старійшин і у вужчому Колі дійти істини (правди). На Коло виносяться питання, зазвичай обговорені раніше. Також затверджуються рішення, ухвалені Радою козацьких старшин, чи питання, висунуті тою чи іншою козацькою громадою. Коло обирає отамана і старшину.

Якщо Коло проганяло ведучого, його місце займав Старійшина. Вважалось, що розірване, незавершене Коло призведе до негараздів (духи предків, що тримають списа - бо присутні - покарають. По завершенню Кола отаман дякує Богу і Кололадникам, виймає списа і розриває священне Коло.

3. Міністерство освіта та науки і козацтво.

«Козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закодованих здібностей і можливостей нашого народу. Реалізація ж науково обґрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних

традицій – один із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі» Б.Сушинський.

В жодній країні світу немає виховання «взагалі». Воно завжди має конкретно-історичну національно-державну форму вираження і спрямоване на формування громадянина конкретної держави, яка не може бути безнаціональною.

В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася своя система виховання, яка максимально враховує національні риси і самобутність українського народу. Це – українська козацька педагогіка.

Відомо, що український козацький визвольний рух – одна з найяскравіших сторінок боротьби нашого народу за політичну і державну незалежність. Багатогранною була діяльність козаків – як звитязних воїнів, вільнолюбивих громадян, політичних і державних діячів, умілих господарів землі, досвідчених хліборобів, творців мистецтва, мудрих вихователів дітей. Козацтво у більшості своїй було аристократією національного духу, високодейною і високоморальною елітою своєї нації.

Народ – нація – це самовідновлювана система. Вона може втратити певні функції (державницькі), але доки жива – спроможна сягати ще вищих рівнів свого розвитку. Потрібні лише внутрішня воля і сила.

Втіленням волі і сили, феноменом відродження свідомо і послідовно стало козацтво. Славетний Байда Вишневецький не тільки поборює військову потугу татар і турків, а й гордо відкидає компроміс (навіть в ім'я життя) з поневолювачами народу (віра твоя, кидає він у вічі султанові, погана, - тож волю умерти, але не бути в спілці з тобою). В ім'я розквіту народу П. Конашевич-Сагайдачний з усім своїм кошем вступає до Київського освітнього братства. Б. Хмельницький сприяє розвитку Києво-Могилянської академії, багато полковників здобуває освіту в зарубіжних університетах. Гетьман І. Мазепа будує освітні заклади та храми, П. Орлик творить найдемократичнішу та найгуманістичнішу в Європі Конституцію, а Кирило Розумовський докладає максимальних зусиль для створення в Батурині університету й 52 роки очолює російську академію наук і здобуває все європейське визнання...

Уся козацька Україна була поділена на «полки», і в усіх полках та у володіннях Січі функціонували різного роду школи. Ті школи давали світську, релігійну і військову освіту, а головне – готували до життя: як приватного, так і державного. Україна вся була всіяна навчально-виховними закладами і закономірно була визнана Європою як найосвіченіша країна-нація...

Історія вчить: поки козацтво було могутньою суспільною культуротворчою, морально-духовною, національно-патріотичною потугою, доти Україна зберігала свою незалежність чи автономність.

Загальновідомо: козацтво – надзвичайно високого, елітного рівня військова організація, але самою історією їй судилося відіграти роль вирішальної сили у відродженні нації-держави, захисті демократії і свободи, гуманізму, найвищого рівня – конституційної, правової культури.

Дика і темна, свавільна, гультяйська сила, як атестували козацтво недруги України, цієї місії виконати не могла.

Нагадаймо свідчення Д. Яворницького: на Січ приймали лише тих, хто визнав православну віру, спілкувався українською мовою, брав присягу захищати до останнього подиху людину, родину, військове товариство й Україну та за них бути готовим віддати й життя. Іноземці відзначали: козацтво породило найвидатніший феномен лицарства, патріотизму, честі – духовне побратимство, їм не вдалося зафіксувати жодного випадку зради цього типу єдності!

І цілком зрозуміло, що такий тип людей не міг з'витися сам собою, з нічого.

Вирішальну роль у кристалізації українського характеру відіграла козацька освіта – педагогіка самопізнання та самореалізації, особової й національно-релігійної

самосвідомості, філософії жити по-людськи: чесно і совісно, патріотично й професійно, на засадах демократії і свободи, красиво і просто.

Козацька педагогіка – це частина української народної педагогіки, яка формувала у підростаючих поколіннях синівську любов до рідної землі, готовність її захищати від чужоземних загарбників, високу національну свідомість і самосвідомість, глибоку духовність.

Головна мета козацької педагогіки – виховати вільнолюбиву і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина. Провідні завдання – виховувати в підростаючих поколіннях національну свідомість і самосвідомість, український характер і світогляд, формувати національну і загальнолюдську духовність, готувати фізично загартованих і мужніх воїнів-захисників рідного народу, виховувати громадян, які розвивали б культуру, економіку та інші сфери життєдіяльності народу.

Закономірно, що народ в історичних піснях і думках підніс козацтво на висоту ідеалу. Г. Сковорода не тільки розвинув філософсько-етичний принцип самопізнання, само творення, самореалізації, а й уславив як образ-взірець «отця вольності Богдана».

І. Котляревський як найвищий ідеал підніс не лише Низа та Евріала (захисників Вітчизни), а й Наталку та її матір, побратимство Миколи та Петра.

Т.Шевченко, написавши не тільки «Кобзаря», а й «Букваря», еталонами людини оспівав носіїв козацької філософії, етики і моралі, гідності й честі, політичної активності та державницької мудрості. До речі, Великий Кобзар був курінним отаманом Петербургського козацького Кошу.

Тож природно, що форми козацької етнопедагогіки жили в творах П.Куліша і М.Костомарова, П.Мирного, І.Франка і Л.Українки, Карпенка-Карого, у працях видатних педагогів Г.Ващенко і Яніва, Шлемкевича, Сухомлинського і Стельмаховича, а нині повертається до системи сучасної освіти як незнищений Дух нації.

Система виховання у козаків мала різнобічний характер. Козаки надавали важливого значення як психофізичному вихованню, так і моральному, релігійному, естетичному, що сприяло гармонійному розвитку кожної особистості. Висококультурна еліта нації, враховуючи здобутки народної педагогіки, по філософськи підходила до їх застосування, створювала власні звичаєві правила, яких дотримувалися усі козаки.

Народна педагогіка високо підносить гідність дитини. Повага до дитини ставала основною передумовою у спілкуванні дорослих із вихованцями, що, безперечно, позначалось не лише на стосунках, а й способі життя, моральному становленню молоді.

За народними переконаннями, почуття власної гідності людина має пронести до останніх днів свого життя, це своєрідний показник моральності та чесності з оточуючими та з самим собою.

Одним із найперших чинників впливу на особистість українська етнопедагогіка називає середовище – стосунки в сім'ї, режим дня, побут, звичаї, традиції, житлові умови тощо. Про позитивну роль родини можна говорити тоді, коли в ній панує здоровий дух єдності між усіма її членами, незалежно від їхнього віку, життєвого досвіду. Відчуваючи підтримку і турботу дорослих, діти підсвідомо скеровують свої дії та вчинки на те, щоб виправдати довір'я та сподівання батьків, дорослих. Почуття обов'язку перед старшими організовує дітей, і повага – обопільна.

Ідея домінуючої ролі родини у формуванні особистості знайшла своє вираження та підтримку і на інших рівнях виховання (братські, релігійні школи тощо), у тому числі й на Запорозькій Січі, де за основу виховання взяли народні принципи родинного впливу. Думка про залежність вдачі людини від оточення, стосунків, умов, способу життя трансформувалася у козаків в конкретну вимогу – підготувати міцного й витривалого воїна, захисника рідної землі. Виховання такої особистості становило

суспільно-політичну необхідність, викликану обставинами життя і спрямовану в майбутнє. Це одна з передумов суверенності країни, та врешті-решт, такий зміст навчання цілком відповідав вільнолюбивій вдачі козака.

Джурам у свої юнацькі роки доводилося зазнавати багато пригод та небезпек. Але все це було їм на користь, бо, подорослішав, вони ставали найзавзятішими козаками.

На Січ приходили всі, хто прагнув оберігати Україну від ворога, здобути волю, стати сильним і мужнім. Козацьке середовище було для джур школою життя, відважності та гарту. Послідовність та системність виховного процесу досягалися завдяки батьківському піклуванню досвідчених козаків, товариській підтримки молодих лицарів, постійному контролю і нагляду. Будучи для юнаків родиною (певне коло осіб було постійно біля них), Січ водночас виконувала функції і громадськості.

Народна мудрість влучно зауважує: «З ким поведешся, від того й наберешся». Йдучи за народними вимогами та правилами, наставником джури обирали мудрого козака, який би стати зразком і порадиником для хлопця. Маючи життєвий та військовий досвід, статечний козак ставав авторитетом, прикладом, зразком для хлопця, як у родині батько, навчав хоробрості, чесності, дотримуючись пропагованого народом принципу рівноправності у стосунках.

Інститут батьківства (наставництва) в Запорізькій Січі, ґрунтуючись на народно-християнських принципах любові, взаємоповаги, демократизму, дружби, намагався виховувати молодь гідною традицій минулого, маючи для цього всі підстави.

Морально-етичні чесноти подібного змісту для підростаючого покоління складались у закони життя. Джури цінували батьківську турботу, що виявлялась у толерантному, поважливому ставленні до названих батьків. Дружні стосунки батьків та дітей, щира бесіда, заспокійлива пора створювали особливий духовний світ. Мудра народна педагогіка знала чимало секретів впливу на особистість, уникаючи обмеження її свободи, часто діючи так, що дитина навіть не підозрювала, що її виховують.

Скажімо, невелика бувальщина з уст батьків про ледачого сина застерігала дитину бути такою, казка про мудру дівчину скеровувала діяльність вихованців у відповідне русло, а розповідь про відважних воїнів-козаків заохочувала юнаків до гартування тіла. Такі методи виховання впливали з природних потреб хлопчиків та дівчаток. Юна душа не чинила опору такому вихованню, оскільки все діялось із урахуванням бажань, інтересів, прагнень, сподівань, мрій дітей.

Навчання у школі джур мало свої стани. Ця особливість козацького виховання своєю основою базується на народно-педагогічній віковій періодизації виховання і навчання, складеній з урахуванням споконвічних емпіричних знань. За народними традиціями зміст виховання кожної вікової групи мав певну відмінність, котра акумулювалась у системі вимог. Подібне спостерігається і на Січі. Перехід від одних обов'язків до інших має відбуватися не лише за досягненням певного віку, а й за умови вивчення основ козацького військового мистецтва, узгоджуючи свої дії з морально-етичним кодексом лицарської честі.

Серед різноманітних народно-педагогічних методів виховання велике значення мають профілактичні та практично-дійові. Режим праці та відпочинку, гра у родині забезпечували організованість дітей, сприяли всебічному розвитку фізичних та духовних потреб. Відпочинок спрямовував дітей на поповнення їх життєвого досвіду, стимулював позитивні і корисні звички і водночас служив «розрядкою» для фізичного та емоційного стану. Але й в таких випадках контроль над дітьми не виключався. Названа група узвичаєних народно-педагогічних методів виховання широко застосовувалась і у козаків.

Навчання у школі джур мало розгалужений характер. Як зазначав С.Сірополко, «молодиків у школі й поза школою вчили: Богу добре молитись, на коні ріп'яхом

сидіти, шаблею рубати й відбиватись, з рушниці гострозоро стріляти й списом гостро колоти».

В цілому навчання тут здійснювалося у релігійному напрямку, адже християнські засади народних виховних традицій – домінуюча ланка у козацькому житті.

Релігійне життя козаків позитивно впливало на світорозуміння молоді. Глибоко духовні звичаї запорожців мають релігійне підґрунтя, і це природно, оскільки козацька духовність, воля, майбутнє були невіддільні від ідеї Бога. Вирушаючи в похід, за звичаєм, треба було поклонитись січовій Покрові і св. Миколі. Та й у будні воїни віддавали шану своїй заступниці: перед обідом читали Святе письмо і молились св. Покрові.

Культ землі був головним у традиційно-звичаєвій системі та навчально-виховному процесі українців, у тому числі й козаків. У запорожців існувала клятва святою землею. Вірячи, що земля чує прохання і бачить людські гріхи, козаки знаходили можливість поговорити з нею, щиро висповідуючись, опустившись на коліна. Тому видається закономірним, що культ землі зайняв почесне місце у виховній ланці запорожців, який би характер вона не мала – релігійний, патріотичний, естетичний, морально-трудоий, розумовий тощо і був консолідуючою силою. За народними переказами, земля мала і магічну силу, у скрутну й вирішальну хвилину відводить очі неприятеля.

Гармонійні відносини природи і людини становили основу буття українців, що позначалось і на виховному процесі. Спосіб життя українців був складений так, що дитина перебувала у центрі природи; трудові навички, естетичні смаки, моральні чесноти формувалися на лоні природи і з допомогою природи.

Простота, добродушність, безпосередність юнаків імпонувала гармонійному багатому світу природи, який сам підказував, як жити, що чинити у тій чи іншій ситуації.

Навоколишнє середовище, умови життя вимагали від козаків різного віку витривалості, адже тільки мужні і фізично загартовані воїни могли захистити свої права і країну.

Використовуючи народно-педагогічні традиції, козаки надавали виховному процесові конкретної спрямованості: виховати перш за все воїна-захисника. Це стосується і джур. При цьому ідея суверенної особистості була домінуючою у їхній системі навчання та виховання, що сприяло підвищенню національної свідомості мас.

Загальновідомо, що національні, зокрема, козацькі виховні традиції і звичаї є нині порятунком для «зголоднілої» на душевність і духовність сучасної молоді людини.

Ніщо не повертається в традиційних формах, час диктує свої. Не всі форми відповідають сучасності і в козацькій педагогіці: нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Але дух не втрачає сили, енергії, цілеспрямованості до мети. Тому не можуть не використовуватися такі принципи козацької педагогіки, як любов до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства (побутового, військового і державницького) і волелюбності, життєносний дух побратимства; дух особової, соціальної і національної самосвідомості, гідності та честі...

Історія козацтва останнього десятиліття ХХ століття – першого десятиліття ХХІ століття дають нам великий історичний урок громадянського почину. Він полягає в тому, що козацько-лицарські традиції, цінності, їхній могутній духовний потенціал цілеспрямовано, творчо відроджують козацькі організації і навчальні заклади на громадському і державному рівнях.

Завдання, які ставлять перед собою керівники наших Січей, куренів, кошів, інших козацьких осередків – нести в маси наукову українознавчу інформацію,

підвищувати рівень політичної освіти, утверджувати демократичні засади життя, дисципліну і порядок, правові і моральні норми, культуру поведінки, боротися з алкоголізмом, наркоманією, злочинністю, іншими суспільними хворобами; ці керівники вважають, що сучасні козацькі, січові осередки покликані пробуджувати енергію, ініціативу народу, залучати його найширші кола до активного громадського життя, культурно-мистецької, політичної, економічної діяльності в інтересах усього народу; глибоко розвивати моральний, ідейний, естетичний, духовний потенціал ідеалів людини-козака, лицаря. Такі ідеали в наші часи мають наснажуватися якостями державного, політичного і громадського діяча, відданого інтересам народу, України-Батьківщини і загалом, виховання на засадах козацької педагогіки має три аспекти, що передбачають формування високих моральних якостей, фізичний розвиток та культурологічне виховання дітей і молоді.

У період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства козацько-лицарські традиції, козацька сімейна, шкільна і соціальна педагогіка (як невід'ємна складова української педагогіки), високо тримають стяг вершинних національних і загальнолюдських цінностей, здобутків елітних прошарків рідного народу, лицарської духовності.

Народна мудрість говорить: якщо хочеш оставити про себе пам'ять на п'ятьдесят років – сажай сад, на сто – будуй будинок, на тисячу – виховуй сина. Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів.

В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання являється тільки засобом виховання, і на зміну людині розумній повинна прийти людина вихована і розумна.

Але сучасний стан виховання загрозливий. Цей стан взагалі погіршується, бо практично не зроблено спроби змінити в країні ситуацію з мораллю на кращу і школа залишається єдиним гарантом виховання дитини порядною людиною, патріотом України. Але ж оточення її в буденному житті не завжди співпадає з тим, чому вчать в школі.

Далекоглядні педагоги – керівники розуміють необхідність відновлення чіткої організації (системи) виховної роботи в школі, і, незважаючи на сьогоднішні політичні та економічні труднощі, школа переживає процес реформування. Триває інтенсивне переосмислення цінностей. Долаються консерватизм та стереотипи педагогічного мислення і ми бачимо, яке з'являється розмаїття цілей та завдань, елементів змісту та видів форм - неоднозначність прояву закономірностей виховного процесу в залежності від індивідуальних особливостей шкільного колективу.

У розвинених демократичних суспільствах вихованню громадських патріотичних якостей дітей приділяють велику увагу. У кожній державі своя національна система виховання. У нас своє - козацтво. Це спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала Богом дані їй вільності і права.

Подивіться, як люблять янки свого ковбоя (пастуха). Він має залізні м'язи, лихо скаче на коні, стріляє з кольта без промаху, захищає слабих білих і бореться з аборигенами, тим самим знищує корінну націю Америки – індіанців.

А ми соромимось свого козака – високошляхетної та освіченої людини – лицаря, бійця, який виходив на бій з наймогутнішою армією Європи – турецькою і перемагав її, захищаючи свій народ, свою землю, не пригноблюючи ніяку іншу націю. До речі, у козацькій державі неписьменних не було!

Виконання заходів, що пропонують накази Міністерства освіти України, покликане дати учням додаткову сучасну козацько-лицарську освіту, забезпечити надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати їх на інтереси нащадків. Козацька педагогіка має забезпечити виховання мужніх і сильних духом громадян України.

У школі сучасності треба мати, розвивати й зміцнювати дитячу організацію в школі, вона – підмурівок колективної виховної роботи, бо наш педагогічний корабель накренило у бік індивідуалізації навчання та виховання. Цей крен призвів до того, що багато школярів відмовляються від шкільної «індивідуальності» на користь неформальних, а іноді й злочинних угруповань, та об'єднань. У багатьох з них панують міцний груповий тиск, жорстка система підлеглості, свавілля лідерів, але здебільшого підлітки не покидають їх, а, навпаки, цінують досить високо.

Відмовившись від виховання у колективі та через колектив, ми практично відмовилися від виховання взагалі. Відомо: не може бути успішним виховання громадянина-господаря своєї країни, якщо дитина, підліток не набуватиме у ці роки досвіду відповідальності за виконання певних функцій в організації життя класу, школи, громади.

Виховна система (козацька педагогіка) спирається на владу спільності: взаємодопомога, відчуття іншого, підкорення спільно обраним законам. Ніхто не має права образити іншого, бо дістане відсіч від усього дитячого гурту. Ніхто не може порушити закони життя класу, школи, - цього йому не дозволять. Стриманість, ввічливість, повага до старших, міра в одязі, відповідальність за виконання своїх обов'язків упевнено увійшли в життя Молодої Січі – братства козачат.

В сучасному суперечливому світі «виживуть» збережуть себе ті, хто зуміє відстояти у глобальному змаганні свою культуру, мову, фольклор – усе те, з чого складаються сутність та особливості національного характеру.

Саме з цих мотивів для педагогічних колективів національне виховання є обов'язковою складовою системою формування всебічно розвиненої особистості.

Різно відмовившись від комуністичної ідеології і деполітизувавши школи, ми самі собі завдали шкоди: ліквідували систему різноманітних політичних і патріотичних клубів та клубів за інтересами. Це привело до аполітичності, значної частини учнівської молоді, до проявів песимізму, скептицизму, байдужості і втрати патріотизму. Знищили систему політичного інформування учнів. Це сприяло формуванню політичного безкультур'я випускників. Ліквідували піонерські і комсомольські організації, але не створили ніяких інших дитячих і юнацьких громадських організацій для учнів. **А відомо, що формування майбутніх громадських діячів починається з їхньої участі в дитячих і юнацьких громадських організаціях.**

Глибока моральна криза в нашій країні є наслідком, зокрема, прогалин у навчально-виховному процесі - недооцінки ролі української національної школи (одна з форм – школа козацько-лицарського виховання), яка виступає важливим елементом збереження і розвитку етнічної спільності, її духовного ядра і постачає суспільству свідомих громадян, творчих особистостей, носіїв духовності.

4. Навчально-виховні заклади і козацтво.

Своєрідність сучасного розвитку України характеризується відродженням коренів нашої національної минувшини: історії, державних традицій, духовності. Адже без кореня гине все живе.

Корінь людського зростання – у пам'яті, духовній культурі, національній гордості. Вони як сполучна ланка, яка не допустить, щоб молода людина відлучилася від своєї землі.

Дитинство – особливий період людського життя. Саме на цьому етапі людина визначає свої життєві орієнтири, розробляє життєву позицію і життєві плани.

Цієї відповідальної пори вона потребує підтримки й уваги суспільства, яке зобов'язане забезпечити молодим громадянам умови й можливості для повноти самореалізації здібностей кожного, досягнення своїх життєвих цілей. Підтримку й

увагу дитина отримує в навчально-виховних закладах, які мають йти попереду політиків, керуючись принципами гуманізму, свободи, загальнолюдських цінностей.

Ми часто зустрічаємо людей наверх освічених, енциклопедично озброєних знаннями, а всередині в них пустеля, як говориться в Біблії, «гроші пофарбовані, поваплені» і тому в теперішній час, нам потрібні люди не тільки озброєні знаннями, а й духовно, психічно, фізично спроможні розвивати творчі здібності свої та навколишніх; співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів; здатні вирішувати проблеми сьогодення й майбутнього; особи з великим культурним та духовним потенціалом, бо «культура утверджує примат духу» (М.Рерих) – це педагогічне кредо педагогів-козаків. Досвід практичної роботи в цьому напрямку свідчить, що головна мета освіти – виховання; навчання повинно бути підпорядковано вихованню.

Навчально-виховний заклад – єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу вихованця стати свідомим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватись як громадянин.

Навчально-виховним закладам козацько-лицарського виховання поталанило: у нас педагоги – яскраві, неповторні особистості, носії уселюдських цінностей, глибоких і різнобічних знань, вони прагнуть до втілення в собі людського ідеалу, до постійного самовдосконалення, духовного зростання.

Продуктом творчого пошуку педагогів-новаторів є ідея козацько-лицарського виховання та форми, методи нетрадиційного навчання і виховання дітей. Ніщо не повертається в традиційних формах: час диктує свої. Не всі форми козацької педагогіки відповідають сучасності. Нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Тому педагогічні колективи в пошуках форм, методів прогресивних випереджальних ідей формування творчої особистості.

Любов до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства і волелюбності та побратимства; дух особистісної національної самосвідомості, гідності та честі – весь виховний процес у його багатоаспектному вимірі ґрунтується в козацьких навчально-виховних закладах на національному вихованні і спрямований на формування у дітей і молоді свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв і вірувань українського народу як корінного етносу Української держави.

Виховний процес, запроваджений педагогічними колективами та підтриманий соціальним довкіллям – козацьким формуванням громад, йде корінням у національний ґрунт і кожний педагог черпає звідти життєдайну силу для розв'язання всієї низки складних проблем сучасного життя.

Керуючись змістом розділу «Національне виховання» Державної національної освітньої програми «Освіта України XXI століття», педагогічні колективи допомагають учням самовизначитися і самореалізуватися у соціально-культурному середовищі, відповідати потребам соціально-економічного та політичного розвитку суспільства. **Провідний напрямок такої роботи – формування національно свідомого громадянина України, справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багатой особистості, морально зрілої людини. Лише виховуючи українця, можна виховати українця...**

Навчально-виховні заклади, що працюють в напрямку козацько-лицарського виховання, функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, тому потребують комплексу основних концептуально-методичних документів. Документи розроблені авторами книги й пройшли апробацію в навчально-виховних закладах козацького спрямування Південноукраїнського Задністрів'я.

5. Духовне виховання.

Практично всі педагоги, які впроваджували в практику роботи своєї школи козацьку педагогіку, вважають, що в систему виховної роботи з козачатами, крім тіло виховання, треба вводити й духовиховання і тоді буде козацьке тілодуховиховання, що на практиці означає й введення християнської моралі.

Генеральний суддя Буджацької Січі Б.І.Устименко: «У нас церква відокремлена від держави, але в одеських єврейських школах учнів ознайомлюють із змістом священних книг. В польських школах вивчають Біблію. Особисто я вважаю, що в наш час бездуховності, яка росте, корисно було б знайомити нашу молодь з дитинства хоча б із канонічними заповідями, щоб дитина змогла відрізнити добро від зла».

В останнє десятиліття дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон'юктурі. Це означає, що сучасне українське суспільство поступово підходить до визнання й опанування етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

Ніхто не буде сперечатися, що Церква є носієм духовності. Так воно і є, адже те, чого навчають тут, спрямоване на забезпечення нашого духовного добробуту, і найперше гармонії нашого внутрішнього світу. Багато людей відвідують храми, вважають себе віруючими і повага до традицій та релігії свого народу стримує багатьох з них від хибних кроків. Свою роль тут відіграє і громадська думка, а тому людина буде намагатися жити і діяти так, щоб не було соромно перед людьми.

Лише розвинута моральність, лише прийняття абсолютно вічних норм співжиття допоможе у потрібну хвилину підлітку (юнаку, юнці) – вони не будуть вагатися, втримаються, не підуть на умовляння товаришів, адже матимуть приписи на всі випадки життя. А нагородою буде чисте сумління та гармонія внутрішнього світу...

Формування духовності як основної якості людини, визначення її духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя дитини – основні напрями роботи духовного виховання.

Отже, тривале функціонування і понадситуаційний, інтегративний характер цінностей, що увійшли до людської культури як християнські моральні настанови, зумовлюють їх особливу роль у процесі виховання дітей та молоді й спонукають нас – педагогів – до вироблення засобів і методів їх засвоєння учнями...

6. Дитячі та юнацькі організації і козацтво.

Досвід, нагромаджений Україною за останні роки, свідчить про те, що для стабільного розвитку демократії та громадянського суспільства недостатнім є прийняття демократичних законів, проголошення демократичних виборів та громадянських свобод. Головною запорукою становлення демократичної держави є, передусім, високий рівень соціальної активності громадян, залучення їх до процесів прийняття рішень на місцевому рівні.

У цьому контексті актуалізується необхідність впровадження новітніх форм громадянського виховання активних громадян, повноправних учасників розвитку територіальної громади, регіону та держави в цілому. Одним із шляхів такого виховання має стати позакласна робота із старшокласниками, що має становити за мету стимулювання та розвитку у молодого покоління інтересу до вирішення актуальних проблем конкретної територіальної громади, формування практичного досвіду громадянських дій та демократичної поведінки. Практика свідчить, що ініціатива юних є вагомим чинником у процесі вирішення різних проблем сучасного життя. Відповідно існує гостра необхідність впровадження комплексу соціально-

педагогічних заходів з метою підготовки молоді до життя в умовах демократичного суспільства.

Активний громадянин починається з досвіду громадянської дії, досвіду активної участі в розв'язанні суспільних проблем. Однією з форм набуття такого досвіду для учнів є участь у діяльності молодіжної (дитячої) громадської організації, зокрема козацького спрямування.

7. Resume.

Офіційна українська педагогіка не заперечує того, що козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закодованих здібностей і можливостей нашого народу. І тому в концепції національного виховання реалізація науково обгрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних традицій – вважається одним із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі.

Турбує сумна історія нашої української педагогіки: з уходом ентузіаста тихо конає й його ідея; добре якщо ентузіаст зможе описати свій досвід, залишивши його на шпальтах історії педагогіки; а якщо ні? Тоді досвід зовсім зникає ...

Адамівській школі пощастило: її директор описав досвід роботи педагогічного колективу школи козацько-лицарського виховання; іншим школам Задністров'я поталанило не так ... Багато матеріалів їхньої роботи вже зникли, багато чого не запам'яталось ... Тому досвід цих шкіл не подано належним чином, фрагментарно; та ще й самі педагоги не розуміють важливості своєї роботи ...

Але, як би не було, загально визнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних козацьких традицій – одна з необхідних і найважливіших граней зміцнення могутності України.

Практично в усіх країнах були різні воєнізовані групи населення, які виконували специфічні функції, пов'язані з військовою службою (Іспанія – реконкистадори, Швейцарія – кнехти, Балкани – гайдуки, клефти, граничари, Україна – козаки, гайдамаки, Індія – гуркхи, Японія – самураї). Виникало військове громадянство в період смут, в умовах прикордонних конфліктів, релігійних війн і війн за національну незалежність, здійснення колонізацій. На початкових етапах існування основним заняттям таких громадств була війна напіврозбійницького характеру. Однак пізніше вони або переходили на службу до держави на договірних началах, або зникали...

Логіка історичного процесу невблаганна – при закритті “прикордонних” зон потреба в відважних й умілих вояках-колонізаторах минає.

Але козацтво (зокрема, на Буджакі) проіснувало до початку ХХ століття. Цьому сприяли такі причини: існування територій, що потребували колонізації (до речі, наш Буджак); це виступало своєрідним гарантом існування козацтва, найбільш пристосованого для рішення колонізаційних завдань; в державі, в якій є феодальні пережитки, із режимом, що спирався на досить вузьку соціальну базу, козацтво як опора самодержав'я було приречено на підтримку із боку уряду й захист від розмиву як військового стану.

По мірі укріплення державності й експансії держави на прикордонні території у козацтва не було іншого шляху, як увійти до державного організму на умовах відбуття служби, збереження, з поступовим відмиранням декількох вольностей або зникнення козацтва загалом. Що й відбувалося в пореформений період, а завершилися ці процеси в роки громадянської війни й сталінської модернізації...

Вже до початку Першої світової війни козаки були лише військовою силою з неефективною економікою й були анахронізмом, який пережив свою доцільність для держави. Процес індустріалізації, модернізації, репресивні міри знищили ідентичність козаків, від них залишились лише легенди...

Відбулася втрата традицій через фізичне винищення значної частини козаків і членів їхніх сімей (1919-1920 роки – «розкозачування»), депортації козацького населення в інші місця (20-30-ті роки ХХ століття), а в місцях традиційного проживання – розбавлення чужинцями-некозаками (20-40-ві роки ХХ століття). В Буджаку – теж саме, тільки ворогом місцевого козацтва виступала боярська Румунія. Такий стан був на початок 90-х років ХХ століття, коли в Радянському Союзі почався бурхливий рух визволення від гніту тоталітарного комуністичного режиму, відомий під назвою «перебудова».

Модернізація держави порубіжжя ХХ-ХХІ століття в якості свого природнього слідства припускала певне поживлення зацікавленості до політичної архаїці та традиціоналізму. Концепт «світлого майбутнього» який характерний для радянської епохи, було змінено на «світле минуле». Практичною проявою цього «кидка назад» стало виникнення багатьох організацій, які будувалися на основі середньовічних, за своєю суттю, політико-правових, соціальних понять: стану, корпоративізму, жорсткої ієрархічності. Як гриби після дощу, виникали численні дворянські зібрання, купецькі гільдії та ін. Одним з яскравих проявів подібного роду став рух за «відродження козацтва».

Ще до розпаду СРСР лідери й активісти нового руху оголосили головною своєю метою «відродження» козацтва. Це поняття до теперішнього часу залишається ключовим для всіх програмових документів українських неокозаків. Із самого початку їх ідеологи сприймали історичне минуле як норму, яку необхідно відновити. Це виразилося в різних формах: від атрибутики (відродження козацьких прапорів – Задністрове земляцтво) до висування територіальних претензій до сусідів, які займають «козацькі землі» (Буджацька Січ). Стихийний рух відродження козацько-лицарських традицій в Україні започаткував I етап загальноукраїнського козацького відродження. Хронологічно цей етап охоплює події 1984 – 1991 рр. і характеризується відновленням зацікавленості історією українського козацтва та власною родовою спадщиною. Саме тому виник дещо романтичний потяг до славного козацького минулого. Ще одним доказом активізації козацького відродження в Україні (зокрема на Буджаку) стала активізація політичного життя під гаслом визволення України.

У 1989-1999 роках козаків опікувало керівництво КПРС та КПУ. «Перебудову» політичної лінії КПРС-КПУ по відношенню до козацтва, яка намітилася в кінці 1980-х років, можливо пояснити декількома причинами.

По-перше, партійному керівництву необхідно було тримати під контролем процес формування багатопартійності, а відтак, й громадські течії, які виникали в результаті цього руху. По-друге, в умовах кризи офіційного світогляду, КПРС потрібні були нові ідеологи. По-третє, якийсь новий рух повинен був стати одним з важелів протидії українському РУХу Чорновола, інструментом його стримування. Тоді ж й пройшов перший розкол (козацтво РУХу й «реєстровці»). Подальші політичні події (серпневий путч 1991 року, президентські, парламентські, місцеві вибори та ін.) показали, що ідея «загальнокозацької єдності» (як і в 1917-1922 роках) приносилась в жертву політичним пристрастям (в Буджаку – розгром Задністрового земляцтва, Буджацької Січі).

Гасло визволення України стало у 1990 році прапором єднання всіх тих, хто сприймав козацтво як споконвічну силу, що виборювала волю України. Наслідком цього стало об'єднання козацьких осередків в єдине Українське козацтво. В цей час перебування у лавах Українського козацтва було певним випробуванням на мужність (в Буджаку – перебування в лавах Білгород-Дністровській паланці), бо офіційна влада почала ставитись до цієї структури відверто вороже. Поряд із цим невизначеність пріоритетів, брак досвіду і авторитетних провідників суттєво ускладнювали розбудову козацьких структур. Саме тому піднесення 1990-1991 рр. не було належним чином використано у справі становлення підвалин Українського

козацтва. Після здобуття Україною незалежності те, що об'єднувало і вело вперед козацькі структури, зникло.

В нових умовах 1992 р. розпочався II етап відродження козацької спадщини на Україні. Він, насамперед, характеризувався пошуком пріоритетів у розбудові Українського козацтва. На жаль, впливи родових козаків і тих, хто розумів необхідність орієнтації на спадкові цінності козацького лицарства, були слабкими. За таких умов виявилась відсутність єдності і намагання підмінити традиційний козацько-лицарський істотний критерій чим завгодно: абстрактним патріотизмом; козацькими демократичними традиціями; бізнесово-господарчою та фермерською діяльністю; охоронною діяльністю; клубами «козацького відпочинку»; іншим.

Наслідком цього стала розмитість та відсутність єдиного підходу до визначення критерію приналежності до козацького товариства (відповідно до сутності історичної козацької спадщини). Результатом цього стала криза і дезорієнтація Українського козацтва у середині 90-х рр. XX ст. Найяскравішим виявом цього стало утворення паралельних місцевих та загальноукраїнських козацьких організацій (утворення на Буджаку багатьох радонових та обласних структур). Так розпочався III етап козацького відродження в Україні, коли штучність та формалізація цього процесу набули загрозливих розмірів.

Починаючи з кінця 2001 року можна виділити IV етап козацького відродження. Він характеризується посиленням уваги держави до розвитку козацьких структур і зустрічним прагненням отримати державну підтримку зі сторони більшості новітніх козацьких об'єднань. Ця тенденція нагадує ситуацію кількарічної давнини в Росії, коли козацький рух було поділено на реєстровий і на нереєстровий, хоча цілий ряд проблем так і не було вирішено. Для ситуації з відродженням козацького руху в Україні ця перспектива є неоднозначною, бо цей рух є занадто кволим, розрізненим і слабо пов'язаним з традиційним родовим устроєм. Такий стан речей загрожує повною формалізацією українського козацького відродження.

Козацькі організації стоять відокремлено у загальній масі об'єднань громадян за інтересами, соціальним статусом чи грішми. Нечасті публікації в пресі, присвячені козакам, в основному стосуються або парадної сторони їхньої діяльності (усі про перебіг Великих Рад і масових нагороджень самодіяльними орденами), або фінансових сторін особистісних конфліктів усередині козацького руху. Насправді за парадним антуражем – усілякими шароварами, вольтижуванням і клонуванням гетьманів – від очей широкої громадськості ховаються цікаві процеси.

У запеклій боротьбі між комуністами, націонал-демократами козацтво займало скоріш вичікувальну, ніж активну позицію (хоча спочатку козацтво утворювалося як активні охоронно-штурмові загони РУХу – брало участь у хресних ходах, церемоніях покладання трав'янистої рослинності до підніжжя бронзових борців і антуражна охорона неформальних заходів РУХу).

Оскільки здобуття незалежності України відбулося мирним шляхом, призначення козацтва і його подальша доля змусила губитися в здогадах не тільки нове керівництво України, але і самих лідерів козацтва. Сотні молодих і фізично міцних чоловіків в козацькій формі опинилися на узбіччі політичних процесів (особливо це стосується Білгорода-Дністровського, де відбулася ліквідація гарнізону; сотні молодих офіцерів залишилися без роботи).

І війни ніякої ні з ким не було. Куди бідним січовикам податися? Поки козаки думали, закрилася остання ніша – рекет. Організована злочинність вже набрала бойовиків і козакам не знайшлося місця навіть серед «биків». Можливо, це був як раз той випадок, коли інертність керівництва, його небажання що-небудь робити, зробила козацькому руху добру послугу. Практично ніхто з козаків – за одиничними випадками – не заплямував себе зв'язками з вітчизняними і закордонними мафіозі.

Таким чином, до середини 90-х років козацькі організації в Україні (і на Буджаку) виявилися в стані недофінансованості і недозатребуваності. Коли немає

якоїсь об'єднуючої сили, цілком природно, в середині будь-якої організації починається пошук і «призначення» винних. Українське козацтво стрясає цілий ряд скандалів, розколів і виключень з рядів.

Головна проблема козацтва – визначити свою роль у соціально-політичному житті суспільства. Козацтво – соціально-політичний моноліт чи плід тимчасового компромісу між владою та частиною суспільства?

Спроба сучасних реформаторів збудувати нове суспільство з орієнтацією лише на економічні, ринкові розрахунки, неминуче провалиться. Суспільство засновується на ідеї моральності й цементується духовними прагненнями народу. Ідеологія козацтва ґрунтується на таких засадах: Християнство (Православ'я), прагнення до «Народовладдя» та самоврядування в організації свого життя й на усвідомленні святого свого обов'язку – захищати рідну українську землю й українську державність («Душу – Богові! Серце – народові-нації! Життя – Україні! Честь – козацтву-лицарству!»). Це стало в перебігу віків свого роду генетичною особливістю козацького характеру. Й в сучасному суспільстві, коли значний відсоток населення України розгубив, не мав або розміняв свої ідеали на «речовизм» та долари, козацтво за рядом обставин стало найбільш стійким носієм національно-історичних традицій українського народу, здатне зіграти роль свого роду каталізатора громадської самосвідомості, очолити всенародний рух за відродження України-Батьківщини.

Сучасні зміни геополітичної ситуації (тероризм, територіальні претензії Росії до України) висунули на порядок денний питання про додаткові гарантії захищеності та безпеки, територіальної, державної цілісності, забезпечення мирного проживання населення, підтримка на достатньому рівні мобілізаційних ресурсів. Цими обставинами в теперішній час продиктована увага державних структур до українського козацтва.

На сучасному етапі в Україні, Російській Федерації та Білорусії козацтва відроджуються головним чином як громадські організації з культурологічними, господарськими, виховними, охоронними та іншими функціями. Трансформація цих організацій у військові не передбачається. В Придністров'ї на рівні Закону визначено, що козацтво виступає як громадський рух з воєнізованим характером діяльності, а головним його завданням є захист Вітчизни, сприяння зміцненню та розвитку державності і державної влади.

Нерозвиненість законодавчої бази відродження та розвитку Українського козацтва може бути пояснена тим, що процес розбудови козацьких організацій в Україні іде мляво. Істотною перешкодою розвитку козацтва є концептуальна невизначеність цього процесу.

Початок здійснення державної політики України щодо козацтва, як правило, пов'язують із прийняттям Указу Президента України (Л.Кравчук) за №141995 від 04.01.1995 року «Про відродження історико-культурних та господарчих традицій Українського козацтва».

Тоді ж почався процес з очищення лав козацтва від політичних екстремістів, із залучення до «відродження» менш ангажованих, але більш кваліфікованих лідерів. В цьому сенс «одержавлення» уособлює для козацтва в цілому позитивну тенденцію, бо дає йому шанс на приведення себе у відповідність з реаліями сучасного громадянського суспільства. Але рішення питань, пов'язаних із визначенням основ козацької служби, в майбутньому.

Можливо, включення козацтва в систему «держава» призведе до виникнення статусу військових козачих спільнот, які будуть поєднувати в собі риси й держави й громадської організації.

Що є українське козацтво у минулому й сучасному часі? Що ми активно «відроджуємо» й намагаємось «використати»? Чи зможе козацтво зайняти свою нішу

в XXI столітті? Як в сучасних умовах силами громадської організації відродити тип козака-лицаря? Як згуртувати таких людей? На якій основі відроджувати козацтво?

Історія українського державотворення переконливо свідчить про те, що в цьому історичному процесі, порівняно з іншими суспільно-політичними силами, козацтво відіграло вирішальну, провідну роль. Тому національні інтереси України вимагають створення державних документів, зокрема законів, постанов, які б сприяли дальшому розвитку українського козацтва як могутньої націотворчої і державотворчої потуги, залучення до його лав найширших верств співгромадян з метою пробудження і спрямування їхньої енергії на розв'язання історичних завдань, що стоять перед нашим суспільством і державою.

Факти неспростовно свідчать, що високі духовні набутки українського козацтва, його видатних представників – державних і політичних керманичів, діячів науки і культури на сьогодні залишаються невідомими широким верствам нашого суспільства. Не пробуджена і незадіяна до конкретних державотворчих справ і не організована в козацькі форми інтелектуальна, духовна і практично-дійова енергія сотень тисяч наших співвітчизників; вона ще «дрімає», «спить» і не набуває продуктивних і ефективних, суспільно корисних форм, справ і чину державотворчого характеру.

Оформлення й згуртування козащини швидше відбувається в тих регіонах, де загострюються військові міжетнічні, міжнаціональні, міждержавні конфлікти (Кубань, Прикавказ'я, Придністров'я). Відсутність можливостей виконання військових функцій призводить (як показує досвід) до розброду і хитань у козацькому середовищу, яке в свою чергу веде до невизначеності подальшої долі і самого козацького з'єднання. Ситуація може змінитися лише за умови зміни пріоритетів козащини із військових на господарські й культурні. Це не означає, що козакам на державному рівні не може бути довірено охороняти кордони країни чи наглядати за правопорядком усередині держави (приклад – чергування козаків на ділянці Старокозацької прикордонної застави). Сучасні козацькі формування можуть стати повноцінною національною гвардією, яка буде поставлена на службу народу. У цьому випадку необхідна допомога держави. І не стільки матеріальна, скільки юридична. Саме на державному рівні мають бути вирішені питання щодо юридичного статусу козацьких військ.

Справжнє відродження козацтва на Україні почнеться тоді, коли до його лав увіллється молодь, що вболіває за народні справи, прагне кращого сьогодення та працює на духовне і матеріально багате майбутнє (молоді козаки, які пройшли школу козацько-лицарського виховання); коли теперішні козаченьки чітко усвідомлять, що по них судять про все козацтво і народ у цілому, відмовляться від своїх користолюбних цілей і на перше місце поставлять служіння народу; коли між козаками і науковцями-просвітянами встановляться тісні зв'язки та налагодиться співпраця на ниві дослідження історико-культурної спадщини козащини. І тоді відроджене козацтво стане тією широкою суспільно-політичною і культурницькою течією, яка згуртує всі верстви українського народу і зможе цивілізованими методами вирішувати нагальні питання сьогодення в ім'я народу і для народу.

Для історичних козацьких структур основним змістом і суттю їхнього існування була специфічна військова справа у відповідних суспільно-політичних та природно-географічних умовах. Завдяки цьому на засадах архаїчних військово-лицарських традицій сформувалась комплексна система козацького військового буття – козацько-лицарське мистецтво. Це мистецтво (специфічне бойове мистецтво зі зброєю та на його основі – рукопаш; козацьке звичаєве право; елементи архаїчної військової магії; пісенно-енергетична практика; особливе світосприйняття) і є сутністю української козацької спадщини.

Тільки через відродження і поширення основ військово-лицарської спадщини ми можемо вести мову про реальне наслідування, а отже і відповідність сучасного козацтва історичним аналогам. Але до сьогодні розуміння пріоритетності дійсного

відродження українських козацьких традицій у цьому контексті не досягнуто. Причинами цього є: переважно хибні уявлення про сутність козацької спадщини, що сформувалися під впливом романтично-історичної художньої літератури та певних стереотипів вітчизняної і зарубіжної історіографії, розроблених відносно тих чи інших історіософських концепцій; відсутність сприятливих умов для повноцінного відродження козацької спадщини; розмитість або повна відсутність дійсних пріоритетів козацького відродження; руйнація родових козацьких зв'язків та втрата традиційного козацького середовища (родовий козак – представник спадкового козацького роду, життєві принципи якого сформувались на засадах цінностей, притаманних специфічному середовищу козаків-воїнів: пріоритетність чоловічого начала у всіх царинах буття; шанобливе ставлення до родових та загальнокозацьких звичаїв; повага до військової справи взагалі і особливо до специфічної козацької військової спадщини; ознайомлення з основами козацького бойового мистецтва; сприйняття особливих стереотипів поведінки та відносин, заснованих на засадах козацького звичаю; можливе ознайомлення з елементами військової магії; здоровий спосіб життя).

Основні причини гальмування козацького відродження такі: вплив різноманітних політичних сил; протилежна конфесійна орієнтація; залежність від окремих гілок влади та економічних еліт; особисте ворогування новітніх козацьких керівників; брак конкретної діяльності.

Але якщо об'єктивно та тверезо проаналізувати процеси, які в теперішній час йдуть в українському козацтві, то ми побачимо, що саме козацтво поки ще розпорошено й неорганізоване. І причин для цього більш ніж достатньо.

По-перше, козаків розпорошують ті, хто не бажає появи на політичній арені України нової грізної громадської сили. Для цього козаків утягують до різних апаратних та партійних ігор. Козацький рух лише встиг набрати силу, а в його середовищі через 75 років знову з'явилися «білі» й «червоні», «самостійники» й «державники», «наші» й «не наші», які готові знову схрестити шаблі.

По-друге, розпорошеності цієї підсопляють самі козаки, піддавшись розгулу марнослів'я та егоїзму, пробуджених сучасною революційною хвилею, яка зберегла на своїх прапорах характерний для всіх революцій гасло: «Хто був ніким, той стане всім!» В результаті цього козацтво й не помітило, як опинилося в тенетах численних паралельних організаційних структур, які між собою ворогують.

По-третє, відсутність наукового узагальнення багатоговікового служіння козацтва Неньці-Україні виявилось при перших кроках його державного становлення. Щоб вирішувати проблеми, які виникають, необхідно вивчити механізм функціонування традиційних козацьких військ, проаналізувати діяльність козацтва в період демократичних перебудов й громадянської війни 1917-1922 років. На базі цих досліджень визначити, що можливо використати задля вироблення сучасної єдиної державної політики становлення козацтва й правильно виявити сутність козацького загалу, козацької громади, козацького війська.

По-четверте, козацтву необхідно формувати наскрізну систему підготовки й виховання козака як державної людини через сім'ю – середню школу – вищий навчальний заклад (готувати кадри).

Й тому на сучасному етапі розвитку неокозацтва головне п'яте – увага до сучасної школи – **найімовірнішому осередку формування сучасного козака-лицаря**. А в школі: труднощі та проблеми випливають із сучасних труднощів громади: економічних, демографічних, соціальних; термінове розв'язання всіх проблем школи неможливо (особливо соціально-економічних, фінансових, частково методичних), але проблеми виховного характеру ми повинні вирішувати негайно; **основне завдання школи на сучасному етапі – протистояння бездуховності, руйнації національної моралі**; громада живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа, тому школа повинна і може стати осередком

духовності, берегинєю духу громади; для цього вона має бути відкритим навчально-виховним закладом з громадсько-державним управлінням; один з шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів – національне виховання у формі козацько-лицарського (**«лише виховуючи українця, можна виховати українця»**) та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу (формування патріота, громадського діяча починається з його участі в діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій; неможливо виховати особистість тільки в школі; **школа виховує разом із сім'єю, виробничим колективом, громадою**; у вихованні національно свідомих козака та берегині є три ступеня (етапи): **родинно-дошкільне виховання козачати та лелі, родинно-шкільне виховання джури та дани, громадсько-родинне виховання козака та берегині**; кожен з етапів козацько-лицарського виховання має свої особливості і проводиться:

1. **Родинно-дошкільне** – через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садочка.

2. **Родинно-шкільне** – у формі роботи школи козацько-лицарського виховання: А. Класна робота за рахунок шкільного компонента (варіативної складової навчального плану) з основних дисциплін козацько-лицарського виховання. Б. Позакласна робота за рахунок годин гуртків Джура, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та роїв, чот, куренів. В. Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ», «Січ», «Джура», «Пласт», «Сокіл» Українського козацтва.

3. **Громадсько-родинне** – у формі діяльності учнівського куреня Українського козацтва та місцевого осередку жіночої громади Українського козацтва;

- основна мета сучасної школи козацько-лицарського виховання – **формування в родині, школі і громадському житті творчу особистість козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю;**

- у період розбудови незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед **культ лицарства**: лицарський дух не дасть нудити у духовній ницості, історичному безпам'ятстві; тому включення потенціалу козацько-лицарської духовності у виховний процес значно активізує формування вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості;

- українська козацька духовність – це **історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу**, яка виробила і в своєму бутті, способу життя відобразила найвищі цінності його національної душі, філософії, характеру, світогляду, моралі, правосвідомості, естетики; це лицарська духовність, компоненти якої розвиваються у напрямі довершеності, найглибшого відображення потреб, інтересів української нації, держави;

- практичний досвід стверджує, що школа козацько-лицарського виховання може (й повинна!) бути центром духовного життя, берегинєю духу громади, але для цього їй потрібно бути **національнім, мати національно налаштовані кадри, лицарів духовності у самій школі**, а в підґрунті – сформовану громадську думку та козацькі звичаї і традиції громади.

Отож, бажаючи всім плідної педагогічної праці, хочеться одного: щоб люди пишалися сучасними козаками так, як Наливайком, Трясилом, Сірком чи Палієм... **А для цього хочуть вони бачити не погони, лампаси й незаслужені нагороди, а реальні справи!**

I. ШКОЛА-СІЧ. МОДЕЛЬ ШКОЛИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА.

Декілька зауважень щодо технології розбудови та формування колективу школи національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства.

У Школі-Січі – Школі національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства:

Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліняти (діти до 6 років) здійснюється через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка.

Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (діти 6-9 років), джури та дани (діти та підлітки 10-13 років), молодика (молодого козака) та берегині (юнаки та юнки з 14 років) проводиться у формі навчально-виховного закладу козацько-лицарського гарту:

А/ класна робота за рахунок варіативної частини навчального плану з основних дисциплін козацько-лицарського гарту,

Б/ позакласна робота за рахунок годин гуртків Джура, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та роїв, чот, куренів,

В/ позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ», «Січ», «Джура», «Пласт», «Сокіл» Українського козацтва.

Громадсько-родинне виховання молодика та берегині (молодь з 14 років) здійснюється через діяльність куренів Українського козацтва та жіночої громади Українського козацтва, роботи Центру, клубів та ін. козацького спрямування.

Громадсько-родинне таборове виховання козака та козачки (молодика та берегині, джури та дани, козака та лелі) на всіх етапах козацького гарту (в тому числі й у «вишах») здійснюється через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духівний вишкіл **протягом всього життя.**

Практика роботи громадських організацій козацького спрямування переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства в цілому...

Козацьке громадське виховання – система громадського навчально-виховного впливу нового типу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

**Панове Козаки та Берегині!
Слава Україні!
Героям Слава!**

**Душу – Богові!
Життя – Україні!
Серце – народові-нації!
Честь – козацтву-лицарству!**

ТРИ ШКОЛИ ТИМОФЄЄВА - ШЛЯХ ДИРЕКТОРА. УКРАЇНСЬКЕ БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО – РОЗДУМИ ОТАМАНА.

Згадалися три яскраві періоди натхнення, коли я по-справжньому був щасливий на роботі...

Школа Перша. 20-24 квітня 1987 року. Тиждень натхнення. Анапа. Всесоюзна науково-практична конференція лікарів-педагогів дитячих санаторних установ СРСР. Я працюю заступником головного лікаря «Сперанци» з навчально-виховної роботи (завпедом) та директором цієї ж школи (школа підпорядковувалася Суворовському, зараз Штефан-Водському району Молдови; нема вже школи – закрили ще у 1990 році, а майно – роздали; особливо жалкую за «Набором пырь» - так написала бухгалтер у відомості матеріальних цінностей замість «Набор гирь»). Поки головний лікар Петро Ігнатович Бартош (сьогодні має клініку в Києві) відсиджує своє на пленарних та секційних засіданнях, я «ганяю» днем по завпедах всіх чотирьох таборів «Перлини Росії» («Космос» та «Приморський» – для дітей з хворобами органів дихання, «Сокіл» – для дітей з дерматозами, «Сонячний» - для дітей з ревматизмом і хворобами опорно-рухового апарату; школа на 1000 учнів), переписую до нотатника плани, розробки та ін. (копіювальну машину побачив вже у Києві у 1990 році, коли навчався в Центральному інституті удосконалення учителів – ЦІУУ), а ввечері в готельному номері - планую роботу свого табору, розподіляю уявні ролі для своїх педагогів. В «Перлині» нас представляли - «Наші молдовські друзі з Одещини». Відчував неймовірне натхнення, доброзичливе ставлення та підтримку анапських педагогів (завпедів, директорів санаторних шкіл, чергових вихователюк у адмінбудівлі) мене - завпеда-початківця. Оце натхнення, мабуть, і є щастя від роботи.

Школа Перша. Піонерський табір санаторного типу «Сперанца». Завпед В.Тимофєєв акомпанує, головні лікарі І.Бринзан та П.Бартош слухають.

Колектив хлопців співає оду колективу дівчат.

Колектив дівчат слухає оду та робить висновки.

Школа Друга. 20-ті числа жовтня 2001 року. Доба натхнення. Адамівка. Я працюю директором Адамівської школи. Щойно повернувся з наради директорів в Білгороді-Дністровському, а у нас в школі – делегація вчителів та учнів Софіївської школи з пропозицією дружби та спільної роботи над декількома проектами. Після зустрічі з делегацією – до себе в кабінет – і планую роботу системи самоврядування Адамівської школи козацько-лицарського виховання (публікація про школу вже відбулася в №5-6 2000 року обласного науково-методичного журналу «Наша школа» - «Школа козацько-лицарського виховання – Берегиня духу села»), бо керівництво облуну запропонувало написати ще одну статтю - «Організація учнівського самоврядування у школі козацько-лицарського виховання» (була надрукована в №2 2002 року обласного науково-методичного журналу «Наша школа»).

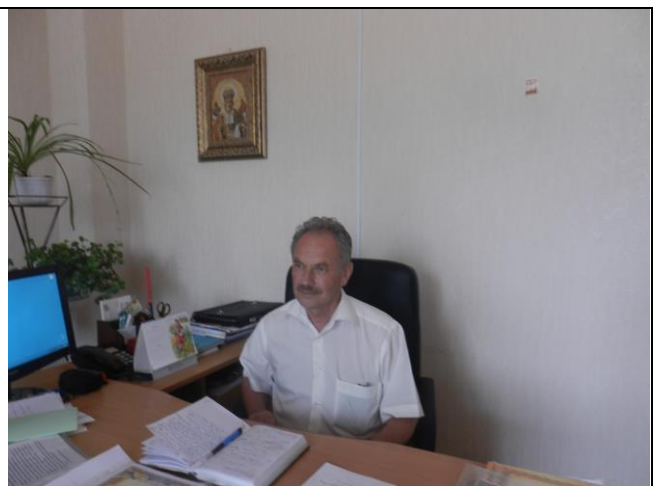

Школа Друга. Адамівська ЗОШ I-II ступенів.

**Обговорюємо із дітьми задумане
(Щось ще директор придумав)...**

**Керівництво Адамівської школи із
делегацією Софіївської школи.**

Школа Третя. 17 вересня 2016 року. День натхнення. Бритівка. Я працюю директором Бритівської школи. Перед поїздкою у Львів на сесію до Українського Католицького Університету у себе в кабінеті планую роботу допрофільних класів (8-й та 9-й) з посиленою військово-фізичною підготовкою (положення про ці класи розробила завуч школи О.Данилюк). Прийшло запрошення взяти участь у Міжнародному педагогічному проєкті «Демократична школа» (Європейський Центр ім. Вергеланда за сприянням Міністерства освіти і науки України та Ради Європи) - і в планах – розробка моделі Школи-Січі, робота якої пов'язана із реальними проблемами та потребами місцевої громади – плекати почуття спільноти – люди, які живуть у громаді, мають знати один одного та піклуватись один про одного; **школа для громади через дітей, громада для школи через дітей.**

Школа Третя. Бритівська ЗОШ I-III ступенів.

**Керівництво: О.Данилюк - завуч,
В.Тимофєєв - директор.**

**Директор В.Тимофєєв планує проєкт
«Школа-Січ».**

...Починаючи у 30 років працювати директором школи (вже маючи досвід роботи вихователем пришкольного інтернату, учителем біології та музики), я не уявляв собі всієї складності (і цікавості!) директорської (правильніше – управлінської!) справи. Управлінський учительський досвід я вже мав – класний керівник двох шкільних випусків, голова профспілкової організації школи + курси профспілкових організаторів при Одеській обласній профспілці, голова партійної організації школи + курси перепідготовки при Одеському обласному Будинку політпросвіти; досвід директорський згодом був підкріплений фаховою підготовкою –

місячні курси керівників шкіл при Одеському обласному інституті удосконалення учителів та трьох-місячні при Центральному інституті удосконалення учителів (Київ) і вивчення джерел з теми управління школою; автори – М.Г.Захаров «Організація праці директора школи (1971), В.П.Стрезикозін «Керівництво навчальним процесом» (1972), .С.Мар'єнко «Організація і керівництво виховною роботою в школі» (1974), С.Є.Хозе «Директор школи» (1979), О.А.Захаренко, С.М.Мазурик «Школа над Россю» (1979), Є.С.Березняк «Найважливіша ланка керівництва школою» (1981), «Питання школознавства» за редакцією М.І.Кондакова і П.В.Зіміна (1982), Є.С.Березняк «Керівництво сучасною школою» (1983), Г.І.Сурмило «Керівництво школами району» (1983), М.Л.Портнов «Праця керівника школи» (1984), А.Я.Спектор, Ю.В.Зотов «Фінанси і господарська діяльність школи» (1984), П.Т.Фролов «Школа молодого директора» (1988), І.П.Іванов «Методика комунарського виховання» (1990), Д.С.Лихачьов, Н.В.Благово, Є.Б.Білодубровський «Школа на Васильовському» (1990), М.Л.Портнов «Азбука шкільного управління» (1991), 4-х томник А.С.Макаренка (1987), 3-х томник В.Сухомлинського (1980) та ін.

З набуттям досвіду управління школою приходило розуміння побудови системи функціонування школи, яка базується на «чотирьох китах» - шкільний колектив (кадри = учителі + техперсонал, учні, батьки, друзі-меценати-спонсори), громадськість, влада, матеріальна база. Все це на солідному фундаменті – сучасній системі виховання: фізична культура, природа, праця + історія=національно-патріотичне виховання (в останні роки – військова справа). До 2000 року сформувалася **моя особиста** система роботи, яка будується на авторській методиці. Сьогодні я розумію, що у кожного управлінця-педагога **своя особиста** система роботи; є фундамент - загальна теорія управління навчальними закладами і є творчість та мистецтво (система описана у моїй книзі «Українське Буджацьке козацтво» - 2018). Її підґрунтя – виховна система описана в журналі «Наша школа», Одеса – Школа козацько-лицарського виховання – Берегиня духу села, №5-6, 2000; Організація учнівського самоврядування в школі козацько-лицарського виховання, №2, 2002; згодом у Всеукраїнському громадсько-політичному щотижневнику «Освіта», Київ - була надрукована заключна стаття «Час виховувати лицарів» - №№41-42, 28.09-05.10.2016; №№42-43, 12-19.10.2016; №№43-44, 28.10-02.11.2016; №№45-56...). Шлях до моделі Школи-Січі був довгий – тридцять директорських років...

...Маючи двадцятирічний досвід керівництва громадою (голова сільської ради, сільський голова), підрозділом державного органу та органу місцевого самоврядування (начальник організаційного відділу районної державної адміністрації, районної ради), громадською організацією (Українське Буджацьке козацтво, районна рада ветеранів України), в свій час зробив висновок, що будь-яка структура (навчальні заклади, органи виконавчої влади та ін.) без підтримки громадськості приречені на неефективну діяльність, а її керівник, навіть при теоретичній правильності декларацій, на історичне забвіння своєї діяльності через короткий проміжок часу.

На жаль, в більшості випадків, науку взаємодії з громадськістю керівники структур опановують методом виправлення похибок. Тому актуальним є знайомство з досвідом ефективної співпраці всіх учасників територіальної спільноти, а для керівників структур (державних, громадських) – з технологією ефективної співпраці, що включає розбудову та формування колективу, зокрема Школи-Січі, козацької громадської організації, побудову програми діяльності, її виконання та ін.

Ось про ці аспекти діяльності козацького навчального закладу – Школа-Січ, козацької громадської організації - Українське Буджацьке козацтво – піде річ у книзі «Завдання козацького руху».

**З ФОТОАРХІВУ ШКОЛИ
КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ**

Колектив школи козацько-лицарського виховання.

Педагогічний колектив школи козацько-лицарського виховання.

Рада отаманів школи козацько-лицарського виховання.

Перший випуск школи козацько-лицарського виховання.

Другий випуск школи козацько-лицарського виховання.

Третій випуск школи козацько-лицарського виховання.

Четвертий випуск школи козацько-лицарського виховання.

Почесна варта п'ятого випуску школи козацько-лицарського виховання.

1. ЧАС ВИХОВУВАТИ ЛИЦАРІВ. МОДЕЛЬ «ШКОЛА КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ».

Після нас не буде нас, а справи залишаться...

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: **йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький! – досвід державотворення.**

Історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію. Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована національна сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів. Майже чотириста років тому козаки так виклали королівським послам свою роль і призначення: «Подібно до наших предків, хочемо й ми користуватися вольностями життя, маєтностями і свободами, що належать рицарським людям... Дбаємо про те, щоб так само, як ми отримали від своїх предків ті права і вольності, щоб і наші наступники прийняли їх цілими і непорушними, з примноженням слави. І щоб вони один після одного передавали їх у прийдешні часи». Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Постане сучасне українське лицарство – духовно постане Україна. Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі й гідності України, її традицій, її культури.

Народна мудрість говорить: якщо хочеш залишити про себе пам'ять на п'ятдесят років - вирощуй сад, на сто - будуй будинок, на тисячу - виховуй сина. Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів протягом всього життя синів.

НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ГОЛОВНЕ – УВАГА ДО ШКОЛИ

Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським - дитинча має частіше зазирати у вічність - саме школа стоїть у витоків духовності суспільства...

Проблеми виховання дітей та молоді мені знайомі не з книг; тридцятирічний педагогічний досвід (двадцятирічний директорський) та п'ятнадцятирічний досвід роботи на керівних посадах в органах державної виконавчої влади та органах місцевого самоврядування дають підстави робити пропозиції щодо його покращання.

Сучасний його стан загрозливий. Якщо рівень навчання в загальноосвітніх школах становить 0,6 від можливої одиниці, то рівень виховання - 0,3; поза школою взагалі панує антивиховання. Цей стан погіршується, бо практично не зроблено спроби змінити в країні ситуацію з мораллю на кращу і школа залишається єдиним гарантом виховання дитини порядною людиною, патріотом України. **Тому на сучасному етапі розвитку держави головне - увага до школи - первинному осередку формування громадянина, патріота.**

ГОЛОВНА МЕТА ОСВІТИ – ВИХОВАННЯ; ОСНОВНИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ – ФОРМУВАННЯ ДУШІ

Рівень розвитку освіти - мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник його прогресу або регресу.

Найважливішою закономірністю розвитку системи освіти є єдність її структурних елементів: навчання і виховання. В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання. Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. Лише поєднання навчання і виховання особистості формує у неї культуру самостійного мислення, розвиває і зміцнює духовні здібності і характер, формує світогляд, моральні норми і соціальну позицію.

Ми часто зустрічаємо людей назверх освічених, енциклопедично озброєних знаннями, а всередині в них пустеля, як говориться в Біблії, «гроші пофарбовані, поваплені» і тому в теперішній час нам потрібні люди не тільки озброєні знаннями, а й духовно, психічно, фізично спроможні розвивати творчі здібності свої та навколишніх; співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів; здатні вирішувати проблеми сьогодення й майбутнього; особи з великим культурним та духовним потенціалом; особи **виховані**. Досвід практичної роботи свідчить, що **головна мета освіти - виховання; навчання повинно бути підпорядковано вихованню.**

Школа - єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу школяра стати свідомішим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватися як громадянин.

Виховання - це, в першу чергу, **щеплення моралі та створення** в учнів навичок життя в моральній атмосфері, бо глибока моральна криза в нашій країні є наслідком прогалин і в освітньому процесі, зокрема у недооцінці ролі духовності української національної школи, яка виступає одним із важливих елементів збереження і розвитку спільноти, її духовного ядра і постачає суспільству свідомих громадян, носіїв духовності.

Загальної системи народного виховання для всіх народів немає, у кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові. Рідна школа – це головна основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. Наше національне виховання – це козацьке виховання, бо українці – нація козацька; козаки були типовими представниками рідного народу, вони втілювали волелюбний національний характер, відображали його потреби, інтереси, прагнення; і вони створили самобутню і високоефективну, близьку до європейської, національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, яку впроваджують в свою роботу колективи навчальних закладів Південноукраїнського Задністров'я, бо творче впровадження в життя ідей і засобів козацького виховання має забезпечити формування фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України. Тому, конкретизуючи основну мету освіти, наголошую - **виховання повинно бути національним.**

Зупинюся ще на декількох аспектах, які конкретизують основну мету освіти. Перший, що пов'язаний із розвитком режиму життя, - розвиток усіх здібностей людини й особливо тих, які притаманні конкретній особі. Якщо людину навчати та виховувати у тісній атмосфері одного фаху, то по сусідству із цим фахом утворюється вакуум, у який втягується «виховання вулиці», навички, отримані від таких ж вузьких фахівців. Тому виховання та підпорядковане йому навчання повинні готувати особу, моральну особу, особу, яка би легко оволодівала будь-яким фахом.

Повідомляти відомості може телевізор, комп'ютер. Виховувати людину може тільки педагог-творець. Освіта, що підпорядкована завданням виховання - творчість,

творчість особливо тонкої структури, що потребує уваги, загостреної інтуїції і, як всяка творчість, - **свободи**.

Педагог - творець, тому не потрібно ставати йому на заваді детальними вимогами програм, методичних вказівок. Якщо педагог щось особливо любить (творчість поета, письменника, художника, якийсь розділ математики, біології та ін.), то для нього необхідно надавати можливість прищепити цю любов своїм учням. Педагог мусить (хоча б якійсь мірі) прагнути вложити в учня хороші риси своєї особи. Небезпечно, коли хороший виконавець методичних вимог одночасно дріб'язковий, бездуховний та ін. Все це так або інакше відобразиться (можливо, не зараз) на його учнях.

З всього цього, впливає **другий аспект - школа повинна мати своє обличчя, а педагог повинен бути особою**.

Школа - це вихователі, викладачі, бібліотекар, працівники їдальні, й увесь її обслуговуючий персонал. Але головне (певна річ) - директор школи, який визначає її (школи) «особу», «душу», який створює в ній атмосферу доброзичливості до учнів й учителів між собою. Загальновизнано, що якість навчально-виховної роботи більшою мірою залежить від якості керівника школи, ніж від рівня педагогічної майстерності вчителів й вихователів. Неможливо педагогічним працівникам компенсувати негативний вплив першої особи. Тому я бачу **наступний аспект - ефективне управління можливе лише за умови, що особа-керівник бачить перспективу розвитку закладу, розуміє завдання і специфічні особливості його, володіє необхідними навичками керування колективом й має відповідні якості для цього**. Школа - це й приміщення, чисті, привітні, красиві й індивідуальні. І, звичайно, у школі повинні бути й списки випускників (у нашій школі навчалися такі особи). Кожен має згадувати свою школу завдяки тому особливому, що було в ній. Тому **ще один аспект - школа повинна мати свою репутацію**, й для цього конче необхідно знати - хто з достойних людей її закінчив, а самій школі варто цікавитися долею своїх вихованців...

В підґрунті козацького гарту лежить щоденна практична робота козацьких організацій. Загальновизнано, що суспільство засновується на ідеї моральності й цементується духовними прагненнями народу. Ідеологія козацтва фундується на таких засадах: Християнство (Православ'я), прагнення до Народовладдя та Самоврядування в організації свого життя й на усвідомленні святого свого обов'язку – захищати рідну українську землю й українську державність. Це стало в перебігу віків свого роду генетичною особливістю козацького характеру. Й в сучасному суспільстві, коли значний відсоток населення України розгубив, не мав або розміняв свої ідеали на «речовизм» та долари, козацтво за рядом обставин стає найбільш стійким носієм національно-історичних традицій українського народу, здатним зіграти роль свого роду каталізатора громадської самосвідомості, очолити всенародний рух за духовне відродження України-Батьківщини, бо **Козацтво має Кодекс Честі!**

Душу – Богові! Кодекс лицарської духовності козацтва (Віра в Добро та Справедливість).

Дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон'юктурі. Це означає, що сучасне українське суспільство поступово підходить до визнання й опанування етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

Ніхто не буде сперечатися, що віра є носієм духовності. Так воно і є, адже те, чого навчають в християнстві, спрямоване на забезпечення нашого духовного добробуту, і найперше гармонії нашого внутрішнього світу. Багато людей відвідують

храми, вважають себе віруючими і повага до традицій та релігії свого народу стримує багатьох з них від хибних кроків. Свою роль тут відіграє і громадська думка, а тому людина буде намагатися жити і діяти так, щоб не було соромно перед людьми.

Лише розвинута моральність, лише прийняття абсолютних вічних норм співжиття допоможе у потрібну годину людині – вона не буде вагатися, втримається, не піде на умовляння, адже матиме приписи на всі випадки життя. А нагородою буде чисте сумління та гармонія внутрішнього світу...

Тому формування душі як основної якості людини, визначення її духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя дитини – основний напрямок сучасного виховання...

Життя – Україні! Кодекс лицарської звитяги козацтва.

Козак: готовий боротися до загиби за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; з презирством і ненавистю ставиться до ворогів, прагне визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміє доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатний відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; виявляє героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України; відстоює своє право бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материни і дідици; здатний і готовий займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

Серце – народові-нації! Заповіді милосердя козацтва.

Козак: готовий допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічно допомагає сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливо ставиться до безпомічних, постійно їм матеріально підтримує; надає допомогу хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи; здатний до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовий допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Честь – козацтву-лицарству! Кодекс лицарської честі козацтва.

Козак: любить батьків, вірний у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовий турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливо ставиться до матері, дівчини, жінки, бабусі; виявляє непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоює свободу і незалежність особистості, народу, держави, єдність і соборність українських земель; прагне роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовий проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальності у боротьбі з ними; здатний цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміє скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродійність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбується про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливо ставиться до рідної природи, землі,

примножує її багатств; прагне внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ШКОЛИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ – ПРОТИСТОЯННЯ БЕЗДУХОВНОСТІ, РУЙНАЦІЇ МОРАЛІ

Труднощі та проблеми школи впливають із сучасних труднощів громади - економічних, демографічних, соціальних.

Термінове розв'язання всіх проблем школи неможливо (особливо соціально-економічних, фінансових, частково методичних), але проблеми виховання ми повинні вирішувати негайно; **головне завдання школи на сучасному етапі - протистояння бездуховності, руйнації національної моралі.**

Громада живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовних життям школа, тому школа повинна і може стати осередком духовності, берегинею духу громади; для цього вона має бути відкритим навчально-виховним закладом з громадсько-державним управлінням.

Один з шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів – **національно-патріотичне виховання у формі козацько-лицарського гарту («лише виховуючи українця, можна виховати українця»)** та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу (формування патріота, громадського діяча починається з його участі в діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій); якби мали таке виховання, 7 млн. українців-шукачів долі за кордоном наводили б лад сьогодні на своїй землі, в своїй державі; а це - не найгірші громадяни.

Неможливо виховати особистість тільки в школі; **школа виховує разом із сім'єю, виробничими колективами, громадою.**

У вихованні національно свідомих козака та козачки є чотири ступеня (етапи): **родинно-дошкільний гарт козаченяти та леліняти, родинно-шкільний гарт козака та лелі, джури та дани, громадсько-родинний гарт молодика та берегині, громадсько-родинний гарт козака та козачки.**

Кожен з етапів козацько-лицарського гарту має свої особливості й проводиться: 1. **Родинно-дошкільний – через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садочка.**

2. **Родинно-шкільний – у формі роботи школи козацько-лицарського гарту: А.Класна робота за рахунок шкільного компоненту (варіативної складової навчального плану) з основних дисциплін козацько-лицарського виховання. Б.Позакласна робота за рахунок годин гуртків Джура, у формі Козацької республіки (самоврядування учнівського колективу) та роїв, чот, куренів. В.Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ», «Січ», «Джура», «Пласт», «Сокіл» Українського козацтва.**

3. **Громадсько-родинний – у формі діяльності учнівського куреня Українського козацтва та місцевого осередку жіночої громади Українського козацтва.**

4. **Громадсько-родинний таборовий - на всіх етапах козацького гарту (в тому числі й у «вишах») - через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духовний вишкіл.**

Основна мета сучасного козацько-лицарського гарту – **формування в родині, школі і громадському житті творчу особистість козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.**

У період розбудови незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед **культ лицарства**: лицарський дух не

дасть нудити у духовній ницості, історичному безпам'ятстві; тому включення потенціалу козацько-лицарської духовності у виховний процес значно активізує формування вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості.

Українська козацька духовність – це історично сформована система **духовних багатств лицарської верстви рідного народу**, яка виробила і в своєму бутті, способу життя відобразила найвищі цінності його національної душі, філософії, характеру, світогляду, моралі, правосвідомості, естетики; це лицарська духовність, компоненти якої розвиваються у напрямі довершеності, найглибшого відображення потреб, інтересів української нації, держави.

Практичний досвід стверджує, що школа козацько-лицарського гарту може (й повинна!) бути центром духовного життя, берегинею духу громади, але для цього їй потрібно бути **національній, мати національно налаштовані кадри, лицарів духовності у самій школі**, а в підґрунті – сформовану громадську думку та козацькі звичаї і традиції громади.

Козацько-лицарський напрямок в сучасній педагогіці я особисто вважаю найперспективнішим напрямком в теорії сучасного виховання громадянина, патріота України; за цим напрямком майбутнє; він буде слугуватиме підґрунтям державної системи виховання, бо ми, браття, козацького роду!

ШКОЛА КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ГАРТУ – ОСНОВА СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ КОЗАКА ТА БЕРЕГІНИ

Загально визнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних національних козацьких традицій – одна з необхідних і найважливіших граней зміцнення могутності України.

Офіційна українська педагогіка не заперечує того, що козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закодованих здібностей і можливостей нашого народу. І тому в концепції національного виховання реалізація науково обґрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних традицій – вважається одним із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі.

Школа козацько-лицарського гарту (виховання) – громадський (на базі загальноосвітньої школи) навчально-виховний заклад нового типу, покликаний дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Концепція школи цього типу звертає увагу педагогів на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків.

У практичній роботі школи козацького гарту дотримуються **основних змістовних компонентів сучасного козацько-лицарського виховання молоді**, які втілені у наступних циклах і напрямках навчального плану школи цього типу:

	Цикли предметів (блоки)	Напрямки	Девіз напрямку (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ (Напрямки 1,2).	1. Система здоров'я.	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2. Козацька військова справа.	Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА (Напрямки 3,4,5).	3. Родовід.	Козацькому роду нема переводу.
		4. Традиції.	Любть Україну, як сонце любть.
		5. Козацька культура.	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Напрямки 6,7,8).	6. Природа.	Плекати український храм природи.
		7. Праця - навчання.	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8. Наука - техніка.	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА (Напрямки 9,10).	9. Держава - нація.	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10. Історія козацтва	Козацька наша слава не вмере, не поляже.

ФОРМИ, МЕТОДИ, ПРИЙОМИ СИСТЕМИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ

А. НАПРЯМКИ

Цілісну особистість сучасного козака-лицаря ми формуємо в результаті багатогранної навчально-виховної роботи, насамперед таких напрямків діяльності батьків, учителів, вихователів, представників громадських організацій (зокрема, Українського козацтва):

Блок I. Культура тіловиховання.

1. Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин. Працюючи в цьому напрямку, ми плекаємо у кожного юного козака міцне здоров'я, загартовуємо тіло і дух, формуємо уміння досягати перемог на спортивних іграх.

2. Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину. Тут формуємо уміння захищати рідну мову, культуру, землю, готовність спростовувати теоретичні ідеї, фальшивки всіляких недоброзичливців, людей вороже настроєних до нашої незалежності.

Досліджуємо і практично відроджуємо військово-спортивне мистецтво наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, керування човном під веслами та

вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, в т.ч. бойового гопака, козацького багатоборства.

Блок II. Духовна культура.

3. Козацькому роду – нема переводу. В процесі реалізації завдань цього напрямку роботи виховуємо в юних козаків родинні цінності, повагу до свого роду, бажання примножувати його славу Добром, Правдою, Красою.

Організуємо дослідження кожним юним та молодим козаком, класними загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи.

Організуємо вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого військового мистецтва керівників повстань отаманів С.Наливайко, І.Сірка, Т.Федоровича, І.Богуна, М.Кривоноса, І.Мазепи, П.Орлика, П.Полуботка, П.Калнишевського, І.Гонти, М.Залізняка. Допомогаємо козачатам виконувати конкретну програму вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошук козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення молоддю козацьких родоводів під гаслом «Шукай, козак, свій родовід!»

4. Любіть Україну, як сонце любіть. Продовжуючи патріотичні традиції, звичаї наших пращурів-язичників, які були сонцепоклонниками, і віруючих козаків, ми навчаємо кожного молодого козака і козачку палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу країну, по-синівському служити їй корисними справами.

5. Козацькими шляхами – до висот української духовності. Тут на міцному науковому ґрунті, культурно-історичних традиціях козацтва формуємо високу мораль, силу волі і силу духу підлітків і юнаків. Допомогаємо їм оволодіти основами української козацької філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду.

Допомогаємо відроджувати козацькі мистецькі традиції кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису. Допомогаємо вивчати і застосувати на практиці козацькі знання: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

Проводимо індивідуальну, групову, масову культурно-просвітницьку роботу, спрямовану на те, щоб кожен учень – член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і фізичні можливості, пізнавав сутність й особливості козацької ідеології (філософії, світогляду, моралі, етики, естетики, характеру, правосвідомості). Проводимо кваліфікаційні конкурси, олімпіади, змагання з різних напрямків розвитку здібностей учнів.

Розбудова незалежної України, осягнення нею в майбутньому в багатьох галузях життя світового рівня розвитку неможливо без пізнання і творчого відродження національно-духовних пластів минулого (зокрема, козацької духовності). Пізнання її ідейно-морального, виховного потенціалу має вирішальне значення у формуванні вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості.

Українська козацька духовність – це історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила і в своєму бутті, способі життя відобразила найвищі цінності цього національної душі, філософії, світогляду, характеру, моралі, естетики, правосвідомості, ідеології, - у цьому понятті українець розкривається як активний діяч історії свого народу, господар рідної землі і держави, володар, охоронець, примножувач національних матеріальних і духовних багатств. Нині нам потрібен у громадському, шкільному і родинному житті культ лицарства, духовних багатств козацтва. Лицарський дух не дасть нудити багатьом людям у духовній ницості, історичному безпам'ятстві.

В діяльності козачат прищеплюється козацько-лицарська духовність, зміст якої складають:

а). Духовне життя козаків – синівська любов до Матері-України, землі-годувальниці, рідного краю, заповітів батьків і дідів, материнської мови, рідної культури, історії та ненависть до всього чужого, ворожого, що заважало жити на своїй землі і було спрямовано на гальмування і нищення людського в людині (гармонія любові і ненависті);

права, «вольності» козаків, право власності (на землю, скот, реманент), ідеї власності, здобутої своїми руками, кмітливості і підприємницькою думкою; ідея Бога як захисника народу, України; лицарі свято берегли віру батьків і дідів, духовні здобутки предків.

б). Козацька філософія – козаки обґрунтували волю людини як головний дар життя, її природне право на свободу і незалежність, найвищими цінностями вважали людину, народ, національну державу;

кожна людина – складова частина народу, нації;

стійкість і цілісність, соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну спільноту.

в). Козацький світогляд – провідними були ідеї Бога, України-Батьківщини, свободи особистості і волі народу, збереження спадщини предків, їхньої духовності, переконання в торжестві народної правди, перемоги добра над злом, ідеали незалежності України;

уявлення, погляди на підступництво і зраду, на міщанське животіння, на пасивне очікування добра, коли зло саме зникне, на байдужість до долі України як на гріхи людей; зраду вважали найтяжчим злочином перед товариством, народом, своєю державою, Богом;

козаки плекали, культували ідеали братства, побратимства, згуртованості і єдності людей для досягнення шляхетних цілей

г). Козацький характер – почуття багатства, емоційна наснага, внутрішня невичерпна енергія;

висока шляхетність і порядність, кмітливості і дотепність, підприємливість і практичність, стійкість і незламність у боротьбі з ворогами, безкомпромісність і твердість у відстоюванні правди і справедливості;

ніжність у ставленні до добрих людей, братерська любов до друзів і товариства, глибока пошана до громади, вірність своєму обов'язку захищати рідну землю, співчуття до всіх знедолених, милосердя до тих, хто його потребує;

постійна готовність до боротьби за волю рідного краю, за свою незалежну державу, устремління до високих ідеалів, жадання будувати демократичний державний устрій, давати лад у громадському житті, утверджувати гуманні стосунки між людьми.

д). Козацька мораль – шляхетне ставлення до людини;

батьківська турбота про підростаюче покоління, глибока пошана до літніх і старших людей, палка і всепереможна любов до рідної землі, героїзм у захисті інтересів рідного народу, надання допомоги усім слабим, скривдженими і знедоленим, нетерпиме ставлення до зла і несправедливості в будь-якій формі, надзвичайна скромність, висока краса вчинків і миротворча місія в житті;

глибока людяність, діяльна доброта, милосердя;

жертвність як здатність поступитися власним добробутом, навіть віддати життя в ім'я перемоги добра над злом, торжества козацької правди.

е). Козацька естетика – культ краси людини, її фізичної і духовної досконалості.

ж). Козацька правосвідомість – виборність органів козацького самоврядування, утвердження демократичних основ української держави, гуманістичні засади громадського життя; Конституція Пилипа Орлика.

з). Козацька ідеологія – захист демократичного ладу, політичного устрою України, її самостійності і державності, органів самоврядування, інтересів козацького стану, всього народу; захист прав, привілеїв, здобутих козаками в боротьбі з ворогами; будівництво правової держави, звільнення своєї землі від будь-яких агресорів, чужоземних зайд;

вищість інтересів народу, нації, Вітчизни, що перебуває в смертельній небезпеці, над інтересами окремої особистості; цілісність нації, власної держави, їх верховенство, пріоритетність перед вузькоєгоїстичними потребами людини чи групи людей;

необхідність боротьби з порушниками української законності, політичними течіями та лжетеоріями, ворожими рідному народу, його державності; Велика Козацька Слава.

Блок III. Культура предметної діяльності.

6. Плекати український храм природи. Основними завданнями цього напрямку роботи з юними козаками ми вважаємо формування в них любові до рідної природи, готовності і уміння берегти і примножувати її багатства, красу.

Разом з козачатами вивчаємо екологічне становище в регіоні та беремо участь у заходах з метою його покращання.

7. Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна. Тут засобами козацької педагогіки ми формуємо якості господаря рідної землі, державну позицію та інтереси українського власника, який чесною і самовідданою працею нарощуватиме матеріальні блага, духовні цінності рідного народу, гармонійно поєднуватиме особисті і загальнонаціональні потреби.

Допомагаємо пізнавати і досліджувати, а також відроджувати традиції козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі: прилучаємо козачат до організації і ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організації взірцевих молодіжно-козацьких господарств різного профілю.

Допомагаємо відроджувати ремесла і промисли: бондарство, гончарство, бджільництво, ковальство, лимарство, чинбарство, стельмахування.

8. Науку і техніку – на службу нації, Україні. Роботу тут спрямовуємо на пізнання вихованцями законів розвитку науки і техніки, формування любові до науково-пізнавальних процесів, уміння власними зусиллями свого мозку і рук рухати вперед ці фундаментальні галузі суспільного життя.

Допомагаємо козачатам вивчати сучасні види техніки, інформаційної та електронної обчислювальної машинної технології і організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема: радіозв'язок, теле-радіоконструювання, теле-радіомоделізм, системи електронної автоматики, судномоделізм, морська справа, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, радіо моделювання.

Блок IV. Соціальна культура.

9. В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна. Зміст і методику роботи в цьому напрямку спрямовуємо на вироблення в юних козачат державотворчих і націотворчих якостей. Працюємо над тим, щоб зміцнення національної держави, поглиблення згуртованості нації стало смыслом життя кожного громадянина України.

10. Козацька наша слава не вмере, не поляже. Разом з нашими вихованцями – молодими козаками – глибоко пізнаємо історію українського козацтва, досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, наукові, культурні і державотворчі.

Поширюємо серед учнів та молоді знання про козацький національний визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками.

Вивчаємо матеріали: історичні документи (козацькі літописи); історичні праці про героїку козаччини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Аркаса, Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І.Огієнка, В.Крип'якевича, А.Опановича; художні твори Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, Б.Лепського, поетів В.Симоненка, Л.Костенка, І.Драча, Д.Павличка.

Б. ФОРМИ

У роботі з козацько-лицарського виховання ми використовуємо такі основні форми роботи:

1. *Робота в школі:*
 - а). *Класна,*
 - б). *Позакласна.*
2. *Позашкільна робота.*

А.Класна робота з козацько-лицарського виховання проводиться нами за рахунок варіативної частини навчального плану з основних дисциплін козацько-лицарського виховання. **Б.Позакласна** робота з козацько-лицарського виховання проводиться нами за рахунок годин гуртків Джури, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) і роїв, чот, куренів. **В.Позашкільна** робота з козацько-лицарського виховання проводиться нами у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ», «Січ», «Джура», «Пласт», «Сокіл» під патронатом паланкового та місцевого осередків Українського козацтва.

В. МЕТОДИ, ПРИЙОМИ

І. Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліяти (дошкільнята).

Родинно-дошкільне виховання здійснюємо через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка:

а) застосовуємо ідеї, методи і прийоми народної педагогіки. Мати і батько, всі рідні в родинному вихованні застосовують милозвучну і мелодійну, співучу рідну мову, фольклор. Рідне довкілля, зміст, форми і методи виховання створюють етнічне середовище, яке сприяє пробудженню природних задатків дітей. В таких умовах починає формуватися український характер і світогляд особистості;

б) виховуємо народними засобами глибокі родинні почуття, цінності, любов до Матері і Батька, Бабусі і Дідуся, Роду і Народу, України-Батьківщини;

в) пробуджуємо і виховуємо глибоку радість, впевненість дитини в найбільшій радості життя: «Мамо, тато і я – це моя сім'я»;

г) розповідаємо дітям міфи про походження землі, життя на ній, українців, України, стольного граду Києва, козаків. Розповідаємо міфи і легенди про Око, Першоптаха, Першого Бога Сокола, Дуба-Стародуба, Сварога, Дажбога, перуна;

д) створюємо в уяві дітей привабливі образи героїв казок і легенд, пісень, колядок і щедрівок – образи богатирів, витязів, лицарів. У спілкуванні з матір'ю, батьком, працівниками дитячого садка, в ігровій діяльності діти захоплюються мужністю і відвагою, силою і розумом козаків – борців за свободу людини, волю України;

е) допомагаємо дітям у процесі бесід, ігор, вертепних дійств, драматизації, участі в дотриманні традицій і звичаїв народного календаря під керівництвом батьків, вихователів засвоїти зміст і дух козацько-лицарського життя. Під час художніх занять, вивчення віршів, розучування пісень, загадок, колядок і щедрівок, народних дитячих танців діти пізнають елементи історії, культури, художнього і військового мистецтва українських козаків;

є) розкриваємо в процесі відзначення дат, урочистостей, свят народного календаря, любов козаків до рідної землі, Матері-України;

ж) ознайомлюємо дітей з українськими етнічними, національними символами – білою хатою, калиною, вербою, тополею, лелекою, соняшником;

з) здійснюємо посвяту бажаних дітей у козаченяти. Здійснюємо виховання козаченяти шляхом пробудження і утвердження в серці і душі радості і задоволення, сміху і веселощів, відчуття і розуміння краси і добра, порядку і дисципліни, ладу в усьому;

і) проводимо бесіди, розповіді на теми «Ми малята – козаченяти», «Зростаємо здоровими і дужими», «Козацькому роду нема переводу», «Козаки-вояки, оборонці України». Проводимо ігри з ходьбою, бігом, рівновагою, козацькі забави на теми «Біжіть до жовто-блакитного прапора», «Знайди кольори прапора України», «Знайди свій будинок», «Вгадай, де був козак», «Де тут козак, а де злі люди, недруги козаків». Застосовуємо сюжетно-рольові, конструктивно-будівельні ігри, ігри-інсценіровки, драматизацію і театралізацію;

й) пробуджуємо і виховуємо у козаченяти бажання у чомусь хорошому бути першими, лідерами. Виховуємо в кожного з них почуття власної гідності, віри в свої сили, можливості;

к) сприяємо засвоєнню козаченятами елементів народної астрономії, біології, медицини, кулінарії;

л) виховуємо у кожного козаченяти бажання, уміння і навичок дотримуватися в житті і поведінці лицарських правил: старайся бути добрим і чесним, справедливим і правдивим, красивим; прагни бути першим у хорошій поведінці, добрих справах, праці; будь сміливим і розважливим, дисциплінованим і організованим, мужнім, долай труднощі на шляху до Добра, Правди, Краси; не заважай іншим дітям, не завдавай їм прикрощів, шкоди і болі; люби рідну землю, батьківську хату, материнську мову і пісню, калинову Україну.

II. Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів).

У роботі з козацько-лицарського виховання з козачатами і лелями ми:

а) форми, методи і прийоми спрямовуємо на пробудження в дітей елементів національної свідомості і самосвідомості. Проводимо бесіди і розповіді дітям, читаємо книжки про Запорозьку Січ, героїчні подвиги лицарів України, зустрічі з представниками Українського козацтва, збагачуємо їх знання про історію козаків, їхню героїчну боротьбу за свободу і незалежність України;

б) формуємо історичну пам'ять культурно-історичних основ духовності козачат при сприянні міфів про праукраїнців-предків козаків, їхні вірування і звичаї, сонцепоклонництво. Ознайомлюємо дітей із міфами про Білобога і Чорнобога, Коляду і Мару, Лада і Ладу, Велеса і Перуна. Розкриваємо в міфології, фольклорі, глибокі гуманістичні якості наших пращурів – любов до людини, доброта, правдивість, працелюбність, пошана до історії і культури рідного народу, зневага до всього потворного в житті, ненависть до ворогів-загарбників;

в) впроваджуємо в повсякденне життя і навчання козачат ідеї, правила, національні традиції родинності. Застосовуємо в процесі вивчення навчального матеріалу, в позакласній і позашкільній роботі козацьких ігор, в яких розкривається родинні цінності, ідеї української національної школи-родини;

г) пробуджуємо інтерес до історії українського козацтва, Запорозької Січі, Гетьманської України як форми національної державності шляхом участі козачат у дослідно-пошуковій роботі «Жили собі запорожці та й на Запорожжі», «Гей ви, хлопці, славні Запорожці», «Запорозькі характерники», «В похід сурмлять козацькі сурми»;

д) розкриваємо єдність змісту і форми, національної ідейності і художньої образності, символічності і духовності в процесі вивчення козацьких пісень і дум,

легенд і історичних оповідей і виховуємо в кожного козацати почуття господаря на українській землі, володаря в рідному краї;

е) організуємо і проводимо бесіди, ранки, вікторини, конкурси, заочні мандрівки на теми «Українські національні кольорі», «Українські образи і символи», «Самобутність рідного мистецтва», «Чари писанкарства і рушникарства» тощо з метою розвитку емоційної сфери, почуття краси.

III. Родинно-шкільне виховання джури та дані (учні 5-8 класів).

У роботі з козацько-лицарського виховання з джурами та данами ми:

а) використовуємо методи фізичного загартування джур та дан. Організуємо на запорозьких – козацько-лицарських традиціях тіло виховання кожних джури та дані (засобами природи – води, сонця, снігу, системи вправ, видів козацької боротьби). Допомагаємо оволодіти народними методами лікування кашлю, нежиті, кровотечі, укусу змій, легкої рани;

б) спрямовуємо методики козацько-лицарського виховання джур та дан на створення умов, забезпечення активної участі кожного з них в крає-, народо-, українознавчій діяльності. Допомагаємо проводити практичні заняття в умовах сім'ї, школи, позашкільної роботи народною вишивкою, писанкарством, рушникарством, декоративно-ужитковим мистецтвом;

в) організуємо творчі пошуки, збирання в рідній місцевості, інших регіонах України і вивчення ідейно-духовного багатства пісень, дум, легенд, історичних розповідей та інших матеріалів про козаків. Застосовуємо проблемність, дискусійність, творчий обмін враженнями, думками в процесі вивчення ідей українських державотворців П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Виговського, І.Мазепи, керівників визвольних змагань нашого народу ХХ століття – М.Грушевського, В.Винниченка, С.Петлюри, С.Бандери, А.Мельника, Є.Коновальця, Р.Шухевича;

г) проводимо бесіди, збираємо матеріал для художніх і наукових робіт на теми «Хто ми? Яких предків діти?», «Трипільська культура і наші пращури», «Оріана, Оранта, Русь-Україна і Козацька держава», «За що ми різалися з ордами?». Проводимо диспути і дискусії, вільний обмін думками про співвідношення козацького минулого і сучасного, про сучасну козацько-лицарську духовність;

д) допомагаємо пізнавати культуру, мистецтво, освіту козаків в процесі проведення бесід, творчих діалогів, написання художніх творів і рефератів на теми «Козацька маршова музика», «Закличні звуки козацьких сурм», «Тужливий біль і переможний дзвін бандур козацьких», «Серце й душу звеселяє козацьке мистецтво», «Лицарський дух у кольорах і звуках»;

е) впроваджуємо в повсякденне життя джур та а діяльність їхніх гуртків, куренів, кошів, паланок різноманітних елементів, засобів романтики і символіки, піднесеності й урочистості. Застосовуємо історичний підхід, методи порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів під час вивчення символічного змісту тризуба – Малого Державного Гербу України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, інших символів (булави, бунчука).

IV. Громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів).

У громадсько-родинному вихованні козака та берегині ми:

а) використовуємо методики, технології козацького навчання і виховання, які спрямовуються на пробудження і поглиблення життєстверджуючого, комфортного самопочуття молодих козаків у процесі занять, роботи. Надаємо психологічну, методичну допомогу козакові в опрацюванні і організації власної системи зміцнення і

охорони свого здоров'я, а також пробудження в нього турбот про здоров'я інших людей;

б) створюємо організаційні, психологічні і педагогічні умови з метою утвердження гідності особистості козака та берегині, постійно зростаючої самостійності їх у навчально-пізнавальній, дослідно-науковій, виробничій діяльності, житті;

в) застосовуємо новітні педагогічні та інформаційні технології українознавчої роботи (педагогіки народного календаря, розвитку історичної пам'яті, формування національної свідомості і самосвідомості). Проводимо диспути і дискусії, проблемні обговорення, творчі зустрічі на теми «Світогляд українців: умови і шляхи формування, основні ідеї», «Історія українського народу і його національний характер», «Національний характер і мистецтво»;

г) ознайомлюємо молодь з архівними матеріалами, допомагаємо вивчати стародруки, писати реферати про культурні здобутки, духовні цінності рідного та інших народів, оволодівати знаннями з народної математики, етнопедагогіки, медицини. Організуємо самостійні дослідницькі пошуки козаків та берегинь, вивчення ними європейських традицій в українській культурі, зв'язків України з Заходом і Сходом, Північчю і Півднем. Організуємо «круглі столи», молодіжні наукові і науково-практичні конференції як фактор формування лицарської духовності;

д) забезпечуємо участь козаків і берегинь у заняттях в клубах «Моя Батьківщина – Україна», «Планета», «Політика», «Держава та коріння нації», «Людина та ідейні цінності» з метою вивчення української національної ідеології, її квінтесенції – ідеології державотворення як державної ідеології України, а також внутрішньої і зовнішньої політики Української держави;

е) формуємо готовність молодих козаків до служби в Збройних Силах України шляхами теоретичної і практичної підготовки, осмислення проблем «Покликання Збройних Сил України – захист миру, незалежності нашої держави», «Слава козацькій зброї», «Військові козацькі традиції і сучасність», «Непорушність присяги воїна на вірність Україні»;

є) надаємо наукову і методичну допомогу козаку та берегині в справі організації самонавчання, самоосвіти, самовиховання, у формуванні власних поглядів, переконань та ідеалів громадянина України.

Лише виховуючи українця, можна виховати українця. Тому історія вчить, що ефективне те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема право на Свободу.

Колись мені мій дід (дунайський старовірський священик) казав: «Молодь необхідно вчити релігії, дисципліні, пошані до закону, любові до науки і праці, почуттю відповідальності – це в подальшому житті буде їй необхідним». Потім додав: «А ще вони повинні бути козаками, й, коли треба, брати шаблюки!»¹

¹ Тимофєєв В. Школа козацько-лицарського виховання. // Журнал «Наша школа» (Одеса). №5-6, листопад-грудень 2000.

Тимофєєв В. Адамівська школа козацько-лицарського виховання. // Газета «Річ про Адамівську Січ» (Адамівка). Спецвип. 1 - №28, серпень 2001; спецвип. 2 - №29, серпень 2001; спецвип. 3 - №30, серпень 2001.

Тимофєєв В. Адамівський курінь «Молодої Січі». // Всеукраїнський громадсько-політичний щотижневик «Освіта» (Київ). №52, 06-13.11.2002.

Тимофєєв В. Час виховувати лицарів. // Всеукраїнський громадсько-політичний щотижневик «Освіта» (Київ): №№41-42, 28.09-05.10.2016; №№42-43, 12-19.10.2016; №№43-44, 28.10-02.11.2016...

2. МОДЕЛЬ «ШКОЛА-СІЧ».

Чим ближче до нас події минулого, тим менше ми в них розуміємося; чим більше уваги ми приділяємо подробицям, тим менше помічаємо речі принципові; тому ми стикаємося із великими труднощами, намагаючись у подіях недавнього минулого виділити важливе і значиме...

Я з роду вчительських дітей (авт. - В.Тимофєєв). Свій перший урок провів в 16 років, працюючи учителем музики і співів середньої школи. Новачка-вчителя завжди випробовує на міцність класний колектив, а як випробовують учня-вчителя його друзі по босоному дитинству – можете уявити! Тому, після закінчення університету я вважав, що достатньо приділив уваги вчителюванню, але доля розпорядилася...

Тричі я покидав школу й тричі повертався до неї на посаду директора.

Вперше – після служби в Збройних Силах на посаді заступника командира батареї управління ракетних військ та артилерії 180-ї кадрованої дивізії. Директорство співпало із «Горбачевською перебудовою», а результатом діяльності стала **модель школи, що будується на сучасному прагматичному підході до системи трудового виховання молоді й має свій закінчений цикл виробництва та круг вихівництва (система В.Тимофєєва).**

Вдруге повернувся до школи – після служби на посаді голови сільської ради та сільського голови. Директорство співпало із розбудовою держави Україна, а результатом діяльності стала **модель національно-патріотичного виховання молоді у формі школи козацько-лицарського виховання (система В.Тимофєєва).**

Втретє повернувся до школи – після служби в органах державної влади і місцевого самоврядування. Йшла війна, на сході гинули наші добровольці – хлопці і дівчата; Україна виборювала Незалежність. Результатом діяльності постала **модель навчально-виховного закладу національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства – Школа-Січ (система В.Тимофєєва).**

ПОШУКИ МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. ПЕРШИЙ ВАРІАНТ.

Керівництво Білгород-Дністровського району запропонувало мені вакантну посаду директора школи. Я згодився.

Суспільно-політична обстановка. Продовжувалась на сході України АТО (Антитерористична операція); пройшли вибори Президента України та депутатів Верховної Ради України; йшла підготовка виборів до органів місцевої влади та міських, селищних, сільських голів.

Мої активи на той час: тридцятирічний досвід роботи на керівних посадах - директором школи, головою сільської ради, начальником організаційного відділу районних адміністрації та ради і розуміння сучасного запиту держави, широкої громадськості на позитивні зміни у сфері навчання-виховання школярів; двадцятип'ятирічний досвід керування впливовою громадською організацією – Буджацьке козацтво (виконується районна програма розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки – вже четверта поспіль із 2000 року; наше козацтво – її розробник); працюю в Раді отаманів козацьких організацій України (РКОУ, Київ)², Раді старійшин організацій Українського козацтва (РСОУК, Київ)³, Науково-методичній раді Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України

² Сайт РКОУ. http://rkou.org.ua/news/reestri_rkou_stanom_na_1_listopada_2013_roku/2013-11-04-17

³ Сайт «Козацька бібліотека». <http://kozakbiblio.web-box.ru/rsouk/protokol-07-rsouk/>

Національної Академії Наук України (НМР НДІК ІІУ НАНУ, Київ)⁴, у громадських радах при міському голові та голові райдержадміністрації. Є державні-відомчі нагороди та звання (у тому числі «Людина року-2000», «Кращий освітянин України-2002 року»⁵ «за створення сучасного загальноосвітнього закладу нового типу – школи козацько-лицарського виховання», «Ювіляр України-2010»⁶, освітянські дипломи та авторські свідоцтва - 2000, 2001, 2002, 2009 роки).

Написано і видано більше 100 книг з теорії та практики виховання школярів (у тому числі на засадах козацького лицарства), з питань управління інноваційною школою, життєдіяльності громади та сучасної громадської організації, історії та історіографії козацьких військ минулого та сучасного козацького руху в Буджаку. Книги є в усіх національних, державних, обласних бібліотеках та в бібліотеках класичних університетів і педагогічних вишів України; є вони в бібліотеках райцентрів Буджаку – у Арцизі, Болграді, Вилкові, Ізмаїлі, Кілії, Рені, Сараті, Татарбунарах, Тарутині, в бібліотеках міста Білгорода-Дністровського, Затоці і Сергіївці, сіл Білгород-Дністровського району;⁷ ці книги рекомендуються студентам ведучих педагогічних вишів кафедрами педагогіки в якості основної літератури з питань вивчення і викладання етнопедagogіки та інновацій в освіті (див. стор. 48 документу).⁸

Багатотомники «Архіви козаччини Задністров'я» (21 тт., 2003-2010), «Архіви козаччини Буджаку» (5 тт., 2011-2012), «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху» (15 тт., 2005-2017) та книги «Козацтво Задністров'я» (2009), «Річ про Буджацьку Січ» (2006) рекомендує Національна Академія Наук України: «...на допомогу історикам, краєзнавцям, політологам, культурологам, етнологам, бібліотечним працівникам, аспірантам і студентам, усім, хто цікавиться історією

⁴ <http://kozakbiblio.web-box.ru/naukovo-metodichna-rada/restr-nmr/>

⁵ Всеукраїнський громадсько-політичний щотижневик «Освіта» (Київ). №№1, 1-8 січня 2003.

⁶ Ювіляри України. Події та особистості XXI століття. Випуск четвертий. Інститут біографічних досліджень. Київ. 2010. <http://who-is-who.ua/main/page/yuvilyars2010/63/456>

⁷ Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (Національна Академія Наук України). [http://194.44.11.130/cgi-](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=)

[bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=)

Сайт Одеської національно наукової бібліотеки.

<http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/auteurs/view/117601/source:default>

Сайт Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка.

[http://korolenko.kharkov.com/cgi-](http://korolenko.kharkov.com/cgi-bin/wcatalog/irbis?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%98%D0%9C%D0%9E%D0%A4%D0%84%D0%84%D0%92,%20%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%99%20%D0%AF%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A7%5C%D0%A3%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94.%5C%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=3&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=)

[bin/wcatalog/irbis?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%98%D0%9C%D0%9E%D0%A4%D0%84%D0%84%D0%92,%20%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%99%20%D0%AF%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A7%5C%D0%A3%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94.%5C%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=3&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=](http://korolenko.kharkov.com/cgi-bin/wcatalog/irbis?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%98%D0%9C%D0%9E%D0%A4%D0%84%D0%84%D0%92,%20%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%99%20%D0%AF%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A7%5C%D0%A3%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94.%5C%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=3&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=)

Сайт Львівської національної наукової бібліотеки ім. В.Стефаника.

[http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/EFDX46Q2X22UBK7YDSGDD5HE3AHPTM42TKYJ4UES3KR5PMF7J-](http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/EFDX46Q2X22UBK7YDSGDD5HE3AHPTM42TKYJ4UES3KR5PMF7J-05017?func=find-)

[b&request=%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87&find_code=WAU&adjacent=N&x=0&y=0&filter_code_1=WLN1&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFT&filter_request_4=&filter_code_5=WSBL&filter_request_5=&filter_code_6=UDC&filter_request_6=](http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/EFDX46Q2X22UBK7YDSGDD5HE3AHPTM42TKYJ4UES3KR5PMF7J-05017?func=find-b&request=%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87&find_code=WAU&adjacent=N&x=0&y=0&filter_code_1=WLN1&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFT&filter_request_4=&filter_code_5=WSBL&filter_request_5=&filter_code_6=UDC&filter_request_6=)

Сайт національної бібліотеки ім. Ярослава Мудрого (Парламентська).

<http://catalogue.nplu.org/?page=1&arg2=%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92.+%D0%AF>

⁸ Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка». Київський університет ім. Б.Грінченка.

Гуманітарний інститут. Кафедра теорії та історії педагогіки. 2014/2015 навчальний рік. **Див. с. 48.**

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OatDC1W3MGgJ:chito.in.ua/pars_docs/refs/3/2926/2926.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua **Див. с.48.**

України... У бібліографічному покажчику представлено монографії, збірники, матеріали наукових конференцій, довідкові, картографічні та бібліографічні видання, що висвітлюють історичні процеси державотворення, суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку, еволюцію науково-освітньої і культурної сфери Півдня і Сходу України...» (див. стор. 198-199 документу).⁹

Брав участь у розробці методики сучасної Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») (авторський колектив – Г.А.Коломоєць, О.С.Бондарчук, А.М.Грива, А.А.Ребрина, В.Я.Тимофєєв, М.Б.Бігус), в яку грають сьогодні **всі школи України**;¹⁰ консультант із розробки комплексної виховної програми «Козацько-лицарське виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» (Львівський обласний Центр краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді. Див. стор. 181 документу).¹¹

Займаю активну життєву позицію – борюся проти проявів корупції, некомпетентності представників влади.¹²

Було трохи сумнівів. Була невпевненість у можливості вибору вірного напрямку руху школи на сучасному етапі її розвитку, що програмується неоднозначністю результатів шкільних реформ взагалі в Україні (за останні роки, що я не працював в школі) та особистим 20-ти річним досвідом директора школи. Мабуть, підґрунтям песимізму щодо можливості в сучасних умовах правильності вибору траєкторії (шляху) руху школи був досвід побудови діючих моделей Адамівської школи в 1980-х та 1990-х роках минулого тисячоліття.

Модель Адамівської школи 1980-х років. Будували школу, у якій потужно працює **науково-дослідне товариство** школярів (в майбутньому – МАН) із багатьма секціями та кількістю в них учнів; із впровадженням наших наукових розробок у практику роботи сільгоспвиробництва (на щорічні обласні наукові конференції школярів ми привозили делегації із п'яти «малих» науковців, але з великими результатами наукових розробок; директор школи тоді був членом обласної науково-методичної ради та обласного центру з екологічної освіти та виховання дітей і учнівської молоді – наказ управління народної освіти Одеського облвиконкому від 23.04.1990 року за №155, підписаний Л.І.Фурсенко). А побудували **школу-толоку**, яка мала свій замкнений цикл виробництва, досить вагому зарплатню старших школярів та 20 тис. крб. радянських (це сьогодні - 20 тис. \$) на рахунку школи. Про нас писали журнали «Школа и производство», «Народное образование» (Москва), «Радянська школа» (Київ), «Педагогическая инициатива» (Одеса), обласні та республіканські газети, а на одному з партактивів (була стаття «Урок для родителей» в районній газеті «Советское Приднестровье») нашому голові колгоспу задали питання: «Чому у

⁹ Схід і Південь України: час, простір, соціум. у 2-х тт. К. (Т.1.: Колективна монографія. Інститут історії України НАН України, 2014; Т.2.: Матеріали до бібліографії. Національна бібліотека України ім. В.Вернадського, 2016). **Див. т.2. стор. 198-199.**

<https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=15&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiQ1PjCo8rTAhWhFJoKHZv->

[DkQ4ChAWCD0wBA&url=http%3A%2F%2Fnbuviap.gov.ua%2Fimages%2Fmon%2FShid_i_Pivden_Ukrainu.pdf&usq=AFQjCNGiGtg5kNJt7660vsuUnlC6i38EJw](http://www.gov.ua/uploads/images/mon%2FShid_i_Pivden_Ukrainu.pdf&usq=AFQjCNGiGtg5kNJt7660vsuUnlC6i38EJw) **Див. стор. 198-199.**

¹⁰ Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»). Методичний посібник. Автори Коломоєць Г.А., Бондарчук О.С., Грива А.М., Ребрина А.А., Тимофєєв В.Я., Бігус М.Б. Міністерство освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Інститут проблем виховання НАПН України, Хмельницький національний університет, Рада козацьких отаманів України. Київ. 2013. <http://l.ocvita.com.ua/doc/957/index.html>

¹¹ www.osvitportal.lviv.ua/upload/users_files/1/upload/Programa%20Lucar.docx Див. стор. 181.

¹² Сайт «Майдан». <http://maidan.org.ua/static/narnews/1234445129.html>

Сайт «Народна правда». <http://narodna.pravda.com.ua/politics/53c6559a012da/>

<http://narodna.pravda.com.ua/nation/58ac8827d7a20/>

<http://narodna.pravda.com.ua/nation/58b285fc501fb/>

школярів виходу продукції більше й якістю вона краще, ніж у дорослих колгоспників?». Модель запрацювала, але мене обрали головою сільради і я на довгі два терміни повноважень сільського голови був відлучений від школи й займався реформами на селі...

Модель Адамівської школи 1990-х років. Повернувся після сільради на посаду директора школи. Намагались розвивати **школу-толоку**, але змінилися умови господарювання: орендно-приватні підприємства не бажали мати справу із дитячою працею – за КЗпПУ норми повинні бути на 30% менші від дорослих, робочий час вдвічі менший, посилена охорона праці та ін. Пошук траєкторії руху привів до моделі школи **національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства**. Писали-розповідали про нас районні-обласні-центральні ЗМІ; часом нещадно критикували – мілітарне виховання; але 2014-й рік показав – ми були на вірному шляху, ми готували захисників України.

Трошки про школу тих років.

Директор, заступник директора, організатор позакласної роботи покликані бути посередниками між педагогічною наукою та практикою. Від них залежить не тільки пропаганда, впровадження наукових знань в практичну роботу, але й така організація педагогічного колективу, при якій об'єднуючим началом є творчий задум, ідея.

Сільська малокомплектна школа посідає особливе місце серед навчальних закладів нашої країни. Це – 70% шкіл, тут навчається кожен третій школяр; це – більшість шкіл нашого району. Це той заклад, який стоїть у витоків духовності його випускників.

Підірвана матеріальна база малокомплектної, міграція сільчан до міста, зниження народжуваності, виснаження і старіння педагогів не сприяють якісному поліпшенню навчальної роботи. Але від таких шкіл Україна не зможе відмовитись ще й у цьому столітті. Бо обов'язок держави – надати освітні послуги ВСІМ дітям.

Тепер вважається, що функціонування сільської мало комплектної економічно недоцільно. Та не треба забувати про її соціальний статус: осередок культурного життя, уособлення зв'язку поколінь, носій духовності, традицій тощо.

Думку вчителя поважають на селі. На його позицію зважають при визначенні долі дитини. Село і школа пов'язані нерозривно, як тіло й дух, хліб і сіль, сонце й вода.

Штатний розклад не передбачає повну ставку заступника з виховної роботи (у більшості мало комплектних його зовсім немає). Є неповна ставка заступника директора з навчально-виховної роботи, помічника з господарської справи, педагога-організатора, бібліотекаря. Школа має незадовільні санітарно-побутові умови (потребує капітального ремонту або перебуває у аварійному стані; не має водопроводу й каналізації; відсутні спортивний та актовий зали, не вистачає типових приміщень).

Учителя професійно дезорієнтовано, бо він викладає від двох до п'яти навчальних предметів, що знижує якість знань учнів. В цих умовах проблемною є організація факультативів, практично неможлива профільно-рівнева диференціація.

Система стосунків керівник-учитель-учень має тенденцію до посилення особистих, а не ділових якостей. Педагоги перебувають в методичній ізоляції (та ще й соціально-побутові умови їх життя!), що поступово призводить до їх деградації. Але **якість навчально-виховної роботи більшою мірою залежить від якості керівництва школою, ніж від рівня педагогічної майстерності вчителів.**

Наш досвід свідчить, що тісний зв'язок школи з родиною й сільською громадою дозволяє застосувати концепцію школи-родини (у формі козацько-лицарського виховання, що відтворює родинний мікроклімат: атмосферу доброти, тепла, чуйності,

взаємтурботи, взаємоповаги). Все це ґрунтується на особливостях сільської спільноти, у якій практично всі родини пов'язані кровними зв'язками.

Ми вважаємо, що одним із основних завдань школи є реалізація **ідеї національного виховання**, яка має благодатне підґрунтя в діяльності малокомплектної: це – сім'я, церква, соціальне середовище, громадське життя, праця, заходи духовного характеру, мистецтво, спілкування з природою.

Систему взаємин ми будемо таким чином, щоб абсолютні й вічні цінності українського виховання (віра, надія, любов, сумління, правда, доброта, чесність, справедливість, щирість, гідність, милосердя, прощення, досконалість, нетерпимість до зла) формувалися не як теоретичні моральні категорії, а як конкретні стосунки реальних людей...

Аналізуючи процес розвитку мало комплектної за останні 30 років (я працюю учителем з 1969 року, а керівником – з 1984), плануємо в царині **організації навчально-виховного процесу**:

В розкладі занять максимально враховувати передусім особливості навчальних предметів, а не особливості педколективу, розподілу навантаження вчителів. В проведенні уроків будемо орієнтуватись на форми групової роботи, за яких різко зростає інтенсивність активного спілкування вчителя з учнями. Будемо вчити учителів саме такій роботі.

Намагатимемось знижувати психологічне та емоційне навантаження на учнів у класах з малою наповненістю. Більше уваги приділемо методам самоконтролю, вибіркового диференційованому та тематичному контролю. Почнемо застосовувати рейтинг.

Основним в організації уроків стане принцип індивідуального підходу до учнів (особистісно-орієнтовне навчання та виховання). Створимо «короткі» факультативи, які охоплять семестр, що допоможе учням реалізувати пізнавальні інтереси до різних предметів. Особливу увагу приділимо роботі клубів, гуртків, товариств, проведенню інтелектуальних змагань, конкурсів.

В царині **організації виховної та позакласної роботи**:

Виховний процес тісно пов'язуємо із життям сільської громади, його стрижнем стане краєзнавча діяльність.

Систему виховної роботи будемо за моделлю «людина-рід-громада-країна-держава». Це дає змогу широко використовувати потенційні можливості етнопедагогіки, історичного краєзнавства, сприяє соціалізації особистості.

Виховний захід школи плануємо і проводимо так, щоб він був подією села.

Є проблема у вихованні сільської дитини: в умовах замкненого сільського осередку зворотний зв'язок між вихованцями і вчителями надзвичайно сильний, але це веде до того, що дитина звикає до постійного опікування й потребує його. Перехід до іншого типу соціального середовища (міста), де соціальний контроль послаблено, часто руйнує звичний стиль поведінки.

В царині **управління навчально-виховним процесом**:

Я вважаю, що перевантажування керівника, рівень його культури та тип спілкування визначають соціально-психологічний клімат як у педагогічному, так і учнівському колективах.

Неможливо педагогічним працівникам компенсувати негативний вплив перших осіб. Тому ефективне управління можливо лише за умови, що керівник розуміє завдання закладу і його специфічні особливості.

На якість контролю не повинні мати вплив тісні соціальні й родинні взаємини, що пов'язують учителів і учнів у сільській громаді. Ділові стосунки (обов'язок, відповідальність) не повинні витіснятися особистими (симпатії, родинність, неприязнь). Це суттєво знижує об'єктивність контролю, його систематичність, глибину і підсилює тенденцію до формалізму та лібералізму.

Але основна причина, що гальмує ефективну роботу школи, - **некомпетентність органів управління системою освіти – як зовнішніх, так і внутрішніх. Школо! Шукай керівника!**¹³

Зробив для себе висновок: будуючи модель школи – будуй на перспективу – збудована модель повинна бути актуальною навіть років через 15-20.

ПОШУКИ МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. ДРУГИЙ ВАРІАНТ.

Із 27.07.2015 року виконую обов'язки директора школи.

Знайомство із документацією школи, техперсоналом (педагогічний колектив у відпустці, школярі – на канікулах), матеріальною базою школи. Закінчення поточного ремонту школи.

Ейфорія з приводу можливості займатися улюбленою справою, справою моїх батьків-дідичів; майже цілодобове читання педагогічної літератури з питань налагодження роботи школи (адміністрування-менеджмент).

Проводячи оглядову екскурсію для майбутнього директора школи, заступник директора з НВР Данилюк О.І. висказала цікаву думку – наша школа – не сільська, не міська, вона – приміська. Вважаю, що це надає школі значні переваги; в основі діяльності колективу школи такого типу бачу дві складові: сільське глибинне розуміння природи й міська прагматизація засад повсякденного життя; все це на фундаменті українського національного родинного виховання. Мабуть, на цих засадах ми й будемо будувати модель розвитку нашого навчального закладу.

Це поки що думки; треба шукати, експериментувати, налагоджувати себе на довготерпіння... й мати мужність сподобитись на таку працю.

Тричі я покидав школу й тричі повертався до неї на посаду директора.

Вперше – після служби в Збройних Силах на посаді заступника командира батареї управління ракетних військ та артилерії 180-ї дивізії. Директорство співпало із черговою епохою перебудови освіти, що передувала Горбачевській перебудові, а результатом діяльності стала **модель школи, що будується на сучасному прагматичному підході до макаренківської системи трудового виховання молоді й має свій закінчений цикл виробництва та круг вихівництва (на основі ідей І.Іванова та В.Тимофєєва)**. Про досвід нашої роботи писали педагогічні видання «Учительська газета», «Народное образование», «Школа и производство», «Радянська школа», «Педагогічна ініціатива». Виховна система базувалася на таких засадах: природа - наукова праця школярів – впровадження результатів науково-дослідної праці у практику нашого шкільного сільгоспвиробництва.

Ми формували школу-толоку – взяли в оренду частину свинотоварного комплексу й вирощували для колгоспу маточне поголів'я свиней. Пам'ятаю, була в районній газеті стаття «Урок для родителей» (травень, 1987) - перший секретар райкому Афанасьєв питав голову колгоспу Бурлая: «...чому у шкільних свиней привіс на добу 650 грамів, а в колгоспі – 248»? Окрім комплексу мали 6 га рилі, де вирощували вітамінну продукцію для свиней, овочі. Працювали всі – учні, учителі, техперсонал, навіть батьки – все йшло в загальну копилку – шкільний фонд. Школярі багато експериментували, були переможцями Всеукраїнських «манівських» змагань. На початок 90-х років ми мали на шкільному рахунку більше 20 тис. карбованців – могли дозволити собі тричі на рік їздити на екскурсії, купувати в магазині наочних посібників (Одеса) багато наочності, обладнати шикарний спортивний майданчик, планували побудувати спортивну зали (вже був закладений фундамент), придбати

¹³Газета «Будьте с нами» (Білгород-Дністровський). №35, 23.08.2001; №36, 30.08.2001.

комп'ютерний клас. Так, спільна праця об'єднує шкільний колектив (а це – учні, батьки, учителі, техпрацівники, громадськість), націлює його на ефективне виконання навчально-виховних завдань; але абсолютизація «заробітчанства» (в нашому випадку) призвела до того, що ми поступово перетворювались на прагматичну буржуазну школу; не вистачало якоїсь високої-духовної перспективи – для чого всі ці гроші? Ось тоді я зрозумів, що **керівництво це – пошук сенсу існування шкільного колективу: або ми створюємо собі емоційний рай (у нас все добре) й деградуємо, або ми ставимо завдання, виконуємо їх, розвиваємося (залучаючи до співпраці друзів школи) та йдемо вперед.**

Вдруге повернувся до школи – після служби на посаді голови сільської ради та сільського голови (обирався двічі). Це вже була друга школа – розпад Союзу, Югославія, Придністровська війна, Чеченська війна в Росії, наші внутрішні українські негаразди – наклали свій відбиток на перебіг навчально-виховного процесу – необхідна була ідея, яка б згуртувала шкільний колектив – і ця ідея – строки з гімну України «І покажем, що ми, браття, козацького роду».

Буджак (і зокрема наше Південноукраїнське Задністров'я – Білгород-Дністровщина) має глибоке козацьке коріння: тут існували, змінюючи одне одного, останні козацькі війська на теренах України – нащадки мазепинців, запорожців, некрасівці – Чорноморське, Задунайське, Дунайське, Буджацьке, Новоросійське – існували 12 станиць та безліч станів, столицею військ був Аккерман. До речі, храм Святої Покрови будували на Буджаку або в станиці, або там, де був козацький стан. Який храм у Бритівці?

До школи я прийшов із сільською козацькою дружиною (більше 80 козаків) – це наші шефи і друзі; в наступній загальній праці – досвід роботи дружини ми перенесли в школу – дисципліна, однострій, захист молодших старшими (у кожного козака – свій джура-побратим) – все описано в книзі «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання».

Отже, директорство співпало із розбудовою держави Україна, а результатом діяльності стала **модель національно-патріотичного виховання молоді у формі школи козацько-лицарського виховання**. Виховна система школи базується на таких засадах: Козацьке виховання – система громадського навчально-виховного впливу нового типу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України. Наше шкільне гасло: **Козаку найперше – воля! Козаку найперше – честь!**

В обох випадках педагогічний колектив залучав до співпраці широку громадськість: старших друзів школярів, батьків та родичів, керівництво громади, громадські організації, зокрема, козацьку. Всі вони допомагали нам в якості вожатих, командирів загонів, членів батьківських комітетів (класу, школи), шефів.

Як підсумки роботи шкільного колективу – моделі шкільного самоврядування (щотижневик «Освіта», №52, 06-13.11.2003), виховної системи (журнал «Наша школа», №2, березень-квітень 2002), інноваційної школи козацько-лицарського виховання повного циклу (журнал «Наша школа», №5-6, листопад-грудень 2000) були визнані одними з кращих на Україні. Сьогодні за моїм підручником «Школа козацько-лицарського виховання» столичний інститут удосконалення учителів навчає інноваційним методам роботи директорів шкіл.

Ось тоді я зрозумів, що керівництво це – мистецтво, якому можна вчитись й можливо навчитись; на жаль, багато кому на це не вистачає життя...

Втретє повернувся до школи – після служби в органах державної влади і місцевого самоврядування. Йшла війна, на сході гинули наші добровольці – хлопці і дівчата; Україна виборювала Незалежність. Результатом діяльності постала модель інноваційного навчально-виховного закладу національно-патріотичного виховання у формі НВК (лицей-школа) на засадах козацького лицарства та досвіді корифеїв педагогіки – А.Макаренка, В.Сухомлинського, О.Захаренка, С.Щацького, І.Іванова, М.Щетинина і В.Тимофєєва - **Бритівська Січ – школа національно-патріотичного виховання – Школа-Січ.**

Щодо співпраці із широкою громадськістю – цей процес маємо продовжувати й будувати-впроваджувати-розвивати модель громадсько-державно-комунального самоврядування навчально-виховного закладу на засадах козацького лицарства – козацьке Коло.

Немає більш потужного рушія організації до досконалості й довготривалого успіху, ніж приваблива, надихаюча перспектива на майбутнє - має розпочатись процес створення Школи-Січі – братства козаків - нормальний розвиток шкільної організації природним життєвим шляхом. Але це відбудеться лише тоді, коли козацька педагогічна система стане самостійною і самодостатньою, функціонуватиме на основі самоменеджменту, а шкільне управління враховуватиме природну логіку розвитку школи та закономірності побудови її елементів.

Побудова моделі Бритівської школи 2010-х років розпочалася із аналізу умов. Плюси – вже сформований дієздатний колектив, який методом випробувань та похибок виробив свій стиль життя. Мінуси – невизначеність щодо усунення недоліків швидкого будівництва школи (особливо документальна! згодом це вилізло боком директору, який в цьому не винен); слабка навчальна матеріальна база старшої школи (школу назвали школою I-III ступенів, але за браком коштів обладнання для 10-11-х класів не завезли; особливо постраждали кабінети природничого циклу – географічний, біологічний, фізичний); кадрова директорська чехарда (за чотири роки – п'ять директорів! планується шостий!), що призвела до відчуження та замкнення на себе (на своїх інтересах) фахових груп педагогів – молодших класів, предметних циклів, просто груп друзів й неможливість спрогнозувати реакцію членів колективу на намагання нового директора внести зміни до спокійного розміреного життя школи (постфактум реакцію деяких членів я побачив вже на другому році роботи). Перший рік побудови моделі школи національно-патріотичного виховання (на засадах козацького лицарства), не руйнуючи попередню модель (школа сприяння здоров'ю) показав, що нам необхідно обрати курс на створення навчально-виховного комплексу – школи майбутнього – соціокультурного центру села - де під спільним дахом із загальноосвітньою школою мають працювати філії музичної та спортивної шкіл, художній та хореографічний класи (всі вони вже працюють!), допрофільні та профільні класи – у тому числі з посиленою фізичною підготовкою, а в майбутньому – інших напрямків. Згідно розкладу роботи філій та наших гуртків ми маємо додатково до типового навчального плану 125 годин занять для позакласного-позашкільного розвитку школярів – це інвестиції в освіту бритівського школяра!

На сьогодні стрижнем нашої роботи залишається національно-патріотичне виховання (на період АТО – із перевагою його військово-патріотичної складової), що відбувається у багатьох напрямках розвитку здібностей учнів – лідерських, інтелектуальних, художніх, музичних, до наукової праці, літературних, артистичних, технічних, спортивних й має слугувати фундаментом для побудови сучасної моделі школи та процесу виховання патріота-громадянина – ми на початку розробки та впровадження цієї моделі. На жаль, грубе безпідставне втручання в життя школи, цькування її адміністрації – гальмує процес розвитку колективу та рушить систему виховання – спрацьовує негативний «виховний момент»...

ПОШУКИ МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. ТРЕТІЙ ВАРІАНТ.

Призначення директором школи із 01.09.2015 року.

Початок навчального року – поточна робота директора школи. Знайомство із педагогічним колективом, колективами школярів-батьків (у тому числі із шкільним парламентом та батьківським комітетом), громадськістю села та керівництвом сільської ради, потенційними спонсорами-благодійниками; налагодження робочих стосунків. Підготовка до атестації вчителів. Навчання колективу з питань евакуації на випадок пожежі, стихійного лиха.

Ходимо по поверхах школи, по приміщеннях, по території (після того, як весь шкільний народ розійдеться по домішках) разом із заступником директора з адміністративно-господарської частини Яценко М.П. й мріємо: ось тут буде шкільна парламентська радниця; тут зимовий сад-оранжерея; тут музейні зали Трудової-Бойової Слави-історії села-школи; тут зали молодшої школи; тут смуга перешкод; тут готель-гуртожиток для тимчасового проживання молодих фахівців-педагогів, що поки не мають свого житла; тут приміщення для шкільного кооперативу; тут ми поставимо музейну військову техніку – літак, танк, БМП, БТР; тут буде ігровий майданчик молодших класів й т. д.

Січ – школа національно-патріотичного виховання.

Рівень освіти – мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник прогресивності його розвитку. Найважливішою закономірністю розвитку системи освіти є єдність її структурних елементів: навчання і виховання. В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання. Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. Лише поєднання навчання і виховання особистості формує у неї культуру самостійного мислення, розвиває і зміцнює всі духовні здібності і характер, формує світогляд, моральні норми і соціальну позицію.

Загальної системи народного виховання для всіх народів немає, у кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові, національній школі.

Рідна школа – це головна основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. Українське національне виховання – це козацьке виховання, бо українці – нація козацька; козаки були типовими представниками рідного народу, вони втілювали волелюбний національний характер, відображали його потреби, інтереси, прагнення; вони створили самобутню і високоефективну, близьку до європейської, національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, яку впровадять у свою роботу колективи ряду Шкіл-Січей Буджаку (Адамівської, Баштанівської, Великомар'янівської, Долинівської, Миколаївсько-Новоросійської, Михайлівської, Салганської та ін.).

Школа-Січ – громадський (на базі загальноосвітньої школи) навчально-виховний заклад нового типу, покликаний дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Концепція школи цього типу звертає увагу педагогів на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького

духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків.

Не забуваймо свої корені, бо «ми, браття, козацького роду» (Гімн України).

Підсумовую перші враження від роботи – 100 днів (із виступу на педраді):

Матеріально-технічна база. На плані є, в реалії немає майданчиків для гри 1 та 2-4 класів; майданчиків тихого відпочинку 5-9 класів; майданчиків активного відпочинку 5-9 класів; атлетичного майданчику; гімнастичного майданчику; метео та геомайданчиків; майстерні для хлопчиків; навчально-дослідної ділянки із відділами – молодших класів, зоо, біо, селекційним, овочевих та польових культур; не підключена трансформаторна підстанція; не виконана гідроізоляція у підвальних приміщеннях; немає блискавковідводів на башті Рожновського та будівлі майстерень; на будівлі майстерень немає відливів; в школі немає пожежних гідрантів або пожежних кранів; старша школа зовсім не забезпечена наочностями; кабінети природничого циклу не введені до експлуатації; не вистачає класних приміщень, меблі й т.д.

Технічний персонал. Декілька критичних ситуацій в липні-серпні показали спроможність техперсоналу працювати ефективно. До речі, підготовку школи до нового навчального року пожежна інспекція оцінила на «відмінно».

Педагогічний колектив. Значну частину педагогічного колективу знаю особисто, або чув про роботу окремих вчителів; надіюсь, що порозуміємося в процесі роботи.

Учні та їх батьки. Знайомимось, співпрацюємо.

Громадськість. Із сільрадою, депутатським корпусом, ветеранською організацією, Будинком культури, великими підприємствами гарантовано буде налагоджена співпраця – із керівниками я співпрацював в райдержадміністрації та райраді.

Генеральний напрямок нашої роботи, як державної школи, це:

в галузі навчання – всебічний розвиток особистості учня, ефективно-результативне навчання;

в галузі виховання – національно-патріотичне у формі – можливо - школи козацького гарту, ліцейних класів, кадетського корпусу із денним перебуванням та ін. - оптимальну модель нашої школи будемо будувати разом.

Є загальні правила розвитку шкільного колективу; але кожний колектив особливий – умови розвитку його ніколи не повторюють умови розвитку інших колективів; різний склад – учнів, батьків, учителів, техперсоналу, громадськості – накладає свої обмеження на тривалість етапів його розвитку...

Керівництво це – пошук нового, перспективного, інноваційного, але втілювати це нове треба постійно – еволюційним шляхом, зважаючи на кожного члена колективу, всі «за» та «проти», а не ламаючи через коліно й не «рубачучи шаблюкою» того, кого можна просто переконати...

Пройшов двотижневі курси підвищення кваліфікації для керівників загальноосвітніх навчальних закладів «Лідери освітніх ініціатив» при Одеському обласному інституті удосконалення вчителів. Виконав контрольні роботи: **вхідну** - «Перспективний план реалізації експерименту в школі «Січ – школа національно-патріотичного виховання» та **вихідну** - «План проведення серії семінарів та тренінгів з питань реалізації експерименту в школі «Січ – школа національно-патріотичного виховання». Багато читаю педагогічної літератури...

Директорське перспективне планування:

Перші півроку – покращання технічного стану будівель школи (вересень-грудень 2015); **другі півроку** – підготовка документів для відкриття філій музичної,

художньої, хореографічної, спортивної шкіл, профільних класів та знаходження друзів школи (січень-червень 2016); **треті півроку** – початок покращання навчально-матеріальної бази школи й поступове виведення її на достойний рівень, підготовка документів для відкриття ліцею, внутрішнє та зовнішнє оформлення школи (серпень-грудень 2016); **четверті півроку** – демократизація врядування в школі й поступове перетворення її в соціально-культурний центр громади, де трудовий колектив, громада, батьки й діти об'єднані загальними сьогоdnішніми справами, майбутніми звершеннями та стратегічною метою розвитку школи (січень-червень 2017); **п'яті півроку** – входження у масштабні Всеукраїнські та міжнародні освітянські проекти із розвитку школи майбутнього (серпень-грудень 2017) й **фінансова автономія школи**.

ПОШУКИ МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. ЧЕТВЕРТИЙ ВАРІАНТ.

Поточна робота директора за планом роботи школи; співпраця із батьківським комітетом, громадськістю села, сільською радою. Атестація вчителів.

Залучення до співпраці із школою представників громадських патріотичних організацій району – воїнів-інтернаціоналістів, буджацьких козаків.

3 виступу на нараді при директорові. Школа і громадськість мають спільно виховувати підростаюче покоління, майбутніх свідомих громадян нашої держави. Якою буде співпраця між учасниками виховного процесу (школа-батькі-громадськість), таким буде і результат. Дорослі люди, професіонали, передаючи свій життєвий досвід, стають прикладами для молоді, а реалізувати цю співпрацю – завдання і школи і громадськості.

Виховання особистості школяра є довгоочікуваним процесом. Не за один день можна навчити дитину читати, писати, рахувати, вітатись, слідкувати за охайністю власних речей, за своїм зовнішнім виглядом, аналізувати свої власні вчинки та вчинки інших людей, працювати тощо. У процесі виховання, у вихованні дитини, учня беруть участь батьки, рідні, вчителі, однокласники, взагалі громадяни. Кінцевий результат залежить від того, яке оточення має дитина, чи несе воно в собі позитив та гарний приклад для наслідування, чи є мрія у дитини і яким шляхом вона іде до її реалізації в житті.

Сучасна школа не може працювати сама по собі, життя нам диктує чіткі запити та завдання, серед яких є виховання всебічного розвитку особистості, виховання учнівської молоді на кращих традиціях моралі, культури і патріотизму українського народу. Необхідно формувати нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей: повага до національних символів; участь у громадсько-політичному житті країни; повага до прав людини; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей; рівність усіх перед законом; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Досвід вчить, що учні, з якими крім педагогів працюють представники громадських організацій, діють більш свідомо, розуміють, що навчання має реалізуватись в реальному житті, де повинні бути на першому місці саме загальнолюдські цінності, без яких людина втрачає своє людське обличчя. Переконати учнів може вчитель, а ще більше фахівець, батько і мати, суспільство; якщо всі ці учасники виховного процесу працюють цілеспрямовано, то результат буде гідним – загальнолюдські цінності будуть сформовані та згодом реалізовані в житті молодим поколінням...

Основні напрямки виховного процесу (складові виховання): громадянське (національно-патріотичне) – військово-патріотичне; розумове; екологічне; етично-духовно-моральне; економічно-трудове; естетичне; фізично-гігієнічне; є безліч методичних посібників, що допомагають педагогам співпрацювати із громадськими

організаціями – навіть я декілька надрукував. Але, на жаль, немає громадської організації, що в своїй діяльності охопила би всі аспекти громадської діяльності й змогла б допомогти навчальному закладу в усіх аспектах виховної діяльності. Керівництву навчального закладу, педагогічному активу доводиться шукати громадські організації, які б відповідали педагогічним запитам, або... створювати самим ці організації!

До речі, грамоти, статті до місцевих газет та інші види подяк за допомогу школі та учням – є необхідними для підтримки стосунків з громадськими організаціями, благодійниками-спонсорами. Увага і повага вчителів та учнів до небайдужих громадян дають можливість віддячити за допомогу школі у вирішенні її проблем, а це і поточний ремонт, і проведення свят, конкурсів, акцій милосердя, літнього відпочинку. Злагода, співпраця, розуміння проблем школи громадою дають школі можливість залишатися храмом освіти, до якого щодня йдуть діти і вчителі.

Відпрацьовую документи щодо матеріальної бази школи та виправлення недоліків будівництва школи (за моєї ініціативи працювали в школі комісії фахівців районної державної адміністрації та районної ради з питань будівництва та капітального ремонту).

Ейфорія притишується – багато недоробок, що були при будівництві. Щось можемо самі зробити, але більшість проблем – наслідки неякісного та швидкого будівництва – ми не подолаємо без фінансової допомоги ззовні.

Заступник директора з НВР Данилюк О.І. втішає – скажіть спасибі, що так; бо могло бути й гірше, або зовсім школу б не побудували. Я погоджуюсь...

3 виступу на педраді. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді під час військових дій (АТО) має бути переважно військово-патріотичним, але ми не повинні випускати з виду інші складові виховання: турбота про здоров'я та фізичне виховання (спортивна школа+сангігієна+психічне здоров'я); моральне виховання (дисципліни духовно-морального циклу); розумове виховання (процес навчання в школі-поза школою); трудове виховання (трудоий вклад учнів в загальний бюджет школи); естетичне виховання (музична та художня школи). Кожний з вчителів буде задіяний в одному з проєктів – шкільному, районному, обласному, Всеукраїнському.

Аспекти нашої діяльності на сучасному етапі розвитку колективу: матеріальна база школи та оточуюче середовище; підготовка кадрів; злагоджена робота колективу – учні, батьки, педагоги, технічний персонал, громадськість, друзі школи + спонсори та благодійники = все це під прапором демократизації шкільного життя, бо забезпечення потреб громади має стійку тенденцію до зменшення фінансування цих потреб й, як наслідок, **переміщення основної маси освітньо-культурних послуг до школи з фінансуванням їх не державою, а місцевим бюджетом** (прагматизація освіти й оптимізація видатків на її утримання).

Аналіз умов розбудови моделі школи 2010-х років. Плюси – вже сформований дієздатний колектив, який методом випробувань та похибок виробив свій стиль життя. Мінуси – невизначеність щодо усунення недоліків будівництва школи (особливо документальна); слабка навчальна матеріальна база старшої школи (школу назвали школою I-III ступенів, але за браком коштів обладнання для 10-11-х класів не завезли; особливо постраждали кабінети природничого циклу – географічний, біологічний, фізичний); кадрова директорська чехарда (за чотири роки – п'ять директорів!), що призвела до відчуження та замкнення на себе (на своїх інтересах) фахових груп педагогів – молодших класів, предметних циклів, просто груп друзів й неможливість спрогнозувати реакцію членів колективу на намагання нового директора внести зміни до спокійного розміреного життя школи (постфактум реакцію деяких членів я побачив вже на другому році роботи). Перший рік побудови моделі школи національно-патріотичного виховання (на засадах козацького

лицарства), не руйнуючи попередню модель (школа сприяння здоров'ю) показав, що нам необхідно обрати курс на створення навчально-виховного комплексу – школи майбутнього – соціокультурного центру села - де під спільним дахом із загальноосвітньою школою мають працювати студії багатьох напрямків...

Народна мудрість говорить: якщо хочеш залишити про себе пам'ять на п'ятдесят років - вирощуй сад, на сто - будуй будинок, на тисячу - виховуй сина. Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів-козаків. Тому:

Сутність навчання – виховання. Виховання повинно бути національним.

Навчаючи-виховуючи дитину, ми формуємо майбутнє нації; той, кого ми навчаємо-виховуємо – прийде до активного суспільного життя через -цять років; те, що ми заклали в дитині сьогодні – гикнеться нам завтра. Формує громадянина не тільки школа, а й батьки, родичі, оточуючи та громадськість; завдання школи (шкільного колективу) – об'єднати-скоординувати зусилля всіх задля досягнення найоптимальнішого варіанту педагогічної діяльності.

Щоб ефективно навчати-виховувати, ми повинні мати державну концепцію навчання-виховання взагалі й кожної школи зокрема; бо навіть у кожному селі – свої особливі умови, які кардинально впливають на перебіг виховного процесу; адже немає виховання «взагалі». Воно завжди має конкретно-історичну національно-державну форму вираження і спрямоване на формування громадянина конкретної держави, яка не може бути безнаціональною. В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася своя система виховання, яка максимально враховує національні риси і самобутність українського народу. Це – українська козацька педагогіка.

Що стосується розвитку сьогоднішнього напрямку виховної роботи в школі (національне військово-патріотичне у формі козацько-лицарської школи сприяння здоров'ю) – воно має зберегтися, як складова частина майбутньої нашої загальношкільної комплексної системи виховання. У цьому напрямку виховання держава визнала свої прорахунки й розвиток військово-патріотичної складової системи виховання в навчальних закладах буде надалі тримати на контролі; для нас це означає можливість мати спеціалізовані класи (ліцейні, із посиленою військово-фізичною підготовкою) у формі загальновійськових або (і) морських (із денним утриманням ліцеїстів-курсантів), починаючи із 8-9 класу. Загальновійськовий ліцей є у Одесі, ліцей із посиленою військово-спортивною підготовкою – у Тузлах, морські ліцеї – у Одесі та Ізмаїлі; сам Бог вказує на те, що ми маємо мати хоча б ліцейні класи такого типу у складі навчально-виховного комплексу.

3 виступу на колегії відділу освіти міськради: Шановні колеги! Школа і громадськість мають спільно виховувати підрастаюче покоління, майбутніх свідомих громадян нашої держави. Якою буде співпраця між учасниками виховного процесу (школа-батькі-громадськість), таким буде і результат. Дорослі люди, професіонали, передаючи свій життєвий досвід, стають прикладами для молоді, а реалізувати цю співпрацю – завдання і школи і громадськості.

Виховання особистості школяра є довгоочікуваним процесом. Не за один день можна навчити дитину читати, писати, рахувати, вітатись, слідкувати за охайністю власних речей, за своїм зовнішнім виглядом, аналізувати свої власні вчинки та вчинки інших людей, працювати тощо. У процесі виховання, у вихованні дитини, учня беруть участь батьки, рідні, вчителі, однокласники, взагалі громадяни. Кінцевий результат залежить від того, яке оточення має дитина, чи несе воно в собі позитив та гарний приклад для наслідування, чи є мрія у дитини і яким шляхом вона іде до її реалізації в житті.

Сучасна школа не може працювати сама по собі, життя нам диктує чіткі запити та завдання, серед яких є виховання всебічного розвитку особистості, виховання

учнівської молоді на кращих традиціях моралі, культури і патріотизму українського народу. Необхідно формувати нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей: повага до національних символів; участь у громадсько-політичному житті країни; повага до прав людини; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей; рівність усіх перед законом; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Я хочу висловити декілька думок щодо співпраці школи й громадськості у справі виховання дітей та молоді.

Розмаїття громадських організацій міста вражає - згідно офіційного реєстру – їх більше двохсот, але лише частина організацій діє активно в межах своїх статутів; в основному це – спортивні і мистецькі клуби і десяток «дорослих» об'єднань, діяльність яких має широкий громадсько-політичний резонанс і величезний потенціал виховного впливу. На жаль, цей потенціал не використовується ані школою, ані самими громадськими організаціями. Керівники та впливові члени цих організацій, не маючи досвіду систематичної роботи з дітьми, обмежуються епізодичними зустрічами з молоддю на святах, або на Уроках Мужності. Тому завдання керівництва та педагогічних колективів шкіл допомогти членам громадських об'єднань освоїти ази методики виховної роботи.

Шановні колеги! Запевняю вас, наші громадські організації готові співпрацювати з педагогічними колективами у справі виховання молоді, але очікують на методичну допомогу!

Перелічую перспективні форми співпраці по різних напрямках виховної роботи: це і профорієнтація, і попередження правопорушень та злочинів, збереження життя і здоров'я, культурне дозвілля, спортивний відпочинок, організація традиційних шкільних та родинних свят, пошуково-дослідницька діяльність, творча реалізація отриманих в школі знань в предметних конкурсах, олімпіадах, шкільних творчих проектах тощо. Учні, з якими крім педагогів працюють представники громадських організацій, діють більш свідомо, розуміють, що навчання має реалізуватись в реальному житті, де повинні бути на першому місці саме загальнолюдські цінності, без яких людина втрачає своє людське обличчя. Переконати учнів може вчитель, а ще більше фахівець, батько і мати, суспільство; якщо всі ці учасники виховного процесу працюють цілеспрямовано, то результат буде гідним – загальнолюдські цінності буде сформовано та згодом реалізовано в житті молодим поколінням.

Трошки практичних порад з організації співпраці школи та громадськості у справі виховання молоді. Дозволю собі нагадати основні напрямки виховного процесу (складові виховання): громадянське (національно-патріотичне) – військово-патріотичне; розумове; екологічне; етично-духовно-моральне; економічно-трудова; естетичне; фізично-гігієнічне; є безліч методичних посібників, що допомагають педагогам співпрацювати із громадськими організаціями – навіть я декілька надрукував. Але, на жаль, немає громадської організації, що в своїй діяльності охопила би всі аспекти громадської діяльності й змогла б допомогти навчальному закладу в усіх аспектах виховної діяльності. Керівництву навчального закладу, педагогічному активу доводиться шукати громадські організації, які б відповідали педагогічним запитам, або... створювати самим ці організації! Поясню вищесказане власним прикладом.

Кінець 1980-х – початок 1990-х років минулого століття: розвал Союзу, крах тодішньої офіційної ідеології; педагоги навчальних закладів в розпачі – держава «кинула» виховний процес – ми втрачали покоління; я розумів, що необхідно шукати альтернативні форми виховної роботи – альтернативні минулим; бо якщо держава відмовилась від тодішньої ідеології, то й державна школа не мала права її сповідувати; окрім того, я розумів, що виховна система не може повноцінно функціонувати без взаємодії із громадськими організаціями – дорослими – дитячо-

юнацькими. Тоді ж ми й організували шкільну організацію «Джура» (однострій – жовто-блакитний галстук) й почали співпрацювати із Буджацьким українським козацтвом (яке ми тоді ж і створили); й співпраці цій вже 25 років. 25 років тому ми звернули увагу на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Кодекс буття забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді-молодих громадян України – козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків...

Досвід вчить, що учні, з якими крім педагогів працюють представники громадських організацій, діють більш свідомо, розуміють, що навчання має реалізуватись в реальному житті, де повинні бути на першому місці саме загальнолюдські цінності, без яких людина втрачає своє людське обличчя. Переконати учнів може вчитель, а ще більше фахівець, батько і мати, суспільство; якщо всі ці учасники виховного процесу працюють цілеспрямовано, то результат буде гідним – загальнолюдські цінності будуть сформовані та згодом реалізовані в житті молодим поколінням...

До речі, грамоти, статті до місцевих газет та інші види подяк за допомогу школі та учням – є необхідними для підтримки стосунків з громадськими організаціями, благодійниками-спонсорами. Увага і повага вчителів та учнів до небайдужих громадян дають можливість віддячити за допомогу школі у вирішенні її проблем, а це і поточний ремонт, і проведення свят, конкурсів, акцій милосердя, літнього відпочинку. Злагода, співпраця, розуміння проблем школи громадою дають школі можливість залишатися храмом освіти, до якого щодня йдуть діти і вчителі.

ОФОРМЛЕННЯ ШКОЛИ-СІЧІ.

Поточна робота директора за планом роботи школи; співпраця із батьківським комітетом, громадськістю села, сільською радою, громадськими організаціями району – воїнами-інтернаціоналістами, учасниками АТО, буджацькими козаками, письменниками Асоціації літераторів Буджаку. Атестація вчителів.

Почали внутрішнє оформлення школи: придбали комплект стендів «Наше серце Україна» до залу Трудової Слави (2-й поверх), комплект стендів «Захисники України», «Наші земляки в АТО» до залу Бойової слави (3-й поверх), комплект стендів «Методичний вісник» до методкабінету (2-й поверх), комплект стендів «Соціально-психологічний вісник» до кабінету психолога-соціального педагога (2-й поверх). Плануємо придбати в 2017 році комплекти стендів та оформити 1-й поверх (Народознавча світлиця, стенд з техніки безпеки), 2-й поверх (Світлиця молодших класів, стенд-шафа для грамот і спортивних кубків «Наші досягнення», стенд «Гордість школи»), 3-й поверх (панно «Випускники школи»).

Готувалися документи щодо відкриття філій музичної, художньої, спортивної шкіл, хореографічного класу (перемовини із начальниками відділів культури, освіти і науки, директором музичної школи); відбулося погодження із відділом освіти про наміри відкриття профільних (або лицейних) та «допрофільних» (9-х) класів із посиленою військово-фізичною підготовкою (велася робота в цьому напрямку із батьками та школярами) і розробка необхідної документації – положення, додатків до нього, розрахунків необхідних ресурсів (відділ освіти прописав окремими пунктами реалізацію цього проекту в своєму Плані заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді у закладах освіти району на 2016-2020 роки: 1.Розглянути можливість введення в структуру Бритівської загальноосвітньої школи I-III ступенів відкриття двох лицейних класів (8,9) з допрофільної підготовки військово-спортивного спрямування – червень-серпень

2016. 2.Обладнати кабінет військової підготовки на базі Бритівської загальноосвітньої школи I-III ступенів з урахуванням найновіших досягнень воєнних стратегій, оформити тематичні стернади – червень-серпень 2016. 3.Обладнати смугу перешкод на території Бритівської загальноосвітньої школи I-III ступенів – червень-серпень 2016.); велася підготовка матеріальної бази школи до інновацій.

3 виступу на батьківських зборах (тези). Діяльність школи: виховання-навчання не тільки дітей, а й батьків-громадськості-учителів; тому в підсумках нашої загальної роботи – створення школи, куди дитина-батько-учитель-представник громадськості охоче приходить щодня (для спілкування, діяльності на благо школи).

В основі діяльності такої школи – громадська ініціатива як ланка в цілісній системі суспільних змін, що якісно змінить українську освіту в кращий бік – це ініціатива батьків, ЗМІ, бізнесу, органів місцевого самоврядування, педагогів та учнів.

Перший аспект такої ініціативи та діяльності – покращання матеріальної бази школи та оточуючого середовища, а матеріальна база наша на сьогодні така (далі перелік проблем та програма їх вирішення).

Другий аспект ініціативи та діяльності - складові виховання: національно-патріотичне (військово-патріотичне) – лицейні класи військово-фізичного напрямку; турбота про здоров'я та фізичне виховання – фізкультура-спорт + сангігієна + психічне здоров'я й т. д. + безпека дітей (наші пропозиції щодо пропускового режиму); моральне виховання – дисципліни духовно-морального циклу; трудове виховання – трудовий вклад учнів в загальний бюджет школи + столова-кухня-продукти харчування; естетичне виховання – музична та художня школа, танцкласи, духовий оркестр.

Третій аспект ініціативи та діяльності: розумове виховання – процес навчання в школі – поза школою – базова шкільна програма.

Четвертий аспект ініціативи та діяльності: підготовка кадрів, що означає – кожен з учителів, більшість учнів, бажаючі батьки та представники громади будуть задіяні в міжнародних, Всеукраїнських проектах, що спрямовані на покращання процесу навчання-виховання в школі – Кучма-Кравчук (як приклад), Класна школа, **Демократична школа**, Хмарні технології, Школа сприяння здоров'ю.

П'ятий аспект ініціативи та діяльності: - злагоджена робота колективу – учні, батьки, педагоги, технічний персонал, громадськість, друзі школи + спонсори та благодійники = все це під прапором демократизації шкільного життя, бо забезпечення потреб громади має стійку тенденцію до зменшення фінансування цих потреб й, як наслідок, переміщення основної маси освітньо-культурних послуг до школи з фінансуванням їх не державою, а місцевим бюджетом (прагматизація освіти й оптимізація видатків на її утримання) – наш бюджет на 2015-2016 рік (додається).

Завдяки нашій діяльності ми хочемо досягти у школі та громаді суттєвих демократичних змін (Міжнародний освітній проект «Демократична школа») шляхом розробки системи таких заходів: Розробити програму розвитку школи; Залучити громаду до навчального процесу; Досягти колегіальності в управлінні школою; Кожен має стати вчителем; Кожен має стати учнем; Налагодити міжвідомчу співпрацю; Пристосувати обладнання для громадського користування; Брати активну участь у вирішенні проблем громади; Плекати почуття спільноти - люди, які живуть у громаді, мають знати один одного та піклуватись один про одного.

3 виступу на районному семінарі учителів молодших класів «Соціалізація особистості молодшого школяра шляхом формування громадянських цінностей»: Якщо двома-трьома реченнями – провести молодшого школяра (методом гри, але серйозної гри – з елементами відповідальності) шляхом виконання підборки соціальних ролей в шкільному оточенні, зміни цих ролей та своєрідному звіту про їх виконання. Школярі середнього віку – гра відповідальна, старші школярі – участь у

соціальному житті школи із відповідальністю за прийняті рішення при виконанні ролей життя. Школа – центр виховання у соціальному середовищу...

Була продовжена роботи з відпрацювання документів щодо матеріальної бази та виправлення недоліків будівництва школи. Підсумки роботи були доведені до керівництва району:

ІНФОРМАЦІЯ **директора щодо матеріально-технічної бази школи** **станом на 14.03.2015 року**

1. Школа не підключена до автономної трансформаторної підстанції, що розташована на території школи; енергопостачання школи відбувається через зовнішній кабель (своєрідну «переноску», яка, до речі, вже в аварійному стані – ізоляція виходить з ладу) від малопотужної трансформаторної підстанції, що розташована на розі вулиць Центральна-Артільна. В зимовий період при включенні електроплит харчоблоку (на базі нашого харчоблоку відбувається приготування їжі також для учнів Вигінської школи) часто відбувається аварійне відключення, що загрожує безперебійній роботі автономної котельні.

2. В блоці Б основної будівлі школи є тріщина, яка проходить через всю будівлю (1-й поверх – між кабінетами 5-6; 2-й поверх – між кабінетами 31-32; 3-й поверх – між кабінетами 66-67). Вважаю, що причиною її є порушення будівельних норм при реконструкції будівлі школи в 2012 році: при знятті четвертого поверху впала північна стіна блоку Б; при її відновленні (для розширення площі кабінетів 5, 31, 66) був закладений новий фундамент, який відступає від фундаменту підвального приміщення на захід – на 2,5 метра, на північ – на 7 метрів; можливо, будівельники замість чотирьох фундаментних блоків (в глибину) поставили, в кращому випадку, три.

Така ж тріщина проходить між актовим та спортивним залом блоку А. Походження її невідомо. При добудові школи в травні 2012 року почала відходити західна стіна спортивного залу; будівельники прикріпили її металевими шинами до плит перекриття – можливо, це теж одна з причин появи тріщини. Вважаю, що для з'ясування всіх аспектів необхідний висновок експертної комісії.

3. На генеральному плані школи є, а в реалії не обладнані (до речі, акту прийому Бритівської школи до експлуатації адміністрація немає): майданчики для гри учнів 1 та 2-4 класів; майданчик тихого відпочинку учнів 5-9 класів; майданчик активного відпочинку учнів 5-9 класів; атлетичний майданчик; гімнастичний майданчик; метеорологічний та географічний майданчики.

4. Обладнання для проведення уроків праці завезено частково (столярна, слюсарна майстерні, кулінарний та швейний цехи); не оплачена його установка організації, яка завозила обладнання – тому станки не підключені (до того ж не введена в експлуатацію трансформаторна підстанція, до якої підключена основна гілка електромережі майстерні).

5. Не виконана гідроізоляція у підвальних приміщеннях; невірно була спроектована водостічна система основної будівлі школи – вода потрапляла до підвальних приміщень (за кошти шкільного фонду восени 2015 року ми відвели воду – на теперішній час підвальні приміщення сухі, але проблема водостічної системи будівлі залишається). Неправильно спроектована каналізація: уклін її гілки веде не від школи, а в сторону школи – тому завжди є загроза її замулення. Шланги для підведення води (холодної та гарячої) від основної магістралі до рукомийників, унітазів були поставлені низької якості; вони вже почали виходити з ладу, а це – 87 комплектів.

6. Немає блискавковідводів на димових трубах котельні, на водогінній башті та будівлі майстерень; будівля майстерні не обладнана водостічною системою – вода з даху поступає під фундамент – тому в приміщеннях майстерень псується лінолеум,

цвітуть стіни. Не «запінені» щілини між шифером покрівлі та підкладними дошками, між стиками частин покрівлі всіх будівель школи – при снігопаді на горищі багато снігу (найбільш загрозливу частину щілин – наскільки вистачило коштів – ми «запінили» восени 2015 року, але це – лише 10% від необхідного). Металевий фасадний паркан в 2012 році був пофарбований фарбою низької якості – на сьогодні паркан почав іржавити.

7. Школа не обладнана пожежними гідрантами або пожежними кранами (проте фахівці Білгород-Дністровського РУ ГУ МНС України в Одеській області вважають, що відсутність гідрантів та пожежних кранів компенсується наявністю 6-ти пожежних водойм).

8. Старша школа (10-11 класи) зовсім не забезпечена наочністю та підручниками; частково забезпечена середня (7-9 класи); кабінети природничого циклу (хімії-біології, фізики-астрономії) не введені до експлуатації, в них не вистачає обладнання.

9. Територія школи не обладнана евакуаційними воротами з півночі для виводу колективу школи у випадку надзвичайної ситуації на безпечну та тиху вулицю Шевченка (наявні пожежні-евакуаційні ворота виходять на небезпечну для пішоходів ділянку вулиці Артільної (траса Одеса-Рені – Кишинів).

10. Є стійка тенденція росту кількості учнів: 2012/2013 н. р. – 297 учнів (17 класів), 2013/2014 н. р. – 374 учня (19 класів), 2014/2015 н. р. – 432 (20 класів) учня, 2015/2016 н. р. – 496 учнів (23 класи), прогноз 2016/2017 н. р. – більше 500 учнів (26 класів); не вистачає меблі; через два-три роки доведеться або добудувувати класи, або частину школи переводити до другої зміни навчання.

11. Мережа водовідведення школи складається з трьох гілок (від основної будівлі школи, від будівель котельні та майстерні), які з'єднуються в точці А (по схемі) й стічні води далі виводяться за межі території школи в точці Б (по схемі). Далі стічні води «мандрують» по мережі вздовж вулиці Артільної до точці В (по схемі); мережа ця перетинає вулицю Артільну (об'їзна ділянка автотраси Кишинів-Одеса через Затоку); далі стічні води потрапляють до каналізаційної системи села Бритівка. Школа оплачує сільському комунгоспу (ККП «Бритівка») послуги водовідведення; заборгованості немає.

В грудні 2012 року автомобіль-вагозов КРАЗ (власник Укрполісервіс), який перевозив цемент, «просадив» каналізаційну трубу, що проходить під дорожнім покриттям вулиці Артільної в точці В. Для того, щоб «визволити» КРАЗ із ями, довелося дві доби вивантажити цемент; є свідки, що КРАЗ «занурився» в яму на глибину до 1,5 метрів. З тих пір почалися проблеми із водовідведенням школи: в точці В систематично відбувається «забиття» мережі; в останні два місяці «забиття» почастіло – за кожну «чистку» мережі школі доводиться платити чималенькі кошти.

Є два шляхи вирішення цієї проблеми: 1. Перекрити рух автотранспорту по вулиці Артільній, викопати траншею та поміняти каналізаційну трубу. 2. Не перекриваючи рух автотранспорту по вулиці Артільній, «кротом» пробурити лаз й поміняти каналізаційну трубу. В обох випадках школа фінансово не «потягне» ці роботи. Прошу допомоги.

12. Під блоком 3-х поверхової будівлі молодших класів розташований підвал загальною площею близько 1 тис м². Приміщення підвалу заповнені сміттям (за свідченням осіб, що бачили процес добудови-перебудови школи влітку 2012 року) й замуровано бетонною стіною. Це означає, що до всіх комунікацій (електрокабелі, водопостачання-водовідведення) доступу персоналу, що обслуговує школу, немає. За нашими підрахунками, від сміття достатньо визволити наскрізний коридор, що, можливо, проходить через увесь підвал (це близько 80 м² сміттєгрунту). Щодо окремої точки водопостачання-водовідведення в 4 класі – для доступу до комунікацій можливо пробити люк в підлозі класу. До речі, на генеральному плані школи підвал зовсім не позначений; за браком коштів його геть виключили й не будували?!

13. За рішенням районної ради школа – базова школа інклюзивної освіти: у нас навчаються діти з особливими потребами у т. ч. діти, які користуються інвалідними візочками. На жаль, рішення районної ради не було підкріплене фінансуванням створення матеріальних передумов інклюзивної освіти; на поверхах немає пандусів (до речі сходові марші вузькі й не дозволяють встановити пандуси). Адміністрація школи пропонує встановити зйомці дерев'яні пандуси.

14. У зв'язку із намірами школи та відділу освіти районної державної адміністрації щодо відкриття на базі школи в 2016/2017 навчальному році лицейних класів (8-й, 9-й) із посиленою військово-фізичною підготовкою необхідно буде обладнати (згідно вимог) військовий кабінет, тир, смугу перешкод та ін.

Все вищеперераховане вимагає чималих коштів й, враховуючи мої звернення до відділу освіти районної державної адміністрації в лютому-березні 2016 року «Інформація щодо матеріально-технічної бази Бритівської школи станом на 29.02.2016 року», «Інформація щодо стану мережі водовідведення школи», «Інформація щодо стану приміщень підвалу під блоком будівлі молодших класів», прошу створити комісію для оцінки необхідності та вартості робіт з метою усунення недоліків.

Директор школи В.Я.Тимофєєв.

**«Про результати розгляду інформації директора школи Тимофєєва В.Я.
«Про матеріально-технічну базу школи станом на 14.03.2016 року»**

с.Бритівка

8 квітня 2016 року

Ми, постійна комісія Білгород-Дністровської районної ради з питань майнових відносин та житлово-комунального господарства, у складі голови – Арестова Д.І., секретаря – Балабана О.Т., члена комісії Кравченка С.В., запрошені – голова районної ради Лобанов В.В., заступник голови районної ради Орлова В.В., начальник відділу освіти і науки районної державної адміністрації Грозова-Самосудова О.Б., в.о. начальника відділу капітального будівництва районної державної адміністрації Мішін С.І., сільський голова Мерешко М.Г., заслухавши інформацію директора школи Тимофєєва В.Я. та оглянувши будівлі школи, склали цей Акт про таке (далі йде короткий виклад попередньої інформації директора школи).

Лист директора школи від 14.03.2016 року направляємо на розгляд районної державної адміністрації для вивчення та вжиття заходів щодо усунення недоліків та рекомендуємо:

1. Вирішити із Білгород-Дністровським РЕМом питання підключення школи до автономної трансформаторної підстанції, що розташована на території школи.

2. На тріщинах (блоки Б та А) встановити «маячки»; спланувати подальші дії щодо тріщин – в залежності від стану «маячків».

3. Передбачити в планах укріплення матеріально-технічної бази школи обладнання майданчиків для гри учнів 1 та 2-4 класів; майданчика тихого відпочинку учнів 5-9 класів; майданчика активного відпочинку учнів 5-9 класів; атлетичного майданчику; гімнастичного майданчику; метеорологічного та географічного майданчиків.

4. Передбачити в планах укріплення матеріально-технічної бази школи дообладнання столярної, слюсарної майстерень, кулінарного та швейного цехів.

5. Виконати гідроізоляцію у підвальних приміщеннях; передбачити кошти для заміни шлангів для підведення води від основної магістралі до рукомийників, унітазів.

6. За можливості, вирішити питання щодо встановлення блискавковідводів на димових трубах котельні, на водогінній башті та будівлі майстерень; будівлю майстерень обладнати водостічною системою; «запінити» щілини між шифером покрівлі та підкладними дошками, між стиками частин покрівлі всіх будівель школи; пофарбувати металевий парадний паркан.

7. Щодо пожежних гідрантів та пожежних кранів - фахівці Білгород-Дністровського РУ ГУ МНС України в Одеській області вважають, що відсутність гідрантів та пожежних кранів компенсується наявністю 6-ти пожежних водойм.

8. Передбачити в планах укріплення матеріально-технічної бази школи забезпечення наочністю та підручниками; обладнання (згідно нормативів) кабінетів природничого циклу.

9. Обладнати територію школи евакуаційними воротами з півночі для виводу колективу школи у випадку надзвичайної ситуації на вулицю Шевченка.

10. Передбачити в планах укріплення матеріально-технічної бази школи закупівлю меблів.

11. Замінити «просаджену» гільзу каналізаційної труби, що проходить під дорожнім покриттям вулиці Артільної.

12. Визволити наскрізний коридор, що проходить через підвал будівлі молодших класів, від сміттєгрунту, що дозволить мати доступ до комунікацій (електрокабелі, водопостачання-водовідведення).

13. Передбачити встановлення на сходових маршах зйомник дерев'яних пандусів.

14. Обладнати (згідно вимог) військовий кабінет, тир, смугу перешкод.

Рекомендуємо визначити термін вирішення порушених питань до 01 серпня 2016 року.

Підписи членів комісії.

Що я зрозумів із всього цього? Спасіння утопаючих – справа самих утопаючих.
Шукай, директоре, кошти...

МАТЕРІАЛЬНА БАЗА ШКОЛИ-СІЧІ.

Поточна робота директора за планом роботи школи; співпраця із батьківським комітетом, громадськістю села, сільською радою, громадськими організаціями району – воїнами-інтернаціоналістами, учасниками АТО, буджацькими козаками, письменниками Асоціації літераторів Буджаку. Зовнішнє незалежне тестування (ЗНО), державна підсумкова атестація (ДПА). Закінчення навчального року.

Літній лінгвістичний оздоровчий табір (англійська мова - старші класи), оздоровчий майданчик (молодші класи); харчування дітей за рахунок залучених коштів.

Придбання шкільної меблі, навчального та спортивного приладдя, музичних інструментів; поточний ремонт школи; підготовка приміщень для занять філій музичної, художньої та спортивної шкіл, хореографічного класу. Підбиття підсумків залучення коштів на потреби школи за 2015/2016 навчальний рік:

ІНФОРМАЦІЯ

щодо придбання обладнання та ремонту приміщень школи за рахунок освітньої субвенції та залучених коштів у 2015/2016 навчальному році

№	Вид ремонтних робіт, найменування обладнання, що було придбано	Кількість матеріалів	Вартість
А. ЗА РАХУНОК КОШТІВ ОСВІТНЬОЇ СУБВЕНЦІЇ (Відділ освіти)			
Ремонт			
1	Фарбування підлоги кабінетів №№6, 5, 31; фарбування основного сходового маршу з 1-го по 3-й поверхи	12 банок фарби для підлоги (по 2,8 л) X 120 грн.	1 440 грн.
2	Пішло 2 банки на фарбування парт	10 банок фарби білої	1 200 грн.

	(залишок 8 банок)	(по 2,8 л) X 120 грн.	
3	20 л водоемульсійної фарби (на ремонт спортзалів)	Залишок 20 л. X 40 грн.	800 грн.
Разом			3 440 грн.
Придбання			
1	Водомер 40 Gross, клапан обр. «хлопушка», клапан обр. на ток	Комплект на водогінну башту	3 100 грн.
2	Комплект аудиторний регульований 2-хмісний для середніх та молодших класів	25 X 987 грн.	24 675 грн. (без доставки)
Разом			27 775 грн.
Всього за рахунок коштів освітньої субвенції			31 215 грн.
Б. ЗА РАХУНОК ЗАЛУЧЕНИХ КОШТІВ (Фонд директора школи)			
Ремонт			
1	Фарбування полів в кабінетах №№ 28, 31, 33, 35, 36, 66; сходового маршу блоку молодших класів	24 банки фарби для підлоги (по 2,8 л) X на 120 грн.	2 880 грн.
2	Фарбування батарей опалення в кабінетах №№ 28, 31, 33, 35, 36, 66, 75, 76	5 банок фарби білої (по 2,8 л) X 120 грн.	600 грн.
3	Білизна для обробки під ґрунтівку, щітки для фарбування. Ґрунтівка під фарбу в кабінетах №№ 28, 31, 33, 35, 36, 66, 75, 76; сходового маршу блоку молодших класів. Підфарбовування стін в кабінетах №№ 28, 31, 33, 35, 36, 66, 75, 76; сходового маршу блоку молодших класів	6 комплектів X 8 грн.; 10 шт. X 15 грн. 5 л. ґрунтівки X 120 грн. 5 банок водоемульсійної фарби (по 5 л) X 150 грн.	1 068 грн.
7	Ремонт 8 вікон в кабінетах №№ 34, 35, 43, 65 (по 2 вікна)	Церезит, цемент, шпаклівка	200 грн.
8	Заміна кранів водопостачання в туалетах №№ 34, 37, 46, 70, 71	5 кранів X 500 грн., шланги у зборі	2 500 грн.
9	Встановлення рукомийника в кабінеті № 50 (перший клас)	Раковина, кран водопостачання, шланги у зборі	1 500 грн.
10	Капітальний ремонт туалету № 36	Унітаз, зливний бачок, шланги у зборі та ін.	1 000 грн.
11	Фарбування фасадного паркану	15 банок фарби (по 2,8 л) X 100 грн.	1 800 грн.
12	Заповнення тріщин та щілин у покрівельних матеріалах даху школи монтажною піною	30 балонів піни монтажною X 60 грн.	1 800 грн.
13	Придбання та часткова заміна шлангів для підведення води (холодної та гарячої) від основної магістралі до рукомийників та унітазів	87 комплектів шлангів X 70 грн.	6 090 грн.
14	Встановлення віконних сіток	6 шт.	1 400 грн.
15	Перемотка двигуна насоса водогінної башти	Підйом насоса підйомним краном, перемотка двигуна, установка двигуна, спуск насоса підйомним краном	2 520 грн.
16	Заміна крильчатки двигуна насоса водогінної башти	Підйом насоса підйомним краном,	1 400 грн.

		заміна крильчатки, установка двигуна, спуск насосу підйомним краном	
17	Відвід води від підвалу блоку Б	Придбання та установка труб, установка стояків	1 400 грн.
18	Зачистка каналізаційної системи	2 X 200 грн.	400 грн.
Разом			26 548 грн.
Придбання			
1	Фортепіано «Білорусь» світло-червоно-коричневого кольору	1 шт. = 1500 грн.	2 050 грн. (з них доставка 550 грн.)
2	Фортепіано «Білорусь» чорного кольору	1 шт. = 1500 грн.	2 050 грн. (з них доставка 550 грн.)
3	Комплект аудиторний антисколіозний регульований 2-хмісний для 2 класу	14 X 1164,5 грн.	16 300 грн. (без доставки)
4	Комплект стендів «Наше серце Україна» у залі Трудової слави	16 шт.	14 556 грн.
5	Комплект стендів «Захисники України» у залі Бойової слави	5 шт.	11 353 грн.
6	Комплект стендів «Методичний вісник» у методкабінеті	6 шт.	5 240 грн.
7	Комплект стендів «Соціально-психологічний вісник»	3 шт.	1 130 грн.
8	Комплект таблиць «Захисник Вітчизни» для військового кабінету	12 шт.	300 грн.
9	Картридж HP 21 Block (приймна)	1 шт.	600 грн.
10	Картридж Canon 510 Black (каб. психолога)	1 шт.	433 грн.
11	Картридж Canon 511 Color (методкабінет)	1 шт.	500 грн.
12	Блок живлення для ПК-350 W (приймна)	1 шт.	400 грн.
13	Бензин для виїзду школярів на змагання та для газонокосарки	953 л.	2000 грн.
Разом			56 912 грн.
В. Всього за рахунок залучених коштів			83 460 грн.
ЗА РАХУНОК ГОСПОДАРСЬКОГО ФОНДУ (Благодійний фонд школи)			
1	260 + 1583 + 300 + 1120 + 1400 + 1943 + 1984 + 3402 + 2598 + 400 + 495 + 2002 + 922 + 1989 + 240 + 5109		
Разом			25 747 грн.
ВСЬОГО А+Б+В			140 422 грн.

На цей кошторис директор міського ліцею сказав, що ми ще дешево обійшлися; щоб мати надійний матеріальний тил – має бути набагато більше ресурсів...

Роздуми про модель виховної роботи.

З виступу на Великій Козацькій Раді (Київ): В історичних наукових колах вважається, що в чистому виді родове козацтво збереглося у нас на Буджаку – лише 150 років тому тут ліквідували останнє козацьке військо на теренах України й не переселили його на Кубань, а просто перевели всіх козаків до розряду державних селян. Тобто козаки залишилися жити на теренах Буджаку й ми – теперішні їх нащадки – **родові козаки.**

Цим й пояснюється сьогоднішня цікавість науковців до Буджаку й зокрема до нас, Буджацьких козаків. Нам, на щастя, вдалося уникнути суперечок та розколу в козацькому русі й ми виробили основні засади нашої діяльності, що дозволило нам успішно працювати вже майже 25 років. В науковому світі ми відомі, як засновники одних з перших на Україні козацьких громадських організацій, які успішно працюють дотепер, та перших шкіл козацько-лицарського виховання. Наша історія коротко викладена у газеті «Річ про Буджацьку Січ», а детально – в дванадцятитомнику «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку», що з'явився в центральних і обласних бібліотеках України в цьому році (ці книги є й в Інтернеті).

Ми із самого початку діяльності дотримувалися нашого родового Козацького Звичаєвого Кодексу (так званий Чотирнадцятирік), що дає нам надію, а перспективу розвитку – розроблена ідеологія, стратегія і тактика діяльності Буджацького козацтва на сучасному етапі. Дозволю собі декілька зауважень до цієї тези.

1. Ідеологія козацтва.

Ми маємо чітку, коротко сформульовану козацьку концепцію-ідеологію, свій налагоджений пропагандистський апарат, свою пресу, а розповсюджувачами козацької ідеології є наші козаки, добре освічені, із високим інтелектом, віддані справі відродження козацтва, а не випадкові люди із низьким освітнім рівнем.

Ідеологія козацтва фундується на засадах Духовності, прагнення до Народовладдя та Самоврядування в організації свого життя й на усвідомленні святого свого обов'язку – захищати рідну українську землю й українську державність.

2. Стратегія козацтва: вистояти, зберегтися, перемогти.

Вистояти. Ми уникнули спокуси можливості легких заробітків. Проявили стійкість під тиском й погрозами, зберегли дисципліну, не піддалися загальному занепаду духу, зберегли єдність, безжалісно викривали тих, хто працював на розкол під благовидними привидами заміни отаманів на більш достойних, ділення козаків за різними признаками: червоний-білий, реєстровий-нереєстровий, вільний-характерник.

Зберегтися. Ми усвідомили: ми всі козаки і всі рівноправні. Кожен робить свою справу: один служить, взявши зобов'язання державної служби для себе через військо, але він козак війська – великого організму, який, в свою чергу, частка цілого – козацтва; другий працює на заводі, обробляє землю, сіє, дітей виховує, у Храмі служить, службу несе в правлінні війська, відділу, краю, станиці. Без другого не буде повноцінного першого. Так було в козацтві завжди. Ми не дали лукавим виділити першого й забути другого, бо це могло бути кінцем козацтва й початком становленням під видом козацтва найманства.

Перемогти для нас сьогодні – зайняти те саме місце в системі державних відношень, яке займали наші діди до розкозачування. Переможемо, якщо встоїмо перед спокусою отримати подачку, зрадити великій справі повного становлення козацтва. Нехай кожний пам'ятає й знає, що шлях, по якому ми з вами йдемо за волею Господа нашого, не гра в козачків-отаманчиків. Тут немає більше місця вибору між «хочу-не хочу». Є жорстке «треба». Треба сьогодні козакам триматися всім разом, йти разом із державою до кращої долі задля нас всіх.

3. Тактика козацтва. Тактика – це відповіді на питання: Що для нас є Українське козацтво у минулому й сучасному часі? Що ми активно «відроджуємо» й намагаємось «використати»? Чи зможе козацтво зайняти свою нішу в XXI столітті? Як в сучасних умовах силами громадської організації відродити тип козака-лицаря? На якій основі відроджувати козацтво?

Ми розуміємо – треба відроджувати й поширювати не тільки основи військово-лицарської спадщини, але й господарські та культурні традиції.

Ми знаємо - спроба збудувати нове суспільство з орієнтацією лише на економічні, ринкові розрахунки, неминуче провалиться. Суспільство засновується на ідеї моральності й цементується духовними прагненнями народу.

Ми віримо, що в сучасному суспільстві, коли значний відсоток населення України розгубив, не мав або розміняв свої ідеали на «речовизм» та долари, козацтво за рядом обставин стає найбільш стійким носієм національно-історичних традицій українського народу, здатним зіграти роль свого роду каталізатора громадської самосвідомості, очолити всенародний рух за духовне відродження України-Батьківщини.

З виступу отамана. ...Патріот повинен бути громадянином; а це - не просто любити Україну, а й брати на себе відповідальність за її долю, за події, що відбуваються на її теренах.

Кожна позитивна система виховання чогось варта, якщо вихованець зможе у дорослому житті протистояти негативному впливу, активно боротися за світлі ідеали і поведе себе достойно в нестандартній ситуації – це означає, що ми повинні виховувати дієво! Маючи намір показати дієвість нашої системи козацько-лицарського виховання, я, за браком часу, зупинюся лише на одному випадку із життя нашого району, в дворічних подіях навколо якого розкрився її вплив на формування особистості козака. Події ці висвітлювалися в ЗМІ, в них брали участь багато буджацьких козаків та козачок, що виховувались в свій час у джурових та данових гуртах. Саме життя випробувало на міцність нашу систему виховання.

Потрапивши до влади, верхівка нашої районної адміністрації минулої каденції почала розбудовувати місцеву вертикаль, ґрунтуючись на найгірших сторонах людської натури: за гроші робилося все. На відповідальні посади призначалися випадкові люди, без необхідного досвіду державної керівної та громадської роботи, без традиційного набору моральних чеснот. Вакантні посади заповнювалися на основі домовленостей. Якщо працівник не задовольняв потреби керівництва – починалася позачергова реорганізація сектору, відділу, управління й спеціаліст залишався без роботи. Плинність кадрів в районних органах складала 30% річних. Хибна кадрова політика призвела до того, що з колективів держустанов вимивалися люди, які мали величезний досвід суспільного життя, вже вироблений моральний стрижень і підтримували на належному рівні моральну атмосферу у колективах та опосередковано в районі. На зміну їм приходили дівчатка та хлопчики, які не мали імунітету супроти зла й вважали, що все, що робить влада – то є добре.

Про це відверто писали наші козаки в ЗМІ; відповіддю було притягнення ряду козаків до відповідальності за статтями Кримінального кодексу України. Ось що писала адміністрація в поданні до прокуратури: *«Публікація у місцевих ЗМІ вищевказаної статті є замахом на ідеали демократії, добре організована спроба підриву довіри до державної влади, направлене на дестабілізацію політичної обстановки у даному регіоні, здійснення перешкод у здійсненні повноважень органу державної влади, дестабілізація його роботи та підриву державного ладу в Україні взагалі».*

Почалася судова тяганина (за два роки відбулося 14 судових засідань); козаки виходили на мітинги та демонстрації; не завжди дійства були мирними – місто та села району були розписані нетолерантними написами; після мітингів декого з козаків заарештовували, тримали під вартою.

У боротьбу включилися козаки-депутати районної ради, згодом козаки-сільські голови. Вимога була одна – звільнити верхівку адміністрації.

Нарешті, все прийшло до логічного кінця - перший заступник та заступник голови районної адміністрації попалися на хабарі – півтори мільйони доларів за підпис на розпорядженні про виділення шматка землі на березі моря. Заступник сів на 7 років, перший заступник та голова «полетіли»...

Козаки продемонстрували стійкість у боротьбі й перемогли! Звісно, ці події мали розголос на Буджаку та додали авторитету козацьким організаціям...

В рамках міждержавного культурного обміну по лінії товариства україно-болгарської дружби я проходив перепідготовку на курсах підвищення кваліфікації при Софійському університеті (Болгарія).

Нам, козакам, заздять! Нас поважають! Нас намагаються наслідувати у справі виховання молоді!

Неформальне спілкування с тамтешніми педагогами дало змогу мені подивитися на нашу справу очима чужинців й зрозуміти головне – нам, козакам, випала щаслива місія сформувати нове покоління, виховане на патріотичних традиціях козацької держави, яке спирається на силу і дух козацького народу, козацької нації та додержується старовинного козацького гасла: **«Душу – Богів! Життя – Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!»**

ПОШУК МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. П'ЯТИЙ ВАРІАНТ.

Відпустка. Підготовка до нового навчального року.

Мій перший (2015-2016) навчальний рік показав: вмю працювати, розумію проблеми школи, знаю як ці проблеми вирішувати, бачу перспективи розвитку школи, тому – якщо не практична діяльність на посаді директора школи, то - **час писати книги...**¹⁴

Листи від районної влади:

Білгород-Дністровська районна державна адміністрація розглянула рішення постійної комісії Білгород-Дністровської районної ради з питань майнових відносин та житлово-комунального господарства від 08 квітня 2016 року №1 «Про результати розгляду інформації директора про матеріально-технічну базу школи станом на 14 березня 2016 року» та повідомляє:

1. З метою виконання електропостачання до школи по постійній схемі, яка передбачена проектом, виконується підготовка документів щодо підключення Білгород-Дністровським РЕМ закладу до автономної трансформаторної підстанції. Фінансування робіт - з обласного бюджету.

2. Для з'ясування характеру деформацій на тріщинах стін (блоки А та Б) встановлено «маячки», виконується нагляд за їх станом.

3. З метою укріплення матеріально-технічної бази школи в межах реального фінансового ресурсу планується придбання матеріалів для обладнання майданчиків для гри учнів 1 та 2-4 класів, майданчика тихого відпочинку учнів 5-9 класів, майданчика активного відпочинку учнів 5-9 класів; а також обладнання для атлетичного, гімнастичного, метеорологічного та географічного майданчиків.

4. З метою винесення до розгляду чергової сесії Білгород-Дністровської районної ради формується перелік необхідного устаткування для дообладнання столярної, слюсарної майстерень, кулінарного та швацького цехів.

5. Для відведення атмосферної вологи від підвалу і стін основного корпусу силами закладу виконано вдосконалення частини водовідвідної системи даху. При виконанні поточного ремонту поступово буде замінено дефектні шланги підведення води (холодної та гарячої) від основної магістралі до рукомильників, унітазів.

¹⁴[http://194.44.11.130/cgi-](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX)

6. Щодо встановлення блискавковідводів на димових трубах котельні, на водогінній башті та будівлі майстерень. Проектом дане встановлення не передбачено; на основних заземлювачах і заземленнях магістралей та устаткування щорічно електротехнічною лабораторією повинні виконуватися вимірювання опору розтікання.

7. Щодо обладнання школи пожежними гідрантами або пожежними кранами. Фахівці Білгород-Дністровського РУ ГУ МНС України в Одеській області підтвердили, що наявність існуючих 6-ти пожежних водойм забезпечує технічну можливість гасіння ймовірної пожежі.

8. Щодо забезпечення наочністю та підручниками та обладнання (згідно нормативів) кабінетів природничого циклу. Частково фонд підручників школи поповнено за рахунок перерозподілу між закладами наявних бібліотечних резервів, деякі підручники закупаються батьками. Придбано обладнання для кабінету фізики, відділом освіти і науки заплановано придбання обладнання та наочності для хімічного і географічного кабінетів.

9. Облаштування території школи евакуаційними воротами з півночі для виводу колективу школи у випадку надзвичайної ситуації на вулицю Шевченка, зі слів директора закладу Тимофєєва В.Я., планується виконати власними силами.

10. Передбачена закупівля меблів (50стілець, 24 парти).

11. Виконання робіт по заміні «просадженої» гільзи каналізаційної труби, що проходить під дорожнім покриттям вулиці Артільної коштує приблизно 8 тис. грн. Клопотання щодо фінансування робіт буде внесено до розгляду чергової сесії Білгород-Дністровської районної ради.

12. Щодо прокладання наскрізного коридору у підвальному сміттєґрунті, що дозволить мати доступ до комунікацій (електрокабелі, водопостачання-водовідведення). Проводиться підготовча робота із з'ясування технічної можливості, складання кошторису на розробку і вивезення приблизно 120 куб. м. сміттєґрунту. Клопотання щодо фінансування робіт буде внесено до розгляду чергової сесії Білгород-Дністровської районної ради.

13. Використання на сходових маршах зйомник дерев'яних пандусів як засобу безперешкодного доступу двох «колясочників» на другий поверх є технічно обмеженим та небезпечним. Запропоновано директору організувати навчання дітей в індивідуальному порядку в облаштованому приміщенні на першому поверсі.

14. Обладнання (згідно вимог) військового кабінету, тиру розпочато силами закладу та за спонсорської допомоги буде завершено до початку навчального року. Смугу перешкод планується обладнати у 2017 році.

Підготовка документів до пуску шкільної трансформаторної підстанції; взаємодія із фахівцями відділу освіти, керівництвом району електричних мереж (Білгород-Дністровський РЕМ); виготовлення документів (у тому числі відсутньої документації щодо передачі школи з балансу районної ради в оперативне управління відділу освіти райдержадміністрації) та ін.

Листи до районної влади.

Відповідно до рішення постійної комісії Білгород-Дністровської районної ради з питань майнових відносин та житлово-комунального господарства від 08.04.2016 року №1 «Про результати розгляду інформації директора про матеріально-технічну базу школи станом на 14 березня 2016 року» (лист районної ради №03-09/364 від 23.05.2016 до районної державної адміністрації) та листа заступника голови Білгород-Дністровської районної державної адміністрації В.А.Нощенка до голови Білгород-Дністровської районної ради В.В.Лобанову від 29.07.2016 №1212/01-45/1 щодо перспектив усунення недоліків з матеріально-технічного забезпечення, адміністрація школи звернулася з листом (№245/Л від 19.07.2016 року) до Білгород-

Дністровського РЕМ ПАТ «Одесаобленерго» та отримала відповідь за №02/1412 від 27.07.2016 року.

Згідно відповіді, строк договору з обмеженим терміном дії між **відділом освіти, молоді та спорту Білгород-Дністровської районної державної адміністрації та Білгород-Дністровським РЕМ ПАТ «Одесаобленерго»** про постачання електричної енергії на даний час закінчився; споживання електричної енергії без договору не допускається; тому необхідно укласти новий договір про постачання електричної енергії.

Для укладення договору про постачання електричної енергії Білгород-Дністровський РЕМ ПАТ «Одесаобленерго» пропонує надати такі документи:

1. Заяву щодо укладання відповідного договору із зазначенням роду виробничої діяльності, місцезнаходження та банківських реквізитів заявника.

2. Акти про розмежування балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін (у разі укладання відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше).

3. Однолінійну схему електропостачання об'єкту (у разі укладання відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше).

4. Відомості щодо розрахункових засобів обліку (тип, марка, технічні характеристики тощо) (у разі укладання відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше).

5. Заявку на очікуваний обсяг споживання електричної енергії та величини споживання електричної потужності у години контролю максимального навантаження енергосистеми (за необхідності), довідку про укладені державні контракти (за наявності), відомості про величину приєднаної потужності і категорії надійності електропостачання струмоприймачів.

6. Акти екологічної, аварійної та технологічної броні споживача (за наявності).

7. Копію свідоцтва про державну реєстрацію та виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців).

8. Копію документа, яким визначено право власності чи користування на об'єкт (приміщення) або копію документа, що підтверджує право власності чи користування на земельну ділянку (у разі відсутності на відповідній земельній ділянці об'єкта).

9. Копію належним чином оформленої довіреності на право укласти договори особі, яка уповноважена підписувати договір.

10. Копію декларації про готовність об'єкта до експлуатації або сертифіката (для новозбудованих та реконструйованих електроустановок).

11. Паспортні дані силових трансформаторів, кабельних та/або повітряних ліній передачі електричної енергії (для споживачів, у яких розрахункові засоби обліку встановлені не на межі балансової належності) (у разі укладання відповідного договору щодо об'єктів, які вводяться в експлуатацію вперше).

А також, у відповідності до проектної документації пропонують встановити в мережу 0,4 кВ школи ДЕС потужністю 19 кВт (мотор-генератор потужністю 25 кВА) та систему АСКУЕ з підключенням на різних секціях телекомунікаційних модулів ТС-485.

Після надання вищезазначених документів **Білгород-Дністровський РЕМ ПАТ «Одесаобленерго»** надасть на розгляд **відділу освіти і науки Білгород-Дністровської районної державної адміністрації** проект договору про постачання електричної енергії.

На жаль, школа не має фахівця відповідної кваліфікації, який би підготував необхідні документи. Прошу фахової допомоги.

Наказом по Міністерству освіти і науки України (№823 від 19.07.2016 року)¹⁵ мене було введено до складу Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України; в Громадській раді я працюю в комітеті з питань національно-патріотичного виховання.

28 грудня 2016 року на організаційному засіданні-нараді при Міністрі оборони України С.Т.Полтораку мене було введено до складу Координаційної ради з питань розвитку козацтва.¹⁶ В Координаційній раді я працюю в секторі військово-патріотичного виховання молоді.

Планувалося, що діяльність моя в Громадській раді при Міністерстві освіти і науки України та Координаційній раді при Міністерстві оборони буде сприяти лобюванню інтересів школи щодо відкриття ліцейних класів з посиленою військово-фізичною підготовкою, а згодом й військового ліцею.

Кожна школа, її колективи (учні, батьки, педагоги, техперсонал, громадськість і влада) зацікавлені у тому, щоб діти отримували якнайширший спектр навчальних можливостей – юнь школи має таку можливість: маршрутний автобус №1 проходить (в межах 15-25 хвилин) близько від районного і міського ліцеїв, міської гімназії та будівельного ліцею, вишів IV ступенів акредитації – педагогічного, рибпромислового, медичного, аграрного. Зважаючи на те, що в Білгороді-Дністровському завжди стояв військовий гарнізон (в часи царської Росії, королівської Румунії, Радянського Союзу, незалежної України), є багато нестарих офіцерів-відставників, мешканці міста-району із розумінням ставляться до військової складової процесу виховання – ми взяли курс на поширення мережі освітніх пропозицій шляхом відкриття ліцейних класів з посиленою військово-фізичною підготовкою (наша школа, згідно з реєстром освітніх послуг району, є школою сприяння здоров'ю). Згідно положення про ліцеї цього типу, їх випускники самі обирають шлях подальшого навчання; лише деякі йдуть навчатись у військові училища, але в ліцеях цього типу вони привчаються до дисципліни, порядку, режиму й, загалом, зберігають здоров'я; я вже не кажу про те, що у випадку стихійного лиха, ДТП та інших негараздів ці діти є найбільш підготовлені до витривалих навантажень.

ПОЛОЖЕННЯ

про допрофільні класи (8-й та 9-й) з посиленою військово-фізичною підготовкою Бритівської ЗОШ I-III ступенів (розробила О.І.Данилюк) - Шкільний Козацький Курінь, що складається з чот, роїв

Загальні питання. 1. 8-й та 9-й допрофільні класи з посиленою військово-фізичною підготовкою (далі – допрофільні класи) є загальноосвітніми класами ЗОШ II ступеня з військової допрофесійної підготовки, що передбачає проведення основ допризовної та посиленої фізичної підготовки і виховання в учнів готовності до продовження навчання у 10-тому та 11-тому профільних класах з посиленою військово-фізичною підготовкою (далі – профільних класах) в ЗОШ III ступеня.

2. Основними завданнями допрофільних класів є: забезпечення реалізації права громадян на здобуття базової середньої освіти, формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, а також створення умов для оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру тощо; створення умов для здобуття учнями допрофільних класів (далі - учнями) освіти в межах обсягу, визначеного державним стандартом базової середньої освіти; забезпечення базової допрофільної підготовки силового спрямування, можливості

¹⁵ Наказ Міністерства освіти і науки України № 823 від 19.07.2016 року «Про затвердження складу Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України».
<http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5744->

¹⁶ Доповідна записка Ради Козацьких Отаманив України (РКОУ).
http://rkou.org.ua/news/dopovidna_zapiska/2016-12-27-275

отримання учнями первинних військових знань та навичок, необхідних для подальшого їх навчання в профільних класах; виховання учнів у дусі відданого служіння Українському народові, любові до служби в силових відомствах та свідомого прагнення до оволодіння професією офіцера; підготовка учнів морально і фізично здоровими, загартованими, спроможними долати можливі труднощі служби в силових відомств.

3. Допрофільні класи у своїй діяльності керуються Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», актами Президента України, цим Положенням, наказами МОН, Міноборони та статутом Бритівської ЗОШ I-III ступенів.

4. Допрофільні класи створюються, реорганізуються та ліквідуються Бритівською ЗОШ I-III ступенів у встановленому порядку.

5. Для забезпечення навчально-виховного процесу та допрофесійної підготовки учнів у допрофільних класах згідно з їх штатами, що затверджуються відповідними органами, можуть проходити військову службу офіцери, прапорщики та інші військовослужбовці силових відомств. Штатний розпис допрофільних класів передбачає педагогічних та інших працівників і затверджується в установленому порядку.

6. Допрофільні класи функціонують у складі Бритівської ЗОШ I-III ступенів, мають прапор, іншу символіку і діють на підставі цього Положення та Статуту Бритівської ЗОШ I-III ступенів.

Організація навчально-виховного процесу. 7. Навчально-виховний процес у допрофільних класах здійснюється відповідно до робочих навчальних планів Бритівської ЗОШ I-III ступенів, складених на основі типових навчальних планів, що затверджується МОН. Під час складання робочих навчальних планів враховується спрямованість підготовки учнів на подальшу службу в силових відомствах. Робочі навчальні плани затверджуються в установленому порядку.

8. Допрофільні класи працюють за навчальними програмами, підручниками, посібниками, що мають відповідний гриф МОН, та реалізують покладені на них завдання відповідно до вікових особливостей та здібностей учнів.

9. Індивідуалізація і диференціація навчання в допрофільних класах забезпечуються реалізацією інваріантної та варіативної складових змісту Державного стандарту базової середньої освіти. Варіативна частина формується Бритівською ЗОШ I-III ступенів з урахуванням спеціалізації та напрямку навчання в допрофільних класах. Загальноосвітня підготовка учнів досягається шляхом впровадження допрофільного навчання, вивчення спеціальних курсів, факультативів, відвідування занять в гуртках тощо. Навчально-виховний процес в допрофільних класах організовується у формі уроків, лекцій, лабораторно-практичних, семінарських занять, диспутів, навчально-виробничих екскурсій тощо і поєднується з науково-методичною, науково-дослідною та експериментальною роботою педагогічних працівників. Поряд з традиційними формами і методами можуть використовуватися також інноваційні технології навчання. Під час навчально-виховного процесу у допрофільних класах проводяться факультативні та гурткові заняття загальноосвітнього і військово-прикладного характеру, спортивні змагання, екскурсії до військових частин, військових навчальних закладів, музеїв, на підприємства. Військово-патріотичне виховання учнів здійснюється під час навчальних занять, позакласної роботи, ознайомлення учнів з бойовими традиціями Українського народу, життям та бойовим навчанням Збройних Сил, а також під час набуття учнями теоретичних знань та практичних навичок з допризовної та загальноосвітньої підготовки. Час для проведення факультативних та гурткових занять визначається режимом роботи допрофільних класів, що затверджується наказом директора школи.

10. Учні відповідно до статуту школи, а також правил внутрішнього розпорядку допрофільних класів та розпорядку дня, що затверджується наказом директора школи, можуть залучатися до самообслуговування, різних видів іншої суспільно корисної праці з урахуванням віку і фізичних можливостей за умови дотримання норм і правил особистої гігієни та охорони здоров'я.

11. На час проведення допрофільної підготовки та з метою забезпечення допрофесійної підготовки, виховання готовності до військової служби і вироблення навичок статутних відносин між учнями - майбутніми військовослужбовцями: особам, які зараховуються на навчання до допрофільних класів, наказом директора школи присвоюється навчальне звання «курсант» і видається посвідчення за зразком згідно з додатком; допрофільні класи іменуються навчальними взводами, які об'єднуються у навчальні роти і поділяються на навчальні відділення; найбільш підготовлені і дисципліновані учні призначаються на посади командирів навчальних відділень та заступників командирів навчальних взводів. Наказом директора школи цим учням присвоюються такі навчальні звання: командир навчального відділення – молодший віце-сержант, віце-сержант; заступнику командира навчального взводу - віце-сержант, старший віце-сержант. Навчальні звання, посади, найменування «навчальні роти», «навчальні взводи» згідно із статутом школи можуть використовуватися також під час вивчення всіх предметів протягом навчально-виховного процесу у допрофільних класах, а залучення учнів до самообслуговування за аналогією із порядком, установленим у Збройних Силах, може називатися добовим нарядом.

12. Термін навчання у допрофільних класах (8-х, 9-х) становить 1 навчальний рік. Навчальний рік у допрофільних класах починається 1 вересня і закінчується не пізніше ніж 1 липня наступного року з урахуванням перебування учнів у літньому польовому навчальному таборі (без урахування часу на складання випускних іспитів). Структура навчального року (чверті, півріччя, семестри, триместри) визначається режимом роботи школи у межах часу, передбаченого робочим планом, затвердженим Міністерством освіти. Тривалість канікул для учнів допрофільних класів протягом навчального року становить не менш як 30 календарних днів. Розклад уроків складається відповідно до робочого навчального плану з дотриманням педагогічних та санітарно-гігієнічних вимог і затверджується директором школи. Тривалість уроку становить 45 хвилин. Тривалість перерв між уроками визначається статутом школи.

13. Навчання учнів здійснюється державною мовою.

14. Рівень знань учнів допрофільних класів визначається за критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Учні допрофільних класів, які мають за підсумками річного оцінювання початковий рівень навчальних досягнень (1, 2, 3 бали) хоча б з одного предмета, а також систематично або грубо порушували дисципліну (перелік порушень визначається правилами внутрішнього розпорядку школи), за рішенням педагогічної ради та відповідним наказом директора школи відраховуються з допрофільних класів і направляються на навчання до загальноосвітніх класів з попереднім повідомленням про це батьків, або осіб, які їх замінюють. Питання про відрахування учня допрофільного класу за систематичні або грубе порушення дисципліни розглядається педагогічною радою у присутності хоча б одного з його батьків або особи, яка їх замінює.

15. Переведення учнів допрофільного класу на їх прохання до загальноосвітнього класу (або навпаки) проводиться, як правило, по закінченню чверті, півріччя, семестру, триместру.

16. У допрофільних класах запроваджуються такі військові ритуали: урочисті шиккування (мітинги) з нагоди посвяти учнів, які вступили до допрофільних класів; початку навчального року; останнього дзвоника для випускників допрофільних класів; відкриття та закриття літнього польового навчального табору; випуску учнів допрофільних класів. Учні можуть залучатися до участі у парадах військ, військово-

патріотичних заходах за погодженням із керівними органами Збройних Сил. У допрофільних класах урочисто відзначають державні свята і День допрофільного класу (14 жовтня).

17. Для підвищення ефективності навчально-виховної роботи до профільні класи підтримують постійний зв'язок з випускниками, які навчаються у вищих військових навчальних закладах та вищих навчальних закладах, що мають військові навчальні підрозділи, та цими навчальними закладами.

18. Навчання у допрофільному класі завершується проведенням державної підсумкової атестації учнів у порядку, що визначається і затверджується МОН для системи загальної середньої освіти. Державну підсумкову атестацію проводить державна атестаційна комісія. Склад комісії затверджується в установленому порядку. За результатами навчання та державної підсумкової атестації учні допрофільних класів отримують табель успішності установленого зразка, а також нагрудний знак, зразок якого затверджується радою школи. За відмінні успіхи в навчанні учні допрофільного класу нагороджуються похвальним листом.

19. Випускники допрофільних класів відповідно до заяв їх батьків, або осіб, що їх замінюють, направляються до профільних класів школи для участі у вступних випробуваннях.

20. Особові справи учнів допрофільних класів зберігаються в школі відповідно до законодавства.

Учасники навчально-виховного процесу. 21. Учасниками навчально-виховного процесу у допрофільних класах є учні, керівники, педагогічні працівники, офіцери, психологи, бібліотекарі, інші спеціалісти, батьки або особи, які їх замінюють.

22. Зарахування вступників до допрофільних класів здійснюється до початку навчального року наказом директора школи за результатами конкурсу, проведеного згідно з правилами прийому до допрофільних класів, що затверджується директором школи. З числа осіб, які не зараховані до допрофільних класів за результатами конкурсу, формується відповідно до їх рейтингу резерв вступників до допрофільних класів у кількості 10 відсотків чисельності набору. Зазначені особи мають переважне право на зарахування до допрофільних класів протягом навчального року за наявності вільних для навчання місць. У цьому разі зарахування до допрофільних класів здійснюється наказом директора школи. Зарахування осіб до випускних допрофільних класів забороняється.

23. Учні допрофільних класів під час навчання проживають вдома та забезпечуються за рахунок батьків, або осіб, що їх замінюють, майном та харчуванням. Надання учням допрофільних класів медичної допомоги проводиться у порядку, передбаченому для загальноосвітніх навчальних закладів.

24. Учні допрофільних класів мають право на: доступність та безоплатність базової загальної середньої освіти; вибір профілю, предметів варіативної частини навчального плану, спеціальних курсів, факультативів, позакласних занять; переатестацію з навчальних предметів; користування навчальною, науковою, матеріально-технічною, культурно-спортивною, лікувально-оздоровчою базою школи; безпечні і нешкідливі умови навчання, самообслуговування та суспільно корисної праці, до якої вони залучаються; участь в органах громадського самоврядування школи; вільне висловлювання поглядів, переконань; участь у різних видах навчальної, науково-практичної діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах тощо, які проводяться як у допрофільних класах, так і в школі; участь у добровільних самодіяльних об'єднаннях, творчих студіях, клубах, гуртках, групах за інтересами тощо; захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насилля, від дій педагогічних працівників, офіцерів,

психологів та інших працівників, що порушують їх права, принижують честь, гідність.

25. Учні допрофільних класів мають право на пільговий проїзд міським та приміським транспортом у порядку, передбаченому законодавством.

26. Учні допрофільних класів зобов'язані: систематично і глибоко оволодівати знаннями в обсязі не меншому, ніж це визначено Державним стандартом основної середньої освіти, щоб стати всебічно розвиненою, освіченою, культурною людиною, бути готовим до відданого служіння Українському народові; вивчати військову справу і готувати себе до військової служби; активно працювати на заняттях, самостійно виконувати навчальні завдання; бути дисциплінованими, не допускати негідних вчинків самим та утримувати від цього товаришів; брати посильну участь у різних видах суспільно-корисної праці; берегти майно, яким вони користуються; дотримуватися правових та моральних норм; дотримуватися вимог статуту школи, правил внутрішнього розпорядку школи та розпорядку дня; дотримуватися правил особистої гігієни.

27. Права та обов'язки керівників допрофільних класів, якими є директор школи та його заступники, визначаються статутом школи.

28. Педагогічні працівники допрофільних класів мають права, передбачені законодавством для педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів. Крім того, вони мають право: брати участь у роботі методичних об'єднань, нарадах та у заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу в допрофільних класах; проводити в установленому порядку науково-методичну, науково-дослідну та експериментальну роботу.

29. Педагогічні працівники допрофільних класів мають обов'язки педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів. Крім того, вони зобов'язані: забезпечувати належний рівень викладання предметів відповідно до навчальних програм та вимог Державного стандарту загальної середньої освіти; систематично, науково аргументовано і послідовно викладати предмет, давати учням глибокі знання та прищеплювати трудові навички, виховувати у них високі моральні якості, всіляко розвивати самостійність та ініціативу; пояснювати значення предмета, що вивчається, для військової справи і майбутньої професії офіцера, виховувати у учнів почуття громадянського і військового обов'язку та дисциплінованість; вміло використовувати навчальні заняття і позакласні заходи з метою прищеплення учням трудових навичок, виховання у них поваги до праці; уважно вивчати індивідуальні особливості учнів під час навчально-виховного процесу; брати за погодженням з командирами рот – старшими офіцерами-вихователями і командирами взводів – офіцерами-вихователями участь у позакласній виховній роботі, проводити бесіди з політичних та етичних тем, тематичні вечори, екскурсії тощо; брати участь у роботі педагогічної ради школи.

30. Обсяг педагогічного навантаження, порядок його розподілу та перерозподілу визначається законодавством. Атестація педагогічних працівників здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

31. Відповідальними за проведення початкової допризовної та посиленої фізичної підготовки учнів допрофільних класів, їх допрофесійної підготовки, проведення виховної роботи, облік, зберігання, технічний стан та видачу озброєння, боєприпасів і військового майна, дотримання встановлених правил і запобіжних заходів під час проведення занять, а також дотримання Статуту школи, цього Положення правил внутрішнього розпорядку школи, режиму роботи школи та розпорядку дня є офіцери – військовослужбовці Збройних Сил, які входять до штату школи.

32. Офіцери призначаються на посади командирів навчальних взводів – офіцерів-вихователів та командирів навчальних рот – старших офіцерів-вихователів. Офіцери можуть також призначатися на посади викладачів фізичної підготовки, інші

посади. Права та обов'язки офіцерів, що перебувають на посадах командирів навчальних рот – старших офіцерів-вихователів, командирів навчальних взводів – офіцерів-вихователів та га інших посадах, визначаються цим Положенням та Статутом школи.

33. Права та обов'язки психологів, соціальних педагогів, бібліотекарів, батьків та осіб, які їх замінюють, як учасників навчально-виховного процесу визначаються законодавством та статутом школи.

Управління допрофільними класами. 34. Безпосереднє керівництво допрофільними класами здійснюється їх начальником, який крім повноважень з керівництва офіцерським складом та іншими військовослужбовцями допрофільних класів має повноваження і обов'язки, передбачені законодавством для заступника директора загальноосвітнього навчального закладу. Начальник допрофільних класів безпосередньо підпорядковується директору школи та заступнику директора з навчально-виховної роботи. Начальник допрофільних класів призначається на посаду з числа старших офіцерів, які мають вищу педагогічну освіту, та мають вислугу військової служби на посадах офіцерів не менше як 10 років і педагогічної роботи не менш як 3 роки. Начальник допрофільних класів несе відповідальність за реалізацію державної освітньої політики, зміст і результати навчально-виховного процесу у допрофільних класах.

35. Для забезпечення управління навчально-виховним процесом та організації повсякденної діяльності допрофільних класів у штаті школи можуть передбачатися посади заступника начальника допрофільних класів з навчальної роботи – начальника навчальної частини, заступника начальника допрофільних класів з виховної роботи – начальника відділення та заступника начальника допрофільних класів з матеріально-технічного забезпечення – начальника відділу, на які призначаються офіцери.

36. Командир навчальної роти – старший офіцер-вихователі безпосередньо підпорядковується начальнику допрофільних класів і призначається на посаду з числа офіцерів, які мають вищу освіту, здібності до роботи з молоддю та вислугу військової служби на посадах офіцерів не менш як 8 років. Командир навчальної роти – старший офіцер-вихователі керує навчально-виховним процесом у роті і відповідає за проведення початкової допризовної та посиленої фізичної підготовки учнів допрофільних класів, збереження їх здоров'я, дотримання статуту школи і цього Положення, правил внутрішнього розпорядку школи, режиму роботи школи та розпорядку дня школи, раціональне використання майна роти та ведення ротного господарства.

37. Командир навчального взводу – офіцер-вихователі безпосередньо підпорядковується командирі роти – старшому офіцеру-вихователю і призначається на посаду з числа офіцерів, які мають вищу освіту, здібності до роботи з молоддю та вислугу військової служби на посадах офіцерів не менш як 4 роки. Командир навчального взводу – офіцер-вихователі відповідає за проведення початкової допризовної, посиленої фізичної та допрофесійної підготовки, виховної роботи, дисципліну і моральний стан учнів, їх здоров'я і фізичний розвиток, збереження майна взводу.

38. Для розгляду найбільш важливих питань навчання та виховання учнів допрофільних класів в школі утворюється постійно діючий колегіальний орган - педагогічна рада допрофільних класів. До складу педагогічної ради допрофільних класів входять директор школи, заступники директора школи з навчально-виховної та виховної роботи, начальних допрофільних класів, педагогічні працівники, командири рот – старші офіцери вихователі, командири взводів – офіцери-вихователі, психологи, соціальні педагоги, бібліотекарі. Головою педагогічної ради допрофільних класів є директор школи. Робота педагогічної ради допрофільних класів планується і проводиться відповідно до потреб навчально-виховного процесу

у допрофільних класах. Кількість засідань педагогічної ради визначається їх доцільністю, але вони повинні проводитися не менш ніж чотири рази на рік. Рішення приймаються простою більшістю голосів членів педагогічної ради допрофільних класів, оформляються протоколами і набувають чинності після затвердження їх наказом директора школи.

39. Педагогічна рада навчальної роти утворюється для розгляду питань навчання та виховання учнів роти. До її складу входять командир роти – старший офіцер-вихователь, педагогічні працівники та командири взводів – офіцери-вихователі. Кількість засідань педагогічної ради навчальної роти визначається потребами навчально-виховного процесу. Засідання педагогічної ради навчальної роти оформляються протоколами.

40. Питання, що розглядаються педагогічними радами допрофільних класів і роти, визначаються статутом школи.

41. Органом громадського самоврядування допрофільних класів є загальні збори (конференція) членів їх колективу, які перебувають у трудових відносинах з допрофільними класами. У роботі загальних зборів (конференції) допрофільних класів можуть брати участь офіцери допрофільних класів. Порядок, періодичність скликання і повноваження загальних зборів (конференції) членів колективу допрофільних класів визначаються статутом школи і колективним договором. Загальні збори (конференція) членів колективу допрофільних класів заслуховують звіт начальника допрофільних класів про роботу із здійснення керівництва допрофільними класами, розглядають питання навчально-виховної, методичної і фінансово-господарської діяльності класів.

42. У період між загальними зборами (конференціями) членів колективу допрофільних класів діє рада допрофільних класів, до складу якої обираються пропорційно представники від педагогічних працівників, учнів, батьків, інших учасників навчально-виховного процесу. Рада допрофільних класів організовує виконання рішень загальних зборів (конференцій) членів колективу допрофільних класів, затверджує режим роботи допрофільних класів, розглядає ініціативи щодо удосконалення навчально-виховного процесу, науково-методичної, науково-дослідної та експериментальної роботи педагогів, зміцнення матеріально-технічної бази та використання коштів, що виділяються на утримання допрофільних класів і вносить директору школи відповідні пропозиції, у тому числі щодо морального і матеріального заохочення учасників навчально-виховного процесу.

43. У допрофільних класах за рішенням загальних зборів (конференції) членів колективу або ради допрофільних класів можуть утворюватися піклувальна рада, батьківський комітет та інші органи громадського самоврядування. Діяльність піклувальної ради, батьківського комітету та інших органів громадського самоврядування регулюється законодавством та статутом школи.

Матеріальне та фінансове забезпечення і фінансово-господарська діяльність. 44. Допрофільні класи у складі школи можуть мати будівлі, споруди, у яких розташовані навчальні, житлові, адміністративно-господарські приміщення, та інше військове майно, що закріплюється за допрофільними класами на праві оперативного управління і використовується для забезпечення розміщення учнів допрофільних класів та організації навчально-виховного процесу. Правовий статус військового майна допрофільних класів визначається Законами України «Про освіту» та «Загальну середню освіту». Матеріально-технічне та фінансове забезпечення допрофільних класів здійснюється Міністерством оборони, Міністерством освіти та за рахунок коштів, залучення яких не заборонено діючим законодавством.

45. Джерелами формування коштів допрофільних класів є кошти державного бюджету, кошти, отримані за надання в установленому порядку платних послуг, благодійні пожертвування юридичних та фізичних осіб. Фінансово-господарська

діяльність долицейних класів провадиться згідно із чинним законодавством відповідно до його кошторису.

Міжнародне співробітництво. 46. Допрофільні класи за рахунок власних коштів мають право проводити міжнародний учнівський та педагогічний обмін у рамках освітніх програм та проектів, встановлювати відповідно до законодавства прямі зв'язки з іноземними організаціями та освітніми асоціаціями згідно з планами міжнародного співробітництва школи.

Контроль за діяльністю допрофільних класів. 47. Контроль за діяльністю допрофільних класів з метою забезпечення реалізації державної політики у сфері базової середньої освіти здійснюється адміністрацією Бритівської ЗОШ I-III ступенів. Основною формою контролю за діяльністю допрофільних класів є фронтальна перевірка адміністрацією Бритівської ЗОШ I-III ступенів, яка проводиться не рідше ніж один раз на два роки у порядку, встановленому Статутом Бритівської ЗОШ I-III ступенів. У період між атестацією проводяться перевірки (інспектування) допрофільних класів з питань організації навчально-виховного процесу. Зміст, види і періодичність цих перевірок (інспектування) визначається на підставі Статуту Бритівської ЗОШ I-III ступенів залежно від стану організації навчально-виховного процесу, але не частіше ніж два рази на семестр.

ПОШУК МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. ШОСТИЙ ВАРІАНТ.

Початок навчального року - поточна робота директора за планом роботи школи; співпраця із батьківським комітетом, громадськістю села, сільською радою, громадськими організаціями району – воїнами-інтернаціоналістами, учасниками АТО, буджацькими козаками, письменниками Асоціації літераторів Буджаку; налагодження дружніх зв'язків школи із впливовими та знаними людьми району та міста.

Відкриття філій музичної і спортивної шкіл, художнього та хореографічного класу; налагоджування їх поточної роботи та матеріального забезпечення; укладання угод із ГО ОФРБ, музичною школою, хореографічним ансамблем «Непоседы» щодо проведення занять в приміщеннях школи, ВНКЗ «Білгород-Дністровське педагогічне училище» щодо практики студентів на базі школи; придбання шкільної меблі для нових класів.

УГОДА

про взаєморозуміння та співпрацю між Бритівською ЗОШ I-III ступенів та ГО «Одеська федерація рукопашного бою»

21.09.2016 року

с.Бритівка

Бритівська загальноосвітня школа I-III ступенів Білгород-Дністровського району Одеської області (далі Бритівська ЗОШ I-III ступенів) в особі її директора Тимофєєва Валерія Яковича, що діє на підставі Статуту Бритівської ЗОШ I-III ступенів та ГО «Одеська федерація рукопашного бою» (далі ГО «ОФРБ») в особі її віце-президента Балан Олександра Леонідовича, що діє на підставі Статуту ГО «ОФРБ» (далі Сторони): розуміючи невідкладність впровадження заходів щодо створення системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді в напрямку спортивно-прикладного в Бритівській ЗОШ I-III ступенів, спрямованої на виховання у особистості любові до української держави, включення до системи її знань розуміння свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей; усвідомлюючи, що знецінення традиційних (у тому числі українських народних) норм моралі і загальнолюдських цінностей, пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, у тому числі через засоби масової інформації, невизначеність в оцінці подій історичного минулого нашої держави негативно впливають на процес виховання підростаючого покоління українців; визнаючи

необхідність налагодження взаємодії та скоординованої роботи з питань національно-патріотичного виховання в напрямку спортивно-прикладного між закладами освіти і спорту, що повинна стати одним із чинників зменшення і, у майбутньому, ліквідації негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищах; враховуючи, що існуюча в Білгороді-Дністровському районі практика спортивно-прикладного виховання дітей та молоді потребує системного підходу, що дозволить у повному обсязі використати потенціал для досягнення кінцевої мети – виховання громадянина-патріота; докладаючи зусиль щодо створення системи національно-патріотичного виховання в напрямку спортивно-прикладного в Бритівській ЗОШ I-III ступенів, яка передбачає: формування і розвиток соціально значущих цінностей, громадянськості й патріотизму в процесі виховання і навчання в освітній установі, масову роботу в напрямку спортивно-прикладного виховання, організовану і здійснювану закладами освіти і спорту, на формування і розвиток особистості громадянина і захисника Вітчизни, домовились про наступне:

Стаття 1. Сторони поєднують свої зусилля у справі національно-патріотичного виховання дітей та молоді в напрямку спортивно-прикладного в Бритівській ЗОШ I-III ступенів.

Стаття 2. В рамках дії цього Договору Сторони зобов'язуються: взяти участь у розробці та виконанні заходів з національно-патріотичного виховання дітей та молоді в напрямку спортивно-прикладного в Бритівській ЗОШ I-III ступенів, що передбачає, зокрема, таке – Бритівська ЗОШ I-III ступенів надає приміщення для занять та сприяє залученню дітей до спортивно-прикладного виховання, а ГО «ОФРБ» забезпечує навчально-виховний процес висококваліфікованими кадрами; діяти виключно в інтересах суспільства та міської громади, а не в інтересах окремих осіб та організацій; поєднувати інформаційні, матеріальні та інтелектуальні ресурси у процесі виконанні цього Договору; сприяти регулярному оперативному обміну інформацією через проведення консультацій, обговорень та нарад за участю Сторін.

Стаття 3. З метою реалізації спільних дій в рамках цього Договору кожна Сторона, згідно з законодавством, сприяє доступу іншої Сторони до відповідної інформації за прийнятних для Сторін умов.

Стаття 4. Сторони в ході реалізації цього Договору керуються чинним законодавством. Інформація, отримана в рамках реалізації Договору (за винятком конфіденційної інформації, яка відповідно до законодавства не підлягає розголошенню), може бути доступною для Сторін. За взаємною домовленістю Сторони можуть вносити в даний Договір зміни та доповнення, які оформлюються окремими протоколами. Договір не накладає на Сторони жодних фінансових чи інших зобов'язань, крім обумовлених у ньому. Інші практичні дії пов'язані з виконання заходів з національно-патріотичного виховання дітей та молоді в напрямку спортивно-прикладного в Бритівській ЗОШ I-III ступенів Сторони здійснюють шляхом укладання окремих угод, зокрема із закладами освіти і культури району, громадськими, благодійними, релігійними організаціями і фондами тощо. Розбіжності, пов'язані з тлумаченням та реалізацією Договору, мають вирішуватися шляхом переговорів та консультацій між Сторонами. Сторони будуть вживати заходи щодо нерозголошення конфіденційної інформації, отриманої одна від одної.

Стаття 5. Договір набирає чинності з дня його підписання Сторонами. Термін дії Договору встановлюється на п'ять років та автоматично продовжується на наступні п'ять років при відсутності заперечень Сторін. Договір укладено 21.09.2016 року в селі Бритівка Білгород-Дністровського району Одеської області у двох примірниках українською мовою, при цьому обидва текстів є автентичними.

Директор Бритівської ЗОШ I-III ступенів
Віце-президент ГО «ОФРБ»

В.Я.Тимофєєв
О.Л.Балан

Подібні угоди ми уклали із Випаснянською музичною школою (директор О.П.Меркулова), Білгород-Дністровським районним центром позашкільної освіти і виховання (директор Т.Ю.Окатова), Білгород-Дністровським районним спортивно-оздоровчим центром (директор В.Г.Сушицький) та дитячим хореографічним ансамблем «Непоседи» Бритівського БК (керівник Н.І.Мазуренко).

Щодо відкриття ліцейних класів – було небагато бажаючих (мабуть, недостатньо ми пояснювали переваги цього типу виховання, особливо в часи військових випробувань, а, можливо, зіграла свою роль Антитерористична операція); й ми відклали обговорення цього питання на педраді на друге півріччя навчального року.

У свій час нашим районом було взято курс на створення різнобарвного спектру моделей шкіл (виходячи із потреб та можливостей шкіл); із 2007 року школа будувала модель школи сприяння здоров'ю; із 2010 року (за ініціативою директора Савчука В.П., завуча Данилюк О.І., педагога-організатора Волкової К.І., учителя Ковпака В.П.) додали складову національно-патріотичного виховання у формі козацько-лицарського. На жаль, моделі, які були на той час запропоновані, мали загальну ваду – вони були селективні – незмінні протягом досить тривалого часу.

Життя вносить корективи; після всіх наших перетворень вимальовувалась модель навчально-виховного комплексу – школи майбутнього – соціокультурного центру села – де під спільним дахом із загальноосвітньою школою вже працюють філії музичної та спортивної шкіл, художній та хореографічний класи, будуть працювати «допрофільні» та профільні класи різних напрямків; причому селективних – предметних та інтегративних, що присвячені соціальним, психологічним, мистецтвознавчим, культурологічним проблемам і дають уявлення учням про широкий спектр різноманітних напрямків застосування власних сил у майбутньому. Їх основна характеристика: поділ учнів на невеликі групи-підгрупи по класах (автор ідеї – О.І.Данилюк), різноманітність, короткочасність (від 6 до 16 годин), оригінальність, нестандартність; закінчення курсу передбачає виконання проекту; програму курсу може розробляти безпосередньо педагог (абзац 7-й Інформаційного листа Міністерства освіти і науки України «Про використання у 2016/2017 навчальному році навчальних програм з позашкільної освіти»). До речі, ми отримали додаткові 9 годин позашкільної роботи з військово-патріотичного виховання (згідно типового штатного розпису навчального закладу).

На початок навчального року, згідно розкладу роботи філій та наших безкоштовних гуртків ми мали додатково до типового навчального плану школи 125 годин занять для позакласного-позашкільного розвитку школярів – це додаткова освіта – інвестиції в майбутнє школяра! Стрижем нашої роботи на цей час залишалось національно-патріотичне виховання (на період АТО – із перевагою його військово-патріотичною складовою), що відбувалося в багатьох напрямках розвитку здібностей учнів – лідерських, інтелектуальних, художніх, музичних, до наукової праці, літературних, артистичних, технічних, військово-спортивних й мало б слугувати фундаментом для побудови сучасної моделі школи та процесу виховання патріота-громадянина – ми були на початку розробки та впровадження цієї моделі.

ГРАФІК

занять філії дитячої музичної школи на I півріччя 2016-2017 н.р.

№	День тижня	Час занять	Предмет
1	Понеділок	13.30 – 17.30 14.10 – 17.25	Фортепіано Духові інструменти
2	Вівторок	12.40 – 16.15 12.30 – 18.15 12.30 – 18.15	Фортепіано Духові інструменти Концертмейстер

		14.00 – 18.05	Хореографія
3	Середа	14.00 – 15.35 13.50 – 17.35	Образотворче мистецтво Гітара
4	Четвер	15.00 – 17.25 14.00 – 18.40	Духові інструменти Хореографія
5	П'ятниця	12.30 – 15.45 14.00 – 15.35	Духові інструменти Образотворче мистецтво
6	Суббота	08.40 – 12.35 08.45 – 14.25 10.00 – 14.55 10.30 – 17.10 11.00 – 13.35 11.00 – 11.45 12.00 – 14.25	Фортепіано Фортепіано Хореографія Гітара Хоровий клас Концертмейстер Сольфеджіо

**ГРАФІК
занять гуртків по школі на I півріччя 2016-2017 н.р.**

№	День тижня	Гурток	Години занять	Кабінет
1	Понеділок	Волейбольний Краєзнавчий «Джура» Бісероплетіння ОФРБУф «РБ»	15.00-17.00 14.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-19.00	В/спортзал 76А 34 Майстерня М/спортзал
2	Вівторок	Театральне мистецтво Туристично-краєзнавчий Т/к «Непоседы» Футбольний	15.00-17.00 15.00-17.00 14.00-17.00 15.00-17.00	9 63 В/спортзал Стадіон
3	Середа	Бісероплетіння Волейбольний Краєзнавчий Історичне краєзнавство «Джура» Музичне мистецтво ОФРБУф «РБ»	15.00-17.00 15.00-17.00 14.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-19.00	Майстерня В/спортзал 76А 77 34 5 М/спортзал
4	Четвер	Театральне мистецтво Історичне краєзнавство Бісероплетіння Т/к «Непоседы» Футбольний	15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.30 15.00-17.00	9 77 Майстерня В/спортзал Стадіон
5	П'ятниця	Бісероплетіння Волейбольний Краєзнавчий Музичне мистецтво ОФРБУф «РБ»	15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-17.00 15.00-19.00	Майстерня В/спортзал 76А 5 М/спортзал
6	Суббота	Т/к «Непоседы» Бісероплетіння	09.00-12.00 10.00-12.00	В/спортзал Майстерня

Щодо поліпшення матеріальної бази ми планували в 2016/2017 навчальному році таке: обладнати дзеркальний клас для занять хореографічного класу та танцювального колективу «Непоседы»; окремі приміщення для занять художнього та музичного класів із музичними інструментами (до речі, справа просувалась щодо створення духового оркестру); дитячий ігровий майданчик (окремо для 1-х класів та 2-4-х класів); спортивні майданчики для середніх та старших класів;

тир; військовий, хімічний та фізичний кабінети; тренажерний зал; зимовий сад і теплиці; почати внутрішнє і зовнішнє оформлення школи та випускати шкільну газету й т.д.; а це, як ми розуміємо, меблі, матеріали, обладнання і **кошти, які нам благодійники вже пообіцяли!**

Лист до відділу освіти: У 2016 році до адміністрації школи неодноразово зверталися численні дорослі любителі футболу (ветерани футболу команд міста Білгород-Дністровського, члени збірної команди з футболу держслужбовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів районної ради, керівництво районної спортивної школи) із пропозиціями щодо дозволу на проведення тренувань, змагань та доведення параметрів шкільного стадіону до «дорослих» норм (зокрема, заміна існуючих воріт на більш великі) з тим, щоб мати можливість на базі футбольного стадіону школи проводити масштабні змагання школярів (районні, обласні) та турніри дорослих. Спостереження (протягом 2015-2016 навчального року) за станом футбольного стадіону незаперечно свідчать щодо поступової деградації штучного покриття та дренажу (фото додаю).

Тому вважаю, що: 1. Перепрофілізація шкільного стадіону під «дорослий» потребує фахової експертизи щодо її можливості та доцільності, зокрема висновку організації, яка цей стадіон монтувала. 2. Заміна воріт призведе до порушення штучного покриття біля воріт (додаткові розрізи штучного полотна, необхідність бетонування стійок воріт та ін.), що може мати в майбутньому негативні наслідки (можливі травми гравців); тому заміну повинні проводити фахівці, що дозволить мінімізувати негативні наслідки. 3. Ремонт шкільного майна (зокрема стадіону), як правило, проводиться за рахунок шкільного фонду, або за рахунок залучених коштів; зрідка за рахунок освітньої субвенції. Тому необхідні консультації із батьківським комітетом школи та громадськістю села щодо перепрофілізації шкільного стадіону, бо **фінансувати роботи та згодом ремонтувати стадіон доведеться батькам за свої кошти.**

Подав пакет документів до Всеукраїнської програми освіти для демократичного громадянства в Україні **«Демократична школа»**¹⁷ із метою участі в програмі та співробітництва у напрямку поглиблення культури демократії у школі шляхом підтримки подальшої демократизації та децентралізації шкільного врядування, пропагування державно-громадського партнерства і розвитку демократичного середовища, а також сприяння організації навчально-виховної роботи на принципах освіти з прав людини та демократичного громадянства. Програма реалізується Європейським Центром ім. Вергеланда у співпраці з Міністерством освіти і науки України та Радою Європи.

Отримали відповідь: «Всеукраїнська програма освіти для демократичного громадянства «Демократична школа» запрошує школу до участі у циклі Програми. Шкільна команда пройде вступний тренінг з демократичного розвитку школи. Після цього тренери Програми допоможуть здійснити оцінку потреб для демократичних змін у школі та підтримають навчальний заклад у розробці та реалізації шкільних проектів, а також сприятимуть налагодженню співпраці між школами із різних областей України».

Я особисто чекав, що наша участь щодо набуття знань з демократичного розвитку школи дозволить колективам (педагогічному, учнівському, батьківському), в цілому територіальній громаді, яка опікується школою, налагодити та зміцнити партнерські стосунки й, в подальшому, реалізувати ряд шкільних проектів щодо розвитку сучасної демократичної школи, сприяння активізації участі молоді у житті

¹⁷ <http://mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2016/09/29/vseukrayinska-programa-osviti-dlya-demokratichnogo-gromadyanstva-%C2%ABdemokratichna-shkola%C2%BB-zapros hue/>
<http://ukr.theewc.org/Content/What-we-do/Demokratichna-shkola>

школи і місцевої громади. Мета нашої участі в Програмі – побудувати школу, що діє на основі демократії, сприяє освіті для демократичного громадянства і готує учнів як активних громадян (які розділяють демократичні цінності), зайняти чільне місце в суспільстві, а школа має жити в атмосфері більшого щастя, творчості і стати ефективнішою, тому було необхідно протягом найближчих місяців:

1. Розробити програму розвитку школи, що пов'язана із реальними проблемами та потребами місцевої громади (шкільні ресурси надамо для вирішення проблем громади та забезпечення освітніх потреб громадян; очікуємо, що ресурси громади будуть мобілізовані для вирішення шкільних проблем).

2. Залучити громаду не тільки через залучення батьків та інших членів громади до навчального процесу (проведення екскурсій, запрошення членів громади на уроки з метою розповіді про існуючий досвід тощо), а й залучити членів громади до процесів управління школою.

3. Досягти колегіальності в управлінні школою. Рада школи та координатори співпраці мають сприяти розповсюдженню філософії демократичності й колегіальності; батьки та всі зацікавлені члени громади мають розглядатися як партнери.

4. Кожен має стати вчителем. Не лише дипломи, але знання та вміння повинні визначати, хто може навчати. Навчання комп'ютерної грамотності, в'язання спицями та гачком, нових пісень – все це є процесом навчання, оскільки передбачає забезпечення нових знань, розвиток нових умінь, і цей процес може забезпечуватися кожним.

5. Кожен має стати учнем. Хоча пріоритетним і основним завданням школи є навчання дітей, потенційними учнями є всі члени громади. Бажання вчитися є однією з природних потреб людини будь-якого віку. Школа може і повинна стати освітнім центром для усіх членів громади, включаючи дошкільнят та дорослих всіх вікових категорій. Такий підхід також веде до забезпечення реалізації принципу «освіта впродовж усього життя».

6. Налагодити міжвідомчу співпрацю. Школа має розглядати себе як невід'ємну складову усєї громадської освітньої системи; школа співпрацює з іншими організаціями громади для забезпечення надання комплексних освітніх, оздоровчих, культурних та соціальних послуг.

7. Пристосувати обладнання для громадського користування. Обладнання школи повинно бути пристосоване для активної участі всіх членів громади, включаючи людей з особливими потребами. В ідеалі, школа може і повинна стати місцем для надання комплексних послуг для усіх членів громади. Обладнання школи може використовуватись для всіх освітніх, оздоровчих, культурних та соціальних заходів громади на постійній основі – щодня, щороку. Громадська діяльність може плануватися на будь-який час упродовж будь-якого дня.

8. Брати активну участь у вирішенні проблем громади. Відповідно до стратегії розвитку, школа виступає ініціатором вивчення існуючих проблем у громаді, визначення пріоритетних та розробки шляхів вирішення цих проблем у співпраці з іншими організаціями.

9. Плекати почуття спільноти. Школа має визначену життєво важливу мету, а саме: посилення почуття належності в усіх членів громади. Це передбачає, що **люди, які живуть у громаді, мають знати один одного та піклуватись один про одного.**

10. Залучити до співпраці молодих педагогів та техпрацівників, у т.ч. випускників Бритівської школи – на вакантні місця – Муся В.С., Коваль О.В., Бескровна В.І., Ніколаєнко С.О., Лук'янчук І.В., Гловацька В.П., Даниленко Г.А., Дудка В.О., Кривицька Г.С., Мунтян І.Б., Пазіна Г.В...

Так ми собі уявляли наше близьке майбутнє і **таке воно мало бути...**

ПОШУК МОДЕЛІ ШКОЛИ-СІЧІ. СЬОМИЙ ВАРІАНТ.

Бритівська загальноосвітня школа I-III ступенів Білгород-Дністровського району Одеської області (розрахована на 455 учнів; сьогодні в ній навчаються 545 учнів) була добудована ударними темпами та здана в експлуатацію у вересні 2012 року із значними недоробками.

У липні 2015 року директором школи було призначено Тимофєєва Валерія Яковича, який має досвід роботи на відповідальних посадах – працював директором школи, сільським головою, начальником оргвідділів районної державної адміністрації та районної ради (член Громадської ради при МОН України, кращий освітянин 2016 року за версією Всеукраїнського щотижневика «Освіта» - №1-2 від 4-11 січня 2017 року).

За рік його роботи в школі сталися позитивні зміни: закінчилися міжособистісні непорозуміння, почався нормальний навчально-виховний процес, здійснюються заходи щодо усунення недоліків швидкого будівництва школи, поповнюється її матеріальна база, продовжується зовнішнє та внутрішнє оформлення, розширюється коло друзів.

Колективом школи взято курс на створення навчально-виховного комплексу – школи майбутнього – соціокультурного центру села - де під спільним дахом із загальноосвітньою школою вже працюють філії музичної та спортивної шкіл, художньої та хореографічної класи, а в майбутньому – інших напрямків.

Згідно розкладу роботи філій та наших гуртків ми маємо додатково до типового навчального плану 125 годин занять для позакласного розвитку школярів – це додаткова освіта - інвестиції в майбутнє школяра! На сьогодні стрижнем нашої роботи залишається національно-патріотичне виховання (на період АТО – із перевагою його військово-патріотичної складової), що відбувається у багатьох напрямках розвитку здібностей учнів – лідерських, інтелектуальних, художніх, музичних, до наукової праці, літературних, артистичних, технічних, військово-спортивних й має слугувати фундаментом для побудови сучасної моделі школи та процесу виховання патріота-громадянина – школа на початку розробки та впровадження цієї інноваційної моделі.

Школа є учасником проекту «Всеукраїнська програма освіти для демократичного громадянства «Демократична школа», який підтримується Міністерством освіти і науки України, Радою Європи та Європейським освітнім центром ім. Вергеланда. Шкільні команди-учасники програми із всієї України пройшли тренінги у трьох найкрупніших університетських центрах країни. Виїзд членів нашої команди на тренінг було регламентовано Міністерством освіти і науки України (лист Міносвіти за №1/9-687 від 29.12.2016 року «Про проведення базових тренінгів для шкільних команд другого циклу Програми «Демократична школа») та погоджено відділом освіти Білгород-Дністровської райдержадміністрації.

Трудовий колектив вміє працювати, розуміє проблеми школи, знає як ці проблеми вирішувати, бачить перспективи розвитку школи в напрямку національно-патріотичного виховання у формі козацько-лицарського (кафедри педагогіки вищих навчальних закладів рекомендують наші посібники студентам у якості основної літератури; посібники є в усіх національних, обласних та університетських бібліотеках України).

В Києві було підписано декларацію між директором школи та Європейським Центром ім. Вергеланда (у особі К.Чушак) про початок проекту «Демократична школа» з метою підтримки системних реформ у сфері середньої освіти в Україні.¹⁸ Шкільна команда взяла участь у базовому тренінгу у Львові, який проводили тренери Європейського Центру ім. Вергеланда за сприянням Міністерства освіти і науки

¹⁸ <http://ippo.edu.te.ua/wp-content/uploads/2017/03/01.pdf>

України та Ради Європи (див. стор. 6 документу).¹⁹ У Всеукраїнському громадсько-політичному щотижневикі «Освіта» була надрукована програмна стаття «Час виховувати лицарів» (стисло викладена наша виховна система).²⁰ Почалася робота над проектом, який передбачав **системні зміни в шкільному самоврядуванні та взагалі у житті школи...**

Труднощі та проблеми школи впливають із сучасних труднощів громади - економічних, демографічних, соціальних. Термінове розв'язання всіх проблем школи неможливо (особливо соціально-економічних, фінансових, частково методичних), але проблеми виховання ми повинні вирішувати негайно; **головне завдання школи на сучасному етапі - протистояння бездуховності, руйнації національної моралі.**

Громада живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовних життям школа, тому школа повинна і може стати осередком духовності, берегинею духу громади; для цього **вона має бути відкритим навчально-виховним закладом з громадсько-державним управлінням.**

Один з шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів – **національно-патріотичне виховання у формі козацько-лицарського гарту («лише виховуючи українця, можна виховати українця»)** та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу (формування патріота, громадського діяча починається з його участі в діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій); якби мали таке виховання, 7 млн. українців-шукачів долі за кордоном наводили б лад сьогодні на своїй землі, в своїй державі; а це - не найгірші громадяни.

Неможливо виховати особистість тільки в школі; **школа виховує разом із сім'єю, виробничими колективами, громадою.**

У вихованні національно свідомих козака та козачки є чотири ступеня (етапи): **родинно-дошкільний гарт козаченяти та леліняти, родинно-шкільний гарт козака та лелі, джури та дани, громадсько-родинний гарт молодика та берегині, громадсько-родинний гарт козака та козачки.**

Кожен з етапів козацько-лицарського гарту має свої особливості й проводиться: **1. Родинно-дошкільний – через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садочка.**

2. Родинно-шкільний – у формі роботи школи козацько-лицарського гарту: А.Класна робота за рахунок шкільного компонента (варіативної складової навчального плану) з основних дисциплін козацько-лицарського виховання. Б.Позакласна робота за рахунок годин гуртків Джура, у формі Козацької республіки (самоврядування учнівського колективу) та роїв, чот, куренів. В.Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ», «Січ», «Джура», «Сокіл», «Пласт» Українського козацтва.

3. Громадсько-родинний – у формі діяльності учнівського куреня Українського козацтва та місцевого осередку жіночої громади Українського козацтва.

4. Громадсько-родинний таборний - на всіх етапах козацького гарту (в тому числі й у «вишах») - через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духовний вишкіл.

Основна мета сучасного козацько-лицарського гарту – **формування в родині, школі і громадському житті творчу особистість козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.**

¹⁹ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TudfGZwhxiMJ:ippo.edu.te.ua/wp-content/uploads/2017/03/03.pdf+&cd=148&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

²⁰ «Час виховувати лицарів». Всеукраїнський щотижневик «Освіта». №№41-42, 28.09-5.10.2016; №№42-43, 12-19.10.2016; №№43-44, 28.10-2.11.2016; №№45-46, 18-21.11.2016.

У період розбудови незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед **культ лицарства**: лицарський дух не дасть нудити у духовній ницості, історичному безпам'ятстві; тому включення потенціалу козацько-лицарської духовності у виховний процес значно активізує формування вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості.

Українська козацька духовність – це **історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу**, яка виробила і в своєму бутті, способу життя відобразила найвищі цінності його національної душі, філософії, характеру, світогляду, моралі, правосвідомості, естетики; це лицарська духовність, компоненти якої розвиваються у напрямі довершеності, найглибшого відображення потреб, інтересів української нації, держави.

Практичний досвід стверджує, що школа козацько-лицарського гарту може (й повинна!) бути центром духовного життя, берегинею духу громади, але для цього їй потрібно бути **національній, мати національно налаштовані кадри, лицарів духовності у самій школі**, а в підґрунті – сформовану громадську думку та козацькі звичаї і традиції громади.

Козацько-лицарський напрямок в сучасній педагогіці я особисто вважаю найперспективнішим напрямком в теорії сучасного виховання громадянина, патріота України; за цим напрямком майбутнє; він буде слугуватиме підґрунтям державної системи виховання, бо ми, браття, козацького роду!

3. ПРОГРАМА ПОБУДОВИ ШКОЛИ-СІЧІ НА ЗАСАДАХ КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА.

Перебуваючи на курсах підвищення кваліфікації для керівників загальноосвітніх закладів «Лідери освітніх ініціатив», розробив перспективний план та серію семінарів і тренінгів з питань реалізації проекту «Школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства – Школа-Січ».

А. Перспективний план реалізації проекту.

Вступ.

Етапи реалізації проекту.

1 етап. Попередній.

2 етап. Підготовчий.

3 етап. Концептуально-проектно-діагностичний.

4 етап. Організаційно-прогнозуєчий.

5 етап. Розвивально-формувальний.

6 етап. Результативно-узагальнюючий.

7 етап. Відродження.

Б. План проведення серії семінарів і тренінгів з питань реалізації проекту.

Вступ.

1. Розвиток козацького руху в Буджаку (інформація для роздумів).

2. Козацький громадський рух (до уваги лідера шкільного самоврядування, громадської організації).

3. Опис одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій.

4. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій.

5. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій.

6. План проведення дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій.

7. Виховання козака-лицаря (до уваги класного керівника, вихователя).

8. Опис одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.

9. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.

10. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.

11. План проведення дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.

12. Навчально-виховні заклади козацького спрямування (до уваги керівника навчально-виховного закладу).

13. Опис одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів.

14. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів.

15. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів.

16. План проведення дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів.

17. Якою має стати школа БШК (Нотатки-оправдатки директора школи).
Використана література.

А. ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ.

ВСТУП.

В роботі стисло (без конкретизації у часі та розгортання за пунктами) представлений перспективний план реалізації проекту «Школа-Січ – школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства».

Трохи роздумів. 1. Сутність навчання – виховання. Виховання повинно бути національним.

2. Навчаючи-виховуючи дитину, ми формуємо майбутнє нації; той, кого ми навчаємо-виховуємо – прийде до активного суспільного життя через -цять років; те, що ми заклали в дитині сьогодні – «відгукнеться» нам завтра. Формує громадянина

не тільки школа, а й батьки, родичі, оточуючи та громадськість; завдання школи (шкільного колективу) – об'єднати-скоординувати зусилля всіх задля досягнення найоптимальнішого варіанту педагогічної діяльності.

3. Щоб ефективно навчати-виховувати, ми повинні мати концепцію навчання-виховання взагалі (державну!) й кожної школи зокрема; бо у кожному селі, кожному містечку, кожному районі міста – свої особливі умови, які кардинально впливають на перебіг виховного процесу.

Що стосується розвитку сьогоденішнього напрямку навчально-виховної роботи в Бритівській школі (національне військово-патріотичне у формі козацько-лицарського) – воно має зберегтися, як складова частина майбутньої нашої загальношкільної комплексної системи виховання – школи козацького гарту. У цьому напрямку виховання держава визнала свої прорахунки й розвиток військово-патріотичної складової системи виховання в навчальних закладах буде надалі тримати на контролі; для нас це означає можливість мати спеціалізовані класи (кадетські, лицейні, із посиленою військово-спортивною підготовкою) у формі загальновійськових або (і) морських (із денним утриманням курсантів), починаючи із 8-9 класу. Загальновійськовий лицей є у Одесі, лицей із посиленою військово-спортивною підготовкою – у Тузлах, морські лицей – у Одесі та Ізмаїлі; сам Бог вказує на те, що ми маємо мати хоча б лицейні класи такого типу у складі навчально-виховного комплексу.

Ще одне зауваження: наша школа – не сільська, не міська, вона – приміська. Вважаю, що це надає школі значні переваги; в основі діяльності колективу школи такого типу бачу дві складові: сільське глибинне розуміння природи й міська прагматизація засад повсякденного життя; все це на фундаменті українського національного родинного виховання - на цих засадах ми й будемо будувати модель розвитку нашого навчального закладу.

Це поки що думки; треба шукати, експериментувати, налагоджувати себе на довготерпіння... й мати мужність сподобитись на таку працю.²¹

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ.

1 ЕТАП. ПОПЕРЕДНІЙ.

На цьому етапі йде процес зародження ідеї створення Бритівської Січі. **Ризик цього етапу:** ідея може не матеріалізуватися у щось реальне. **Роль керівника на даному етапі:** переконати всіх (і себе!) в реалістичності ідеї, знайти ефективну мотивацію для її реалізації.

2 ЕТАП. ПІДГОТОВЧИЙ.

На етапі народження школи козацького гарту має бути актуальним висновок Берта Нануса: «Немає більш потужного рушія організації до досконалості й довготривалого успіху, ніж приваблива, надихаюча перспектива на майбутнє». Це - романтичний період у житті школи, але є загроза переходу від стану ейфорії до стану апатії (процес переходу від мрії до дії)... **Ризики цього етапу:** головний ризик - неготовність частини ідейних соратників до тривалої, буденної, копіткої роботи. Новостворену шкільну організацію чекає крах, якщо лідери не зможуть навчитися

²¹ Книги В.Я.Тимофєєва в Національній парламентській бібліотеці України:

<http://catalogue.nlu.org.ua/?page=1&arg2=%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>

A751678- Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання.

M2918- Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку. 12 тт.

M2919- Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я. 9 тт.

«плавати і впливати» упродовж перших 100 днів роботи. Згодом постане головним завданням не втонути в морі дріб'язкових проблем, які будуть головною перешкодою системному рухові на шляху до побудови принципово нової шкільної організації, не розчинитись у тій частині локального соціуму, який Ліна Костенко в одному зі своїх віршів назвала «міщанським кодлом». **Роль керівника на даному етапі:** віднайти людей, які не могли реалізувати себе раніше і які розглядають прихід нової ідеї як шанс. Не «переборщити» з обіцянками швидкого успіху, успішної кар'єри, можливості творчої самореалізації тощо (значна частина цих обіцянок, на жаль, виявиться нереалістичною). Але на даному етапі головне пообіцяти, згодом роздані «аванси» будуть для керівника стимулом; керівник буде змушений докладати титанічних зусиль з тим, щоб хоча б частково зробити обіцяне («Я це обіцяв!», «Люди в мене повірили!»). **На цьому етапі необхідно буде розробити такі документи:** 1. Декларація «Філософія козацького гарту в школі. Концептуальні засади». 2. Модель трансформації загальноосвітньої школи у школу козацького гарту. 3. Програма трансформації загальноосвітньої школи у школу козацького гарту. 4. Тренінги, програми групового та індивідуального консультування адміністрації та вчителів школи з проблем теорії і практики національно-патріотичного виховання в школі козацького гарту.

3 ЕТАП. КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРОЕКТНО-ДІАГНОСТИЧНИЙ.

Той організаційний хаос, який можна виправдати упродовж першого року існування школи козацького гарту, стає неприпустимою «розкішшою». Завершіться створення команди керівників, утвердиться клімат довіри до лідера, віра в те, що ще не реалізована ідея неодмінно матеріалізується у щось реальне... Закінчиться етап невизначеності, почнеться етап конкретики, тож замість запитання «Про що мріємо?» на перший план вийде запитання «Що встигли зробити і що будемо робити далі?». Успішно проходить цей етап за допомогою сильної централізації влади і навіть елементів авторитаризму. **Ризики цього етапу:** це надзвичайно загрозливий період, під кінець якого школа може потрапити в «інноваційну яму» (різке погіршення результатів роботи). Навчальний заклад буде працювати «в ручному режимі», але вже запустяться механізми самоорганізації. На цьому етапі «гра у демократію» буде вкрай небезпечною, будуть потрібні сильні вольові рішення з тим, щоб «романтики» змогли стати «творцями». Та чи не головним ризиком буде загроза розчарування, втрати ентузіазму першопрохідців та послаблення віри в успіх «нашої безнадійної справи». **Роль керівника на даному етапі:** концентруючи владу в своїх руках, керівник намагається досягти перелому в роботі з тим, щоб від організаційного хаосу першого етапу становлення школи козацько-лицарського виховання перейти до системного управління процесом її розвитку. На цьому етапі керівник діє за принципом: школа – це я. Ніхто, крім керівника, не має чіткого бачення перспективи і ніхто не міг зробити значної частини поточної роботи («Усе доводиться робити самому!»). Тож це - етап каторжної роботи керівника, яка часто не знаходить ні належної оцінки «зверху», ні елементарної вдячності «знизу». **На цьому етапі необхідно буде розробити такі документи:** 5. Комплексна діагностика розумового та особистісного розвитку вчителів і учнів школи. 6. Положення про школу козацького гарту. 7. Статут школи козацького гарту. 8. Навчальний план школи козацького гарту. 9. Орієнтовний перелік курсів (студій) школи козацького гарту. 10. Навчальні програми за напрямками школи козацького гарту. 11. Положення про класний козацький загін. 12. Положення про Козацьку республіку. Конституція Козацької республіки. 13. Статут шкільного куреня дитячо-юнацької організації Українського козацтва «Молода Січ». 14. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу шкільного куреня «Молодої Січі», Козацької республіки, класного козацького загону. 15. Програма розвитку козачати. Модель випускника школи.

4 ЕТАП. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРОГНОЗУЮЧИЙ.

Це може бути «зоряним часом» школи козацького гарту, який настає після закріплення перших успіхів і подолання «інноваційної ями». З'являється окриленість успіхом, яка надихає педагогічний персонал якомога краще робити все, що треба, й навіть більше, ніж треба. На цьому етапі для амбітно зростаючої шкільної організації неможливого не буде. Буде досягнуто розумний баланс між консерватизмом і динамізмом, встановиться хитка рівновага між консерваторами й новаторами. **Ризики цього етапу:** якщо на третьому році шкільна організація не досягне видимих успіхів, усі «реформи» приречені на провал. Якщо процес зростання досягнень буде прогресувати, головним завданням стане - не піддатись «запамороченню від успіхів», спокусі «почивати на лаврах», не допустити абсолютизації минулого успіху. **Роль керівника на даному етапі:** бути поміркованим арбітром у процесі вирішення постійного конфлікту інтересів між новаторами, які перемагають, і консерваторами, які йдуть в «останній і рішучий бій». **На цьому етапі необхідно буде розробити такі документи:** 16. Системна диференціація та індивідуалізація навчання. Посібник «Форми, методи, прийоми козацького гарту». 17. Інноваційна організація навчально-виховного процесу в школі козацького гарту (розклад навчальних занять, граф-схеми навчальних курсів тощо), авторські варіанти граф-схем навчальних курсів та наукових проектів змістовного модуля, авторські варіанти дидактичних модулів з основних навчальних предметів для школи козацького гарту, варіанти сценаріїв занять з курсів козацького гарту. 18. Система психодіагностичних методик, за якими визначається моральний потенціал особистості вчителя і учнів школи. 19. Модель самоврядування школи козацького гарту. 20. Програма дистанційної підготовки педагога як психолога і дослідника з проблем козацького гарту на базі загальноосвітньої школи. 21. Положення про козацьке таборування.

5 ЕТАП. РОЗВИВАЛЬНО-ФОРМУВАЛЬНИЙ.

На цьому етапі системне зростання академічних досягнень завершується формуванням позитивного іміджу та індивідуального стилю роботи школи. Школа може працювати в «режимі автопілота». На цьому етапі починається зароджуватися бюрократизація в управлінні, яка виявляється, наприклад, у тому, що директор використовує напрацьовану за попередній період річну циклограму наказів (там лише механічно змінюються дати та, у разі потреби, прізвища). Це надзвичайно подобається різноманітним перевіряльникам («Усе є!»), але перетворює на рутину педагогічний процес («Усе, як завжди!»). Зрілість є етапом аристократизму. Організація стає дуже солідною і респектабельною, пишається своїми традиціями, дбає про привабливий імідж як в очах місцевої громади, так і в очах професійного співтовариства. Роль новаторів зменшується, повністю домінують «патріархи» та «хороші виконавці». На етапі зрілості остаточно завершується традиціоналізація змін, які тепер стають щоденною рутинною роботою. Як правило, на цьому етапі зникають серйозні конфлікти. Спокійна атмосфера і теплий клімат стають найвищою організаційною цінністю. Так як організація дбає про свою респектабельність, посилюються вимоги до зовнішнього вигляду та до культури мови її членів. Виникають об'єднання шкіл, які працюють в напрямку козацького («Молода Січ», клуби козацького гартування, недільні та сезонні табори вишколу та ін.). **Ризики цього етапу:** загострення протистояння новаторів і консерваторів, яке може призвести до поляризації цих груп, їх взаємоізоляції, припинення нормального інформаційного обміну тощо. **Нова роль керівника на даному етапі** - носія представницької функції не завжди буде зустрічати адекватну реакцію з боку окремих учителів чи представників батьківської громади. У деяких найменш просунутих членів педагогічного колективу може скластися враження, що «директор тепер зовсім не займається школою», «усе віддано на відкуп завучам». Це враження може перейти у доноси «кому следуєт», відверту чи приховану заздрість з приводу успіхів керівника

поза школою («Він тепер роз'їжджає по закордонах»). Директорові необхідно буде вчасно зрозуміти, що окрім школи козацького гарту, в житті є багато цікавого і, щоб гармонізувати власну життєдіяльність, необхідно буде здійснити передачу частини повноважень своїм заступникам та громадським органам управління школою. Шкільна організація виросла і їй вже не потрібна дріб'язкова опіка «батька-засновника». Перехід до позиції керівника-менеджера, який діє за принципом «Ніколи не роби того, що можуть зробити твої підлеглі», йде на користь як директору школи, так і педагогічному колективу. Ролі менеджерів успішно виконують заступники, директор залишає собі в основному представницькі функції. Тепер нарешті з'явиться час написати дисертацію, взяти участь у міжнародних освітніх програмах та проектах чи попрацювати в якості депутата місцевої ради. **На цьому етапі необхідно буде розробити такі документи:** 22.Козацький гарт - система виховання як послідовність технологій і методик. Посібник «Види діяльності й форми занять з козацького гарту школярів». 23.Моніторинг рівня розвитку учнів різних вікових категорій. 24.Мережа студій національно-культурного центру «Берегиня». 25.Повноцінний розвиток потенціалу школярів через ментально спроектований, насичений соціально-культурний простір школи. 26.Наукова і практична експертиза вдосконалених навчальних курсів для школи козацького гарту. 27.Розробка та експериментальне вдосконалення учителями школи розвивальних міні-підручників. 28.Підготовка та апробація пробних програм самореалізації особистості учня на основі навчальних курсів. 29.Кадрове, матеріально-технічне, організаційно-технологічне і психолого-дидактичне забезпечення фундаментальної Програми трансформації загальноосвітньої школи в школу козацького гарту. 30.Систематичне відстеження ефективності виховних технологій. 31.Мобілізація соціально-культурних та психологічних чинників оптимізації взаємозбагачення учасників навчального процесу.

6 ЕТАП. РЕЗУЛЬТАТИВНО-УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ.

На етапі старіння може відбутися втрата динаміки розвитку, зниження до критичної позначки чутливість до нових ідей... У керівників школи на цьому етапі може з'явитися враження, що рух уперед вже закінчився, можна «почити на лаврах». Знижується до критичної відмітки рівень мотивації персоналу, тому знову доводиться в кризових ситуаціях переходити на «ручне управління». В етапі застою (стагнації) школа може перебувати не тільки допустимий період (1-2 роки), а й як завгодно довго. Причому, як правило, якщо процес затягується, з'являються риси старечого маразму. У такому випадку з огляду на те, що внутрішні ресурси оновлення безнадійно втрачаються, стає неможливим радикально змінити ситуацію без зовнішнього втручання. Зовнішній імпульс може мати найрізноманітніші форми – від зміни директора до радикальної реорганізації навчального закладу. Звичайно, може бути і варіант, коли керівник старіючої школи самотійно скористається правом на соціальний суїцид педагогічної системи, що віджила свій вік. Найкращий спосіб здійснення цього: передати «бразди правління» новій команді, в якій є чітке бачення перспективи нового народження школи. **Ризики цього етапу:** головним ризиком цього етапу стає небажання йти на будь-який ризик. «Колія» є настільки наїждженою, що не лишається місця для хоч якого маневру. Рух школи стає аналогом руху поїзда: будь-яке відхилення прирівнюється до «сходження з рейок», яке призводить до катастрофи. Проблема лише в тому, що немає кому прокладати рейки до нових зникаючих горизонтів освіти. **Роль керівника на даному етапі:** вчасно зрозуміти, що настав час, коли слід самотійно прийняти рішення красиво і головне вчасно піти зі своєї посади, зростивши чи підтримавши такого наступника, який дасть школі нове життя. «Я все зробив, що міг. Хто може, хай тепер зробить більше», - ці слова античного класика найбільше підходять для характеристики соціально відповідальної позиції керівника «старіючої» школи. Якщо керівник знайде в собі сили віднайти нові імпульси для розвитку школи, то **на цьому етапі необхідно буде розробити такі**

документи: 32.Науково-фактуальний, статистичний і якісний аналіз результатів фундаментального соціально-психологічного експерименту – «Бритівська Січ - школа національно-патріотичного виховання». 33.Порівняльна характеристика версії системи козацького гарту та навчання з версіями традиційного навчання і виховання. 34.Науково-практична акредитація ментально перевіреної, духовно збагаченої системи освітньо-виховної роботи школи козацького гарту та вироблення рекомендацій щодо її масового впровадження у шкільну практику. 35.Теоретично-методологічний аналіз результатів виконання Програми трансформації загальноосвітньої школи у школу козацького гарту, системна оцінка її наукового і практичного значення та оформлення здобутих результатів у вигляді наукових звітів і методичних рекомендацій (посібники, підручники, програми, статті, доповіді, тези).

7 ЕТАП. ВІДРОДЖЕННЯ.

На етапі відродження до школи має прийти нова команда керівників (або залишиться стара команда із новими творчими імпульсами), яка здатна здійснити «прорив у майбутнє», провести внутрішню перебудову, впровадити інновації. Це не означає, що команді доведеться все починати з «чистого аркуша»: готовність до змін (інноваційний потенціал) визначається набутим організаційним досвідом, попередніми уроками перемог і невдач. **Ризики цього етапу:** замість «передачі перспективи» новому керівникові може відбутися передача директорського крісла випадковій людині, яка хоче тішитись у променях минулої і до того ж чужої слави. Слухняний виконавець директив швидко перетворить вашу школу у «сплячу красуню», яка довго і терпляче чекатиме на свого принца, спроможного розбудити шкільну організацію від летаргічного сну, повернути її до нормального життя..., але ми цього не допустимо! **Роль керівника на даному етапі:** 36.Розробка нової, науково і практично досконалої Програми життєдіяльності школи козацького гарту, що започаткує наступний етап фундаментального соціально-психологічного розвитку особистості козацяти. 37.Написання підручника «Школа-Січ – школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства».²²

Б. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕРІЇ СЕМІНАРІВ ТА ТРЕНІНГІВ З ПИТАНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

ВСТУП.

Стислий опис проекту проведення серії семінарів та тренінгів. Згідно Перспективного плану реалізації експерименту в школі «Школа-Січ – школа національно-патріотичного виховання», на IV етапі розвитку школи козацького гарту (Організаційно-прогнозуючому) необхідно розробити 19-й документ - Модель самоврядування школи козацького гарту, організувати та провести вивчення учасниками навчально-виховного процесу в школі (учні, учителі, техперсонал, батьки, громадськість) моделі, особливостей її функціонування. Для реалізації цих завдань розроблено проект, спрямований на розвиток учнівського самоврядування в Бритівській ЗОШ I-III ступенів шляхом семінарсько-тренінгової підготовки лідерів органу самоврядування школи, керівників підрозділів дитячо-юнацької громадської

²² Книги В.Я.Тимофєєва в Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FTREQUEST=&FT_PREFIX=

організації козацького спрямування «Молода Січ». Під час реалізації проекту передбачається проведення трьох навчальних і одного фінального семінарів та трьох тренінгів, видання посібника для активістів шкільного самоврядування.

Постановка проблеми. На сьогодні актуальною для колективу Бритівської ЗОШ I-III ступенів є проблема низької інтегрованості учнівської молоді у соціальну діяльність через участь її у різних формах самоорганізації та колективної діяльності. Значну частину свого часу учнівська молодь проводить в загальноосвітніх шкільних закладах, в яких останнім часом втрачено систему виховання, побудованої на стимулюванні кооперації, співпраці між членами колективу задля досягнення спільних цілей. На сьогодні школа в основному робить акцент на індивідуальне навчання, досягнення результатів передусім в навчанні. При цьому втрачається такий важливий компонент освіти, як виховання, передусім національно-патріотичне виховання, громадянська освіта. Все це призводить до того, що діти починають надавати перевагу неформальним угрупованням, які в переважній своїй більшості носять асоціальний характер (злочинні угруповання, вуличні групи тощо) й, таким чином, нівелюється сам процес виховання патріота, громадянина. Тому важливим на сьогодні є залучення учнівської молоді до різноманітних форм соціальної активності, які б стимулювали їх участь у житті громади, готували б до активної співпраці, сприяли б реалізації їх суспільно значущих ініціатив тощо.

Мета та завдання проекту. Мета проекту – розвиток учнівського самоврядування в Бритівській ЗОШ I-III ступенів Білгород-Дністровського району Одеської області шляхом семінарської та тренінгової підготовки лідерів органів самоврядування школи, керівників дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування «Молода Січ». Завдання проекту - розробити навчальну програму для лідерів органів самоврядування школи; сформувані навчальну групу з числа активістів шкільного самоврядування школи та лідерів дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування «Молода Січ»; провести три навчальних і один фінальний семінари та три тренінги для активістів шкільного самоврядування та лідерів дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування «Молода Січ»; написати і видати посібник для активістів шкільного самоврядування.

Цільова група проекту. Активісти шкільного самоврядування (в т. ч. підлітки) та лідери дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування «Молода Січ».

Опис діяльності за проектом. Задля досягнення мети проекту буде здійснена така діяльність: Семінарська та тренінгова підготовка активістів шкільного самоврядування та дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування. Для цього буде розроблено програми одноденних семінарів та тренінгів, проведено відбір учасників навчальних семінарів та тренінгів за допомогою конкурсу анкет. Інформація про можливість участі у семінарах та тренінгах буде поширено через розміщення оголошень на поверхах школи, а також через спеціальну розсилку конкретним особам. Навчальні семінари та тренінги проводитимуться на базі Бритівської ЗОШ I-III ступенів. До проведення семінарів та тренінгів залучатимуться такі фахівці: керівники шкіл козацько-лицарського виховання, викладачі Білгород-Дністровського педагогічного училища, місцевої філії МАУП, студенти-заочники ОРІДУ НАДУ (керівники управлінь та відділів районної державної адміністрації та районної ради). Видання посібника для активістів шкільного самоврядування. Посібник включатиме інформацію такого роду (розділи): Державні документи про козацтво; Документи козацтва; Документи МОН щодо козацтва; Козацька педагогіка й сучасна освіта (теорія та практика козацького вишколу, самоврядування). Для розробки посібника буде створено авторську групу, до якої увійдуть: Тимофєєв В.Я., Щербина Ю.І., Вронська В.М., Лавриненко П.М., Гриценко В.Н., Васелінга Л.Д., Виштак О.М. (керівники шкіл козацько-лицарського виховання, викладачі Білгород-Дністровського

педагогічного училища, викладачі місцевої філії МАУП, студенти-заочники ОРІДУ НАДУ). Посібник буде поширено серед учасників навчальних семінарів та тренінгів, а також серед інших зацікавлених осіб.

Географія проекту. Проект спочатку буде реалізовано в Бритівській ЗОШ I-III ступенів, згодом поширено на школи Бритівської сільської ради (Черкеська, Вигінська), пізніше на школи ще кількох сільських рад – Адамівської, Великомар'янівської, Випасненської, Миколаївської, Петрівської, Старокозацької, Шабівської та ін.

Очікувані результати. Очікується, що буде досягнуто таких результатів: проведено по три навчальних семінари та тренінги; покращено уміння та навички 30 лідерів шкільного самоврядування та дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування; видано та поширено 50 примірників посібника для активістів шкільного самоврядування; підвищено роль колективу учасників навчально-виховного процесу як саморегулюючої системи; активізовано суспільно-корисну діяльність учнівської молоді в школах козацько-лицарського виховання; інтенсифіковано процеси соціальної мобілізації молоді в школах козацько-лицарського виховання; створення сприятливого середовища для соціалізації підлітків та молоді.

Моніторинг і оцінювання. Рівень досягнення поставлених у проекті завдань оцінюватиметься за такими показниками: кількість поданих анкет для участі у навчальних семінарах і тренінгах; кількість учасників навчальних семінарів і тренінгів; кількість учасників навчальних семінарів і тренінгів, що зазначали про покращення своєї поінформованості на тему семінару (тренінгу) та набуття нових навичок та знань; кількість примірників посібника для активістів шкільного самоврядування; рівень застосування набутих знань у практичну діяльність шкільного самоврядування. Моніторинг та оцінка виконання проекту проводитиметься за допомогою таких методів: анкетування учасників семінарів, спостереження та фіксація позитивних змін внаслідок діяльності проекту, проведення індивідуальних інтерв'ю із зацікавленими особами та організаціями, збір та аналіз відгуків представників цільової групи, наявність позитивних публікацій в засобах масової інформації. Крім того, після проведення кожного навчального семінару та тренінгу готуватиметься звіт, в якому буде зафіксовано хід проведення заходу і результати.

Інноваційність та оригінальність. Проект є унікальним тим, що поширюватиме методику активізації громадської активності школярів, заснованої на традиційних елементах виховання з урахуванням сучасних особливостей та вимог до національно-патріотичного виховання. Модель учнівського самоврядування на основі козацького виховання апробована на базі Адамівської школи та визнана однією з кращих в Україні (газета «Освіта», №52, 2002, 6-13 листопада). Поширення такої моделі дозволить відродити суто українські традиції виховання дітей та підвищити якість національно-патріотичного виховання в школі, виходячи із сучасних вимог суспільства.

Життєздатність та самофінансування. Через включення запропонованої моделі шкільного самоврядування до районних Програм розвитку українського козацтва та національно-патріотичного виховання молоді - підготовка лідерів учнівського самоврядування матиме життєздатність після завершення цього проекту. Лідери учнівського самоврядування будуть здатні самі, при допомозі вихователів, залучати додаткові ресурси для реалізації власних ініціатив.

Робочий план:

Тижні	Заплановані заходи	Відп. особи
Перший	Поширення анкет серед потенційних учасників навчальних семінарів та тренінгів. Відбір учасників навчальних семінарів та тренінгів. Підготовка посібника для активістів шкільного самоврядування.	Керівник проекту Менеджер проекту Авторська група

Другий	Розробка детальної програми навчальних семінарів та тренінгів. Проведення семінару для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів. Проведення семінару для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.	Менеджер проекту Керівник проекту
Третій	Проведення тренінгу для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів. Проведення тренінгу для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів.	Керівник проекту
Четвертий	Проведення семінару для активістів шкільного самоврядування, лідерів громадських дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування. Проведення тренінгу для активістів шкільного самоврядування, лідерів громадських дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування.	Керівник проекту
П'ятий	Проведення фінального семінару. Підготовка та подання фінального звіту.	Керівник проекту

1. РОЗВИТОК КОЗАЦЬКОГО РУХУ В БУДЖАКУ. ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ.

...Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права...

Буджак – це територія останніх козацьких військ на теренах України. Із кінця XVIII ст. і до останньої чверті XIX ст. козацтво, як чинник військової та адміністративної влади, трьома хвилями – мазепинці (1709), некрасівці (1740), запорожці (1775) - переміщується на Задністров'я-Буджак. В межиріччі Дунай-Дністер, змінюючи одне одного, існують останні козацькі війська на теренах України: **Кіш Подністрянської Січі** (1775-1782), під тиском Росії турки переселили його за Дунай, де й було створено **Задунайську Січ** (1782-1828); **Вірних козаків** (1783-1788), **Чорноморське козацьке** (1788-1807), **Усть-Дунайське козацьке** (1807), **Усть-Дунайське Буджацьке козацьке** (1807-1827), **Дунайське козацьке** (1828-1856), **Новоросійське козацьке** (1856-1869). Столицею козацьких військ був **Акерман** (сучасний **Білгород-Дністровський**). Із 1856 року столиця – Миколаївка-Новоросійська, але більшість адміністративних установ війська залишалися в Акермані до 1863 року. В 1869 році, у зв'язку із загальною реформою козацьких військ, останнє козацьке військо на теренах України було ліквідоване і козаків переведено до розряду державних селян. Але ще в кінці XIX століття, при проведенні перепису населення Російської імперії, близько 70% мешканців станиць та станів Акерманського повіту вважали себе або козаками, або вихідцями з козаків.

У 1917 році на **Буджаку** знову, в новій якості, відродилося козацтво. Воно відіграло важливу роль в політичному і культурному житті краю, будувало **Буджацьку козацьку республіку**, маючи зв'язки із кубанцями та донцями, отаманська верхівка яких мріяла про створення Кубанської та Донської республік. Головною військовою силою Буджацької республіки стали некрасівці, селянське ополчення «вільних козаків». До літа 1918 року на Буджаку діяли козацькі загони селянської армії батьки Махна, Чорноморського повстанського козацького війська (отамани С.Заболотний, Дерев'яга, Я.Кощовий, Солтис, Боровський, Кіршул, Карий, Коваленко, Стратіївський, Солоненко, І.Деркач, Бондаренко, Шевченко), Одеського

українського військового Коша (І.Луценко), Союзу української молоді (Одеська Січ), Гайдамацькі курені (О.Сахно-Устимович), Татарбунарська козацька сотня. Є свідчення, що за часів румунсько-боярської та німецько-фашистської окупації (1918-1944) на Буджаку діяли підпільні козацькі організації. У післявоєнний період до початку 70-х років на Буджаку існували мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні козацькі гурти, які дали початок осередкам **Українського Задністрового Вільного козацтва**, що діяло на теренах Буджаку...

Сучасне козацтво Буджаку пройшло в своєму розвитку ряд етапів:

Етап «Вільнокозацький». 1973-1987. В 1970-ті роки цього періоду мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні козацькі гурти («Вусачі», «Гасанці», «Покровці»), трансформуються в аморфну мережу неструктурованих та слабоструктурованих осередків: нащадки мазепинців та запорожців - **м. Білгород-Дністровський** (М.Русін, М.Бевз), **Білгород-Дністровський район – Старокозаче** (О.Кочубинський), **Петрівка** (В.Негода), **Переможне-Папушойя** (В.Сергеев), **Турлаки** (С.Федоров), **Стара Царичанка** (Г.Городецький), **Нова Царичанка** (С.Стеценко); нащадки запорожців та некрасівців - **Кілійський район – Кілія** (Л.Суворов, І.Малий), **Вилкове** (Л.Соколов, М.Маковецький), **Мирне** (В.Казаков), **Трудове** (Ф.Задорожний), **Шевченкове** (Х.Юрченко), **Приморське** (В.Мішков); нащадки некрасівців та запорожців - **м. Ізмаїл** (В.Корнєв, І.Лісовий), **Ізмаїльський район – Стара Некрасівка** (В.Селезньов), **Муравльовка** (Д.Макаров, Я.Тимофєєв), **Першотравневе** (П.Волощук), програми діяльності яких практично не мають чіткого ідеологічного спрямування, зосереджуючись на мистецькому та військово-спортивному напрямку й лише некрасівці ще й на духовному (старовірство). Після 1983 року виникає більш-менш організована мережа козацьких осередків **Українського Задністрового Вільного козацтва**, що пов'язано із «перебудовою» та налагодженням контактів із зарубіжними козацькими організаціями Європи та Америки, зокрема із **Українським Вільним козацтвом, козацьким земляцтвом Болгарії та нащадками козаків Румунії** (некрасівці-липовани-старовіри та запорожці). Мережа ця не мала єдиного центру управління. Ініціаторами створення осередків, як правило, виступали родові старійшини та козацька молодь.

Етап «Розбудовний». 1988-1991. Створюються неформальні легальні козацькі гурти в **Адамівці – осередок Задністрового козацтва** (В.Тимофєєв, В.Гуцан, В.Гончаров, Д.Завацький, А.Редько), в **місті Білгороді-Дністровському – Буджацький осередок** (І.Деордиця, Б.Устименко, В.Мисюк, О.Зуєв) та **Задністровий осередок** (А.Токарєв, М.Слепун, Ю.Корнєв, В.Кучер), в **Білгород-Дністровському районі – Задністрова паланка** (Л.Городецький, Є.Костецький, П.Білоусенко, А.Берлізов, Г.Марин, Д.Серцевич, Ф.Панаїт, Ю.Денисов); козаки-задністровці беруть участь у святкуваннях 300-річчя Запорозького козацтва, Дня козаків Півдня Бессарабії; видається регіональна газета **«Козацький вісник»** (В.Тимофєєв).

Етап «Перехідний». 1992-1995. Створюються неформальні та формальні козацькі громадські організації, активізується їх діяльність – **Буджацьке Січове козацьке військо** (І.Деордиця, Б.Устименко, кн. В.Долгорукий-Аргутинський, В.Мисюк, О.Зуєв, Д.Георгієш, О.Ступак, В.Бойчев, М.Вітряк, О.Черв'як, В.Воробйов, М.Скляренко, Г.Мельниченко), **Білгород-Дністровська паланка** (Л.Городецький, А.Берлізов, В.Тимофєєв, Є.Костецький, П.Білоусенко, Г.Марин, Д.Серцевич, Ф.Панаїт, Ю.Денисов, П.Смаглій, Є.Хоменко, І.Хоменко, А.Майстро, В.Якименко, Г.Римський), **Задністрове земляцтво** Всесвітньої спілки козаків (М.Слепун, Ю.Корнєв, А.Токарєв, Ю.Ломовцев, В.Кучер, Г.Антонов, О.Некрасов, С.Пронін, Г.Глуценко, Є.Дмитренко, Ю.Харчук), **Адамівський осередок козацтва** – Адамівський курінь Задністрового козацтва (В.Тимофєєв, А.Редько, В.Гончаров, В.Гуцан, Д.Завацький, М.Маринеску, А.Кульчицький, Ю.Ніколайчук, В.Рибальченко, О.Чеботюк, В.Тимофєєв-молодший, Р.Куліков, О.Козаченко, І.Одорожа, В.Білоус, Ф.Козубенко,

В.Козубенко, Ю.Лавриненко, С.Подолько, В.Деревенча, Д.Лазуренко, Ф.Макаренко, С.Макаренко, С.Редько, О.Харченко, І.Гамар, А.Антонюк, І.Даниленко); починається робота із вивчення козацької виховної спадщини в **Білгород-Дністровському училищі** Південноукраїнського державного педагогічного університету (В.Юрченко, В.Лобанова, О.Виштак, І.Головань); видаються три частини збірки **«Козацтво»** (В.Тимофєєв), що слугувала козакам Буджаку за довідник.

Етап «Реєстровий». 1996-1999. Проходить державна реєстрація козацьких громад, створюються нові козацькі організації – **Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство пасічників**, яке згодом отримало назву – **Білгород-Дністровське міжрайонне паланкове козацьке товариство** (Л.Городецький, А.Берлізов, В.Тимофєєв, П.Білоусенко, І.Денисів, І.Тищенко, Ф.Панаїт, А.Миряков, М.Савчин, Я.Арезда, Г.Марин, Д.Серцевич, Ю.Денисів, М.Скляренко, М.Дейна, І.Лісіцин, В.Тимофєєв-молодший, В.Гуцан, Л.Гречко, Д.Завацький, І.Гамар, А.Майстро, В.Якименко), **Білгород-Дністровський міський Кіш** (М.Скляренко, О.Царенков, В.Гавриленко, О.Мица, С.Горлачов, В.Бойчев, Б.Устименко, М.Дейна, В.Воробйов, О.Черв'як, В.Павлюк, М.Скиба, В.Кулинський, І.Оленев, Б.Вітряк), **Саратське районне козацьке товариство** (С.Іванов), **Ізмаїльський міський курінь «Наливайко»** (А.Гриченко), **Татарбунарське районне козацьке товариство** (О.Гусаренко); залучаються козаки до співпраці із владою; створюється козацький художній колектив - **духовий оркестр** (С.Радченко); створюються школи козацько-лицарського виховання та джурові осередки в школах – **Долинівська Січ** (Т.Тома, М.Долгошеєнко, Т.Молчанова), **Старокозацька та Молозька Січі** (І.Лісіцин), **Миколаївсько-Новоросійська Січ** (В.Фоменчук, Г.Настаченко), **Адамівська Січ** (В.Тимофєєв, П.Лавриненко, В.Гриценко, С.Тимофєєва-молодша, В.Вронська, Н.Галицька, К.Граждан, Р.Буравицька, І.Корженко), **Випаснянська №1 Січ** (В.Гавриленко); видається регіональна газета **«Джура»**, **«Козак»** (В.Тимофєєв).

Етап «Установчий». 2000-2005. Створюються **районна та міська Координаційні ради** з питань розвитку козацтва при голові райдержадміністрації (П.Ігумнов) та міському голові; затверджуються **районні та міські заходи** із розвитку козацтва (2002-2005); створюються джурові осередки в школах - **Турлацька Січ** (Т.Тодорова, В.Чумаченко, Л.Коваленко), **Вигінська Січ** (В.Біленко, О.Вдовиченко, А.Берлізов, М.Поліщук); до співпраці із козацтвом залучаються художні колективи - **хор української народної пісні «Мрія»** (І.Зорило), **ансамбль української народної музики «Веселка»** (М. та В. Нікіруй), **ансамбль української народної музики «Гроно»** та **гурт «Русичі»** (Б.Нікіруй), **народна хорова капела – пошуково-дослідницький фольклористичний гурт «Алкалія»** Будинку культури с. Старокозаچه (В.Вареник); створюються нові козацькі організації – **Осередок молодих козаків, 1-й Окружний полк ім. П.Орлика** (О.Царенков, М.Врублевський, В.Воробйов, В.Єремєєв, П.Лабунець, І.Мамонтов, С.Ковалів, М.Скиба), **Окремий курінь ім. С.Білого** (П.Городниченко, Ю.Сокоєв, О.Сокоєв), **курінь Війська Запорозького** (М.Возний, В.Жуковський, В.Лесін), **Монашівська сотня** (В.Ткаченко, В.Парпалак), **Білгород-Дністровський районний осередок ЧКЗ** (В.Білоус, О.Яровий), **Болградське районне козацьке товариство** (В.Копитін), **Арцизьке козацьке товариство** (І.Павлов), **Кілійське районне козацьке товариство** (О.Бойченко), **Кілійське районне козацьке товариство УРК** (М.Сокольников), **Кілійський районний осередок Соборного козацтва України** (А.Палій), **Ізмаїльський районний осередок Придунайсько-Ізмаїльського козацького товариства** (Ю.Закіров), **Ізмаїльське районне козацьке товариство** (С.Желязков), **Ізмаїльський міський козацький клуб школярів**, **Придунайська Січ** (М.Деревенча), **Ізмаїльська паланка козацтва Запорозького** (М.Підпригора, В.Ромащук), **Бессарабський полк УРК** (В.Поправко), **КЮМІР «Шквал»** (В.Тимофєєв), **Задністрова Січ** (В.Тимофєєв, В.Смаковський, В.Лукашевський,

М.Дейна, О.Царенков, В.Єремєєв, Б.Устименко, В.Тимофєєв-молодший, І.Лелеченко, О.Черв'як, В.Павлюк, Ю.Щербина, А.Кривенко, М.Скибенко), **жіноча громада** (Л.Горлачова, Ю.Шинкаренко), **військово-спортивний клуб «Патріот»** (В.Гавриленко), **клуб «Козачка»** (Л.Васелінга), районна **«Молода Січ»**; створюються козацькі духовні громади – **Св.-Рівноапостольського-Кн.Володимира-Білгород-Дністровська, Свято-Покровська-Білгород-Дністровська, Свято-Казанська-Адамівська** (всі - о.Микола); берегині-майстрині створюють козацькі прапори – **Білгород-Дністровської паланки** (Л.Саранді), **Адамівської Січі** (М.Худа), **Задністровської Січі** (Г.Лукашевська), **1-го Білгород-Дністровського полку** (Л.Саранді); буджацькі козаки беруть участь у **Помаранчевій революції**; видаються газети **«Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ»** (В.Тимофєєв); друкується двадцятитомник **«Архіви козаччини Задністров'я»** (С. та В.Тимофєєви).

Етап «Програмний». 2006-2010. Затверджуються **районні програми розвитку Українського козацтва на 2008-2010 роки та Патріотичного гарту молоді на 2010-2012 роки**; створюються **районна Рада керівників громадських організацій козацького спрямування** (В.Тимофєєв) та **районна Координаційна рада з підтримки розвитку Українського козацтва** (П.Ігумнов); за Буджацьким козацтвом закріплюється священик Святопокровського храму на Переможному (о.Андрій); проводиться цикл семінарів-тренінгів **«Козак-лідер-2007», «Козацька громадська Рада-2010»**; святкується 20-тиріччя Задністровської Січі; проводяться виїзди делегації козаків Задністров'я на Ради в **Київ, Конотоп, Тернопіль, Єнакієве, на Хортицю**; створюються **Шабівський** (М.Скибенко, Г.Хохлачов), **Гагаузський** (С.Крістіогло), **Затоцький** (Б.Шевчук), **Придністровський** (І.Николаєв), **Переможненський** (В.Шефер) та **Адміністративний** (В.Каланжов) курені, **районна громада Берегинь** (С.Петрівно), **клуб «Козачка»** (Л.Васелінга); створюються джурові та данові осередки в школах – **Випаснянська №2 Січ** (А.Кривенко), **Салганська Січ** (О.Тиханська, Г.Мельникова, О.Дякова), **Великомар'янівська Січ** (М.Чороба, М.Чороба, Н.Чурак); відновлюється діяльність джурових та данових осередків в школах – **Вигінська Січ** (О.Вдовиченко), **Старокозацька Січ** (Ю.Щербина); створюються нові осередки - **Баштанівська Січ** (О.Мамчур), **Михайлівська Січ** (М.Шевченко); працюють у Малій Академії наук (МАН) педагоги-керівники учнівських проектів з історії та сучасного стану Українського козацтва: **А.Рубанович** (Сергіївська школа, учні – В.Козак), **А.Галинська** (Білгород-Дністровська №4 школа, учні – В.Соловенко), **Ю.Федьків** (Білгород-Дністровський районний ліцей «Пріоритет», учні – Н.Пак), **В.Корінь** (Білгород-Дністровська №11 школа, учні – М.Базиленко) та ін.; створюються козацькі художні колективи **«Отаман та Берегиня»** (В.Тимофєєв), **«Кредо»** (Л.Царевська); створюється видавництво **«СПД СП»** (згодом **«Отаман», «Гетьман»**); видаються газети **«Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я», «Слава і Честь», «Козак Задністров'я»** (В.Тимофєєв), друкується дев'ятитомник **«Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я»** (В.Тимофєєв), створюються сайти козаків Буджаку – <http://Dnestrkozak.webstolica.ru/> - Задністрова Січ, <http://Dunajkozak.webstolica.ru/> - Придунайська Січ, <http://Budzakkozak.webstolica.ru/> - Буджацька Січ, <http://DunajDnestr.webstolica.ru/> - Козацтво межиріччя Дунай-Дністер, <http://Kozakpedagog.webstolica.ru/> - Козацька педагогіка (В.Тимофєєв).

Етап «Сучасний». 2010-т.ч. Затверджуються регіональні програми **Розвитку Українського козацтва на 2011-2015 роки, Патріотичного виховання дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2013-2015 роки**; оновлюється **регіональна Рада керівників громадських організацій козацького спрямування** (С.Петренко); створюється **Асоціація козацьких товариств «Буджацьке козацтво»**, укріплюється її матеріальна база (приміщення штабу – Білгород-Дністровський-Радянська-ЗА, прапор, перначі, пересувна піч – В.Лукашевський, шаблі – В.Тимофєєв, В.Лукашевський, О.Ступак, Г.Клоченко, казан

– Є.Пітюков); створюються **Ренійське козацьке товариство** (В.Рені), **Тарутинське козацьке товариство** (К.Тарута), **Бритівська Січ** (В.Савчук, В.Ковпак, К.Волкова), **Школа Старшини** (О.Соколов), **Навчально-методичний центр** (А.Правець), **Характерницький** (В.Коренев), **Чорноморський навчально-оздоровчий** (О.Ступак), **Каролінобугазький** (М.Завойчинський), **Випасненський** (В.Молчанов), **Депутатський** (С.Кравченко) курені; буджацькі козаки беруть участь у подіях **Євромайдану** (Революції гідності), захищають **Батьківщину на сході України**, починають формувати **архівний фонд** документів козацьких організацій (у складі Національного архівного фонду України), беруть участь у роботі **Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України** (Т.Чухліб), **Ради Старійшин та Раді Засновників Організацій Українського Козацтва** (В.Литвин, І.Козар), **Ради Козацьких Отаманів України** (А.Грива), **Всеукраїнських та міжнародних конференціях** з питань козацької педагогіки (Ю.Руденко, Ю.Мельничук), зустрічах з **козаками зарубіжжя** (Болгарія-Софія, Туреччина-Стамбул, Румунія-Тулча, Молдова-Комрат, Придністров'я-Рибниця, Росія-Муравлянка), в проведенні шкільних, районних, обласних етапів **козацьких ігор** – «Козацькі забави», «Козацькі розваги», «Козацький гарт», «Козацькі звитяги», «Сокіл-Джура», **Великих козацьких рад** – в Києві, Західній (Львів, Тернопіль) та Східній (Харків) Україні, на Хортиці, в щорічних акціях **ГЖО «Червона калина»** щодо Калинового гаю; до козацтва висвячуються творчий колектив **«Дністр»** (С.Ростікова) та знані в регіоні люди – В.Чорнолуцький, С.Б.Кравченко, В.Орлова, Д.Корчагіна, С.Петренко, Д.Чолак, Є.Пітюков, В.Молчанов, А.Токаренко, Б.Бойко, Г.Золотар, Б.Деренжі, С.Батін, А.Чередніченко, О.Полещук, С.Короленко, А.Царук, М.Салій, С.Майстро, О.Садовський, Л.Попова, Т.Римська, В.Савчук, Т.Браткевич, Н.Фоменко, М.Адилов, Г.Трегубенко, А.Трегубенко, Г.Клоченко, С.Макаренко, В.Ковпак, К.Волкова, А.Кожухаренко, Л.Гусько, С.В.Кравченко, О.Шевчук, Л.Чекмарева, І.Пораденко, К.Ткаченко, Г.Агафонова, І.Комарова, А.Павленко, С.М.Кравченко, А.Задорожний, О.Ростіков, Т.Демченко-Козланюк, Г.Руссу, Ю.Леванюк, І.Кутова, О.Кобзар, А.Кольцов, С.Козубенко, Ю.Кутовий та ін.; друкується п'ятитомник **«Архіви козаччини Буджаку»**, семитомник **«Архіви козаччини Одещини»**, дванадцятитомна енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку **«Лицарі України»** (С.Ушанова, В.Тимофєєв); створюються Всеукраїнський сайт <http://kozakbiblio.web-box.ru/> («Козацька бібліотека»), регіональні сайти, що висвітлюють діяльність організацій Буджацького козацтва в XXI столітті – <http://samlib.ru/t/twja/> <http://www.proza.ru/avtor/timeich/> http://samlib.ru/u/ushanowa_s_w/; продовжується видання козацького часопису **«Річ про Буджацьку Січ»** (В.Тимофєєв) та ін.

Буджацьке козацтво прагне сформувати нове покоління, виховане на патріотичних традиціях козацької держави, розраховує на силу і дух козацького народу, козацької нації та додержується старовинного козацького гасла: **«Душу – Богові! Життя – Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!»**

Концепція виховання козака та берегині звертає увагу на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, до якого входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексу забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків.

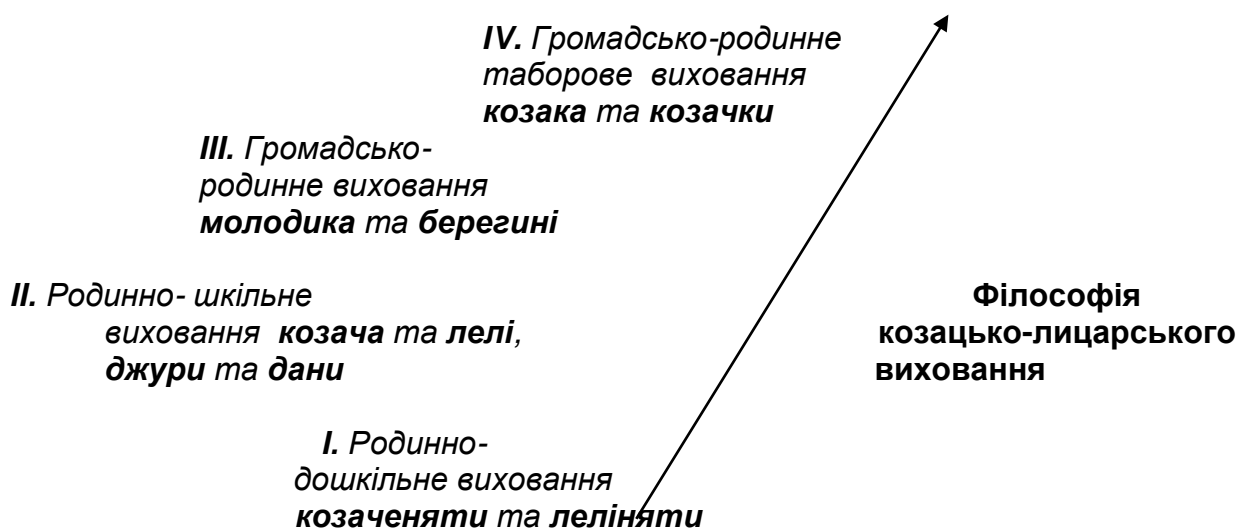
Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліняти (діти до 6 років) здійснюється через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка.

Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (діти 6-9 років), джури та дани (діти та підлітки 10-13 років), молодика (молодого козака) та берегині (юнаки та юнки з 14 років) проводиться у формі навчально-виховного закладу козацько-лицарського гарту: А/ класна робота за рахунок варіативної частини навчального плану з основних дисциплін козацько-лицарського гарту; Б/ позакласна робота за рахунок годин гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів; В/ позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» Українського козацтва.

Громадсько-родинне виховання молодика та берегині (молодь з 14 років) здійснюється через діяльність куренів Українського козацтва та жіночої громади Українського козацтва, роботи Центру, клубів та ін. козацького спрямування.

Громадсько-родинне таборове виховання козака та козачки (молодика та берегині, джури та дани, козака та лелі) на всіх етапах козацького гарту (в тому числі й у «вишах») здійснюється через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духівний вишкіл.

Сучасна система виховання козака та берегині

Практика роботи громадських організацій козацького спрямування переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства в цілому...

Козацьке громадське виховання – система громадського навчально-виховного впливу нового типу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

2. КОЗАЦЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ РУХ. ДО УВАГИ ЛІДЕРА ШКІЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Історія вчить, що ефективне те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права.

Досвід, нагромаджений Україною за останні роки, свідчить про те, що для стабільного розвитку демократії та громадянського суспільства недостатнім є прийняття демократичних законів, проголошення демократичних виборів та громадянських свобод. Головною запорукою становлення демократичної держави є, передусім, високий рівень соціальної активності громадян, залучення їх до процесів прийняття рішень на місцевому рівні.

Активний громадянин починається з досвіду громадянської дії, досвіду активної участі в розв'язанні суспільних проблем. Однією з форм набуття такого досвіду для учнів є участь у діяльності молодіжної (дитячої) громадської організації, зокрема козацького спрямування, шкільному самоврядуванні.

Основою змісту виховання дітей та молоді – козачат та молодих козаків «Січі» та «Молодої Січі» є: державна концепція ідеології розбудови української національної суверенної держави та виховання на її принципах громадян-патріотів, готових будувати свою національну державу, берегти єдність народу України, захищати незалежність, суверенність та недоторканість кордонів України, самовіддано працювати на зміцнення духовного, морального, наукового, технічного та економічного потенціалу держави з метою вибороти високий рівень добробуту, соціальних і духовних гарантій кожному громадянину та достойне місце своїй державі в змаганні націй-держав світового співтовариства, яке розгорнулося в системі світових ринкових економічних відносин; розроблена Міністерством освіти і науки України «Концепція національного виховання», основою якої є українська національна система виховання, українська козацька педагогіка і духовність, психологія українського козацтва.

Концепція та програма включають обов'язкове оволодіння дітьми та молоддю – козачатами та молодими козаками – Кодексами людського буття Буджацького козацтва, виховання потреби безумовного виконання їх в житті, що забезпечить формування та виховання того духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального стану українського козака в суспільстві, що слугував духовною опорою народу і українській державі на протязі віків.

Кодексами соціального стану Буджацького козацтва є: а. **Кодекс лицарської честі Буджацького козацтва**, який включає такі основні якості особистості: любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоювання свободи і незалежності особистості, народу, держави, єдності і соборності українських земель; прагнення роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними; здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродійність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе

ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств; прагнення внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

б. Кодекс лицарської звитяги Буджацького козацтва: готовність боротися до загину за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; презирство і ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України; відстоювання свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни; здатність і готовність займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

в. Заповіді милосердя, які українські козаки залишили своїм нащадкам – сучасному Українському козацтву як дорогоцінний морально-духовний спадок: готовність допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічна допомога сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливе ставлення до безпомічних, постійна їх матеріальна підтримка; надання допомоги хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого; здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Напрямки діяльності «Січі» та «Молодої Січі»: а. Поширення знань серед учнів та молоді про козацький національно-визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками. Вивчення матеріалів: фольклорних джерел; історичних документів (козацьких літописів); наукових праць про героїку козащини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Аркаса, Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І.Огієнка, З.Крип'якевича, А.Опановича та ін.; художніх творів Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, Б.Лепського, поетів В.Симоненко, Л.Костенко, І.Драча, Д.Павличка та ін.

б. Дослідження кожним юним та молодим козаком, гуртами, загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи. Вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого мистецтва керівників повстань отаманів: С.Наливайко, І.Сірка, Т.Федоровича, І.Богуна, М.Кривоноса, І.Мазепи, П.Орлика, П.Полуботка, П.Калнишевського, І.Гонти, М.Залізняка та ін. Складання конкретної програми вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошуку козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення козацькою молоддю козацьких родоводів під гаслом «Шукай, козак, свій родовід!»

в. Дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших пращурів: верхова їзда, стрільба з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різні види боротьби та протиборства, у т. ч. бойовий гопак, козацьке багатоборство.

г. Пізнання і відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі: прилучення до організації ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організація взірцевих молодіжного-козацьких господарств різного профілю.

д. Відродження козацьких мистецьких традицій: кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису.

е. Відродження ремесел і промислів: бондарства, гончарства, бджільництва, будівництво козацьких човнів, ковальства, лимарства, чинбарства, стельмахування. З цією метою організовувати різноманітні мистецько-трудова об'єднання, майстерні та залучати на допомогу учням народних майстрів, спеціалістів.

ж. Вивчення і застосування на практиці козацьких знань: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

з. Пізнання сутності й особливості козацької ідеології: філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості.

і. Вивчення сучасних видів техніки, інформаційної та електронно-обчислювальної машинної технології і організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема: радіозв'язок, робота на колективних радіостанціях, телерадіоконструювання, телерадіомоделізм, системи електронної автоматики, судномоделізм, морська справа, персональні обчислювальні електронні машини та технології на основі їх використання, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, радіо моделювання і інші напрямки технічної творчості.

к. Проведення індивідуальної, групової і масової культурно-просвітницької роботи, спрямованої на те, щоб кожен учень - член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і фізичні можливості. Проведення кваліфікаційних конкурсів, олімпіад, змагань по різних напрямкам формування здібностей учнів. Проведення відбіркових конкурсів та олімпіад з метою підготовки до вступу у військові учбові заклади.

л. Вивчення екологічного становища в регіоні та участь у заходах з метою його покращання. Форми та методи діяльності, які використовує «Січ», «Молода Січ»: засновує козацькі осередки та організації Січі, бере участь у створенні та роботі козацьких навчально-виховних таборів, у заходах, присвячених історичним датам України, у відзначенні національних та релігійних свят, у проведенні культурно-просвітницьких заходів: вечорів, концертів, виставок, читання лекцій тощо, народознавча та фольклорно-етнографічна діяльність, фольклорно-пошукові експедиції, фольклорно-етнографічні ансамблі, збір, запис та видання збірників кіно, аудіо та відеозаписів виконання українських козацьких звичаїв та господарських, військових, виховних заходів в українських козацьких поселеннях та січах, недільні школи, історико-культурні просвітницькі центри, педагогічні університети для батьків, кінолекторії щодо історії Українського козацтва та України, конкурси, фестивалі, організує та бере участь у козацьких походах, подорожах, проведенні народних свят, обрядів за участю вчителів, батьків, дітей, громадськості, діяльність гуртків, клубів, студій, впровадження спецкурсів, факультативів, проведення фестивалів, конкурсів, виставок з метою виявлення обдарованих дітей і подальшого розвитку їх інтелектуальних здібностей, шефські зв'язки з особистим складом військових частин Збройних Сил України та кораблів Військово-Морських Сил України, військово-патріотична робота з допризовною молоддю, організація козацьких світлиць в школах, навчальних закладах, військових частинах Збройних Сил України та кораблях Військово-Морських Сил України, організація виставок народних умільців - продовжувачів традицій українського козацтва, створення козацьких бібліотек для дитинства, юнацтва та молоді, музеїв козацької слави та духовного відродження народу України, участь у створенні в діючих музеях України композицій, що

висвітлюють замовчану, приховану минулими режимами правду історії Українського народу, пошукова, дослідницька робота з історії українського козацтва рідного краю, взаємодія та співпраця з дитячими інспекціями, працівниками дитячих кімнат міліції, службами у справах дітей, дитячими інтернатами, місцевими органами Міністерства у справах сім'ї та молоді, залучає студентську та курсантську молодь до військово-патріотичної роботи з дітьми в курені, розвиває спілкування, порозуміння, взаємодію, духовну та психологічну єдність дітей, юнацтва, молоді різних регіонів України, розвиває участь та роль дітей, юнацтва, молоді в процесах консолідації Українського народу та зміцнення державності України як запоруки громадського миру та злагоди, як гарантії щастя кожної матері та її дітей, розповсюджує інформацію і пропагує свої ідеї та цілі. Розробляє програму наукового, педагогічного, організаційно-методичного забезпечення діяльності куренів «Січі». Ця програма включає: науково-педагогічні основи національної системи виховання та її основи – української козацької педагогіки, історію України та Українського козацтва, кодекс соціального стану Українського козацтва, українську концепцію національного виховання, українську козацьку педагогіку, статут Українського козацтва, Статут Січі, програму «Діти України» та інші державні програми щодо дітей, юнацтва, молоді, Укази Президента України, Рішення Верховної Ради України, Закони України, методики організаційної роботи Січі на основних конкретних напрямках її діяльності, програму батьківських університетів та їх участі в діяльності Січі. Методологічною основою народознавчої діяльності наукового, педагогічного, батьківського, дитячого, юнацького та молодіжного козацтва Січі служать ідеї національної та загальнолюдської гуманістичної культури.

Загальноновизнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних козацьких традицій – одна з необхідніших і найважливіших граней зміцнення могутності України.

3. ОПИС ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ШКОЛИ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ АКТИВІСТІВ ШКІЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЛІДЕРІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КОЗАЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ.

Мета: формування знань та навичок в учасників семінару щодо розробки стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми семінару: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблема підготовки лідерів громадських організацій, зокрема Буджацького козацтва. 5. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької організації козацького спрямування. 6. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Розробка стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування; формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка плану, визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка та моніторинг, результати.

Завдання семінару: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами

роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами складання робочого плану шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування, методами моніторингу й оцінки результатів роботи.

Результати семінару: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 2. Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування, моніторинг роботи, оцінка результатів. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: лідери шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

4. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ШКОЛИ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ АКТИВІСТІВ ШКІЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЛІДЕРІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КОЗАЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ.

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою семінару, визначення очікувань від семінару. Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації.
09.30-10.45	Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької організації козацького спрямування. Посадові особи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Практична робота.
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-11.30	Розробка стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування. Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка заходів.

11.30-12.45	Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка і моніторинг, результати. Практична робота.
12.45-13.00	Підведення підсумків семінару. Анкетування.

5. ОПИС ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ШКОЛИ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ АКТИВІСТІВ ШКІЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЛІДЕРІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КОЗАЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ.

Мета: формування знань та навичок в учасників тренінгу щодо розробки стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми тренінгу: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблема підготовки лідерів громадських організацій, зокрема Буджацького козацтва. 5. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. 6. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Розробка стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування; формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка плану, визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка та моніторинг, результати.

Завдання тренінгу: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами складання робочого плану шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування, методами моніторингу й оцінки результатів роботи.

Результати тренінгу: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 2. Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування, моніторинг роботи, оцінка результатів. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: лідери шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

6. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ АКТИВІСТІВ ШКІЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЛІДЕРІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КОЗАЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ.

ДЕНЬ 1-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою тренінгу, визначення очікувань від тренінгу.
09.30-10.30	Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації. Практична робота.
10.30-10.45	Перерва на чай.
10.45-12.00	Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. Посадові особи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Практична робота.
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.30	Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Практична робота.
14.30-14.45	Перерва на чай.
14.45-15.30	Підведення підсумків 1-го дня тренінгу. Домашнє завдання.

ДЕНЬ 2-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Актуалізація знань 1-го дня тренінгу. Перевірка домашнього завдання.
09.30-10.45	Розробка стратегії й тактики роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування. Практична робота.
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-12.00	Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка заходів. Практична робота.
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.00	Планування роботи шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських

	організацій козацького спрямування: визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка та моніторинг, результати. Практична робота.
14.00-14.15	Перерва на чай.
14.14-14.45	Практична робота (продовження).
14.45-15.30	Підведення підсумків тренінгу. Анкетування.

7. ВИХОВАННЯ КОЗАКА-ЛИЦАРЯ. ДО УВАГИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА, ВИХОВАТЕЛЯ.

Козаку найперше – Воля! Козаку найперше – Честь!

Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським – дитинча має частіше зазирати у вічність – саме школа стоїть у витоків духовності суспільства.

Виховання підлітків і козацтва фактично відібрано у школи: світогляд, інтереси, моральні цінності у більшості молоді формуються під впливом телебачення та інших засобів мас-медіа. Роль сім'ї у вихованні падає. Молодь ігнорує думки дорослих (батьків, учителів), ставиться з недовірою до будь-яких ідеалів – і старих, і нових; їй притаманні егоїзм та індивідуалізм, перевага матеріальних інтересів над духовними. Юнаки і дівчата, що прагнуть до знань, духовності, до пізнання національної і загальнолюдської культури, становлять меншість в океані сірості, примітивізму, криміналу.

Відмовившись від ідеології і деполітизувавши школи, ми самі собі завдали шкоди: ліквідували систему різноманітних політичних і патріотичних клубів та клубів за інтересами. Це привело до аполітичності значної частини учнівської молоді, до проявів песимізму, скептицизму, байдужості і втрати патріотизму. Знищили систему політичного інформування учнів. Це сприяло формуванню політичного безкультур'я випускників. Ліквідували піонерські і комсомольські організації, але не створили ніяких інших дитячих і юнацьких громадських організацій для учнів.

Відомо, що в наш час, час світової глобалізації суспільних процесів, загострюються протиріччя між силами культурної уніфікації і прагненням народів до збереження своєї культурної ідентичності.

В сучасному суперечливому світі виживуть, збережуть себе ті, хто зуміє встояти у глобальному змаганні свою культуру, мову, фольклор – усе те, з чого складається сутність та особливість національного характеру.

Загальновідомо, що історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію.

Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів.

Тому педагогічні колективи шкіл козацько-лицарського виховання зосередили увагу на вихованні всебічно розвиненої особистості українця (національне виховання у формі козацько-лицарського) та на розумній ідеологізації та політизації виховного процесу через участь молоді в діяльності громадських організацій Українського козацтва (загальновідомо, що формування майбутніх громадських діячів починається з їхньої участі в діяльності дитячих і юнацьких організацій).

Система виховної роботи таких шкіл базується на ідеях козацької педагогіки як частини народної педагогіки у вершинному її вияві. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота. Кодекс людського буття Українського козацтва (Кодекс лицарської честі, лицарської звитяги та Заповіді милосердя) має забезпечити формування того духовного стану молодих громадян України, козаків, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального стану українського козака в суспільстві, що слугував опорою народу і українській державі протягом віків.

Головна мета сучасного козацько-лицарського виховання – формування в родині, школі і в громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю.

Цілісну особистість сучасного козака-лицаря ми формуємо в результаті багатогранної навчально-виховної роботи, насамперед таких напрямків діяльності батьків, учителів, вихователів, представників громадських організацій (зокрема, Українського козацтва):

Блок I. Культура тіловиховання.

1. Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин. Працюючи в цьому напрямку, ми плекаємо у кожного юного козака міцне здоров'я, загартовуємо тіло і дух, формуємо уміння досягати перемог на спортивних іграх.

2. Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину. Тут формуємо уміння захищати рідну мову, культуру, землю, готовність спростовувати теоретичні ідеї, фальшивки всіляких недоброзичливців, людей по ворожому настроєних до нашої незалежності. Досліджуємо і практично відроджуємо військово-спортивне мистецтво наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, керування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, в т.ч. бойового гопака, козацького багатоборства.

Блок II. Духовна культура.

3. Козацькому роду – нема переводу. В процесі реалізації завдань цього напрямку роботи виховуємо в юних козаків родинні цінності, повагу до свого роду, бажання примножувати його славу Добром, Правдою, Красою. Організовуємо дослідження кожним юним та молодим козаком, класними загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи. Організовуємо вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого військового мистецтва керівників повстань отаманів С.Наливайко, І.Сірка, Т.Федоровича, І.Богуна, М.Кривоноса, І.Мазепи, П.Орлика, П.Полуботка, П.Калнишевського, І.Гонти, М.Залізняка. Допомагаємо козацатам виконувати конкретну програму вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошук козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення молоддю козацьких родоводів під гаслом «Шукай, козак, свій родовід!»

4. Любіть Україну, як сонце любіть. Продовжуючи патріотичні традиції, звичаї наших пращурів-язичників, які були сонцепоклонниками, і віруючих козаків, ми навчаємо кожного молодого козака і козачку палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу країну, по-синівському служити їй корисними справами.

5. Козацькими шляхами – до висот української духовності. Тут на міцному науковому ґрунті, культурно-історичних традиціях козацтва формуємо високу мораль, силу волі і силу духу підлітків і юнаків. Допомагаємо їм оволодіти основами

української козацької філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду. Допомогаємо відроджувати козацькі мистецькі традиції кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису. Допомогаємо вивчати і застосувати на практиці козацькі знання: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії. Проводимо індивідуальну, групову, масову культурно-просвітницьку роботу, спрямовану на те, щоб кожен учень – член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і фізичні можливості, пізнавав сутність й особливості козацької ідеології (філософії, світогляду, моралі, етики, естетики, характеру, правосвідомості). Проводимо кваліфікаційні конкурси, олімпіади, змагання з різних напрямків розвитку здібностей учнів. Розбудова незалежної України, осягнення нею в майбутньому в багатьох галузях життя світового рівня розвитку неможливо без пізнання і творчого відродження національно-духовних пластів минулого (зокрема, козацької духовності). Пізнання її ідейно-морального, виховного потенціалу має вирішальне значення у формуванні вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості. Українська козацька духовність – це історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила і в своєму бутті, способі життя відобразила найвищі цінності цього національної душі, філософії, світогляду, характеру, моралі, естетики, правосвідомості, ідеології, - у цьому понятті українець розкривається як активний діяч історії свого народу, господар рідної землі і держави, володар, охоронець, примножувач національних матеріальних і духовних багатств. Нині нам потрібен у громадському, шкільному і родинному житті культ лицарства, духовних багатств козацтва. Лицарський дух не дасть нудити багатьом людям у духовній ницості, історичному безпам'ятстві.

В діяльності козачат прищеплюється козацько-лицарська духовність, зміст якої складають: а). Духовне життя козаків – синівська любов до Матері-України, землі-годувальниці, рідного краю, заповітів батьків і дідів, материнської мови, рідної культури, історії та ненависть до всього чужого, ворожого, що заважало жити на своїй землі і було спрямовано на гальмування і нищення людського в людині (гармонія любові і ненависті); права, «вольності» козаків, право власності (на землю, скот, реманент), ідеї власності, здобутої своїми руками, кмітливостю і підприємницькою думкою; ідея Бога як захисника народу, України; лицарі свято берегли віру батьків і дідів, духовні здобутки предків.

б). Козацька філософія – козаки обґрунтували волю людини як головний дар життя, її природне право на свободу і незалежність, найвищими цінностями вважали людину, народ, національну державу; кожна людина – складова частина народу, нації; стійкість і цілісність, соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну спільноту.

в). Козацький світогляд – провідними були ідеї Бога, України-Батьківщини, свободи особистості і волі народу, збереження спадщини предків, їхньої духовності, переконання в торжестві народної правди, перемоги добра над злом, ідеали незалежності України; уявлення, погляди на підступництво і зраду, на міщанське животіння, на пасивне очікування добра, коли зло саме зникне, на байдужість до долі України як на гріхи людей; зраду вважали найтяжчим злочином перед товариством, народом, своєю державою, Богом; козаки плекали, культували ідеали братства, побратимства, згуртованості і єдності людей для досягнення шляхетних цілей

г). Козацький характер – почуття багатства, емоційна наснага, внутрішня невичерпна енергія; висока шляхетність і порядність, кмітливостю і дотепність, підприємливість і практичність, стійкість і незламність у боротьбі з ворогами, безкомпромісність і твердість у відстоюванні правди і справедливості; ніжність у

ставленні до добрих людей, братерська любов до друзів і товариства, глибока пошана до громади, вірність своєму обов'язку захищати рідну землю, співчуття до всіх знедолених, милосердя до тих, хто його потребує; постійна готовність до боротьби за волю рідного краю, за свою незалежну державу, устремління до високих ідеалів, жадання будувати демократичний державний устрій, давати лад у громадському житті, утверджувати гуманні стосунки між людьми.

д). Козацька мораль – шляхетне ставлення до людини; батьківська турбота про підростаюче покоління, глибока пошана до літніх і старших людей, палка і всепереможна любов до рідної землі, героїзм у захисті інтересів рідного народу, надання допомоги усім слабим, скривдженими і знедоленим, нетерпиме ставлення до зла і несправедливості в будь-якій формі, надзвичайна скромність, висока краса вчинків і миротворча місія в житті; глибока людяність, діяльна доброта, милосердя; жертвовність як здатність поступитися власним добробутом, навіть віддати життя в ім'я перемоги добра над злом, торжества козацької правди.

е). Козацька естетика – культ краси людини, її фізичної і духовної досконалості.

ж). Козацька правосвідомість – виборність органів козацького самоврядування, утвердження демократичних основ української держави, гуманістичні засади громадського життя; Конституція Пилипа Орлика.

з). Козацька ідеологія – захист демократичного ладу, політичного устрою України, її самостійності і державності, органів самоврядування, інтересів козацького стану, всього народу; захист прав, привілеїв, здобутих козаками в боротьбі з ворогами; будівництво правової держави, звільнення своєї землі від будь-яких агресорів, чужоземних зайд; вищість інтересів народу, нації, Вітчизни, що перебуває в смертельній небезпеці, над інтересами окремої особистості; цілісність нації, власної держави, їх верховенство, пріоритетність перед вузькогосподарськими потребами людини чи групи людей; необхідність боротьби з порушниками української законності, політичними течіями та лжетеоріями, ворожими рідному народу, його державності; Велика Козацька Слава.

Блок III. Культура предметної діяльності.

6. Плекати український храм природи. Основними завданнями цього напрямку роботи з юними козаками ми вважаємо формування в них любові до рідної природи, готовності і уміння берегти і примножувати її багатства, красу. Разом з козачатами вивчаємо екологічне становище в регіоні та беремо участь у заходах з метою його покращання.

7. Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна. Тут засобами козацької педагогіки ми формуємо якості господаря рідної землі, державну позицію та інтереси українського власника, який чесною і самовідданою працею нарощуватиме матеріальні блага, духовні цінності рідного народу, гармонійно поєднуватиме особисті і загальнонаціональні потреби. Допомагаємо пізнавати і досліджувати, а також відроджувати традиції козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі: прилучаємо козачат до організації і ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організації вірцевих молодіжно-козацьких господарств різного профілю. Допомагаємо відроджувати ремесла і промисли: бондарство, гончарство, бджільництво, ковальство, лимарство, чинбарство, стельмахування.

8. Науку і техніку – на службу нації, Україні. Роботу тут спрямовуємо на пізнання вихованцями законів розвитку науки і техніки, формування любові до науково-пізнавальних процесів, уміння власними зусиллями свого мозку і рук рухати вперед ці фундаментальні галузі суспільного життя. Допомагаємо козачатам вивчати сучасні види техніки, інформаційної та електронної обчислювальної машинної технології і організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема: радіозв'язок, теле-радіоконструювання, теле-радіомоделізм, системи електронної автоматики,

судномоделизм, морська справа, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, радіо моделювання.

Блок ІУ. Соціальна культура.

9. В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна. Зміст і методику роботи в цьому напрямку спрямовуємо на вироблення в юних козачат державотворчих і націотворчих якостей. Працюємо над тим, щоб зміцнення національної держави, поглиблення згуртованості нації стало смыслом життя кожного громадянина України.

10. Козацька наша слава не вмере, не поляже. Разом з нашими вихованцями – молодими козаками – глибоко пізнаємо історію українського козацтва, досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, наукові, культурні і державотворчі. Поширюємо серед учнів та молоді знання про козацький національний визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками. Вивчаємо матеріали: історичні документи (козацькі літописи); історичні праці про героїку козаччини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Аркаса, Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І.Огієнка, В.Крип'якевича, А.Опановича; художні твори Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, Б.Лепського, поетів В.Симоненка, Л.Костенка, І.Драча, Д.Павличка.

Класна робота з козацько-лицарського виховання проводиться за рахунок варіативної частини навчального плану з основних дисциплін козацько-лицарського виховання.

Позакласна робота з козацько-лицарського виховання проводиться за рахунок годин гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) і класних козацьких загонів.

Позашкільна робота з козацько-лицарського виховання проводиться у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» під патронатом паланкового та місцевого осередків Українського козацтва.

І. Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліяти (дошкільнята).

Родинно-дошкільне виховання здійснюємо через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка: а) застосовуємо ідеї, методи і прийоми народної педагогіки. Мати і батько, всі рідні в родинному вихованні застосовують милозвучну і мелодійну, співучу рідну мову, фольклор. Рідне дошкільня, зміст, форми і методи виховання створюють етнічне середовище, яке сприяє пробудженню природних задатків дітей. В таких умовах починає формуватися український характер і світогляд особистості;

б) виховуємо народними засобами глибокі родинні почуття, цінності, любов до Матері і Батька, Бабусі і Дідуся, Роду і Народу, України-Батьківщини;

в) пробуджуємо і виховуємо глибоку радість, впевненість дитини в найбільшій радості життя: «Мамо, тато і я – це моя сім'я»;

г) розповідаємо дітям міфи про походження землі, життя на ній, українців, України, стольного граду Києва, козаків. Розповідаємо міфи і легенди про Око, Першоптаха, Першого Бога Сокола, Дуба-Стародуба, Сварога, Дажбога, перуна;

д) створюємо в уяві дітей привабливі образи героїв казок і легенд, пісень, колядок і щедрівок – образи богатирів, витязів, лицарів. У спілкуванні з матір'ю, батьком, працівниками дитячого садка, в ігровій діяльності діти захоплюються мужністю і відвагою, силою і розумом козаків – борців за свободу людини, волю України;

е) допомагаємо дітям у процесі бесід, ігор, вертепних дійств, драматизації, участі в дотриманні традицій і звичаїв народного календаря під керівництвом батьків, вихователів засвоїти зміст і дух козацько-лицарського життя. Під час художніх занять, вивчення віршів, розучування пісень, загадок, колядок і щедрівок, народних дитячих танців діти пізнають елементи історії, культури, художнього і військового мистецтва українських козаків;

є) розкриваємо в процесі відзначення дат, урочистостей, свят народного календаря, любов козаків до рідної землі, Матері-України;

ж) ознайомлюємо дітей з українськими етнічними, національними символами – білою хатою, калиною, вербою, тополею, лелекою, соняшником;

з) здійснюємо посвяту бажаних дітей у козаченята. Здійснюємо виховання козаченят шляхом пробудження і утвердження в серці і душі радості і задоволення, сміху і веселощів, відчуття і розуміння краси і добра, порядку і дисципліни, ладу в усьому;

і) проводимо бесіди, розповіді на теми «Ми малята – козаченята», «Зростаємо здоровими і дужими», «Козацькому роду нема переводу», «Козаки-вояки, оборонці України». Проводимо ігри з ходьбою, бігом, рівновагою, козацькі забави на теми «Біжіть до жовто-блакитного прапора», «Знайди кольори прапора України», «Знайди свій будинок», «Вгадай, де був козак», «Де тут козак, а де злі люди, недруги козаків». Застосовуємо сюжетно-рольові, конструктивно-будівельні ігри, ігри-інсценівки, драматизацію і театралізацію;

й) пробуджуємо і виховуємо у козаченят бажання у чомусь хорошому бути першими, лідерами. Виховуємо в кожного з них почуття власної гідності, віри в свої сили, можливості;

к) сприяємо засвоєнню козаченятами елементів народної астрономії, біології, медицини, кулінарії;

л) виховуємо у кожного козаченяти бажання, уміння і навичок дотримуватися в житті і поведінці лицарських правил: старайся бути добрим і чесним, справедливим і правдивим, красивим; прагни бути першим у хорошій поведінці, добрих справах, праці; будь сміливим і розважливим, дисциплінованим і організованим, мужнім, долай труднощі на шляху до Добра, Правди, Краси; не заважай іншим дітям, не завдавай їм прикрощів, шкоди і болі; люби рідну землю, батьківську хату, материнську мову і пісню, калинову Україну.

II. Родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів).

У роботі з козацько-лицарського виховання з козачатами і лелями ми: а) форми, методи і прийоми спрямовуємо на пробудження в дітей елементів національної свідомості і самосвідомості. Проводимо бесіди і розповіді дітям, читаємо книжки про Запорозьку Січ, героїчні подвиги лицарів України, зустрічі з представниками Українського козацтва, збагачуємо їх знання про історію козаків, їхню героїчну боротьбу за свободу і незалежність України;

б) формуємо історичну пам'ять культурно-історичних основ духовності козачат при сприянні міфів про праукраїнців-предків козаків, їхні вірування і звичаї, сонцепоклонництво. Ознайомлюємо дітей із міфами про Білобога і Чорнобога, Коляду і Мару, Лада і Ладу, Велеса і Перуна. Розкриваємо в міфології, фольклорі, глибокі гуманістичні якості наших пращурів – любов до людини, доброта, правдивість, працелюбність, пошана до історії і культури рідного народу, зневага до всього потворного в житті, ненависть до ворогів-загарбників;

в) впроваджуємо в повсякденне життя і навчання козачат ідеї, правила, національні традиції родинності. Застосовуємо в процесі вивчення навчального матеріалу, в позакласній і позашкільній роботі козацьких ігор, в яких розкривається родинні цінності, ідеї української національної школи-родини;

г) пробуджуємо інтерес до історії українського козацтва, Запорозької Січі, Гетьманської України як форми національної державності шляхом участі козачат у дослідно-пошуковій роботі на теми «Жили собі запорожці та й на Запорожжі», «Гей ви, хлопці, славні Запорожці», «Запорозькі козаки-характерники», «В похід сурмлять козацькі сурми»;

д) розкриваємо єдність змісту і форми, національної ідейності і художньої образності, символічності і духовності в процесі вивчення козацьких пісень і дум,

легенд і історичних оповідей і виховуємо в кожного козацати почуття господаря на українській землі, володаря в рідному краї;

е) організуємо і проводимо бесіди, ранки, вікторини, конкурси, заочні мандрівки на теми «Українські національні кольорі», «Українські образи і символи», «Самобутність рідного мистецтва», «Чари писанкарства і рушникарства» тощо з метою розвитку емоційної сфери, почуття краси.

III. Родинно-шкільне виховання джури та дани (учні 5-8 класів).

У роботі з козацько-лицарського виховання з джурами та данами ми: а) використовуємо методи фізичного загартування джур та дан. Організуємо на запорозьких – козацько-лицарських традиціях тіло виховання кожних джури та дани (засобами природи – води, сонця, снігу, системи вправ, видів козацької боротьби). Допомагаємо оволодіти народними методами лікування кашлю, нежиті, кровотечі, укусу змій, легкої рани;

б) спрямовуємо методики козацько-лицарського виховання джур та дан на створення умов, забезпечення активної участі кожного з них в крає-, народо-, українознавчій діяльності. Допомагаємо проводити практичні заняття в умовах сім'ї, школи, позашкільної роботи народною вишивкою, писанкарством, рушникарством, декоративно-ужитковим мистецтвом;

в) організуємо творчі пошуки, збирання в рідній місцевості, інших регіонах України і вивчення ідейно-духовного багатства пісень, дум, легенд, історичних розповідей та інших матеріалів про козаків. Застосовуємо проблемність, дискусійність, творчій обмін враженнями, думками в процесі вивчення ідей українських державотворців П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Виговського, І.Мазепи, керівників визвольних змагань нашого народу ХХ століття – М.Грушевського, В.Винниченка, С.Петлюри, С.Бандери, А.Мельника, Є.Коновальця, Р.Шухевича;

г) проводимо бесіди, збираємо матеріал для художніх і наукових робіт на теми «Хто ми? Яких предків діти?», «Трипільська культура і наші пращури», «Оріана, Оранта, Русь-Україна і Козацька держава», «За що ми різалися з ордами?». Проводимо диспути і дискусії, вільний обмін думками про співвідношення козацького минулого і сучасного, про сучасну козацько-лицарську духовність;

д) допомагаємо пізнавати культуру, мистецтво, освіту козаків в процесі проведення бесід, творчих діалогів, написання художніх творів і рефератів на теми «Козацька маршова музика», «Закличні звуки козацьких сурм», «Тужливий біль і переможний дзвін бандур козацьких», «Серце й душу звеселяє козацьке мистецтво», «Лицарський дух у кольорах і звуках»;

е) впроваджуємо в повсякденне життя джур та а діяльність їхніх гуртків, куренів, кошів, паланок різноманітних елементів, засобів романтики і символіки, піднесеності й урочистості. Застосовуємо історичний підхід, методи порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів під час вивчення символічного змісту тризуба – Малого Державного Гербу України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, інших символів (булави, бунчука).

IV. Громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів).

У громадсько-родинному вихованні козака та берегині ми: а) використовуємо методики, технології козацького навчання і виховання, які спрямовуються на пробудження і поглиблення життєстверджуючого, комфортного самопочуття молодих козаків у процесі занять, роботи. Надаємо психологічну, методичну допомогу козакові в опрацюванні і організації власної системи зміцнення і охорони свого здоров'я, а також пробудження в нього турбот про здоров'я інших людей;

б) створюємо організаційні, психологічні і педагогічні умови з метою утвердження гідності особистості козака та берегині, постійно зростаючої самостійності їх у навчально-пізнавальній, дослідно-науковій, виробничій діяльності, житті;

в) застосовуємо новітні педагогічні та інформаційні технології українознавчої роботи (педагогіки народного календаря, розвитку історичної пам'яті, формування національної свідомості і самосвідомості). Проводимо диспути і дискусії, проблемні обговорення, творчі зустрічі на теми «Світогляд українців: умови і шляхи формування, основні ідеї», «Історія українського народу і його національний характер», «Національний характер і мистецтво»;

г) ознайомлюємо молодь з архівними матеріалами, допомагаємо вивчати стародруки, писати реферати про культурні здобутки, духовні цінності рідного та інших народів, оволодівати знаннями з народної математики, етнопедагогіки, медицини. Організуємо самостійні дослідницькі пошуки козаків та берегинь, вивчення ними європейських традицій в українській культурі, зв'язків України з Заходом і Сходом, Північчю і Півднем. Організуємо «круглі столи», молодіжні наукові і науково-практичні конференції як фактор формування лицарської духовності;

д) забезпечуємо участь козаків і берегинь у заняттях в клубах «Моя Батьківщина – Україна», «Планета», «Політика», «Держава та коріння нації», «Людина та ідейні цінності» з метою вивчення української національної ідеології, її квінтесенції – ідеології державотворення як державної ідеології України, а також внутрішньої і зовнішньої політики Української держави;

е) формуємо готовність молодих козаків до служби в Збройних Силах України шляхами теоретичної і практичної підготовки, осмислення проблем «Покликання Збройних Сил України – захист миру, незалежності нашої держави», «Слава козацькій зброї», «Військові козацькі традиції і сучасність», «Непорушність присяги воїна на вірність Україні»;

є) надаємо наукову і методичну допомогу козаку та берегині в справі організації самонавчання, самоосвіти, самовиховання, у формуванні власних поглядів, переконань та ідеалів громадянина України.

Детально методика козацько-лицарського виховання розглядається в посібниках, що розроблені В.Тимофєєвим: «Річ про Адамівську Січ» у 3-х тт. (2001-2003), «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання» (2004), «Козацько-лицарське виховання» (2007), «Виховання козака-лицаря» (2007), «Теорія та практика козацького вишколу» у 2-х тт. (2007), «Козацький вишкіл» у 2-х тт. (2007) та ін.

Офіційна українська педагогіка не заперечує того, що козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закованих здібностей і можливостей нашого народу. І тому в концепції національного виховання реалізація науково обґрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних традицій – вважається одним із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі.

Загально визнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних козацьких традицій – одна з необхідніших і найважливіших граней зміцнення могутності України.

8. ОПИС ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЛАСНИХ КЕРІВНИКІВ, ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ, ВИХОВАТЕЛІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

Мета: формування знань та навичок в учасників семінару щодо керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми семінару: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблема виховання патріота України в практиці роботи навчально-виховного закладу. 5. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадські організації козацького спрямування. 6. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Керівництво роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Завдання семінару: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами роботи класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Результати семінару: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи з керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 2. Планування керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: класні керівники, педагоги-організатори, вихователі навчально-виховних закладів району.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

9. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЛАСНИХ КЕРІВНИКІВ, ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ, ВИХОВАТЕЛІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою семінару, визначення очікувань від семінару. Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації.
09.30-10.45	Класні загони, шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. Посадові особи класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

	Паланки (напрямки роботи) класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа. Блок II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура.). Практична робота.
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-11.30	Паланки (напрямки роботи) класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок III. Культура предметної діяльності: 6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка. Блок IV. Соціальна культура: 9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.).
11.30-12.45	Напрямки, методи, прийоми роботи з керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування (класна, позакласна, позашкільна робота; родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліняти (дошкільнята); родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів), джури та дани (учні 5-8 класів); громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів). Керівництво роботою класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка заходів, визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка та моніторинг, результати. Практична робота.
12.45-13.00	Підведення підсумків семінару. Анкетування.

10. ОПИС ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЛАСНИХ КЕРІВНИКІВ, ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ, ВИХОВАТЕЛІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

Мета: формування знань та навичок в учасників тренінгу щодо керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми тренінгу: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблеми виховання патріота України в практиці роботи навчально-виховного закладу. 5. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. 6. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Керівництво роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Завдання тренінгу: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами

роботи класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Результати тренінгу: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи з керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування. 2. Планування керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: класні керівники, педагоги-організатори, вихователі навчально-виховних закладів району.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

11. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЛАСНИК КЕРІВНИКІВ, ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ, ВИХОВАТЕЛІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

ДЕНЬ 1-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою тренінгу, визначення очікувань від тренінгу.
09.30-10.30	Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації. Практична робота.
10.30-10.45	Перерва на чай.
10.45-12.00	Класні загони, шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. Посадові особи класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Практична робота.
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.30	Паланки (напрямки роботи) класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа. Блок II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура.). Практична робота.

14.30-14.45	Перерва на чай.
14.45-15.30	Підведення підсумків 1-го дня тренінгу. Домашнє завдання.

ДЕНЬ 2-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Актуалізація знань 1-го дня тренінгу. Перевірка домашнього завдання.
09.30-10.45	Паланки (напрямки роботи) класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок III. Культура предметної діяльності: 6.Природа. 7.Праця-навчання. 8.Наука-техніка. Блок IV. Соціальна культура: 9.Держава-нація. 10.Історія козацтва.). Практична робота.
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-12.00	Напрямки, методи, прийоми роботи з керівництва роботою класних загонів, паланок шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування (класна, позакласна, позашкільна робота; родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліняти (дошкільнята); родинно-шкільне виховання козачати та лелі (учні молодших класів), джури та дани (учні 5-8 класів); громадсько-родинне виховання козака та берегині (учні 9-11 класів). Практична робота
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.00	Керівництво роботою класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: формулювання проблеми, визначення цільових груп, визначення мети та завдань, вибір методів, розробка заходів. Практична робота.
14.00-14.15	Перерва на чай.
14.14-14.45	Керівництво роботою класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: визначення очікуваних результатів, поширення інформації, ресурси, бюджет, оцінка та моніторинг, результати. Практична робота.
14.45-15.30	Підведення підсумків тренінгу. Анкетування.

12. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ЗАКЛАДИ КОЗАЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ. ДО УВАГИ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ.

«Ми не лукавили з тобою. Ми просто йшли. У нас нема зерна неправди за собою...». Т.Шевченко.

Своєрідність сучасного розвитку України характеризується відродженням коренів нашої національної минувшини: історії, державних традицій, духовності.

Адже без кореня гине все живе. Корінь людського зростання – у пам'яті, духовній культурі, національній гордості. Вони як сполучна ланка, яка не допустить, щоб молода людина відлучилася від своєї землі. Дитинство – особливий період людського життя. Саме на цьому етапі людина визначає свої життєві орієнтири, розробляє життєву позицію і життєві плани. Цієї відповідальної пори вона потребує підтримки й уваги суспільства, яке зобов'язане забезпечити молодим громадянам умови й можливості для повноти самореалізації здібностей кожного, досягнення своїх життєвих цілей. Підтримку й увагу дитина отримує в навчально-виховних закладах, які мають йти попереду політиків, керуючись принципами гуманізму, свободи, загальнолюдських цінностей.

Ми часто зустрічаємо людей наверх освічених, енциклопедично озброєних знаннями, а всередині в них пустеля, як говориться в Біблії, «гроші пофарбовані, поваплені» і тому в теперішній час, нам потрібні люди не тільки озброєні знаннями, а й духовно, психічно, фізично спроможні розвивати творчі здібності свої та навколишніх; співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів; здатні вирішувати проблеми сьогодення й майбутнього; особи з великим культурним та духовним потенціалом, бо «культура утверджує примат духу» (М.Рерих) – це педагогічне кредо педагогів-козаків. Досвід практичної роботи в цьому напрямку свідчить, що головна мета освіти – виховання; навчання повинно бути підпорядковано вихованню.

Навчально-виховний заклад – єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу вихованця стати свідомішим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватись як громадянин.

Навчально-виховним закладам козацько-лицарського виховання поталанило: у нас педагоги – яскраві, неповторні особистості, носії уселюдських цінностей, глибоких і різнобічних знань, вони прагнуть до втілення в собі людського ідеалу, до постійного самовдосконалення, духовного зростання - Білгород-Дністровське училище Південноукраїнського державного педагогічного університету (викладачі – В.Юрченко, В.Лобанова, О.Виштак, І.Головань, В.Гавриленко), Старокозацька та Молозька школи (військовий керівник І.Лісіцин, учитель Ю.Щербина), Випаснянська №1 школа (військовий керівник В.Гавриленко), Випасненська школа №2 (учитель А.Кривенко), Вигінська школа (колишній директор В.Біленко, учитель фізичної культури А.Берлізов, директор О.Вдовиченко, учитель фізичної культури М.Поліщук, учитель І.Мельникова), Долинівська школа (директор Т.Тома, завуч М.Долгошеєнко, педагог-організатор Т.Молчанова), Петрівська школа (директор Л.Васелінга), Турлацька школа (директор Т.Тодорова, педагог-організатор Л.Коваленко, вчитель В.Чумаченко), Адамівська школа (директор В.Вронська, завуч П.Лавриненко, педагог-організатор В.Гриценко), клуб «Патріот» (керівник полковник УК В.Гавриленко).

Продуктом творчого пошуку педагогів-новаторів є ідея козацько-лицарського виховання та форми, методи нетрадиційного навчання і виховання дітей. Ніщо не повертається в традиційних формах: час диктує свої. Не всі форми козацької педагогіки відповідають сучасності. Нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Тому педагогічні колективи в пошуках форм, методів прогресивних випереджальних ідей формування творчої особистості.

Любов до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства і волелюбності та побратимства; дух особистісної національної самосвідомості, гідності та честі – весь виховний процес у його багатому аспектному вимірі ґрунтується в козацьких начальних-виховних закладах на національному вихованні і спрямований на формування у дітей і молоді свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв і вірувань українського народу як корінного етносу Української держави.

Виховний процес, запроваджений педагогічними колективами та підтриманий соціальним довкіллям – козацьким формуванням громад, йде корінням у національний ґрунт і кожний педагог черпає звідти життєдайну силу для розв'язання всієї низки складних проблем сучасного життя.

Керуючись змістом розділу «Національне виховання» Державної національної освітньої програми «Освіта України XXI століття», педагогічні колективи допомагають учням самовизначитися і самореалізуватися у соціально-культурному середовищі, відповідати потребам соціально-економічного та політичного розвитку суспільства. **Провідний напрямок такої роботи – формування національно свідомого громадянина України, справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багатой особистості, морально зрілої людини.**

Навчально-виховні заклади, що працюють в напрямку козацько-лицарського виховання, функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, тому потребують комплексу основних концептуально-методичних документів. Ці документи розроблені генерал-осавулом Українського козацтва Тимофєєвим В.Я. й пройшли апробацію в навчально-виховних закладах козацького спрямування Південноукраїнського Задністров'я.

...Шкільна організація за період свого функціонування проходить череду етапів: від початку створення до природного припинення існування або відродження на якісно новій основі; тривалість цього циклу становить, як правило, 12 років.

Таку ж череду етапів проходять школи, що працюють в напрямку козацько-лицарського виховання; вони функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, а саме: 1.Школа із часом знижує здатність сприймати все те, що виходить за формалізовані рамки; формалізація перетворює її в закриту систему. 2.Закрита система не може інтегрувати нову інформацію, стає застиглою й втрачає здатність до адаптації. 3.Роль керівника полягає у підтримці стану відкритості, орієнтації на інноваційний розвиток, адаптації організації до навколишнього світу. 4.Управління школою як відкритою системою має ризики (корисно для організації, але несе загрозу для керівника).

Аналіз діяльності шкіл в напрямку козацько-лицарського виховання учнів свідчить, що ефективність цієї роботи значною мірою залежить від особи, яка спрямовує діяльність колективу, її впливу на оточуючих. Загальні риси цього процесу (формообразуючі фактори): 1.Наявність ентузіаста (як правило, це керівник). 2.Залежність результатів роботи від особистих якостей ентузіаста. 3.Залежність результатів роботи від посади, яку обіймає ентузіаст (адмінресурс). Так ось, згідно основних формообразуючих факторів цей процес в навчальних закладах Задністров'я проходить так (етапи розвитку шкіл козацько-лицарського виховання та основні концептуально-методичні документи цих періодів):

I етап. Попередній. Декілька років. II етап. Підготовчий. Рік – два. Документи: 1.Декларація «Філософія козацько-лицарського виховання в школі. Концептуальні засади». 2.Модель трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання. 3.Програма трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання. 4.Тренінги, програми групового та індивідуального консультування адміністрації та вчителів школи з проблем теорії і практики козацько-лицарської системи навчання в школі цього типу. III етап. Концептуально-проектно-діагностичний. Два роки. Документи: 1.Комплексна діагностика розумового та особистісного розвитку вчителів і учнів школи. 2.Положення про школу козацько-лицарського виховання. 3.Статут школи козацько-лицарського виховання. 4.Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. 5.Орієнтовний перелік курсів (студій) школи козацько-лицарського виховання. 6.Навчальні програми за

напрямами школи козацько-лицарського виховання. 7. Положення про шкільний козацький курінь, класний козацький загін. 8. Положення про Козацьку республіку. Конституція Козацької республіки. 9. Статут шкільного куреня дитячо-юнацької організації Українського козацтва «Молода Січ» (або дитячої організації Українського козацтва «Січ»). 10. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу шкільного куреня, Козацької республіки, класного козацького загону. 11. Програма розвитку козацати. Модель випускника школи. IV етап. Організаційно-прогнозуючий. Два роки. Документи: 1. Системна диференціація та індивідуалізація навчання. Посібник «Форми, методи, прийоми козацько-лицарського виховання». 2. Інноваційна організація навчально-виховного процесу в школі козацько-лицарського виховання (розклад навчальних занять, граф-схеми навчальних курсів тощо), авторські варіанти граф-схем навчальних курсів та наукових проектів змістовного модуля, авторські варіанти дидактичних модулів з основних навчальних предметів для школи козацько-лицарського виховання, варіанти сценаріїв занять з курсів козацько-лицарського виховання та навчання. 3. Система психодіагностичних методик, за якими визначається моральний потенціал особистості вчителя і учнів школи. 4. Модель самоврядування школи козацько-лицарського виховання. 5. Програма дистанційної підготовки педагога як психолога і дослідника з проблем козацько-лицарського виховання на базі загальноосвітньої школи. 6. Положення про козацьке таборування. 7. Функціональні обов'язки педагогічних працівників в царині козацько-лицарського виховання. V етап. Розвивально-формульвальний. Чотири роки. Документи: 1. Козацько-лицарська система виховання як послідовність технологій і методик. Посібник «Види діяльності й форми занять з козацько-лицарського виховання школярів». 2. Моніторинг рівня розвитку учнів різних вікових категорій. 3. Мережа студій національно-культурного центру «Берегиня». 4. Повноцінний розвиток потенціалу школярів через ментально спроектований, насичений соціально-культурний простір школи. 5. Наукова і практична експертиза вдосконалених навчальних курсів для школи козацько-лицарського виховання. 6. Розробка та експериментальне вдосконалення учителями школи розвивальних міні-підручників. 7. Підготовка та апробація пробних програм самореалізації особистості учня на основі навчальних курсів. 8. Кадрове, матеріально-технічне, організаційно-технологічне і психолого-дидактичне забезпечення фундаментальної Програми трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання. 9. Систематичне відстеження ефективності виховних технологій. 10. Мобілізація соціально-культурних та психологічних чинників оптимізації взаємозбагачення учасників навчального процесу. VI етап. Результативно-узагальнюючий. Два роки. Документи: 1. Науково-фактуальний, статистичний і якісний аналіз результатів фундаментального соціально-психологічного експерименту – школа козацько-лицарського виховання. 2. Порівняльна характеристика версії системи козацько-лицарського виховання та навчання з версіями традиційного навчання і виховання. 3. Науково-практична акредитація ментально перевіреної, духовно збагаченої системи освітньо-виховної роботи школи козацько-лицарського виховання та вироблення рекомендацій щодо її масового впровадження у шкільну практику. 4. Теоретично-методологічний аналіз результатів виконання Програми трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, системна оцінка її наукового і практичного значення та оформлення здобутих результатів у вигляді наукових звітів і методичних рекомендацій (посібники, підручники, програми, статті, доповіді, тези). 5. Розробка нової, науково і практично досконалої Програми життєдіяльності школи козацько-лицарського виховання, що започаткує наступний етап фундаментального соціально-психологічного розвитку особистості козацати. VII етап. Відродження. Декілька років.

Детально методика роботи школи козацько-лицарського виховання (з точки зору керівника школи) розглядається в посібниках, що розроблені В.Я.Тимофєєвим:

«Річ про Адамівську Січ» у 3-х тт. (2001-2003), «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання» (2004), «Козацька педагогіка – сучасна освіта» (2005), «Школа козацько-лицарського виховання» (2007) та ін.

Офіційна українська педагогіка не заперечує того, що козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закованих здібностей і можливостей нашого народу. І тому в концепції національного виховання реалізація науково обґрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних традицій – вважається одним із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі.

Загально визнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних козацьких традицій – одна з необхідніших і найважливіших граней зміцнення могутності України.

13. ОПИС ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЕРІВНИКІВ (ДИРЕКТОРІВ, ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ) НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

Мета: формування знань та навичок в учасників семінару щодо розробки стратегії й тактики роботи навчально-виховного закладу козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми семінару: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблема виховання патріота України в практиці роботи навчально-виховного закладу. 5. Навчально-виховні заклади козацько-лицарського виховання. 6. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької організації козацького спрямування. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Завдання семінару: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Результати семінару: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи з керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 2. Планування керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: лідери шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

14. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ОДНОДЕННОГО СЕМІНАРУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЕРІВНИКІВ (ДИРЕКТОРІВ, ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ) НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою семінару, визначення очікувань від семінару. Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації.
09.30-10.00	Навчально-виховні заклади козацько-лицарського виховання. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа. Блок II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура. Блок III. Культура предметної діяльності: 6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка. Блок IV. Соціальна культура: 9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.).
10.00-10.45	Посадові особи класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Принципи роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (етапи розвитку закладів, основні концептуально-методичні документи цих періодів, планування).
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-11.30	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: I етап (Попередній), II етап (Підготовчий), III етап (Концептуально-проектно-діагностичний).
11.30-12.45	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: IV етап (Організаційно-прогнозуючий), V етап (Розвивально-формувальний), VI етап (Результативно-узагальнюючий), VII (Відродження). Особливості роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання в умовах Задністров'я (територія, на якій, послідовно змінюючи одне одного, існували декілька козацьких військ - Військо вірних козаків, Чорноморське козацьке військо, Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо, Дунайське козацьке військо, Новоросійське козацьке військо – до 1869 року; в кінці XIX століття, при проведенні перепису населення Російської імперії, близько 70% мешканців Акерманського повіту вважали себе або козаками, або вихідцями з козаків).
12.45-13.00	Підведення підсумків семінару. Анкетування.

15. ОПИС ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЕРІВНИКІВ (ДИРЕКТОРІВ, ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ) НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

Мета: формування знань та навичок в учасників тренінгу щодо розробки стратегії й тактики роботи навчально-виховного закладу козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацької громадської організації козацького спрямування.

Теми тренінгу: 1. Загальна інформація про Асоціацію козацьких товариств «Буджацьке козацтво». 2. Інформація про Буджацьке козацтво. 3. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. 4. Проблеми виховання патріота України в практиці роботи навчально-виховного закладу. 5. Навчально-виховні заклади козацько-лицарського виховання. 6. Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацькі громадські організації козацького спрямування. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 7. Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Завдання тренінгу: 1. Упорядкувати знання про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. 2. Ознайомитися з принципами роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 3. Ознайомитися з принципами керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування.

Результати тренінгу: Учасники підвищать рівень знань та вмінь у наступних питаннях: 1. Вибір напрямків, методів, прийомів роботи з керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. 2. Планування керівництва роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Отримані навички стануть базовими для розробки та впровадження в практику роботи навчально-виховних закладів району козацько-лицарської системи виховання.

Учасники: керівники (директори, заступники) навчально-виховних закладів району.

Тренери: тренери Асоціації козацьких товариств «Буджацьке козацтво».

16. ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ДВОДЕННОГО ТРЕНІНГУ «УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ» ДЛЯ КЕРІВНИКІВ (ДИРЕКТОРІВ, ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ) НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ.

ДЕНЬ 1-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Вступна сесія: знайомство, вироблення правил роботи в групі, ознайомлення з програмою тренінгу, визначення очікувань від тренінгу.
09.30-10.30	Загальна інформація про діяльність південно-західної гілки Українського козацтва – Буджацького козацтва. Кодекси соціального стану Буджацького козацтва. Влада, бізнес, громадський рух. Роль лідера громадської організації. Практична робота.
10.30-10.45	Перерва на чай.
10.45-	Навчально-виховні заклади козацько-лицарського виховання.

12.00	Шкільне самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Паланки (напрямки роботи) шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (Блок I. Культура тіловиховання: 1.Система здоров'я. 2.Козацька військова справа. Блок II. Духовна культура: 3.Родовід. 4.Традиції. 5.Козацька культура. Блок III. Культура предметної діяльності: 6.Природа. 7.Праця-навчання. 8.Наука-техніка. Блок IV. Соціальна культура: 9.Держава-нація. 10.Історія козацтва.). Посадові особи класних загонів, шкільного самоврядування навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування. Практична робота.
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.30	Принципи роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування (етапи розвитку закладів, основні концептуально-методичні документи цих періодів, планування). Практична робота.
14.30-14.45	Перерва на чай.
14.45-15.30	Підведення підсумків 1-го дня тренінгу. Домашнє завдання.

ДЕНЬ 2-й

ЧАС	СЕСІЯ
09.00-09.30	Актуалізація знань 1-го дня тренінгу. Перевірка домашнього завдання.
09.30-10.45	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: I етап (Попередній), II етап (Підготовчий), III етап (Концептуально-проектно-діагностичний).
10.45-11.00	Перерва на чай.
11.00-12.00	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: IV етап (Організаційно-прогнозуючий), V етап (Розвивально-формульний).
12.00-13.00	Обід.
13.00-14.00	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: VI етап (Результативно-узагальнюючий), VII (Відродження).
14.00-14.15	Перерва на чай.
14.14-14.45	Керівництво роботою навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання, дитячо-юнацьких громадських організацій козацького спрямування: особливості роботи навчально-виховних закладів козацько-лицарського виховання в умовах Задністрів'я (територія, на якій, послідовно змінюючи одне одного, існували декілька

	козацьких військ - Військо вірних козаків, Чорноморське козацьке військо, Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо, Дунайське козацьке військо, Новоросійське козацьке військо – до 1869 року; в кінці XIX століття, при проведенні перепису населення Російської імперії, близько 70% мешканців Акерманського повіту вважали себе або козаками, або вихідцями з козаків).
14.45-15.30	Підведення підсумків тренінгу. Анкетування.

17. ЯКОЮ МАЄ СТАТИ ШКОЛА-СІЧ. НОТАТКИ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ.

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: **йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький! – досвід державотворення.**

Школа-Січ – громадський (на базі загальноосвітньої школи) навчально-виховний заклад нового типу, покликаний дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Концепція школи цього типу звертає увагу педагогів на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі зберіглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків...

Учитель-вихователь стикається із проблемою налагоджування командної роботи в своєму колективі (гуртку, класі, школі та ін.). Допоможе йому «Школа-Січ», в якій узагальнено досвід роботи колективів навчальних закладів та громадських організацій козацького спрямування Буджаку з козацького виховання дітей та юні. «Школа» надасть практичну допомогу у справі створення і налагодження роботи дитячих та юнацьких козацьких осередків, навчальних закладів козацько-лицарського спрямування.

Інноваційна модель школи цього типу описана в книгах Тимофєєва: «**Час виховувати лицарів**» (Дніпро, Середняк Т.К., 2018) та «**Українське Буджацьке козацтво**» (Білгород-Дністровський, «Гетьман», 2018; серія Суб'єктивні нотатки Козака – 4) – с.140-276.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.

Книги В.Я.Тимофєєва у Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського:

[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefweb&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_P)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefweb&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_P](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefweb&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_P)
[REFIX=](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefweb&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_P)

4. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ОДЕЩИНИ ЗАСОБАМИ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ.

ВСТУП.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В РАЙОНАХ ОДЕЩИНИ.

- А. ПІВНІЧНІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ.**
- Б. ЦЕНТРАЛЬНІ, СХІДНІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ.**
- В. ОДЕСА. МІСТА ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ.**
- Г. ПІВДЕННІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ – БУДЖАК.**

I. 1-Й ЕТАП. 1990-1996. ПЕРШІ МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

МОДЕЛЬ-1. ШКОЛА З ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНО ТА МОРАЛЬНО ЗДОРОВОГО ПОКОЛІННЯ НА ТРАДИЦІЯХ КОЗАЦЬКОЇ ВЕРСТВИ НАСЕЛЕННЯ.

МОДЕЛЬ-2. КОЗАЦЬКИМИ ШЛЯХАМИ.

МОДЕЛЬ-3. КОЗАЦЬКА ШКОЛА «ДЖУРА».

МОДЕЛЬ-4. ШКІЛЬНА ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ «ДЖУРА».

МОДЕЛЬ-5. КОЗАЦЬКА РЕСПУБЛІКА «МРІЯ».

II. 2-Й ЕТАП. 1997-2004. МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

МОДЕЛЬ-6. ШКОЛА КОЗАЦЬКОГО ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ.

МОДЕЛЬ-7. ШКОЛА ДЖУР ТА ДАН.

МОДЕЛЬ-8. ШКОЛА КОЗАЦЬКОГО ВИХОВАННЯ.

III. 3-Й ЕТАП. 2005-2013. МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

МОДЕЛЬ-9. ВЕЛИКА КОЗАЦЬКА РАДА.

МОДЕЛЬ-10. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА Й СУЧАСНА ОСВІТА. ПЛАН (ПОЕТАПНИЙ) РОЗВИТКУ КОЗАЦЬКОЇ ШКОЛИ.

МОДЕЛЬ-11. ШКОЛА СУЧАСНОГО КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.

МОДЕЛЬ-12. УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.

МОДЕЛЬ-13. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ШКОЛИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.

МОДЕЛЬ-14. КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ.

МОДЕЛЬ-15. ШКОЛА «СОКІЛ» («ДЖУРА»).

IV. СУЧАСНИЙ СТАН. ПОШУК МОДЕЛІ.

МОДЕЛЬ-16. СИСТЕМА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ «ДЖУРА» (НА ОСНОВІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «СОКІЛ» («ДЖУРА»).

МОДЕЛЬ-17. ШКОЛА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА. ЧАС ВИХОВУВАТИ ЛИЦАРІВ – ПІСЛЯ НАС НЕ БУДЕ НАС, А СПРАВИ ЗАЛИШАТЬСЯ.

V. ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАВДАННЯ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.²³

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на Свободу.

ВСТУП.

Система виховної роботи школи козацько-лицарського виховання базується на ідеях козацтва. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес у школі спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси козака-патріота.

Козацька система виховання: **наймудріша**, бо вона озброєна багатючими знаннями, виробленими колективним генієм народу; **найавторитетніша**, бо її істинність підтверджена багатовіковою масовою практикою; **найідейніша**, бо базується на заповідях народної моралі, націлена на формування справжньої людини; **найпрогресивніша**, бо вона завжди знаходиться на передньому краї боротьби за розум, за світло знань, за перемогу Добра над Злом; **найбагатша**, бо на її теренах протягом багатьох віків сумлінно працюють мільйони вихователів.

Народні традиції, звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє народу. Практично прилучаючись до них, учнівська молодь убирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст, у неї формується козацька самобутність, творче ставлення до дійсності...

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В РАЙОНАХ ОДЕЩИНИ.

А. ПІВНІЧНІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ.

Українці в цих районах переважають – їх від 80 до 96%; росіяни й молдовани – до 10%. Працюють школи: Піщанська, Пужайківська, Лисогорська, Будейська, Андрієво-Іванівська, Троїцька, Балтська №1, Затишська, Жовтнева, Раухівська, Чорнська, Слов'яносербська, Долинська, Борщовська, Липецька, Новоселівська.

Б. ЦЕНТРАЛЬНІ, СХІДНІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ.

Українці в цих районах переважають – їх від 70 до 80%, росіяни й болгари – до 15%. Працюють школи: Мирненська, Крижанівська, Калаглійська, Роздільнянська, Білчанська.

²³ 1. Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. 324 с.
2. Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Початок III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 2. Білгород-Дністровський. Вид. «Отаман». 2010. 464 с.
3. Тимофєєв В.Я. Буджацьке козацтво. III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 3. Білгород-Дністровський. Вид. «Гетьман». 2013. 372 с.
4. Тимофєєв В.Я. Українське Буджацьке козацтво. III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 4. Білгород-Дністровський. Вид. «Гетьман». 2018. 424 с.
5. Українське Буджацьке козацтво. Енциклопедія. Дніпро. Вид. «Середняк Т.К.». 2017. 376 с.
6. Тимофєєв В.Я. Виховання козака-лицаря. Білгород-Дністровський. Вид. «СПД СП». 2007. 202 с.
7. Тимофєєв В.Я. Школа козацько-лицарського виховання. Дніпро. Вид. «Середняк Т.К.». 2015. 260 с.

В. ОДЕСА.

Українців в Одесі – 62%, росіян – 29% (у 1989 року євреїв було 7%).
Працюють школи: №8, 9, 10, 41, 63.

МІСТА ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ.

Українців в них – 60-80%, росіяни – до 25%, молдовани й болгари – до 10%.
Працюють школи: Подільська №3, Чорноморська №1, Южненська №4, Білгород-Дністровські – ліцей, №4, 6, 11, Сергіївська, Ізмаїльський міський козацький клуб.

Г. ПІВДЕННІ РАЙОНИ ОДЕЩИНИ – БУДЖАК.

Українців в цих районах від 20 до 40%, болгар до 30%, молдаван й росіян до 20%, гагаузів до 10%. Є три болгарських райони та один гагаузський.
Працюють школи: Адамівська, Бритівська, Біленківська, Великомар'янівська, Вигінська, Випаснянські №1,2, Долинівська, Молозька, Приморська, Салганська, Старокозацька, Турлацька, Шабівська №2, Миколаївсько-Новоросійська, Тузлівська, Дивізійська, Вилковська №1, Баштанівська, Михайлівська, Сергіївська, Некрасівська, Першотравневська, Кам'янська, Мирнопільська, Ренійська №2, Жовтнева.

Школа – єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу школяра стати свідомішим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватись як громадянин; тому весь виховний процес у його багатоаспектному вимірі ґрунтується в козацькій школі на національному вихованні і спрямований на формування у дітей і молоді свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв і вірувань українського народу як корінного етносу Української держави.

Виховний процес, запроваджений педагогічними колективами та підтриманий соціальним довкіллям – козацькими формуваннями територіальних громад, йде корінням у національний ґрунт (сім'я-клас-школа і родина-школа) і кожний педагог черпає звідти життєдайну силу для розв'язання всієї низки складних проблем сучасного життя.

Система виховання за період свого функціонування в школі проходить череду етапів: від початку створення до природного припинення існування або відродження на якісно новій основі.

Таку ж череду етапів проходять громадські навчальні заклади козацького спрямування (державних у нас поки що немає); вони функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, а саме: **1.Шкільна організація-система** із часом знижує здатність сприймати все те, що виходить за формалізовані рамки; формалізація перетворює її на закриту систему. **2.Закрита система** не може інтегрувати нову інформацію, стає застиглою й втрачає здатність до адаптації. **3.Роль керівників** полягає у підтримці стану відкритості, орієнтації на інноваційний розвиток, адаптації організації до навколишнього світу. **4.Управління організацією** як відкритою системою має ризики (корисно для організації, але несе загрозу для керівників). **5.Ефективність роботи** організації значною мірою залежить від осіб, які спрямовують діяльність колективу, їх впливу на оточуючих. Загальні риси цього процесу (формууючі фактори): наявність ентузіастів (Божий ресурс); залежність результатів роботи від особистостних якостей ентузіастів (психомистецький ресурс); залежність результатів роботи від посад, які займають ентузіасти (адміністративний ресурс).

Провідний напрямок роботи громадських навчальних закладів козацького спрямування - формування національно свідомого громадянина України, справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багаті особистості, морально зрілої людини.

I. 1-Й ЕТАП. 1988-1996. ПЕРШІ МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

Перші моделі виховної роботи засобами козацької педагогіки (далі – моделі) були пов'язані з появою в друкованих ЗМІ Одещини (газети «Одеські вісті», «Чорноморські новини», журнали «Педагогічна ініціатива», «Наша школа») перших розробок-напрацювань козаків-педагогів (П.Ткач, В.Роздайбіда, В.Юрченко, О.Віштак, І.Головань, В.Лобанова, В.Тимофєєв) і методистів (О.Чешенко) та виходом у світ Положення про республіканську туристсько-краєзнавчу експедицію «Козацькими шляхами» (Інформаційний збірник Міністерства народної освіти УРСР, 1991, №12, червень) і Концепції української козацької педагогіки за редакцією Ю.Руденка (1992).

МОДЕЛЬ-1. ШКОЛА З ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНО ТА МОРАЛЬНО ЗДОРОВОГО ПОКОЛІННЯ НА ТРАДИЦІЯХ КОЗАЦЬКОЇ ВЕРСТВИ НАСЕЛЕННЯ.²⁴

В школах були створені класні козацькі загони; учнівське самоврядування проводилось у формі самоврядування Запорозької Січі. Були розроблені цикли та напрямки виховання.

ЦИКЛИ ТА НАПРЯМКИ ВИХОВАННЯ.

	Цикли		Напрямки
I	КУЛЬТУРА ТІЛО- ВИХОВАННЯ	1	Козацька система здоров'я. Формування у молодого козака міцного здоров'я, загартованості тіла й духу, уміння досягати перемоги.
		2	Козацька військова справа. Відродження військово-спортивного мистецтва козаків: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами зброї, подолання природних перешкод, керування човном, різних видів боротьби та протиборств.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3	Козацький родовід. Організація досліджень молодими козаками свого родоводу; виховання родинних цінностей, поваги до свого роду, бажання примножити його славу.
		4	Козацькі традиції. Відродження прогресивних козацьких традицій, служіння Батьківщині корисними справами.
		5	Козацька історія та культура. Пізнання історії козацтва, досягнутих ними пріоритетів – ідейних, політичних, наукових, культурних та ін. Відродження козацьких мистецьких традицій: гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, художнього розпису, художньої вишивки; козацьких знань: народної медицини,

²⁴ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 31-33.

		астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.
	6	Козацька духовність. Формування високої моралі, сили волі і сили духу; оволодіння основами козацької філософії, ідеології, психології, характеру і світогляду.
	7	Козацьке самоврядування. Відродження моделі козацького самоврядування – Кола (Кругу) – де отаман – лише перший серед рівних (безпосередня участь у прийнятті рішень, але й персональна відповідальність за їх втілення в життя).

МОДЕЛЬ-2. КОЗАЦЬКИМИ ШЛЯХАМИ.²⁵

З КОНЦЕПЦІЇ

Мета: активізації краєзнавчої роботи серед школярів та учнівської молоді; залученні піонерських та інших об'єднань дітей та учнівської молоді до вивчення історичного минулого українського народу; виховання в учнів патріотичних та інтернаціональних почуттів; виявлення та пропагування пам'яток, пов'язаних з історією українського козацтва.

Були створені загони, дитячі та юнацькі об'єднання з дослідження та вивчення козацької спадщини. Пошукові похідні групи утворювались в загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, позашкільних установах, піонерських, інших дитячих та юнацьких організаціях.

Маршрути експедиції. Маршрут «Сторінки козацької слави». Коли, де, чому виникли перші козацькі поселення, укріплення? Чим займалися козаки, хто і чому становив ядро козацького війська? Хто очолював козацьке військо в різні роки? Як склалася їх доля? Чим відзначилось козацтво у боротьбі з іноземними поневолювачами? Як було організовано козацьке військо?

Маршрут «Побут та традиції козацтва». Що і як використовували козаки в повсякденному житті? Які в них були зброя і військово спорядження? Як будувались козацькі укріплення? Як шанували своїх героїв, плекали історію козацтва? Хто і як доніс до нас відомості про українських козаків і їх правду?

Маршрут «Козацькі забави». Які пісні, думи, балади, легенди, приказки та прислів'я складені про козаків? Які військові пісні співали в козацькому війську? Як вони проводили свій вільний час, гартували волю і мужність, оволодівали військовою майстерністю?

МОДЕЛЬ-3. КОЗАЦЬКА ШКОЛА «ДЖУРА».²⁶

При школах була створена громадська школа «Джура», яка функціонувала на засадах козацтва; учнівське самоврядування у формі Козацької республіки. Розроблені цикли і напрямки козацького виховання, Концепція діяльності козацької школи «Джура».

²⁵ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 48-50.

²⁶ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 54-56.

ЦИКЛИ ТА НАПРЯМКИ КОЗАЦЬКОГО ВИХОВАННЯ.

	Цикли		Напрямки
I	Культура тіловиховання	1	Козацька система здоров'я
		2	Козацька військова справа
II	Духовна культура	3	Козацький родовід
		4	Козацькі традиції
		5	Козацька історія та культура
		6	Козацька духовність
		7	Козацьке самоврядування

3 КОНЦЕПЦІЇ

Освітньо-виховний ідеал школи такого типу – особистість козака-лицаря, мудрого і волелюбного громадянина з народною свідомістю, гуманними цінностями, культурою мислення і перспективами духовного самовдосконалення.

Завдання школи такого типу - формування: народної свідомості як причетності особи до непересічної спільноти козаків-лицарів; людинолюбної спрямованості і позитивного сприйняття людини людиною (козака козаком); культури поведінки як кодексу вчинку, еталону нормотворення козака; духовного життя – як внутрішнього розвитку (віра, надія, любов) лицаря; мудрості козацької як поєднання в особистості народності, здібностей, моралі і духовно-естетичної розвиненості.

МОДЕЛЬ-4. ШКІЛЬНА ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ «ДЖУРА».²⁷

3 ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ «ДЖУРА»

Козачата, джури, молоді козаки. 1.«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю. 2.«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії Запорозького козацтва. 3.«Духовні цінності Запорозьких козаків». 4.«Козацькому роду нема переводу» Відродження військово-спортивного мистецтва Українського козацтва. 5.«Козацькими стежками». Туристично-краєзнавча робота. 6.«Від козацьких забав до олімпійських вершин». 7.«Відмінним навчанням, підготовкою до захисту Батьківщини продовжимо подвиг батьків». 8.«Слава козацька не вмере, не загине». Відродження народних мистецьких традицій.

Лелі, дани, березині. 9.«Хата моя, біла хата»... 10.«Рідна мати моя, ти ночей не доспала»... Пісні моєї мами. 11.«Ой у лузі червона калина»... 12.«І на тим рушничкові»... Навчання жіночої майстерності. 13.«До глибин народної медицини».

МОДЕЛЬ-5. КОЗАЦЬКА РЕСПУБЛІКА «МРІЯ».

Організована дитяча козацька республіка «Мрія». Кожний клас-куринь має свою назву, девіз. На чолі кожного куреня стоїть куринний отаман. Кожного року проводиться урочиста лінійка-посвята в козачата. Спочатку учнів приймають в козачата; в 5 класі йде боротьба за присвоєння їм звання – джура. За цих 4 роки вони повинні довести, що гідні носити це звання. В старших класах найкращим

²⁷ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 61-66.

присвоюється звання – молодий козак. Козацька республіка має тісний контакт з дорослими козаками.²⁸

НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ.

ДЖУРИ: «Мій рідний край», «Гей ви, хлопці, славні запорожці», «Духовні цінності Запорозьких козаків», «Козацькому роду нема переводу», «Козацькими стежками», «Від козацьких забав до олімпійських вершин», «Відмінним навчанням, підготовкою до захисту Батьківщини продовжимо подвиг батьків», «Слава козацька не вмере, не загине». Відродження народних мистецьких традицій.

ДАНИ: «Хата моя, біла хата», «Рідна мати моя, ти ночей не доспала», «Ой у лузі червона калина», «І на тим рушничкові», «До глибин народної медицини».

II. 2-й ЕТАП. 1997-2004. МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

На цьому етапі моделі виховної роботи засобами козацької педагогіки (далі моделі) були розроблені після появи Указу Президента України «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва» (№14/95 від 04.01.1995), Методичних рекомендацій педагогічним колективам закладів освіти України по відродженню історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва (Інформаційний збірник Міністерства освіти України, 1995, №11, червень), Програми діяльності дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молода Січ» (1998), Указу Президента України «Про День Українського козацтва» (№966/99 від 07.08.1999) та появи в друкованих ЗМІ Одещини (газети «Одеські вісті», «Чорноморські новини», журнал «Наша школа») розробок-напрацювань козацьких педагогів (П.Ткач, В.Тимофєєв, П.Лавриненко, В.Гриценко, В.Вронська, І.Олійник, Т.Тома, М.Долгошеєнко, Т.Молчанова, В.Фоменчук, Г.Настаченко, І.Лісіцин, Т.Тодорова, В.Чумаченко, В.Біленко, А.Берлізов, М. та В.Нікіруй, М.Деревенча, В.Гавриленко, Л.Васелінга) і методистів (О.Чешенко, Г.Трифоновна).

МОДЕЛЬ-6. ШКОЛА КОЗАЦЬКОГО ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ.²⁹ **З КОНЦЕПЦІЇ**

У школах козацького тілодуховиховання - виховання юнаків – майбутніх воїнів – підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню. Педагоги досить ефективно використовують оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори для оздоровлення і загартування козачат. Під впливом регулярних дій зовнішнього середовища (сонця, повітря, води) відбувається поступове пристосування організму до змін, що сприяє профілактиці різноманітних захворювань, зміцненню здоров'я та повноцінному навчанню-вихованню.

Все в цій системі характеризується різноманітністю, збалансованістю та повноцінністю і разом з тим простотою та помірністю: сонце, повітря, вода, їжа, народна медицина та ін. Виховники дивляться на простоту і помірність як на одну з важливих і необхідних умов перемог в боротьбі з ворогами: тільки той, хто переміг себе, свої надлишкові потреби, спроможний перемогти недруга.

²⁸ Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Початок III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 2. Білгород-Дністровський. Вид. «Отаман». 2010. с. 61-62.

Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (газета 2004-2006). Білгород-Дністровський. Вид. «СПД СП». 2006. с. 101-108.

²⁹ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя XX ст. – перше десятиріччя XXI ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 72-89.

Таким чином, систематичне виконання фізичних вправ разом з ефективною системою загартування (фізичного та психічного) виховують той тип козаків, які легко переносять спрагу та голод, спеку та холод і є надійними захисниками народу...

В школах цієї моделі згрупували напрямки козацького типу виховання в цикли – **Культура тіловиховання** та **Духовна козацька культура** задля ефективного використання потенціалу козацького способу життя.

I. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ: 1. Система здоров'я (фізична культура, система козацького тіловиховання, основи здоров'я). Здоровий спосіб життя. 2. Військова справа (козацьке військово мистецтво, початкова військова підготовка). Військово - патріотичне виховання.

II. ДУХОВНА КОЗАЦЬКА КУЛЬТУРА: 3. Козацький родовід. Родинно-сімейне виховання. 4. Козацькі традиції. Моральне виховання. 5. Козацька культура. Художньо - естетичне виховання.

ЦИКЛИ ТА НАПРЯМКИ КОЗАЦЬКОГО ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ

	Цикли		Напрямки
I	Культура тіловиховання	1	Система здоров'я:
			1. Фізична культура
			2. Система козацького тіловиховання
		2	3. Основи здоров'я
			Військова справа:
			1. Козацьке військово мистецтво
			2. Початкова військова підготовка
II	Духовна козацька культура	3	Козацький родовід
		4	Козацькі традиції
		5	Козацька культура

НАПРЯМКИ, ФОРМИ РОБОТИ З КОЗАЦЬКОГО ІЛОДУХОВИХОВАННЯ

Напрямки		I	II	II	IV
		Режим праці та відпочинку; ведення здорового способу життя; раціональне харчування	Систематичне заняття фізкультурою та спортом	Загартування: сонце, повітря, вода	Психотренінг: козацьке характерництво
Вікові групи	Форми				
Козачата: 1-4 кл.	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Природознавство.			
	Позакласна	Козацьке здоров'я. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			
Джури: 5-6, 7-8 кл.	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Біологія.			
	Позакласна	Козацьке здоров'я. Козацьке військово мистецтво. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			
Молодики: 9-11 кл.	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Біологія.			
	Позакласна	Козацьке здоров'я. Початкова військова підготовка. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			

МОДЕЛЬ-7. ШКОЛА ДЖУР ТА ДАН.³⁰

З КОНЦЕПЦІЇ

Освітня модель школи Джур та Дан – творчо розвиває Модель-3 Козацька школа «Джура» й покликана перетворити навчально-виховний процес з інформаційно-пізнавального факту на соціально-культурне явище високого духовного насичення.

Освітньо-виховний ідеал школи Джур та Дан – особистість лицаря, мудрого і волелюбного громадянина незалежної України з національною самосвідомістю, гуманними цінностями, культурою мислення і перспективами духовного самовдосконалення.

Завдання трансформації загальноосвітньої школи у школу Джур та Дан:

1. Загальнонауковий аспект (міждисциплінарний): створити та соціально адаптувати концепцію відродження національної школи Джур та Дан.

2. Філософський аспект: дослідити історичні типи козацького освітництва та обґрунтувати методологічну модель наукового проектування соціально-культурного простору школи нового типу.

3. Соціологічний аспект: обґрунтувати та експериментально дослідити теорію лицарські зорієнтованої освітньої діяльності особистості-професіонала - вчителя, учня тощо.

4. Дидактичний аспект: здійснити науковий аналіз та практично перевірити на ефективність інноваційні освітні технології козацько-лицарського виховання та системи навчання від установчо-мотиваційної до духовно-лицарсько-естетичної.

5. Психологічний аспект: виявити, обґрунтувати й експериментально впровадити систему психомистецьких технологій духовного козацько-лицарського єднання вчителів та учнів школи.

Практичне значення програми трансформації загальноосвітньої школи у школу Джур та Дан – це саморозвивальний, козацько-лицарсько-духовно збагачений освітнянський заклад інноваційного типу, який має стати наочним зразком нової національної школи, що вказуватиме один з вірогідних шляхів входження України до європейського соціально-культурного простору.

МОДЕЛЬ-8. ШКОЛА КОЗАЦЬКОГО ВИХОВАННЯ.³¹

З КОНЦЕПЦІЇ

Освітня модель Школа козацького виховання розвиває Модель-7 Школа Джур та Дан.

Вся робота з юними козаками та козачками у школах козацького виховання спрямовується на виховання в них любові до Подвигу в ім'я зміцнення і процвітання Української держави, бо народ (і особистість, зокрема) може спокійно в достатку жити лише в могутній незалежній державі.

В школах створена дитячо-юнацька організація «Молода Січ» Українського козацтва, що розгорнула свою діяльність на козацьких традиціях. В практику роботи школи входять нові форми роботи: посвята в козачата, фестивалі козацької пісні і танцю, козацько-старшинські банкетні, лицарські турніри, козачі ігри та забави.

Класна робота в школі з козацького виховання проводиться (за домовленістю з Радою школи, сільською радою, райво) за рахунок шкільного компоненту (годин

³⁰ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 155-157.

³¹ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 160-164.

факультативів, курсів за вибором, консультацій) з основних дисциплін школи козацького виховання.

Позакласна робота з козацького виховання проводиться за рахунок годин гуртків та у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) і класних козацьких загонів.

Позашкільна робота з козацького виховання проводиться у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» під патронатом паланкового (районного) осередку Українського козацтва.

III. 3-Й ЕТАП. 2005-2013. МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

На цьому етапі моделі виховної роботи засобами козацької педагогіки (далі моделі) були розроблені після появи Указу Президента України «Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 роки» (№1092/2001 від 15.11.2001), Положення дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри «Сокіл» («Джура») Українського козацтва (наказ Міністерства освіти і науки України від 25.12.2003 №855, розробник П.Бровко), Концепції Державної програми розвитку Українського козацтва на 2006-2010 роки (2005) та появи в друкованих ЗМІ Одещини (газети «Одеські вісті», «Чорноморські новини», журнал «Наша школа») розробок-напрацювань козацьких педагогів (П.Ткач, В.Тимофєєв, П.Лавриненко, В.Гриценко, В.Вронська, І.Олійник, Т.Тома, М.Долгошеєнко, Т.Молчанова, Т.Тодорова, В.Чумаченко, В.Біленко, А.Берлізов, М. та В.Нікіруй, М.Деревенча, В.Гавриленко, Л.Васелінга, А.Кривенко, Ю.Назарук, І.Мельникова, О.Тиханська, В.Шевченко, О.Рябченко, М. і Т.Чороба, О.Рибак, І.Ющенко, М.Грибкова, В.Спориш, Л.Зубак, Х.Вуколова, Т.Римська, В.Носуленко, Н.Кравченко, Т.Велева, Г.Радченко, Л.Арансон, А.Боляк, Н.Головченко, Т.Джугова, Н.Іванова, С.Златов, Л.Ісаєва, Л.Пораденко, Л.Мележа, В.Івасів, Л.Козубенко, В.Бурковська, Т.Фокіна) і методистів (О.Чешенко, Г.Трифоновна, Б.Шестаков, Л.Розгон, М.Батюк, Т.Саннікова, С.Здрагат, І.Княжева, Л.Бурлакова).

МОДЕЛЬ-9. ВЕЛИКА КОЗАЦЬКА РАДА.³²

З КОНЦЕПЦІЇ

Характерна для навчальних закладів міста Одеса, зокрема гімназії №9. Самодіяльна учнівська організація «Молода Січ» заснована на принципах Всеукраїнської дитячо-юнацької і молодіжної організації «Молода Січ».

Уся багатогранна навчально-виховна робота здійснюється на випробувальних віках підвалинах української національної ідеї, системі національних цінностей, які одночасно мають загальнолюдський зміст та характер.

Головною метою діяльності «Молодої Січі» навчального закладу є розвиток дитячого і юнацького руху, виховання учнів в дусі національної ідеї на високоефективних козацько-лицарських традиціях рідного народу, принципах християнської моралі.

Педагогічні колективи ухвалили козацьку педагогіку і вважають за доцільне і необхідне виховувати підростаюче майбутнє покоління саме на національних,

³² Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Початок III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 2. Білгород-Дністровський. Вид. «Отаман». 2010. с. 34-35.

Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (газета 2004-2006). Білгород-Дністровський. Вид. «СПД СП». 2006. с. 197.

державницьких та патріотичних ідеях, на засадах народної етнопедагогіки та козацько-лицарських традиціях, звичаях і духовності.

«Молода Січ» має чітку організаційно-педагогічну структуру. Не порушуючи склад учнівських класних колективів, основою діяльності «Молодої Січі» є первинні козацькі загони, які формуються на базі кожного класу. Такий принцип формування загонів дає можливість синхронно поєднувати навчальну діяльність та проведення багатогранної позакласної і позашкільної роботи в рамках самодіяльної козацької організації.

«Молода Січ» має свою символіку, атрибутику, прапор, емблему та інші відзнаки, передбачені її статутом. Очолює її кошовий отаман із старшинами загонів, що складає Велику козацьку Раду «Молодої Січі».

Високого статусу і емоційності набувають загальношкільні козацькі урочистості – Велике Козацьке Коло «Молодої Січі», яке проводиться двічі на рік – восени (на Покрову) та навесні.

З метою зміцнення наступності і спадкоємності поколінь, усвідомлення молоддю перспектив розвитку Українського козацтва «Молода Січ» навчальних закладів увійшла до складу і є структурним підрозділом козацьких організацій, що надає можливість налагоджувати тісні зв'язки сумісної роботи, проведення спільних виховних заходів тощо.

МОДЕЛЬ-10. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА Й СУЧАСНА ОСВІТА. ПЛАН (ПОЕТАПНИЙ) РОЗВИТКУ КОЗАЦЬКОЇ ШКОЛИ.³³

Були розроблені етапи розвитку козацької школи; плани діяльності керівників та педагогічного колективу школи, учнівського та батьківського колективів, громадськості та влади; передбачені можливі ризики.

1 етап. Попередній. Процес зародження ідеї створення козацької школи.

2 етап. Підготовчий. Розроблено такі документи козацької школи: 1. Декларація «Філософія козацько-лицарського виховання в школі. Концептуальні засади». 2. Модель трансформації загальноосвітньої школи в козацьку школу. 3. Програма трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання. 4. Тренінги, програми групового та індивідуального консультування адміністрації та вчителів школи з проблем теорії і практики козацько-лицарської системи навчання в школі цього типу.

3 етап. Концептуально-проектно-діагностичний. Розроблено такі документи козацької школи: 1. Комплексна діагностика розумового та особистісного розвитку вчителів і учнів школи. 2. Положення про козацьку школу. 3. Статут козацької школи. 4. Навчальний план козацької школи. 5. Орієнтовний перелік курсів (студій) козацької школи. 6. Навчальні програми за напрямками козацької. 7. Положення про класний козацький загін. 8. Положення про Козацьку республіку. Конституція Козацької республіки. 9. Статут шкільного куреня дитячо-юнацької організації Українського козацтва «Молода Січ». 10. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу шкільного куреня «Молодої Січі», Козацької республіки, класного козацького загону. 11. Програма розвитку козачати. Модель випускника школи.

4 етап. Організаційно-прогностичний. Розроблено такі документи козацької школи: 1. Системна диференціація та індивідуалізація навчання. Посібник «Форми, методи, прийоми козацько-лицарського виховання». 2. Інноваційна організація навчально-виховного процесу в козацькій школі (розклад навчальних занять, граф-схеми навчальних курсів тощо), авторські варіанти граф-схем навчальних курсів та

³³ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 169-179.

наукових проектів змістовного модуля, авторські варіанти дидактичних модулів з основних навчальних предметів для козацької школи, варіанти сценаріїв занять з курсів козацько-лицарського виховання та навчання. 3. Система психодіагностичних методик, за якими визначається моральний потенціал особистості вчителя і учнів школи. 4. Модель самоврядування козацької школи. 5. Програма дистанційної підготовки педагога як психолога і дослідника з проблем козацько-лицарського виховання на базі загальноосвітньої школи. 6. Положення про козацьке таборування.

5 етап. Розвивально-формувальний. Розроблено такі документи козацької школи: 1. Козацько-лицарська система виховання як послідовність технологій і методик. Посібник «Види діяльності й форми занять з козацько-лицарського виховання школярів». 2. Моніторинг рівня розвитку учнів різних вікових категорій. 3. Мережа студій національно-культурного центру «Берегиня». 4. Повноцінний розвиток потенціалу школярів через ментально спроектований, насичений соціально-культурний простір школи. 5. Наукова і практична експертиза вдосконалених навчальних курсів для школи козацько-лицарського виховання. 6. Розробка та експериментальне вдосконалення учителями школи розвивальних міні-підручників. 7. Підготовка та апробація пробних програм самореалізації особистості учня на основі навчальних курсів. 8. Кадрове, матеріально-технічне, організаційно-технологічне і психолого-дидактичне забезпечення фундаментальної Програми трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання. 9. Систематичне відстеження ефективності виховних технологій. 10. Мобілізація соціально-культурних та психологічних чинників оптимізації взаємозбагачення учасників навчального процесу.

6 етап. Результативно-узагальнюючий. Розроблено такі документи козацької школи: 1. Науково-фактуальний, статистичний і якісний аналіз результатів фундаментального соціально-психологічного експерименту – школа козацько-лицарського виховання. 2. Порівняльна характеристика версії системи козацько-лицарського виховання та навчання з версіями традиційного навчання і виховання. 3. Науково-практична акредитація ментально перевіреної, духовно збагаченої системи освітньо-виховної роботи школи козацько-лицарського виховання та вироблення рекомендацій щодо її масового впровадження у шкільну практику. 4. Теоретично-методологічний аналіз результатів виконання Програми трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, системна оцінка її наукового і практичного значення та оформлення здобутих результатів у вигляді наукових звітів і методичних рекомендацій (посібники, підручники, програми, статті, доповіді, тези).

7 етап. Відродження. Розробка нової, науково і практично досконалої Програми життєдіяльності школи козацько-лицарського виховання, що започаткує наступний етап фундаментального соціально-психологічного розвитку особистості козацати.

МОДЕЛЬ-11. ШКОЛА СУЧАСНОГО КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.

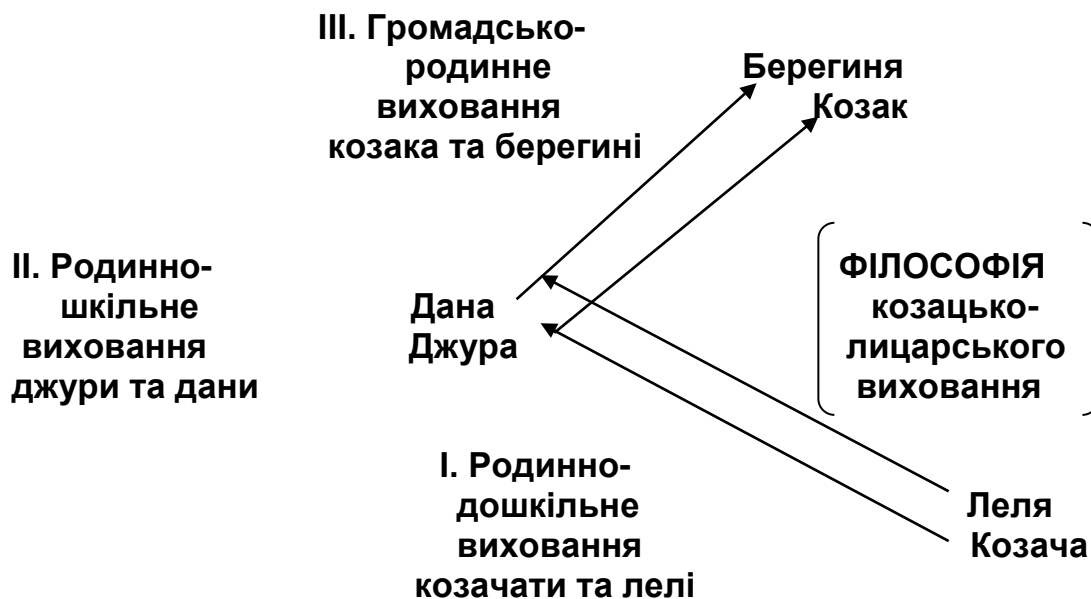
З КОНЦЕПЦІЇ

Ця модель школи козацько-лицарського виховання була визнана однією з кращих моделей школи цього типу в Україні (Всеукраїнський щотижневик «Освіта»).

Школа працює в режимі навчально-виховного закладу нового типу – школи козацько-лицарського виховання. Педагогічний колектив широко використовує давні

козацькі традиції, кодекси лицарської честі, гуманістичні та демократичні ідеї і адекватні засоби виховного впливу на підростаюче покоління...³⁴

СИСТЕМА ВИХОВАННЯ КОЗАКА ТА БЕРЕГІНИ У ГРОМАДІ.

Родинно-дошкільне виховання козачати та лелі здійснюється через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садка.

Родинно-шкільне виховання джури та дани проводиться у формі школи козацько-лицарського виховання.

Громадсько-родинне виховання козака та берегині здійснюється через діяльність куреня Українського козацтва та жіночої громади Українського козацтва.

У практичній роботі педагоги дотримуються **основних змістовних компонентів сучасного козацько-лицарського виховання молоді**, які полягають у наступних фундаментальних положеннях:

1.Школа козацько-лицарського виховання – осередок лицарської духовності з державно-громадським управлінням.

2.Козача – центр навчального процесу, суб'єкт навчання і виховання.

3.Навчання і виховання козачати – це за своєю суттю самонавчання, самоосвіта, самовиховання, самоорганізація і самореалізація особистості.

4.Родинне національне виховання – природне, провідне виховання і батьки – головні вихователі протягом усього життя козачати.

5.Українознавство – наукова основа, духовна серцевина козацького навчально-виховного впливу в родині, школі, суспільному житті, філософія і політика державотворення.

6.Національне козацьке виховання – всеохоплююча і багатогранна система впливів, ідей, підходів, яка покликана пробуджувати, стимулювати розвиток закладених природою задатків, можливостей козачати, набуття ним етносоціального досвіду і реалізації завдання гуманізації системи освіти.

7.Українська козацька педагогіка – вітчизняна наука про виховання підростаючих поколінь українців, якій здавна притаманні глибокі гуманістичні традиції, яка постійно збагачується народною виховною мудрістю, вищими здобутками світової науки, культури.

³⁴ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 180-184.

МОДЕЛЬ-12. УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.³⁵

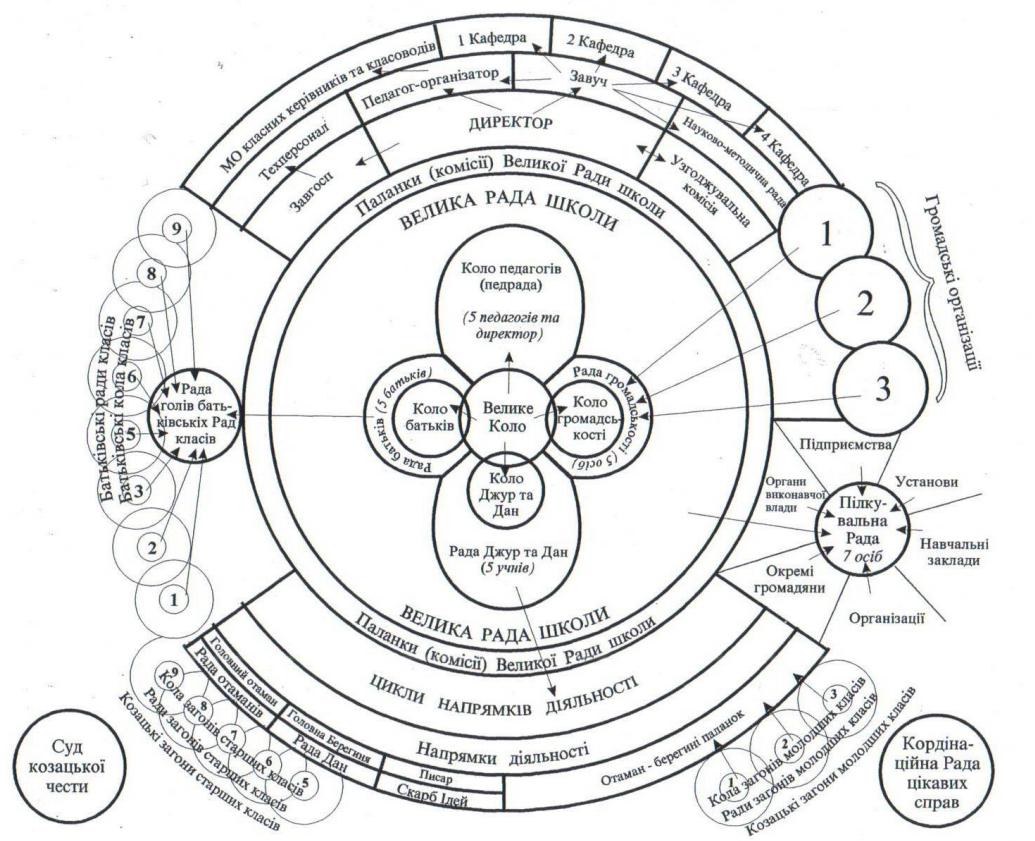
Була розроблена модель учнівського самоврядування, що базується на традиціях лицарської верстви українського народу (козацтва) і яка була визнана однією із кращих на той час в школах України (Всеукраїнський щотижневик «Освіта»).

Модель базується на дотриманні прав та обов'язків усіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів, учителів, батьків, громадськості. Однією із складових частин його є учнівське самоврядування у формі Козацько-Отаманської республіки.

Вищим органом учнівського самоврядування школи козацько-лицарського виховання є коло джур і дан (загальні збори учнів 5-9 класів), яке збирається не рідше 2-х разів на навчальний рік: у травні та у вересні.

На колі джур і дан заслуховується звіт про роботу ради джур і дан, обирається новий склад ради джур і дан (травень) та затверджується план роботи ради джур і дан (вересень). Новий склад ради джур і дан оновлюється не менш як на третину її членів і обирається терміном на один навчальний рік.

Загальна структура державно-громадського управління шкіл козацько-лицарського виховання

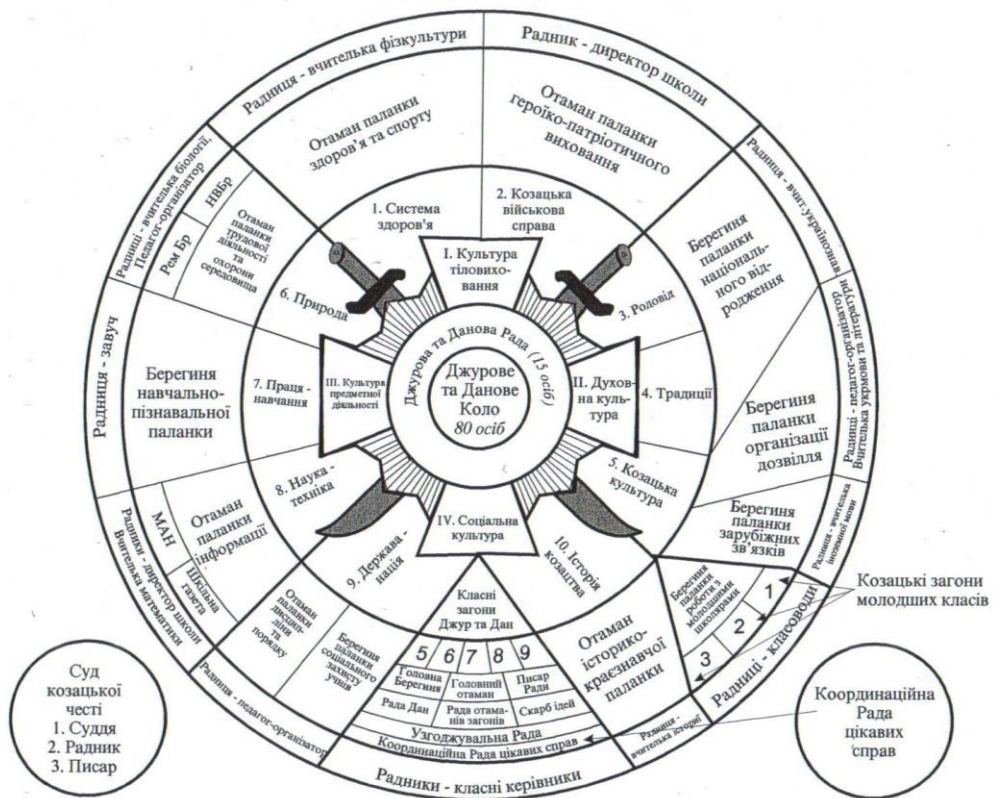
³⁵ Тимофеев В.Я. Адамівський курінь «Молодої Січі». Всеукраїнський щотижневик «Освіта» (Київ). №52, 6-11.11.2002.

Тимофеев В.Я. Організація учнівського самоврядування в школі козацько-лицарського виховання. Журнал «Наша школа» (Одеса). №2, березень-квітень 2002.

Тимофеев В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака. - 1 Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 263-268.

Газета «Річ про Буджацьку Січ», №18, вересень 2017.

Структура учнівського самоврядування шкіл козацько-лицарського виховання

Рада джур і дан обирається у кількості 15 осіб (головного отамана ради джур і дан, головної берегині ради джур і дан, писаря ради джур і дан та 12 отаманів (берегинь) паланок (секторів роботи). Рада джур і дан працює за 4 циклами напрямків роботи (всього напрямків роботи – 10).

У школі є узгоджувальна рада джур і дан (у випадку розбіжностей в поглядах на якусь проблему між джурами та данами), яка складається з ради отаманів загонів і ради дан (берегинь) загонів. Отаманів та берегинь обирають на класних зборах джур і дан терміном на один навчальний рік.

До узгоджувальної ради джур і дан на правах співголів ради входять: головний отаман ради джур і дан та головна берегиня ради джур і дан.

Узгоджувальна рада джур і дан разом із писарем ради джур і дан складає координаційну раду цікавих справ.

З числа молодих козаків 9 класу обирається суд козацької честі терміном на один навчальний рік у такому складі: суддя, радник, писар. Лелі, дани, берегині не підсудні суду козацької честі.

Крім отаманів та берегинь, класні збори джур і дан обирають терміном на один рік (із обов'язковим піврічним звітом про роботу і можливістю переобрання) писаря, хорунжого, бунчужного, товмача, скарбничого та інших посадових осіб керівного складу класного козацького загону.

МОДЕЛЬ-13. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ШКОЛИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.³⁶

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання розроблено з урахуванням вимог Закону про освіту та основних положень Державної національної програми «Освіта». Він є перехідним для поступового трансформування загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, поступового приведення змісту навчально-виховного процесу у відповідність із сучасними суспільними і особистими потребами.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина. Цикли і напрямки.

	Цикли предметів		Напрямки	Девіз напрямки (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ	1	Система здоров'я	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2	Козацька військова справа	Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3	Родовід	Козацькому роду нема переводу.
		4	Традиції	Любіть Україну, як сонце любіть.
		5	Козацька культура	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6	Природа	Плекати український храм природи.
		7	Праця - навчання	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8	Наука - техніка	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА	9	Держава - нація	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10	Історія козацтва	Козацька наша слава не вмере, не поляже.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина. Шкільний компонент та гуртки.

Класи Напрямки		Козачата та Лелі					Джури та Дани			Молоді Козаки та Березині			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Система здоров'я	Діюча програма з фізичної культури. Система козацького тіловиховання. Авторська програма. Діюча програма з валеології.											
2	Козацька військова справа	Козацьке військове мистецтво. Авторська програма.						Діюча програма з ДПЮ.					

³⁶ Тимофеев В.Я. Школа козацько-лицарського виховання. Журнал «Наша школа» (Одеса). №5-8, листопад-грудень 2000.

Тимофеев В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 266-268. Газета «Річ про Буджацьку Січ», №19, вересень 2017.

3	Родовід	Вивчення свого родоводу та видатних козацьких родів. Авторська програма.
4	Традиції	Діюча програма з українознавства та авторські спецкурси.
5	Козацька культура	Діючі програми факультативів, курсів за вибором та гуртків з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура. Авторська програма.
6	Природа	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з природничих дисциплін та авторські спецкурси.
7	Праця – навчання	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з навчальної та предметної діяльності, в тому числі й козацьких промислів.
8	Наука – техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Авторські спецкурси. Робота МАН. Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з технічної творчості.
9	Держава – нація	Вивчення козацької Конституції. Авторська програма. Діюча програма з правознавства.
10	Історія козацтва	Історія козацтва. Авторська програма.

Перелік навчальних програм за напрямками школи козацько-лицарського виховання.

Програми згруповані за напрямками роботи школи в цикли:

I. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ. 1. Програма курсу «Козацьке тіловиховання». 2. Програма курсу «Козацьке військове мистецтво».

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА. 3. Програма курсу «Родовід». 4. Програма курсу «Психологія духовного розвитку». 5. Програма курсу «Традиції». 6. Програма курсу «Історія козацької культури».

III. КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. 7. Програма курсу «Основи екологічних знань». 8. Програма курсу «Основи сучасного фермерського господарства». 9. Програма курсу «Тваринництво і основи підприємницької діяльності». 10. Програма курсу «Рослинництво і основи підприємницької діяльності». 11. Програма курсу «Організація і методика науково-дослідної діяльності учнів». 12. Програма курсу «Основи техніки».

IV. СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА. 13. Програма курсу «Історія українського козацтва». 14. Програма курсу «Козацька Конституція».

МОДЕЛЬ-14. КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ.³⁷

З КОНЦЕПЦІЇ

Система тілодуховиховання базується на традиціях збереження і зміцнення здоров'я козаків-запорожців. На Січі виховання молоді було підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню під впливом: регулярних вправ; дій зовнішнього середовища – сонця, повітря, води; раціонального харчування; режиму праці та відпочинку; засвоєння пласту козацької психофізичної культури – характерництва – все це на практиці формувало особливий стан тіла й душі: у здоровому тілі – здоровий дух (козаки казали: «Тіло грає»); та сучасному баченні ролі фізичної культури в школі: перевага освітньому напрямку – акцент на озброєнні школярів знаннями з історії фізичної культури, зокрема з основами козацького тілодуховиховання, гігієни, фізіології рухів, біомеханіки фізичних вправ і освоєння учнями методик навчання рухових дій, тренування, розвитку рухових здібностей тощо; але, разом з тим, ми не відкидаємо базових положень оздоровчого та тренувального напрямків...

Система ця враховує вікові та статеві особливості школярів і розрахована на весь термін навчання дитини в школі. Основна мета її – плекати фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужим тілом і духом синів і дочок України.

ЦИКЛИ ТА НАПРЯМКИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ.

	Цикли предметів		Напрямки	Девіз напрямку (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ	1	Система здоров'я	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2	Козацька військова справа	Рідну Україну захищай поліцарському, до загибелі.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3	Родовід	Козацькому роду нема переводу.
		4	Традиції	Любіть Україну, як сонце любіть.
		5	Козацька культура	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6	Природа	Плекати український храм природи.
		7	Праця - навчання	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8	Наука - техніка	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА	9	Держава - нація	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10	Історія козацтва	Козацька наша слава не вмере, не поляже.

³⁷ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Останнє десятиріччя ХХ ст. – перше десятиріччя ХХІ ст. Суб'єктивні нотатки Козака - 1. Білгород-Дністровський. Вид. «СП «Петрекс». 2003. с. 303-310.

НАПРЯМКИ, ФОРМИ РОБОТИ З КОЗАЦЬКОГО ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ.

Напрямки Вікові групи		Форми	I	II	III	IV
			Режим праці та відпочинку; ведення здорового способу життя; раціональне харчування	Систематичне заняття фізкультурою та спортом.	Загартування : сонце, повітря, вода.	Психотренінг: козацьке характерництво
1-4 кл. Козачата та Лелі	Класна	Основи здоров'я і фізкультура. ОБЖД. Природознавство.				
	Позакласна	Валеологія. Спортивні гуртки.				
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.				
5-8 кл. Джури та Дани	Класна	Фізкультура і здоров'я. ОБЖД. Біологія.				
	Позакласна	Валеологія. Козацьке військово мистецтво. Спортивні гуртки.				
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.				
9-12 кл. Козаки та Берегині	Класна	Фізкультура і здоров'я. ОБЖД. Біологія.				
	Позакласна	Валеологія. ПВП. Спортивні гуртки.				
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.				

Розроблено методичне забезпечення цієї ділянки роботи шкільного колективу: є програми, підручники, методичні посібники.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО КОЗАЦЬКЕ ТАБОРУВАННЯ

(Розробила Н.П.Галицька)

Козацьке таборування проводиться як підсумок чергового етапу фізкультурно-спортивної роботи в школі з метою плекання у кожних юних козака та козачки міцного здоров'я, загартування тіла й духу, формування уміння перемагати на спортивних змаганнях.

Козацьке таборування проводиться чотири рази на рік: осіннє – до 14 жовтня, зимове – до 1 березня, весняне – до районного туристського зльоту – до 25 травня, літнє – у липні-серпні – до 15 серпня.

Проводиться таборування за такою програмою:

I. Осіннє: 1. Конкурс емблем та девізів, конкурс козацької пісні. 2. Спортивна частина: естафета «Пластуни» (виконується у нитковому коридорі висотою 70 сантиметрів із дзвониками); конкурс «Сильна рука» (змагання з армреслінгу);

конкурс «Перетягування канату» (змагаються команди по черговому); підтягування у висі та у висі лежачи (перемогу одержує команда з найбільшою сумарною кількістю підтягувань); заключна «Велика естафета» (біг 5:60 метрів, заключний етап біжать отамани команд). 3. Конкурс «Козацький куліш» (враховується правильне обладнання вогнища, запалювання багаття на швидкість, оцінка за козацький обід). 4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

II. Зимове: 1. На початку грудня – спортивно-інтелектуальний конкурс «А ну-мо, хлопці-козаки!» Гурти готують назви, девізи, емблеми. Змагання включає завдання історичного характеру – вікторина, козацькі кросворди, знання козацької лексики. Музикальний конкурс перевіряє знання та вміння виконувати козацькі пісні. Спортивні змагання: амреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі на підлозі, присідання з молодшими козачатами на плечах, стрибки зі скакалкою. 2. Грудень – лютий, як випаде достатній сніг – випускний клас буде і захищає снігове містечко, а вся школа – штурмує його. За снаряди слугують сніжки. 3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

III. Весняне: 1. Конкурс емблем і девізів, конкурс козацької пісні. 2. Спортивна частина: естафета «Пластуни»; конкурс «Сильна рука»; підтягування у висі та у висі лежачи; біг 60 метрів; розкладання та складання спортивного намету; знання рослин свого краю; медицина (перша допомога); розпалювання багаття на швидкість; складання рюкзака; «Велика естафета». 3. «Козацький куліш». 4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

IV. Літнє: 1. Таборування проходить як багатоденний велопохід. Група туристів проходить веломаршрутом на Курортне (містечко на березі Чорного моря в Білгород-Дністровському районі Одеської області) і там розбиває наметове містечко. Тут козачата живуть 3-4 доби: навчаються плавати, пірнати, вправляються в основних туристських навичках, вчать варити їжу та ін. 2. Кожен день проводяться конкурси: змагання з плавання та пірнання; змагання на знання козацької лексики та козацьких пісень і танців; змагання на знання козацьких оповідок, гуморесок та ін.; спортивні змагання: амреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі та ін. 3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

У. У серпні-вересні підводяться підсумки таборування за рік і нагородження кращих козачат за цими підсумками.

ТЕМАТИЧНА ТАБІРНА ЗМІНА «ЧОРНОМОРСЬКІ КОЗАКИ» (оздоровчо-спортивне спрямування)

В сучасних умовах популярною формою організації оздоровчо-виховного процесу стали тематичні зміни. Актуальність проведення тематичних змін зумовлена тим, що протягом останніх років спостерігається загальна тенденція до зниження активності та ініціативи у дітей, які приїздять відпочивати до дитячих закладів.

Провідна ідея тематичної табірної зміни становить той стержень, який об'єднує в одне ціле все розмаїття справ та форм дозвіллевої діяльності, робить час перебування в оздоровчому закладі цікавим і корисним для дітей. Вибір теми зміни дає змогу підвищити ефективність роботи працівників оздоровчого табору, допомагає їм зосередитися на обраному напрямі, конкретизувати мету та завдання роботи, підібрати матеріали, поліпшити свої знання, результати діяльності.

ПЛАН РОБОТИ ТАБОРУ НА ЗМІНУ.

	Ранок	День	Вечір
День 1	Зустріч та інструктування дітей.	Екскурсії по табору.	Знайомство в загонах.

День 2	Медична та спортивна діагностика.	Концерт-експромт «Козацькому роду нема переводу».	Вибори загонових отаманів та старшини; їх посвята.
День 3	Робота органів самоврядування в загонах.	Урочисте відкриття табірної зміни «Чорноморські козаки». Презентація козацьких загонів.	Козацька рада. Вибори кошового отамана та старшини; їх посвята.
День 4	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Зустріч із Чорноморськими козаками.	Музично-розважальна програма «Берегиня».
День 5	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Відкриття малих козацьких ігор.	Козацька танцютека.
День 6	Козацьке шоу «Вогонь, вода та мідні труби».	Козацьке спортивне шоу «Сила та грація».	Музично-розважальна програма «Козацька пісня».
День 7	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Виступ ансамблю української народної музики «Гроно».	Козацька танцютека.
День 8	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	«Колодач» - конкурси в загонах.	Музично-розважальна програма «Мій отаман найкращий».
День 9	«Козача» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Козача» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Козачата та Лелі. Проводять Чорноморські козаки.
День 10	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Супер-шоу «Летючі шаровари». Запуск повітряних зміїв.	Вогнище «Козацький куліш».
День 11	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	День сміху та козацького дотепного слова.	Козацька танцютека приколів.
День 12	«Джура» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Джура» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Джури та Дани. Проводять Чорноморські козаки.
День 13	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	«Отаман Сірко» - командні вистави-сценки за козацькими мотивами.	Козацька танцютека.
День 14	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Закриття малих козацьких ігор. Нагородження переможців.	Костюмована козацька танцютека.
День 15	«Січ» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Січ» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Козаки та Берегині. Проводять Чорноморські козаки.
День 16	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	День іменинника «3 днем народження, козак!»	Вогнище «Козацька картопля».
День 17	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Гала-концерт «Пернач».	Прощальна козацька танцютека.

День 18	Від'їзд козаків та козачок.	Дорога додому.	Домашній вогник.
----------------	-----------------------------	----------------	------------------

МОДЕЛЬ-15. ШКОЛА «СОКІЛ» («ДЖУРА»).³⁸

Розроблено П.Бровко, інспектором Міністерства освіти і науки України, адаптовано педагогами Одещини.

З КОНЦЕПЦІЇ

РОЗДІЛ I. Напрямки та зміст національно-духовного та військово-патріотичного виховання «Джура» Українського козацтва: 1.Мій рідний край - вивчення історії рідного краю. 2.Гей ви, хлопці, славні запорожці - вивчення історії Запорозького козацтва. 3.Духовні цінності запорозьких козаків. 4.Козацькому роду нема переводу - відродження військово-спортивного мистецтва Українського козацтва. 5.Козацькими стежками - туристична краєзнавча робота. 6. Від козацьких забав до олімпійських вершин (тактична, вогнева, стройова, медично-санітарна, фізична, військово-прикладна, технічна підготовка, цивільна оборона, воєнна топографія). 7.Слава козацька не вмре, не загине – відродження народних мистецьких традицій.

Для дівчаток. 1.Хата моя, біла хата. 2.Рідна мати моя, ти ночей не доспала – пісні моєї мами. 3.Ой у лузі червона калина. 4.І на тим рушничкові – навчання жіночої майстерності. 5.До глибин народної медицини.

РОЗДІЛ II. Організація та зміст військово-спортивної патріотичної гри «Джура» Українського козацтва. Положення про гру «Сокіл» («Джура») розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» та затверджено наказом Міністра освіти і науки України №855 від 25 грудня 2003 року.

Етапи гри: шкільний, районний-міський, обласний, Всеукраїнський.

Програма гри: 1.Стройова підготовка. 2.Історія Збройних Сил України (конкурс). 3.Вогнева підготовка. Стрільба з пневматичної гвинтівки. 4.Військова топографія (конкурс). 5.Цивільна оборона (конкурс). 6.Медико-санітарна підготовка (конкурс). 7.Фізична підготовка (спортивні змагання).

IV. СУЧАСНИЙ СТАН. ПОШУК МОДЕЛІ. ЧАС ВИХОВУВАТИ ЛИЦАРІВ.

На цьому етапі моделі виховної роботи засобами козацької педагогіки (далі моделі) з'являються після появи нового Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура» (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №687 від 13.06.2012), Указу Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (№334 від 12.06.2015), наказу Міністерства освіти і науки України №641 від 16.06.2015 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді і Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» та появи в друкованих ЗМІ Одещини (газети «Одеські вісті», «Чорноморські новини», журнал «Наша школа») розробок-напрацювань козацьких педагогів (В.Тимофєєв, П.Лавриненко, В.Гриценко, В.Вронська, І.Олійник, Т.Тома, М.Долгошеєнко, Т.Молчанова, Т.Тодорова,

³⁸ Тимофєєв В.Я. Виховання козака-лицаря. Білгород-Дністровський. Вид «СПД СП». 2007. с. 188-201.

В.Чумаченко, М. та В.Нікіруй, І.Мельникова, О.Тиханська, Т.Дьякова, Т.Кузаконь, О.Рибак, І.Ющенко, М.Грибкова, В.Спориш, Л.Зубак, Х.Вуколова, В.Носуленко, Н.Кравченко, М.Богаченко, Ю.Дімов) і методистів (Г.Римська).

Вашій увазі надаються дві сучасні моделі. Перша розроблена клубом «Джура» (упорядник А.Грива на основі матеріалів козаків-педагогів П.Бровка, Ю.Руденка, В.Тимофєєва та ін.). Друга розроблена Асоціацією шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку - надрукована у Всеукраїнському щотижневнику «Освіта» в жовтні-листопаді 2016.

МОДЕЛЬ-16. СИСТЕМА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ «ДЖУРА» (НА ОСНОВІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «СОКІЛ» («ДЖУРА»)).³⁹

З КОНЦЕПЦІЇ

В Україні джурами називали молодих вихованців, зброєносців і помічників досвідченого козака; інститут джур був дуже поширений і авторитетний, бо існував протягом усієї історії козацтва. Стати джурую міг не кожен, а лише той, хто годився до козацької служби, пройшовши певні випробовування – як фізичні, так і моральні. Причому духовна загартованість передувала фізичній, якої набували упродовж кількох років. Виховувалися перш за все розважливості та поміркованості, впевненості у собі і власних силах. За існуючою у Війську Запорозькому традицією кожен козак на схилі життя мав підготувати для служби у Війську замість себе молодого юнака. У джури брали своїх молодших родичів (якщо вони були), а частіше – сторонніх підлітків, яких спочатку привчали до ведення козацького господарства, а пізніше, вже на Січі, навчали військовій справі. Система виховання була досить жорсткою.

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») була запроваджена в середовищі учнівської молоді ще з 2004 року. З 2012 року діє нове положення про гру. Останні декілька років ведеться активна робота над покращенням існуючої нормативно-правової бази гри, поширення гри «Сокіл» («Джура»). Це здійснюється Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Радою козацьких отаманів України, при сприянні Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ, а також Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

За цей час гра «Сокіл» («Джура») зарекомендувала себе, як одна з найбільш популярних форм позашкільної роботи з виховання молоді. Але існуючий стан патріотично-виховної роботи і практика впровадження та поширення гри висвітлили цілу низку проблем в організації виховного процесу.

Мета-місія гри «Сокіл» («Джура»): сприяти фізичному, морально-психологічному, інтелектуальному, ідейно-світоглядovому та духовному вихованню і самовихованню української молоді на добрих громадян та провідників суспільства на основі українських національних традицій та християнської моралі.

Ідейні засади гри «Сокіл» («Джура») виходять із лицарського покликання «Служіння Богові, Батьківщині, ближнім». Виховний ідеал гри – козак-лицар, свідомий, відповідальний та повновартісний громадянин-патріот, провідник у

³⁹ <http://kozakbiblio.web-box.ru/zvichave-pravo/sokl-dzhura/pdruchnik-sistema-patrotichnogo-vihovannja-dtej/> Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»). Затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №687 від 13.08.2012 (із змінами згідно наказу Міністерства освіти і науки України №436/25213 від 18.04.2014).

суспільстві. Завданням гри «Сокіл» («Джура») є формування козацько-лицарського типу сучасної молоді людини.

Учасником гри може стати кожна дитина віком від 7 до 18 років, яка любить Україну, хоче добре знати її історію та культуру, яка поділяє світогляд Українського Козацтва. Учасниками гри «Сокіл» («Джура») є учнівська молодь загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладів, об'єднана на добровільних засадах у рої, сотні, курені тощо.

Учасники гри «Сокіл» («Джура») поділяються на козачат (молодші школярі віком 7-10 років), джур козацьких (школярі середніх класів віком 11-15 років), молодих козаків (школярі старших класів віком 16-18 років). У грі «Сокіл» («Джура») можуть брати участь особи старші 18 років у статусі «Козак-наставник», які залучаються до виховної роботи з дітьми та молоддю.

Фахівці говорять, що дитячо-юнацька військово-спортивна гра «Сокіл» («Джура») є **частиною** інструментарію, яким можна привернути увагу молоді до проблем становлення нашої державності, відновлення та збереження історичних надбань народу, сформуванню у дітей високий сенс життя, глибоку любов до нації, самовідданого служіння Батьківщині. Учасники гри «Джура» власним прикладом надихають юних українців (та й дорослих теж) долучатися до здорового способу життя, духовно збагачуватись і розвиватись фізично.

Це своєрідна загальнодержавна система патріотичного виховання, що охоплює навчально-виховний процес, а також участь шкільних команд у фінальних етапах гри - міських, районних, обласних і всеукраїнському.

Ось що каже керівник головного штабу Всеукраїнського дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри «Сокіл» («Джура») Анатолій Грива: «Гра - це форма проведення. Але водночас це повинна бути державна система національно-патріотичного виховання українця. Гра «Джура» - не лише міський етап чи районний, а постійна робота у школах. Організаторами гри є державна система освіти та козацтво. Козацьких організацій в Україні нараховується близько 700. Гра ж продемонструвала справжність козацьких організацій. Називати себе козаком — одне, а видавати суспільно-потрібний продукт — інше. Суспільству потрібен козак, який може щось розповісти дітям, провести виховну роботу, прийти у козацькому одязі, зіграти на бандурі, показати бойове мистецтво».

МОДЕЛЬ-17. ШКОЛА-СІЧ: МОДЕЛЬ ШКОЛИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ КОЗАЦЬКОГО ЛИЦАРСТВА - ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ. ЧАС ВИХОВУВАТИ ЛИЦАРІВ – ПІСЛЯ НАС НЕ БУДЕ НАС, А СПРАВИ ЗАЛИШАТЬСЯ.⁴⁰

З КОНЦЕПЦІЇ

Народна мудрість говорить: якщо хочеш залишити про себе пам'ять на п'ятдесят років - вирощуй сад, на сто - будуй будинок, на тисячу - виховуй сина. Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів.

⁴⁰ «Час виховувати лицарів». Всеукраїнський щотижневик «Освіта» (Київ). №№41-42, 28.09-05.10.2016; №№42-43, 12-19.10.2016; №№43-44, 28.10-02.11.2016; №№45-56...

Тимофєєв В.Я. Українське Буджацьке козацтво. III тисячоліття. Суб'єктивні нотатки Козака - 4. Білгород-Дністровський. Вид. «Гетьман». 2018. с. 306.

Газета «Річ про Буджацьку Січ», №20, вересень 2017.

Тому, на сучасному етапі розвитку держави головне – увага до школи - первинному осередку формування громадянина, патріота. Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати **осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським** - дитинча має частіше зазирати у вічність - саме школа стоїть у витоків духовності суспільства...

Загальновідомо - рівень розвитку освіти - мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник його прогресу або регресу. Найважливішою закономірністю розвитку системи освіти є єдність її структурних елементів: **навчання і виховання**. В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання. Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. **Лише поєднання навчання і виховання особистості** формує у неї культуру самостійного мислення, розвиває і зміцнює духовні здібності і характер, формує світогляд, моральні норми і соціальну позицію. Тому **формування душі як основної якості людини**, визначення її духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя дитини – основний напрямок сучасного виховання в умовах рідної національної школи; **виховання повинно бути національним**.

Отже, головне завдання школи на сучасному етапі – **протистояння бездуховності, руйнації національної моралі**; для цього вона (школа) має стати осередком духовності, берегинею духу громади; має бути **відкритим навчально-виховним закладом з громадсько-державним управлінням**.

Один з шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів – **національно-патріотичне виховання у формі козацько-лицарського гарту** («лише виховуючи українця, можна виховати українця») та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу (**формування патріота, громадського діяча починається з його участі в діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій**); якби мали таке виховання, 7 млн. українців-шукачів долі за кордоном наводили б лад сьогодні на своїй землі, в своїй державі; а це - не найгірші громадяни.

Додам, неможливо виховати особистість тільки в школі; **школа виховує разом із сім'єю, виробничими колективами, громадою**.

Отже, сьогодні система виховної роботи навчальних закладів Задністров'я з козацько-лицарського виховання молоді складається з таких блоків:

1. **Родинно-дошкільне виховання козаченяти та леліняти** (діти до 6 років) здійснюється через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садочка.

2. **Родинно-шкільне виховання козака та лелі** (діти до 6-9 років), **джури та дани** (діти та підлітки 10-13 років), **молодика та берегині** (юнаки та юнки з 14 років) проводиться у формі роботи школи козацько-лицарського гарту:

А. Класна робота за рахунок шкільного компоненту (варіативної складової навчального плану) з основних дисциплін козацько-лицарського виховання.

Б. Позакласна робота за рахунок годин гуртків, у формі Козацької республіки (самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів.

В. Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації українського козацтва – «Джура», «Січ», «Молода Січ», «Пласт».

3. **Громадсько-родинне виховання молодика та берегині** (молодь з 14 років) здійснюється через діяльність куренів українського козацтва та жіночої громади українського козацтва, роботи Центру, клубів та ін. громадських об'єднань козацького спрямування.

4. **Громадсько-родинне таборове виховання козака та козачки** (молодика та берегині, джури та дани, козака та лелі) на всіх етапах козацького гарту (в тому

числі й у «вишах») здійснюється через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духовний вишкіл.

Концепція школи цього типу звертає увагу педагогів на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків.

Навчально-виховні заклади, що працюють в напрямку козацько-лицарського виховання, функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, тому потребують комплексу основних концептуально-методичних документів. Ці документи розроблені автором статті, пройшли апробацію в навчально-виховних закладах козацького спрямування Південноукраїнського Задністров'я, надруковані та виставлені в Інтернеті.

V. ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАВДАННЯ.

Розробка комплексної системи національно-патріотичного виховання і запровадження її у закладах освіти (створення виховної системи навчального закладу) - головна умова успішного виховання сучасного громадянина України.

В перспективі об'єднання двох моделей виховних систем – «Джура» і Школи національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства – мають дати інноваційну систему виховання учнівської молоді засобами козацької педагогіки, але, необхідно (зادля повноти виховного впливу) мати дієву дитячо-юнацьку організацію («Джура», «Січ», «Молода Січ», «Пласт», «Сокіл»), яка є відгалуженням дорослої національно-патріотичної громадської організації - козацтва.

Ніщо не повертається в традиційних формах, час диктує свої. Не усі форми відповідають сучасності і в козацькій діяльності: нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Але козацький дух не втрачає сили, енергії, цілеспрямованості. Тому не можуть не використовуватися такі принципи козацтва, як любов до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства і волелюбності, життєносний дух побратимства; дух особової, соціальної і національної самосвідомості, гідності та честі...

Досвід багаторічної діяльності нашої Асоціації навчальних закладів козацького спрямування вивів формулу успіху модернізації систем виховання на засадах козацької педагогіки: «Синтез чужих досягнень і власних традицій».

Тому для козацьких навчальних закладів **(теоретично):**

1. Козацькі ідеї повинні відносно легко і безболісно усвідомлюватися широким загалом.

2. Козацькі новації повинні органічно продовжувати і розвивати віками усталені українські козацькі національні традиції.

3. Черговість і темпи впровадження козацьких новацій визначаються мірою їхньої сплетеності в мережу віками вироблених і закорінених у українській козацькій національній свідомості цінностей.

Тому для козацьких навчальних закладів **(практично):**

4. Взаємодія із владою; делегування козаків до влади; залучення представників влади до козацтва. Взаємодія із впливовими людьми, знаними педагогами; залучення їх до козацтва.

5. Підготовка кадрового резерву козацтва (в тому числі й у владі) - починаючи із дитячого садочка-школи-виша - через систему козацьких (поки що громадських) навчальних закладів-курсів-тренінгів-семінарів тощо.

6. Увага дитячо-юнацьким молодіжним козацьким організаціям – «Січ», «Молода Січ», «Сокіл», «Пласт», «Джура».

7. Увага козакам-характерникам. Увага козачатам-характерникам.

Лише виховуючи українця, можна виховати українця. Тому історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема право на Свободу.

Колись мені мій дід (дунайський некрасівський козак - старовірський священик) казав: «Молодь необхідно вчити релігії, дисципліні, пошані до закону, любові до науки і праці, почуттю відповідальності – це в подальшому житті буде їй необхідним». Потім додав: «А ще вони повинні бути козаками, й, коли треба, брати шабляки!»

Панове козаки! Пані берегині! Душу - Богові! Життя - Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству! Слава Україні! Слава козакам!

5. ПІДГОТОВКА ВИХОВНИКІВ ДЖУР, КЕРІВНОГО СКЛАДУ ШКОЛИ-СІЧІ. МОЛОДІЖНА АКАДЕМІЯ КОЗАЦТВА (МАК).

1. Молодіжна Академія Козацтва (далі МАК) має бути мобільною, можливо, без прив'язки до сталого місця дислокації (офіс - недешево обходиться, тому офіс має бути віртуальний - сайт МАК, можливо веб-сторінка на козацькому сайті). Має бути центральна адміністративна група (директор, завуч, методична рада) й регіональні (обласні) групи (або філії), де працюють адміністратор, місцеві викладачі.

В загальних рисах: функції директора - адміністрування; завуча - налагодження навчальної роботи МАК взагалі, залучення викладачів; методичної ради - розробка навчальних планів і програм; регіональних адміністраторів - налагодження навчальної роботи регіонального відділення МАК, залучення місцевих викладачів.

2. Щодо навчального плану. В плані передбачити Основний та Додатковий компоненти. В Основному компоненті - 4 цикли предметів. Обов'язковими мають бути: 1.Культура тіловиховання (Система здоров'я. Козацька військова справа). 2.Духовна культура (Родовід. Традиції. Козацька культура). 3.Культура предметної діяльності (Природа). 4.Соціальна культура (Держава-нація. Історія козацтва). В розділі 3.Культура предметної діяльності (розділи Праця-навчання. Наука-техніка) - передбачити курси, які дають знання з теорії та практики роботи громадської організації у сучасному суспільстві, як виграти грант, як взаємодіяти із владою, іншими інституціями й т .д.). У Додатковому компоненті - курси за вибором, факультативи, гуртки, консультації та ін., що замовляють слухачі.

3. Щодо програм. Перелік навчальних курсів замовляє козацька організація, що організовує навчання, або група козацької старшини, що бажає отримати знання за вибраними (з переліку) темами. Але, в більшості випадків, розмаїття програм (і

предметів викладання) буде залежати від фахової підготовки викладача, якого філія МАК (або козацька організація) спромоглася залучити.

4. Навчання груп старшини-слухачів МАК налагоджується за переліком посад старшини у козацтві: **1 група** - отаман, писар, суддя; **2 група** - обозний, скарбник, шафар; **3 група** - осавул, хорунжий, бунчужний; **4 група** - довбуш, товмач. В залежності від групи - перелік навчальних курсів. Навчальні сесії організуються на вихідні дні у формі тренінгів.

5. Згідно п.10 Чотирнадцятиріка (Козацького Звичаєвого Кодексу - **Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно з своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш.**), діяльність МАК має бути неприбутковою. Слухачі оплачують проїзд викладачів, їх проживання-харчування (як варіант, проживання-харчування у місцевих козаків-побратимів). Передбачається оплата праці викладачів за академічними розцінками.

Якщо козацька організація, що замовляє навчання своєї старшини, фінансова спроможна - вона несе всі ці затрати. Як варіант - залучення коштів спонсорів, членські внески, добровільні пожертвування, гранти й т. д.

В будь якому випадку, кошти на навчання повинні шукати козацька організація, що замовляє навчання та філія МАК. Центральна адміністративна група пробиває бюджетне (державне, місцеве), або просто стале (навіть приватне), фінансування центрального апарату МАК.

P.S. Пам'ятаймо, багато чого залежить від засновників МАК, від нашої наполегливості й бачення перспектив, вміння й бажання співпрацювати із адміністраторами-викладачами, козаками-берегинями, джурами-данами, й взагалі, від нашої пасіонарності.....

МОЛОДІЖНА АКАДЕМІЯ КОЗАЦТВА КОНЦЕПЦІЯ

Завдання викладачів Молодіжної Академії Козацтва – постійно підтримувати в навчальному козацькому колективі (а в перспективі – в кожному козацькому колективі!) захопленість громадською працею, запалювати іскорки творчості і домагатися, щоб вони горіли яскравим вогником.

Загальні положення. Молодіжну Академію Козацтва (далі МАК) організують та фінансують козацькі організації. Орієнтовний термін роботи МАК стаціонарно - двома семестрами - з 15 травня по 15 червня та з 15 серпня по 30 вересня поточного року; віртуально – протягом року. Концепція, положення та програма розроблені отаманом Українського Буджацького козацтва Валерієм Тимофєєвим.

Мета діяльності МАК – розвиток та стимулювання зацікавленості козаків до вивчення науки управління козацьким підрозділом, науково-теоретична і практично-прикладна підтримка лідерів козацького самоврядування та реалізація принципу національної програми розвитку українського козацтва щодо надання рівного доступу до якісних освітніх послуг всім козакам, незалежно від місця їхнього розташування.

Для участі в роботі МАК запрошується козацька старшина до курінних, а також козаки, що стоять в резерві на керівні посади до курінних в козацьких організаціях та козацька молодь.

Робота МАК базується на добровільній участі в навчальному процесі з дотриманням всіх нормативів, визначених українським та міжнародним законодавством у галузі навчання та організації відпочинку. Висококваліфіковане навчання поєднується з кращими козацьким виховними методиками, процес пізнання (стаціонарне) – з відпочинком та оздоровленням в умовах замиського оздоровчого комплексу. Для навчання відводиться 3-4 години на день, тривалість заняття 45 хвилин. У післяобідній час працює сім науково-методичних секцій за

напрямами роботи козацьких керівників, в яких слухачі займаються за вибором. Кожна секція має відведену для занять аудиторію, в МАК працює бібліотека. Заняття проводяться в цікавій організаційній формі, змістовна частина спрямована як на повторення вивченого, так і на засвоєння нових знань, передбачених програмою підготовки козацьких лідерів. У післяобідній час – обов'язкова спортивна година, індивідуальна та групова проектна діяльність, яка є логічним продовженням ранкових занять. Навчання проводиться в комфортабельних стаціонарних приміщеннях МАК і в умовах природного оточення, де можливе гармонійне поєднання навчального процесу та процесу оздоровлення природними чинниками: сонцем, повітрям і водою. Заняття відбуваються у малокомплектних групах (не більше 15 осіб). Із слухачами працюють висококваліфіковані викладачі. У вечірній час інтелектуальні ігри, розваги біля козацького вогнища, диспути та бесіди. Умови проживання забезпечують якісний відпочинок та вільне спілкування. Програма навчальної, оздоровчої та розважально-пізнавальної роботи МАК адаптована до роботи в літніх умовах оздоровчого періоду.

Структура МАК. МАК складається з 7 секцій, кожна з яких має на меті пропедевтику відповідних дисциплін навчального плану: секція «Отаман-Писар», секція «Обозний-Шафар», секція «Скарбник», секція «Осавул», секція «Хорунжий», секція «Бунчужний-Довбуш-Товмач», секція «Суддя».

Слухачі поділені на навчальні групи відповідно до займаним посадам в козацтві. Кожна група слухачів протягом роботи МАК має можливість опанувати пропедевтичний курс із зазначених дисциплін, адаптований до освітніх особливостей слухачів та побудований на максимальному використанні зв'язків із сьогоденням, набутті практичних умінь та вдосконаленні певних навичок, набутих у практичній діяльності в козацьких осередках. Навчання поєднує теоретичні та практичні заняття, зорієнтовані на глибоке розуміння суспільних явищ. Методи роботи з групою визначаються викладачем. Навчальний цикл завершується проведенням підсумкової комплексної науково-практичної конференції за принципом практичної підготовки основних теоретичних документів козацького осередку. Всі слухачі отримують дипломи та відзнаки. Завершення, підведення підсумків та нагородження – по закінченню терміну навчання.

Підсумкова комплексна науково-практична конференція «Інтелектуальний марафон». Інтелектуальний марафон – це командні змагання, які спрямовані на стимулювання слухачів до більш глибокого вивчення предметів управлінського циклу в практичній діяльності з управління діяльністю козацьких громад. В умовах МАК ці змагання проводяться з метою підведення підсумків роботи слухачів або загонів слухачів. Кожний загін – це команда зі «спеціалістів-предметників» (2-3 особи), кількість команд у кожному загоні – 7 (відповідно до секцій). Керівництво командою здійснює отаман і писар (вони не беруть участі у конкурсі). Заявку на участь у конкурсі отамани передають керівництву МАК напередодні конкурсу. Тривалість марафону – 45 хв. (30 хвили – виконання завдань, 15 хвилин – перевірка і занесення результатів у протоколи).

Представники загонів займають підготовлену для кожної секції аудиторію і впродовж 30 хвилин виконують запропоновані їм завдання. Викладачеві-керівнику секції кожна команда здає лише один варіант відповідей.

МОЛОДІЖНА АКАДЕМІЯ КОЗАЦТВА ПОЛОЖЕННЯ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

1.1. Молодіжна Академія Козацтва (далі МАК) є структурним підрозділом козацтва і створена з метою проведення навчання, оздоровлення та змістовного відпочинку козацької старшини всіх рівнів, козаків, що стоять в резерві на керівні посади в козацьких організаціях козацтва та козацької молоді.

Реалізація обраної мети передбачає реалізацію таких завдань: створення належних умов для навчання та духовного і фізичного оздоровлення членів козацьких організацій; забезпечення культурно-інтелектуального середовища для розкриття творчого потенціалу і розвитку управлінських здібностей козацької старшини та її резерву; налаштування «інтелектуального клімату» для цікавого і плідного спілкування між однодумцями та обміну позитивним досвідом козацької громадської роботи.

1.2. МАК у своїй діяльності керується Конституцією України; законами України; актами Президента України та Кабінету Міністрів України, рішеннями Козацьких Рад, наказами Козацького Керівництва та цим Положенням.

1.3. Територія МАК...

1.4. Юридична адреса МАК; веб-сайт МАК...

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ.

2.1. МАК діє на основі статуту козацтва та цього Положення.

2.2. Зміст, форми і методи навчальної, культурно-пізнавальної, виховної, інформаційно-методичної, організаційно-масової та оздоровчо-спортивної роботи із слухачами у МАК визначаються його керівництвом за погодженням із керівництвом козацтва.

2.3. МАК забезпечує необхідні умови для навчальної, інтелектуально-пізнавальної діяльності, повноцінного оздоровлення, змістовного, активного відпочинку й дозвілля козацької старшини, її резерву, розвитку їхніх творчих здібностей, розкриття талантів, формування здорового способу життя, забезпечення умов для занять фізичною культурою і спортом, природоохоронною та краєзнавчою роботою, суспільно-корисною (громадською) діяльністю.

2.4. МАК є стаціонарною і(або) наметовою і працює в такі терміни: з 15 травня до 15 червня та з 25 серпня до 30 вересня поточного року – навчально-оздоровчий напрямок; з 15 червня до 25 серпня – оздоровчий напрямок.

2.5. Прийняття слухачів до МАК здійснюється на підставі заяви, довідки про стан здоров'я, профілактики щеплення і епідемічний стан середовища, в якому проживає слухач та оплати навчання (повної або часткової).

2.6. Слухачі, які перебувають у МАК, повинні: дотримуватись правил внутрішнього розпорядку; підвищувати загальний, культурний рівень, оволодівати знаннями та практичними навичками здорового способу життя; дотримуватись морально-етичних норм; бережливо ставитись до власності МАК; брати посильну участь у суспільно-корисній праці, виконувати завдання навчальної практики і всі види робіт, намічені планом роботи МАК; виконувати вимоги техніки безпеки і правил поведінки.

3. ОХОРОНА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я СЛУХАЧІВ.

3.1. Для надання медичних послуг слухачам і працівникам за МАК закріплюється лікар і медсестра.

3.2. Працівники та методисти МАК несуть персональну відповідальність (в межах чинного законодавства) за збереження життя та здоров'я слухачів, які працюють, навчаються, відпочивають та оздоровлюються в МАК, своєчасно інструктують їх перед виконанням навчальних робіт і проводять з ними бесіди з питань безпеки життєдіяльності.

3.3. Під час організованого перевезення слухачів, які перебувають на навчанні чи оздоровленні, на значні відстані, забезпечується медичний нагляд за ними.

3.4. Споруди, будівля та інші приміщення МАК повинні відповідати санітарним нормам, технічним вимогам та вимогам пожежної безпеки.

У кожному приміщенні МАК розробляється і вивішується на видному місці план евакуації слухачів у разі пожежі чи стихійного лиха.

3.5. Спортивно-оздоровча робота у МАК здійснюється на зеленій зоні та на спортивному майданчику загальною площею 1500 кв м з павільйоном «Атлет» (загальною площею 150 кв м).

З метою оздоровлення слухачів та формування навичок здорового способу життя можуть працювати різноманітні спортивні секції: бокс, дзюдо, кікбоксінг, рукопашний бій, бально-спортивні танці тощо.

3.6. На базі МАК може бути створений Центр діагностики та консультування, метою якого є моніторинг фізичного, психічного та духовного здоров'я слухачів; психологічний супровід процесу формування здорового способу життя; формування банку оздоровчих психолого-педагогічних технологій, інновацій; надання психологічної консультації.

3.7. Керівник МАК здійснює обов'язковий постійний контроль за якістю харчування слухачів, дотримання санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму, безпечними умовами праці, відпочинку та оздоровлення, за проведенням роботи з формування здорового способу життя.

4. НАВЧАЛЬНО-ОЗДОРОВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ.

4.1. МАК має трьохкомпонентне призначення: навчання; відпочинок та оздоровлення; інтелектуальний розвиток слухачів.

4.2. МАК може організовувати і проводити міжнародні, всеукраїнські, обласні, регіональні та районні масові заходи (просвітницькі, екологічні, дослідницькі та інші), трудові акції, зміни тощо.

4.3. Навчальними заходами передбачено розвиток та стимулювання зацікавленості козаків до вивчення науки управління козацьким підрозділом, науково-теоретична і практично-прикладна підтримка лідерів козацького самоврядування та реалізація принципу національної програми розвитку українського козацтва щодо надання рівного доступу до якісних освітніх послуг всім козакам, незалежно від місця їхнього розташування.

4.4. Заходами щодо відпочинку та оздоровлення передбачено оздоровча та розважально-пізнавальна роботи МАК, що адаптована до роботи в літніх умовах оздоровчого періоду.

4.5. Заходами щодо інтелектуального розвитку слухачів передбачено роботу слухачів у 7 секціях та участь у підготовці та проведенні підсумкової комплексної науково-практичної конференції «Інтелектуальний марафон».

5. КЕРІВНИЦТВО.

5.1. Керівництво МАК здійснює директор, який призначається отаманом козацтва.

5.2. Штат МАК формується з педагогічного і технічного персоналу Буджацького козацтва, закладів освіти та науки, студентів вищих навчальних закладів.

5.3. Директор МАК: здійснює поточне керівництво МАК, згідно з наданими йому повноваженнями; організовує інструктаж працівників МАК з техніки безпеки, профілактики травматизму, попередження нещасних випадків, дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил, а також надання невідкладної долікарняної допомоги; організовує змістовну оздоровчо-спортивну, пізнавально-інтелектуальну роботу з слухачами; забезпечує належні санітарно-гігієнічні умови проживання і харчування слухачів; контролює дотримання правил внутрішнього розпорядку; організовує виконання запланованих оздоровчо-виховних заходів; забезпечує дотримання вимог щодо охорони життя і здоров'я слухачів; спільно з медичним працівником розробляє і затверджує режим дня з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог і фізіологічних особливостей слухачів різного віку; відповідає за допуск до роботи працівників, які своєчасно пройшли обов'язків медичний огляд; подає пропозиції отаману козацтва щодо заохочення та застосування дисциплінарних стягнень до працівників МАК; звітує перед отаманом козацтва.

5.4. Оплата праці працівників МАК здійснюється на договірних засадах; у випадку бюджетного фінансування – відповідно до чинного законодавства України.

5.5. Працівники МАК мають право на: внесення пропозицій щодо поліпшення навчально-оздоровчого процесу; ініціативу у виборі форм, методів, засобів роботи із слухачами; вибір форм підвищення кваліфікації.

5.6. Працівники МАК зобов'язані: дотримуватись вимог цього положення, виконувати правила внутрішнього розпорядку та посадові обов'язки; регулярно проходити медичний огляд; поважати гідність слухачів, берегти їх життя та здоров'я, захищати їх інтереси, пропагувати здоровий спосіб життя; виконувати накази та розпорядження директора МАК.

6. ФІНАНСОВА ТА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.

6.1. Фінансово-господарська діяльність МАК здійснюється відповідно до статуту Буджацького козацтва та законодавства України.

6.2. Джерелами фінансування МАК можуть бути: бюджетні кошти, добровільні внески, матеріальні цінності юридичних та фізичних осіб, інші надходження, не заборонені законодавством України, які використовуються для впровадження діяльності передбаченої статутом козацтва та цього положення.

6.3. У процесі провадження фінансово-господарської діяльності МАК: подає пропозиції щодо використання коштів за результатами провадження фінансово-господарської діяльності; використовує земельну ділянку, на якій він розташований, виключно в інтересах слухачів; розвиває і утримує власну матеріально-технічну базу, володіє, користується і розпоряджається наданим йому майном виключно в інтересах слухачів відповідно до законодавства та цього положення.

6.4. Витрати на утримання МАК проводяться відповідно до кошторису, затвердженого отаманом козацтва.

7. ЛІКВІДАЦІЯ.

7.1. Припинення діяльності МАК відбувається шляхом її реорганізації або ліквідації.

7.2. Реорганізація МАК відбувається за рішенням Ради козацтва.

7.3. Ліквідація МАК відбувається за рішенням Ради козацтва, або за рішенням суду. Ліквідація МАК проводиться у встановленому порядку ліквідаційною комісією, призначеною Радою козацтва.

7.4. В разі припинення діяльності МАК, її майно та кошти не можуть перерозподілятися між членами козацтва і направляються на виконання статутних завдань або на благодійні цілі, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за рішенням суду спрямовуються в доход держави.

МОЛОДІЖНА АКАДЕМІЯ КОЗАЦТВА НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Навчальний план Молодіжної Академії Козацтва (далі МАК) розроблено з урахуванням вимог Закону України «Про освіту» та основних положень Державної національної програми «Освіта». Він є перехідним для поступового трансформування МАК у Глобальний Освітньо-методичний центр козацтва та поступового приведення змісту навчально-виховного процесу в ньому у відповідність із сучасними суспільними і особистими потребами.

Навчальний план створює передумови для здобуття додаткової освіти всіма козаками-слухачами з урахуванням вимог козацтва, регіонально-національних особливостей, місцевих запитів та потреб особистостей. Цьому сприяє виділення у змісті козацької освіти двох компонентів: основного і додаткового.

Основний компонент має забезпечити соціально необхідний для кожного козака обсяг і рівень знань, умінь і навичок (стандарт загальної козацької середньої освіти) і відповідає змісту основного компонента школи козацьких отаманів.

Додатковий компонент складається з курсів за вибором і факультативів, додаткових занять і консультацій (індивідуальних та групових) та гурткових занять, перелік яких затверджує Науково-методична рада козацтва для кожного із регіонів козацтва та запитів і потреб слухачів. Додатковий компонент знаходиться в повному розпорядженні школи отаманів козацтва і реалізується для задоволення потреб козаків в організації компенсуючих і розвиваючих занять, посиленні окремих предметів козацького направлення, введення нових курсів, поглибленого вивчення предметів, занять козаків за індивідуальними програмами тощо.

При потребі, за наявності вільних годин, замість одного виду занять додаткового компонента (наприклад, курси за вибором) можна проводити інші (консультації).

1. Навчальний план Молодіжної Академії Козацтва. Основний компонент.

Цикли предметів	Напрямок та девіз (основна ідея)	Навчальні курси
I. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ	1. Система здоров'я. Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.	1. Козацьке тіловиховання.
	2. Козацька військова справа. Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину.	2. Козацьке військове мистецтво.
II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3. Родовід. Козацькому роду нема переводу.	3. Родовід.
	4. Традиції. Любіть Україну, як сонце любіть.	4. Психологія духовного розвитку.
	5. Козацька культура. Козацькими шляхами – до висот української духовності.	5. Традиції.
	6. Природа. Плекати український храм природи.	6. Історія козацької культури.
III. КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7. Праця – навчання. Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.	7. Основи екологічних знань.
	8. Наука – техніка. Науку і техніку – на службу нації, Україні.	8. Основи сучасного фермерського господарства.
	9. Держава – нація. В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.	9. Тваринництво і основи підприємницької діяльності.
IV. СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА	10. Історія козацтва. Козацька наша слава не вмере, не поляже.	10. Рослинництво і основи підприємницької діяльності.
		11. Організація і методика науково-дослідної діяльності.
		12. Основи техніки.
		13. Козацька Конституція.
		14. Історія українського козацтва.

2. Навчальний план Молодіжної Академії Козацтва. Додатковий компонент.

Регіони - Категорія Слухачів		Придунав'я				Буджак				Задністров'я			
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1	Система здоров'я	Фізична культура. Система козацького тіловиховання. Валеологія.											
2	Козацька військова справа	Козацьке військове мистецтво. ДПЮ (Захист Вітчизни).											
3	Родовід	Вивчення свого родоводу та видатних козацьких родів.											
4	Традиції	Українознавство та авторські спецкурси.											
5	Козацька культура	Факультативи, курси за вибором та гуртки з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура.											
6	Природа	Факультативи, курси за вибором, гуртки з природничих дисциплін та спецкурси.											
7	Праця навчання	– Факультативи, курси за вибором, гуртки з навчальної та предметної діяльності, в тому числі й козацьких промислів.											
8	Наука – техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Робота МАН. Факультативи, курси за вибором, гуртки з технічної творчості.											
9	Держава нація	– Вивчення козацької Конституції. Правознавство.											
10	Історія козацтва	Історія регіонального козацтва.											

Примітки: 1. Отаман, писар, суддя. 2. Обозний, скарбник, шафар. 3. Осавул, хорунжий, бунчужний. 4. Довбуш, товмач.

1.Отаман – здійснює загальне керівництво загonom. **2.Писар** – веде канцелярію і разом з отаманом здійснює заходи щодо діяльності загону. Це - головний розпорядник, адміністратор і координатор діяльності загону. **3.Обозний** – відає господарством та господарською діяльністю загону. **4.Скарбник** – відає фінансами загону. **5.Осавул** – стежить за поведінкою джур козацьких та молодих козаків, за виконанням заходів військово-патріотичного виховання та вишколу козачат, джур козацьких і молодих козаків з питань традиційних козацьких військових умінь та єдиноборств. **6.Хорунжий** – головний прапороносець, відає козацькими стягами й хоругвами, крім того відповідає за фізичне виховання козачат, джур козацьких та молодих козаків. **7.Бунчужний** – завідує козацькими клейнодами – бунчуками, пірначами тощо. Відповідає за культурно-мистецьку діяльність та виховну роботу в загоні. **8.Суддя** – очолює суд козацької честі. Цей суд розбирає спірні

питання, проступки джур козацьких, молодих козаків, неправильні дії загону та окремих його представників. Суд керується лише принципами лицарського кодексу козаків та Статутом. **9.Довбуш** – завідує загоновими литаврами, якими скликає товариство на Ради, Круг. **10.Товмач** – перекладач, знає іноземні мови. **11.Шафар** – під час походів заготовляє провіант. Він ключник, економ, домоправитель.

3. Орієнтовний перелік курсів (студій) Молодіжної Академії Козацтва (додатковий компонент).

I. Культура тіловиховання. 1.Історія спорту. 2.Основи медичних знань. 3.Аутотренінг. 4.Гімнастика. 5.Ритміка. 6.Валеологія. 7.Загартування. 8.Козацьке військове мистецтво. 9.Початкова військова підготовка. 10.Фізична культура. 11.Туризм. 12.Основи козацького тіловиховання.

II. Духовна культура. 1.Історія української козацької культури. 2.Українознавство. 3.Християнська етика і моральне здоров'я. 4.Мистецтвознавство. 5.Культура та побут населення України. 6.Музика. 7.Дизайн і архітектура. 8.Хореографія. 9.Мистецтво театру і кіно. 10.Риторика і ораторське мистецтво. 11.Історія мистецтва. 12.Поетика. 13.Основи художньої культури. 14.Вітчизняна і світова культура. 15.Музика і хореографія. 16.Художнє читання. 17.Етнографія і фольклор України. 18.Етика і естетика. 19.Художні промисли. 20.Історія античної культури. 21.Зарубіжна література. 22.Народознавство. 23.Археологія. 24.Історія релігій. 25.Вступ до філософії. 26.Основи філософії. 27.Краєзнавство (Мій рідний край). 28.Хата моя, біла хата (Побут). 29.Рідна мати моя, ти ночей не доспала (Пісні моєї мами). 30.Ой у лузі червона калина (Озеленення української садиби). 31.І на тим рушничкові (Жіноча майстерність). 32.До глибин народної медицини. 33.Старослов'янська мова. 34.Латинська мова. 35.Старогрецька мова. 36.Санскрит. 37.Іноземні мови (німецька, англійська, французька, іспанська, італійська, румунська). 38.Слов'янські мови (польська, чеська, словацька, російська, білоруська, болгарська, сербська, македонська).

III. Культура предметної діяльності. 1.Історія математики, фізики, техніки, біології, хімії, астрономії. 2.Прикладна математика. 3.Логіка. 4.Основи екології. 5.Біотехнологія. 6.Генетика. 7.Технічне креслення. 8.Нові інформаційні технології. 9.Математичне моделювання. 10.Астрономія. 11.Фізика та космонавтика. 12.Астрофізика. 13.Топологія. 14.Електротехніка і радіоелектроніка. 15.Статистика. 16.Програмування. 17.Аудіо і відеотехніка. 18.Людинознавство. 19.Життя рослин. 20.Біосфера і людина. 21.Основи екологічних знань. 22.Населення світу і демографічні проблеми. 23.Науково-технічна творчість. 24.Мікропроцесорна техніка. 25.Електротехніка. 26.Ергономіка. 27.Соціальна психологія. 28.Менеджмент. 29.Основи сучасного виробництва. 30.Інформатика й управління. 31.Основи раціоналізаторства, винахідництва та патентознавства. 32.Основи творчої діяльності. 33.Основи техніки. 34.Обчислювальна техніка. 35.Трудове навчання. 36.Фотосправа. 37.Початки підприємництва. 38.Основи сучасного фермерського господарства. 39.Тваринництво і основи підприємництва. 40.Рослинництво і основи підприємництва. 41.Основи підприємницької діяльності. 42.Бджолярство. 43.Раціональне природокористування. 44.Флористика та фітодизайн. 45.Декоративне квітникарство.

IV. Соціальна культура. 1.Культура мовлення. 2.Стілістика рідної мови. 3.Машинопис і стенографія. 4.Електронне редагування. 5.Культура суспільних відносин. 6.Психологія спілкування. 7.Правознавство. 8.Основи психології та педагогіки. 9.Проблеми сучасності. 10.Історія і сучасність. 11.Основи етики і моралі. 12.Людина і суспільство. 13.Політологія. 14.Психологія. 15.Основи соціології. 16.Історія українського козацтва.

*А хто сотворить і навчить, той великим
назветься у Царстві Небесному. (Мф. 5:19).*

Герб Українського Біджацького козацтва

Координаційна рада з питань національно-патріотичного виховання молоді та розвитку українського козацтва в районі. Зліва: 1-й ряд (нижній) – В.В.Лукашевський, П.П.Антонов, В.Я.Тимофєєв, П.М.Ігумнов, О.Ю.Бадіна, О.І.Велічко; 2-й ряд (середній) – Н.Л.Сметаніна, А.О.Бодюл; 3-й ряд (верхній) – Є.П.Пітюков, С.І.Мішин, Т.О.Мунтьян, Г.К.Андронік, П.І.Ластовецький, В.П.Ткаченко, Б.І.Устименко, М.К.Маринеску, Г.К.Хохлачов, М.В.Донець, Г.Ф.Трегубенко.

II. ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА – НАСУЦНІ ЗАВДАННЯ НАШОГО РУХУ.

Декілька зауважень щодо технології побудови громадсько-політичної програми діяльності Українського Буджацького козацтва.

...Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема право на свободу...

У 2012 році Радою козацьких отаманів України були затверджені два документи: «Зміст основних козацьких термінів» та «Десять правил (аксіом), які змінять Україну». На основі цих документів була створена листівка, що розповсюджувалася в грудні 2013 року на Майдані. Надаємо (скорочено) її текст.

«Козацтво – це звичаєвий світогляд, який властивий лише українцям, це унікальна самоорганізація народу, це козацька громада вільних людей, яка має унікальний державотворчий чин – козаки в усі віки творили власні республіки, що завжди базувалися на засадах Українського Звичаєвого Права.

Козацька ідея – праця для ідеї Української Самостійної Соборної Держави.

Сучасний козак – свідомий українець, патріот, представник провідної верстви українського суспільства: воїн, захисник, політик, адміністратор.

Сучасне Українське Козацтво в Україні та діаспорі – це громадський рух, що об'єднує козаків та козацькі організації, які виступають за суверенність, фізичну і духовну волю України та соборне життя і співпрацю українців в Україні та в діаспорі, завжди пам'ятаючи про те, що Українське Козацтво є частиною всієї нації, а не окремої партії, групи тощо.

Український козацький народ є корінним народом і титульною нацією в Україні, якому держава, керуючись правовими нормами, повинна надати юридичні гарантії реалізації його прав на вільний розвиток в Україні, а саме: на розвиток його національної свідомості, традицій, культури, освіти та виховання, етнічної, мовної та релігійної самобутності.

Українська козацька громада (або територіальна українська громада) – це територіальне об'єднання українців, що створюється на території їхнього проживання з метою організації козацького самоврядування, збереження і розвитку традиційних для українського народу побуту, господарчого устрою, форм землеробства та землекористування, самобутніх традицій культури, а також з метою захисту прав і законних інтересів українського народу».

Десять правил:

«1. Система державного управління України як «самостійної української держави», про що зазначено в Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, повинна базуватися на засадах Українського Звичаєвого Права (потрібно внести відповіді зміни у Конституцію України).

2. Українському народу як титульній нації повинні нарешті бути надані юридичні гарантії реалізації його прав на вільний розвиток в Україні, а саме на розвиток його історичної свідомості, традицій, культури, етнічної, мовної та релігійної самобутності (потрібно прийняти Закон України «Про статус української нації в Україні»).

3. Українська мова є основою національного суверенітету, є мовою корінного етнічного українського народу, є рідною мовою для 77,8% громадян України, вона повинна бути єдиною державною і домінуючою в суспільстві.

4. Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини та народу, і влада, яку обирає народ, повинна бути цьому гарантом.

5. Україна повинна розвиватися як національна моноетнічна держава, в якій державна підтримка надається українській нації, корінним народам та етнічним меншинам.

6. Держава Україна повинна забезпечувати всебічний розвиток і дотримання вироблених українським народом моральних принципів та етичних норм поведінки в усіх сферах державного та суспільного життя; повинна забороняти інформаційно-пізнавальні та рекламні програми і дії, що знищують природні, звичаєві, фізично-здорові основи організації виховання дитини, сімейно-родинних стосунків і традиційний спосіб життя українців.

7. В Україні повинні запроваджуватися лише ті системи освіти та виховання, які базуються на етнічній (звичаєвій) педагогіці, витвореній українським етносом упродовж його історії.

8. Земля є всенародною власністю та історичним ареалом існування українського народу. Земля не продається! Вона надається лише в оренду. Держава повинна контролювати порядок оренди та використання землі.

9. Природні ресурси (як наземні, так і підземні), стратегічно важливі об'єкти та підприємства повинні бути національно-державною власністю. Держава повинна забезпечувати збереження та охорону навколишнього середовища, виробничу спроможність земель, територій і ресурсів.

10. Держава повинна надавати всебічну підтримку українським територіальним громадам, в яких діють традиційні правові, економічні, соціальні, освітньо-виховні та культурні інститути народного (козацького) самоуправління».

1. ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

У роботі з розвитку козацтва необхідно зважувати на основні-загальноукраїнські чинники (а є ще й інші, але не менш значні – регіональні, місцеві особливості й т.д.): **політизація суспільства; геополітичне (зовнішньополітичне) становище; становище в науці, освіті, культурі й т.д.; релігійне становище; ментальність.**

I. Політизація суспільства. Характерною рисою сучасного етапу історичного розвитку України є політизація всіх сфер суспільного життя, модернізація відносин між різними соціальними групами, політичними партіями, громадськими інститутами. Масштабні зміни в соціально-політичному розвитку держави (прискорені Революцією гідності та війною на Сході) обумовлені процесами економічного реформування, демократизації, формування громадянського суспільства, в якому можлива і необхідна реалізація всіх прав і свобод людини. На жаль, процеси демократизації гальмують корупція (зближення політичної-державної та економічної сфер життєдіяльності – приватизація державної влади олігархічним капіталом), протекціонізм, діяльність потужних кланових (олігархічних) партій – мета яких – тільки влада та розпил бюджету, низька якість політичного лідерства – непрофесійність політичної еліти, маніпулювання громадською думкою (заангажованість ЗМІ), схильність пострадянського мислення до державного патерналізму, відсутність усвідомлення спадковості політичного розвитку (все розрушимо та почнемо з нуля), розчарування в існуючому політичному устрої і скептичність населення, що призводить до кризи легітимності політичних інститутів. До того ж процес цей гальмується певними політичними силами в країні і поза її межами та нерозумінням громадян, що демократія – це не тільки свобода, а тим більше вседозволеність, а, в першу чергу, законслухняність, повага до прав і свобод інших, здатність і готовність взяти на себе відповідальність за суспільні справи.

II. Геополітичне (зовнішньополітичне) становище.⁴¹ Виходячи із власних інтересів і спираючись на набутий досвід взаємодії з різними країнами світу, Україна відпрацьовує схему налагодження відносин стратегічного партнерства, що передбачає високий ступінь взаємозацікавленості як у геоекономічному, так і у геостратегічному ракурсах.

Усвідомлення кардинальних змін у всіх сферах життя на рубежі століть зумовлювало багатовекторність геостратегії України у постбіполярному світі. Сьогодні, враховуючи анексію Криму та війну на Сході, пріоритетність відносин з європейським світом визначається національними інтересами України, яка прагне інтегруватися в європейські структури з урахуванням всіх можливих наслідків для українського народу. У відносинах з НАТО Україна керується положеннями Хартії про особливе партнерство й активно співпрацює з цією структурою в рамках Програми «Партнерство заради миру».

Відносини з іншими державами Україна будує як рівноправний партнер; прагне зберегти і розвивати раціональні економічні і політичні зв'язки, які відповідають її сучасному статусу незалежної держави. До речі, сьогодні виникає нова вертикальна складова просторового виміру – повітряно-космічний простір як сфера озброєної боротьби. В зв'язку з цим, геополітична картина світу значно ускладнюється. Силкові відносини з регіональних перетворились на глобальні. Таким чином, загальна інформатизація життя суспільства та держави обумовила новий напрямок сучасної геополітики – боротьба за завоювання та утримання стусу наддержави переходить до якісно нової галузі – боротьби за інформацію, про що козакам треба пам'ятати...

III. Становище в науці, освіті, культурі й т.д. Негативні тенденції, які загострилися в останні десятиліття ХХ століття, визначали становище в науці й на початку ХХІ століття. До них належать: постійне зниження витрат на науку у внутрішньому валовому продукті; невпинне падіння рівня наукоємності валового внутрішнього продукту України, який є показником динаміки економічних перетворень; недостатня матеріальна база, обмежений доступ до новітньої наукової інформації (відсутність належного фінансування зумовила відставання українських науково-дослідних установ за оснащеністю засобами автоматизації, науковими приладами, матеріалами, літературою від однопрофільних установ розвинутих країн); зниження ефективності функціонування наукових установ (фундаментальні дослідження поступаються місцем прикладним, що в перспективі може привести до значного відставання від інших країн на магістральних наукових напрямках); внутрішній і зовнішній «відплив умів» (щороку Україна втрачає 10 тис. дипломованих спеціалістів) – підготовка спеціаліста з вищою освітою, вченим ступенем та витрачена вигода від його використання обходиться в 300 тис. доларів (відплив умів за кордон - зовнішній та внутрішній – в комерційні структури).

У цей же час освіта потрапила в зону глибокої кризи, що засвідчує: залишковий принцип фінансування; невідповідність матеріальної бази освіти оптимальним нормативам і потребам суспільства; падіння соціального престижу педагогічної діяльності; загострення кадрової проблеми. Тішать намагання реформувати освіту, починаючи із загальноосвітньої школи – Нова Українська Школа.

У культурній сфері не вдалося подолати деструктивні тенденції, найпомітніші серед яких: маргіналізація культури; скорочення мережі установ культури; повільне формування правових засад культури, мистецтва, які відповідали б сучасним світовим вимогам та особливостям українського культурного процесу; обмежене фінансування культури; комерціалізація культурної сфери, що за відсутності стійких традицій меценатства поставило на межу виживання значну частину творчих

⁴¹ Див. «Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». Електронна версія: www.niss.gov.ua

колективів, спричинило домінування грошей над естетичними ідеалами; прогресуюча культурна деградація населення.

IV. Релігійне становище. Розгортанню та поглибленню релігійного ренесансу в Україні сприяв візит Папи Римського. Ренесансу притаманні такі риси: помітне зростання релігійного чинника в суспільному житті; посилення релігійності населення; швидке збільшення кількості релігійних громад; поліконфесійність, розширення спектра конфесій, напрямів і тлумачень; глибокий розкол у православ'ї (воно поділене на три конфесії – Українська православна церква Московського патріархату – УПЦ-МП-8,5 тис. громад; Українська православна церква Київського патріархату – УПЦ-КП-2,5 тис. громад; Українська автокефальна православна церква – УАПЦ-1 тис. громад); політизація релігійної сфери, що в кінцевому результаті дала Україні Томос; міжцерковні конфлікти; територіальна нерівномірність поширення релігійних організацій (52% православні віруючі; 25% - протестанти; 21% - католики – УГКЦ та РКЦ); відродження та активізація діяльності церков національних меншин; поява в релігійному спектрі країни значної кількості нетрадиційних культів. В розгортанні роботи із залучення до козацтва широких верств населення цей фактор необхідно ретельно враховувати.

V. Ментальність. Важко переоцінити роль національної ментальності (ментальність формують – географічне середовище, політичні інститути і соціальні структури суспільства, культура, традиції) – стійкої структури глибинного рівня колективної та індивідуальної свідомості й підсвідомості, що визначають устремління, нахили, орієнтири людей, у яких виявляються національний характер, загально визнані цінності, суспільна психологія; дещо спільне, що лежить в основі свідомого і підсвідомого, логічного та емоційного, тобто вона є глибинним джерелом мислення, ідеології та віри, почуттів та емоцій.

1. Геополітичне становище між Заходом і Сходом. Саме воно зумовило маргінальність (незавершений, неповний перехід людини в нове соціальне середовище, за якого вона втрачає попередні соціальні зв'язки, але ще не може повною мірою пристосуватися до нових умов життя (козацтво – це не те ж саме? Відхід від реального пристосування до сучасного життя в якусь ідеальну сферу – проміжну, перехідну?), двоїстість української ментальності. Їй притаманне поєднання індивідуалізму, характерної для західної орієнтації, і східної чуттєвості та емоційності.

2. Домінуючий вплив двох головних історичних пластів традиційно-побутової культури: землеробського та козацького. Весь уклад життєдіяльності українців (праця, традиції, культура, мова і ментальність) ідеально адаптовані до однієї території (ландшафту), детерміновані природними циклами і сільськогосподарським календарем. Характерні риси українського національного характеру: тонке відчуття гармонії, зважений підхід до вирішення складних справ, працьовитість, миролюбність, ліричне сприйняття життя, м'який гумор, відчуття господаря та певний індивідуалізм – усвідомлення самоцінності власної особистості, розвинуте почуття справедливості, що спонукає до нескінчених пошуків правди.

Землеробська культура, залишки матріархату в родинних стосунках зумовили пріоритетну роль жінки. Внаслідок цього соціальні та психічні норми, ідеали, система моральних цінностей українців формувалися в координатах землеробської культури під домінуючим впливом жінки, на противагу Західній Європі, де переважав патріархальний тип родини. Активність, яскраво виражені волелюбність і демократизм, пріоритет чоловіка почали фіксуватися і закріплюватися в українській ментальності з появою на історичній сцені оригінального етносоціального утворення – козацтва.

Для української ментальності характерна двоїстість, яка, з одного боку, базується на поєднанні в ній західних і східних начал, з іншого – на протиставленні

двох головних історичних пластів традиційно-побутової культури: землеробського і козацького. Ця двоїстість виявляється у амплітуді чуттєвого життя українців: від любові – до ненависті, від ейфорії – до розпачу, а також у певній непослідовності дій.

3. Багатовікова відсутність власної держави. Це суттєво деформувало український національний характер, зумовило гіперболізацію зовнішніх чинників, покладання на них провини за численні свої біди. Тривала відсутність в українського народу власної держави відбилася в національній ментальності як трагедія людини, яка є хазяїном землі (в розумінні навичок практичного господарювання, органічного злиття з природою та ін.), але через дію зовнішніх сил не може бути вільним господарем. Саме з цього коріння проростають примирення з негативними явищами, терплячість, відсутність здорових амбіцій, дистанціювання від особистої відповідальності.

4. Тривала роз'єднаність українських земель. Саме це є основою такої риси сучасної української ментальності, як відсутність почуття національної єдності.

Для жителів Західної України (в більшості греко-католиків) більш характерні такі риси, як працелюбність, індивідуалізм, вміння господарювати, повага до власності. Крім того, їх ментальності притаманні певний консерватизм, скерований на увіковічення в незмінному вигляді основних національних цінностей, а також активне виявлення національних почуттів, патріотизму (але не було козацтва).

Що ж стосується населення Центральної, Східної і Південної України, то для них, через певні історичні обставини, головною метою були, як правило, не національне, а соціальне визволення. Провідними рисами ментальності в цьому регіоні були: колективізм, анархізм, віра в доброго і мудрого правителя, який наведе порядок; порівняно слабшими – національні патріотичні почуття, звичка до копіткої праці (але було козацтво).

5. Цілеспрямоване знищення й денаціоналізація української еліти. Конформізм частини її звужували коло генераторів національних філософських ідей, творців самобутньої української культури, політичних лідерів та провідників народу. Це, з одного боку, посилювало консервативність української ментальності як засобу захисту вже набутих національних цінностей від чужих впливів, з іншого – поглиблювало недовіру до власної еліти, яка може запродатися знову.

6. Нашарування «радянської» ментальності. Основні риси «радянської» ментальності: пасивність особи – відсутність волі до поліпшення життя власними силами, що доповнюється формальною активністю, про людське око, напоказ, головне – створити враження, що людина працює, а не працювати на певний результат; комплекс меншовартості – відчуття власної нездатності через некомпетентність та непрофесіоналізм, зворотним боком чого є невмотивована амбіційність та хамство; патерналізм – перекидання на владу вирішення власних проблем; безпорадність – надія на вирішення проблем зовні, на чийсь гуманітарну допомогу.

Ретельне врахування характерних рис та особливостей національної ментальності – необхідна умова при розробці як стратегічного плану, так і тактичної лінії діяльності козацтва, його модернізації й, через модернізацію козацтва, модернізацію суспільства.

7. Ренесанс національної ідеї. Роль і значення національної ідеї зростає в історичні періоди, коли відбувається становлення нової національної держави – Незалежної України. Головна функція національної ідеї полягає у можливостях консолідації суспільства чи окремих його верств навколо спільних позитивних досягнень, наближення до спільного бажаного майбутнього (ґрунтується на способах досягнення і змісті компромісів між представниками різних верств суспільства, політичною та іншою елітою тощо).

Поза національною ідеєю не може бути громадянина, партії, соціального прошарку, релігійного об'єднання і, звичайно, етносу. Етнос в Україні поза

національною ідеєю України – це просто інша держава. Громадянин поза національною ідеєю – іммігрант, гість країни або біженець. Вище національної ідеї тільки Бог, який оберігає Україну для всіх народів, що її населяють, та окремих громадян. Він завжди, як і держава, яку Він охороняє, з нами і всередині нас. Національна ідея – це живильна сила, вона веде нас до перемоги, а не навпаки. Не повинно бути біля керма держави тих, для кого є інші інтереси, відмінні від України, її народу та його проблем. Національна ідея українського поліетнічного суспільства – категорія моральна, духовна та консолідуюча. Але, вона: має віддзеркалювати етнічні, економічні та культурні особливості саме сучасного українського суспільства; має відображати основні проблеми життя народу та його духовний світ; не може базуватися на культивуванні шовіністичних, расових і націоналістичних ідей; має будуватися на підґрунті розвитку політичної нації – об'єднувати всі етноси у прагненні злагоди та соборності України; має сприяти самоусвідомленню нації, яка будує демократичну державу, а також утвердженню в ній громадянського суспільства та сильного місцевого самоврядування; має вносити певну ідеологічну впорядкованість, яка водночас не заперечує існування плюралізму поглядів щодо національного розвитку в українському поліетнічному суспільстві. І саме в цьому напрямі має сьогодні формуватися свідомість козаків - громадян України.

2.1. СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

ВЕЛИКЕ КОЛО - ВЕЛИКА РАДА БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА (1 раз на рік – 14 жовтня)		
КОЛО – РАДА БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА – КООРДИНАЦІЙНА РАДА (3 рази на рік – 9 березня, 19 травня, 15 липня)		
РАДА БУДЖАЦЬКИХ ОТАМАНІВ, БЕРЕГИНЬ ТА СТАРІЙШИН (1 раз на місяць – перша субота місяця)		
Отаман-Координатор	Ради: Отаманив, Берегинь	Рада Старійшин
Заступник, Писар (Довбуш, Товмач), Осаул, Виховник, Бунчужний, Науковець, Хорунжий, Звичаєвик, Господар (Обозний, Скарбник, Шафар), Природознавець		
Штаб. Науково-Методична Рада. Академія козацького самоврядування (Кадетка, Школи-Січі). Молода Січ. Річ про Буджацьку Січ. Козацькі видавництва.	Задністрова Січ, Буджацька Січ, Придунайська Січ, Задунайська Січ, Бесарабська Січ. Колективи: Духовий оркестр, Мрія, Веселка, Гроно, Русичі, Алкалія, Отаман та Берегині, Кредо, Дністр, Буджацькі козаки.	Колегія Радників. Окремі курені. Козацькі церкви. Колективи: Шквал, Козачка, Патріот.
Курені: Молоді козаки, Шабівський, Гагаузський, Затоцький, Придністровський, Переможненський, Адміністративний, Характерницький, Випасненський, Чорноморський навчально-оздоровчий, Каролінобугазський, Депутатський. Добровільна дружина. Суд Честі.		

2.2. НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

0. ЗАГАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО: отаман - В.Тимофєєв, заступник – В.Лукашевський.

1. СЛУЖБА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ДОПРИЗОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ, ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ, ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ, УЧАСТІ У ВІЙСЬКОВИХ ЦЕРЕМОНІЯХ І ПАРАДАХ: осавул – В.Гавриленко.

- військово-патріотичне виховання і допризовна підготовка шкільної молоді – А.Кривенко.

- подолання наслідків надзвичайних ситуацій – В.Мартинюк.

- охорона громадського порядку і державного кордону – О.Яровой.

- участь у військових церемоніях, парадах – Г.Андронік.

- «Джура», «Патріот», таборування – Є.Пітюков, Г.Андронік.

2. СЛУЖБА ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ: виховник – О.Тиханська.

- накопичування методичних матеріалів та виховних методик – Т.Римська (головний методист – базова школа).

- семінар «Актуальні проблеми козацького самоврядування» - С.Масло, А.Кольцов, О.Гуменюк.

- школи козацько-лицарського виховання:

Школа	Директор	Заступник з розвитку УБК	Заступник-організатор	Отаман-Берегиня наставник(ця)
Адамівська	В.Вронська	П.Лавриненко	В.Гриценко	В.Тимофєєв
Бритівська	В.Савчук	О.Данилюк	К.Галятова	В.Тимофєєв
В-Мар'янівська	М.Чороба	Т.Чороба	Н.Чолак	М.Адилов
Випасне №2	А.Резніченко	Н.Руденко	А.Кривенко	Г.Трегубенко
Випасне №1	Т.Дранішнікова	Г.Трегубенко	В.Гавриленко	І.Лісіцин
Вигінська	О.Вдовиченко	А.Берлізов	І.Штрахова	В.Біленко
Долинівська	Т.Тома	М.Долгошеєнко	Т.Молчанова	В.Тимофєєв
Мологівська	В.Осолінська	Г.Трегубенко	Т.Коваль	І.Лісіцин
Миколаївська	Н.Фоменко	С.Петренко	В.Антосієва	С.Кравченко
Петрівська	І.Чумаченко	Л.Васелінга	Ю.Щербина	В.Корнєв
Салганська	О.Тиханська	Ю.Назарук	І.Мельникова	В.Лукашевський
Старокозацька	Л.Щербина	В.Бойко	Ю.Щербина	І.Лісіцин
Турлацька	Т.Тодорова	В.Чумаченко	Л.Коваленко	М.Скиба
Шабо №2	Л.Чебан	Н.Хруставка	Т.Денічекова	М.Скибенко
№4	М.Богаченко	О.Купріянова	Л.Тимчук	В.Тимофєєв
№6	Ю.Дімов	А.Гамар	М.Саєнко	Є.Пітюков
№7 Переможне	Т.Римська	П.Городниченко	В.Шефер	М.Скиба
№11	Т.Мунтян	О.Шмелькова	О.Гайна	Л.Пономаренко

3. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА СЛУЖБА: бунчужний – С.Кравченко.

- організація та підготовка мистецьких свят – І.Зоріло, В.Нікіруй, М.Нікіруй, Б.Нікіруй.

4. НАУКОВО-ДОСЛІДНА, ПРОПАГАНДИСТСЬКА ТА ВИДАВНИЧА СЛУЖБА: науковець – С.Ушанова.

- науково-дослідна робота – Центр позашкільної освіти – Окремий загін характерників – С.Ушанова.

- видавнича робота – В.Тимофєєв.

- пропагандистська робота – Є.Пітюков, П.Антонов.

- музей-клас козацтва – Г.Хохлачов, Л.Чекмарьова.

- сайт – В.Тимофєєв.

- газета – В.Тимофєєв.

- книги – В.Тимофєєв, Б.Устименко, Д.Георгієш.

- статті – Б.Устименко, В.Тимофєєв.

5. СЛУЖБА ФІЗКУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА ТУРИЗМУ: хорунжий – В.Шефер.

- фізкультура – В.Шефер.
- спорт – С.Ніколаєнко.
- туризм – Ю.Щербина.

Козацькі спортивні змагання «Козацький гарт» (здача норм – травень).

6. ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА СЛУЖБА: обозний – Є.Пітюков, С.Кравченко, господар – Г.Андронік.

- скарбник – Г.Трегубенко.
- шафар – В.Лукашевський.
- ревізійна комісія – В.Кішка.

7. СЛУЖБА ОХОРОНИ ЗАПОВІДНИХ МІСЦЬ І ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ: природознавець – В.Воробйов.

Створення, відродження, відновлення та охорона заповідних місць і об'єктів українського козацтва. Сприяння охороні пам'яток історії та культури, природоохоронній роботі, відновленню історичних назв, пов'язаних з історією українського козацтва.

- Державний заповідник – Подністрянська Січ – Є.Костецький.
- козацькі станиці – М.Адиров.
- козацькі храми – Переможненський, Старокозацький, Бритівський, Староцаричанський, Руськоїванівський, Петрівський, Шабівський – о.Микола, о.Михаїл.

8. СЛУЖБА ЗОВНІШНІХ СПРАВ, СПІВРОБІТНИЦТВА ІЗ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: толмач – В.Ковпак.

- міжнародна діяльність – Б.Устименко.
- співробітництво із громадсько-політичними організаціями – В.Ткаченко.
- сектор перекладу – І.Лелеченко.

9. СЛУЖБА КОЗАЦЬКОГО ЗВИЧАЮ ТА ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ: звичаєвик – В.Лукашевський.

- козацькі та державні свята – П.Антонов.
- ритуали – В.Лукашевський.
- дні народження – М.Маринеску.
- духовне виховання – о.Андрій (місто), о.Микола (район).

10. ШТАБ: писар – Г.Трегубенко.

- аналітика, зовнішній зв'язок, інформаційне забезпечення (інформація про діяльність, зв'язок із організаціями, школами, розсилка) – С.Ганницька.
- збір та аналіз відомостей про кандидатів (СББК) – В.Білоус.
- Задністрова Січ (Білгород-Дністровський) – В.Тимофеев.
- Буджацька Січ (Татарбунари, Арциз, Тарутине, Сарата) – І.Іванов.
- Придунайська Січ (Рені, Ізмаїл, Кілія, Вилкове, Болград) – В.Корнєв.
- Задунайська Січ (Болгарія, Румунія) – М.Караїванов.
- Бессарабська Січ (Гагаузія, Молдова) – І.Ніколаєв.

11. СУД ЧЕСТІ: суддя – В.Кішка.

- члени – Є.Пітюков, М.Маринеску.

12. РАДА СТАРІЙШИН: голова – М.Маринеску.

- члени – Г.Римський, О.Черв'як, Г.Клоченко, В.Воробйов, Б.Устименко, П.Антонов.

КОЗАЦЬКІ СВЯТА:

05-09.03 День Українського Буджацького козацтва (Шевченківські дні). КОЛО УБК.

15.05 День Задністрової Січі: (Бориса і Гліба). КОЛО УБК.

15.07 Берегиня-Дана (День української козацької культури).

14-19.08 Медовий Спас (Маковія)-Яблучний Спас. КОЛО УБК.

10-14.10 Покрови Пресвятої Богородиці (по селам – Переможне, Шабо, Старокозаче, Стара Царичанка, Руська Іванівка). КОЛО УБК.

КОЗАЦЬКІ РАДИ:

А. Щомісяця – 1 субота – Рада Отаманів + Старійшин УБК.

Склад Ради – В.Тимофєєв, В.Лукашевський, М.Маринеску, Г.Трегубенко, Є.Пітюков, Б.Устименко, В.Воробйов, Г.Хохлачов, С.Кравченко, Г.Клоченко, П.Антонов, Г.Андронік, В.Мартинюк, В.Ткаченко.

Б. Щоквартально – (05-09.03, 15.05, 14-19.08, 10-14.10) – Коло УБК – Рада керівників громадських організацій козацького спрямування.

Склад Кола – всі бажаючі козаки – представники організацій УБК, члени Ради Отаманів, Старійшини.

В. Щоквартально – 3 субота (січень, квітень, липень, жовтень) – Рада Старійшин організацій українського козацтва (РСОУК, Київ).

Склад Ради – В.Литвин, Г.Князюк, К.Матвіюк, Д.Тимошенко, О.Суховій, І.Шклярський, М.Марченко, М.Сопівник, Й.Саламаха, І.Козар, В.Коростильов, А.Зубков, А.Марченко, О.Дорошенко, І.Потеряйко, В.Очеретяний, М.Боніт, О.Трачук, В.Тимофєєв, І.Синепольський.

Г. Щоквартально – 4 субота (січень, квітень, липень, жовтень) – Рада козацьких отаманів України (РКОУ, Київ).

Склад Ради – А.Грива, В.Воловодюк, А.Дрофа, О.Дурбалов, С.Жолобок, В.Іськів, І.Момот, І.Онищук, Ю.Палієв, Ю.Попович, В.Присяжнюк, В.Тимофєєв, В.Мусій, В.Федосюк.

3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ (ІДЕОЛОГІЧНІ) ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА. АНАТОМІЧНИЙ ПІДХІД. ДУХОВНИЙ ПІДХІД.

І. АНАТОМІЧНИЙ ПІДХІД. СТРУКТУРА (СІМ ВИМИРІВ ШАРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ):

1. Ритуальний. 2. Емпіричний. 3. Міфічний. 4. Догматичний. 5. Етичний. 6. Соціальний. 7. Художній.

Козацтво – це живий організм, у діяльності якого беруть участь всі його частини; тому ділення козацтва на частини-шари – умовне – лише задля загальної інформації щодо умовної анатомічної (вимірі шарів) структури. У цій – умовній – структурі козацтва – описуються його загальні риси (відносні - без деталізації), базові підходи до структурування, принципи структурування, які допомагають зрозуміти загальну картину буття-життєдіяльності сучасного Українського Буджацького козацтва (Буджацької Задністрової Січі).

1. Ритуальний (уставний) вимір.

Стандартна стійка послідовність козацьких дій, що має церемоніальний характер; система діяльності організації в рамках діючого Уставу-Статуту, тих правил та звичаїв, якими необхідно користуватись для правильної та уставної-статутної діяльності (жорстко закріпленої в уставних-статутних документах); історія самого Уставу-Статуту, його типи, їх виникнення та зміни (це відступає на другий план, поступаючись місцем нині утвердженому Уставу-Статуту - Книга зразків, збірник Козацьких приписів-рубрик, як відправляти поодинокі Козацькі служіння у тому чи іншому випадку; Козакослужіння відбуваються у різних циклах, які між собою переплітаються, з чого виникають різноманітні комбінації відправ; Устав-Статут збирає в одне всі можливі комбінації і подає точні вказівки, як у тому чи іншому випадку уставно-статутно, тобто зразково, відправляти те чи інше Козакослужіння); наука – Козацький Устав-Статут, яка займається вивченням зазначених правил діяльності (служіння, ритуалів, їх послідовність).

Виконання Уставу-Статуту – це не догматичне узаконення-виконання всіх ритуалів, усуваючи будь-яку свободу відправників, а сприяння високому ідеалу Козакослужіння, який красою своєю викликає повсякчасне прагнення до його

ідеального здійснення (дотримання можливих високих зразків служіння). Такий по суті є закон Козачий, нездійснений цілком у всій його духовній висоті, але який величчю своєю збуджує нестримний потяг в козацтві до його здійснення.

Формування козацьких цінностей історично складається саме в ритуалах, і будь-який антиритуалізм зводиться до боротьби проти основних цінностей, що виражаються в діючих ритуалах, за інші, нові цінності, що будуть виражатись у нових ритуалах.

2. Емпіричний (історико-археологічний) вимір.

Висвітлення головним чином поступового розвитку та зміни ритуально-службових чинів, співів, облачень, ритуальної атрибутики тощо. Історія виникнення та розвитку тих чи інших стилів художньо-ритуальної козацької атрибутики; це - Козацька археологія та частково Історія Козацького мистецтва.

3. Міфічний вимір.

Сукупність вчень Отців Козацтва і авторитетних козацьких письменників та біографічні і критико-біографічні дослідження їх діяльності (у т. ч. біографії Отців Козацтва). Головне – пізнання шляху до Козакування, спонукання рухатися цим шляхом задля досягнення єдності з Великим Козаком, що єдине може повернути людину до її первісного незалежного козацького стану.

4. Догматичний вимір.

Систематизований виклад догматів Козацтва. Коротко письмово у вигляді офіційного Козакосповідного документа – Сповідання Козака або Катехізису Козака. Догмат – основне положення Козаковчення, яке визнають як незаперечну істину, що має силу непохитного авторитету і не підлягає критиці. Більша частина вчення Козака не є догмами.

Розглядає Систему Козацьких ритуалів не лише як предмет історичного чи археологічного вивчення і не лише як правила для відправлення ритуалів по духу і букві Козацького Уставу-Статуту, але головним чином як Козацьку дисципліну, як джерело Козакопізнання та допоміжний засіб для побудови Козацької системи Сповідання (в основі якої - у запорожців – переважно канонічне Православ'я; у реєстровиків - загалом Християнство - Православ'я-Католицизм-Протестантство; у характерників – Язичництво або Вільнодумство; у вільних – переважно Православ'я греко-католицьке; у неокозаків – канонічне Християнство переплетено з Неоетично-релігійно-езотеричними вченнями).

5. Етичний вимір.

До Служіння (Поклоніння) Козацтву можна поставитися як до вираження наших етично-благочинних переживань, нашої віри в Козацтво, нашого особливого ставлення до ідеалів Козацтва – їх обожнення. Козакослужіння – має сакраментальну мету, тобто слугує прилученням до викупного Козацького подвигу і є провідником благодаті у світі для козаків.

Служіння Козацтву має характер дидактичний, повчальний. Козацький обіход (звичай), що має величезне багатство співів, переплетених з читанням Козацьких Міфів, з повчанням зі Святих Отців-Козаків, Козацьких збірників та житійної літератури, є джерелом Козакопізнання та поглиблення в істини Святого Козакування. Розкриття цього повчального боку Козакослужіння, що збігається з Догматичним підходом до Козакослужіння, є потужною зброєю та допоміжним засобом для Козака та для Новака, який шукає Козацького повчання. У цьому випадку Етичний підхід стоїть в найтіснішому зв'язку з Міфічним.

6. Соціальний вимір.

Залежить від стану партнерських відносин з владою та від рівня соціальної відповідальності (морально-етичний вимір) керівників організації за прийняття соціально-важливих (для організації) питань. Виявляється в удосконаленні нормативно-правової бази у сфері соціального партнерства; підвищенні ролі організації як посередника соціального партнерства між громадянином і державою; збалансуванні інтересів різних соціальних верств козацтва, категорій, груп організації шляхом удосконалення механізмів проведення колективних переговорів, консультацій, укладення угод відповідних рівнів, сприянні розвиткові солідарності членів організації у їх повазі до Козацького Закону та Звичаю.

Перший шлях - превалюють суто ліберальні цінності, акцент робиться на політичних, громадянських правах та стимулюється власна ініціатива члена козацької організації; діяльність організації – стримує конфлікти, створює базу стабільності.

Другий шлях - громадянські і соціальні права членів організації забезпечуються збалансованою політикою внесків більш спроможних членів (у т.ч. благодійників), системою компенсацій.

Третій шлях – об'єднуються козаки-члени організації без різкої соціальної диференціації, з соціальними гарантіями з боку організації (у т.ч. й благодійниками), з пріоритетом соціальних прав, зі створенням рівних умов життєдіяльності для всіх членів організації. Чітко визначене правове поле гарантує поєднання індивідуальних прав і свобод з колективними правами членів організації, знижуючи рівень конфліктності у спілці.

Типи сучасних організацій козацького спрямування:

А. Організація сателіт (припартійна) - яка в своїй діяльності керується виключно вузько-партійними інтересами, є брендом партії та фінансується, відповідно, керуючою партією (молодіжні організації).

Б. Організація іміджева - діяльність направлена на створення та підтримку певного позитивного, соціально-бажаного іміджу однієї людини (бізнесмена, політика, громадського діяча, який, відповідно фінансує дану козацьку організацію), та напрацювання для нього так званого соціального капіталу, який він потім використовує за власним розсудом і власним баченням в будь-якій сфері діяльності, або якоїсь організації, яка також опікується своїм позитивним соціально-благополучним іміджем.

В. Організація-грантоїд - конкретно відпрацьовує зарубіжні гранти, тобто кошти зарубіжних благодійних фондів, реалізуючи за певний термін певні проекти, які в більшості носять локальний несистемний характер. Основною метою створення та діяльності такої організації є збагачення вузького кола людей, які є координаторами та реалізаторами цих грантових проектів.

Г. Організація диванна (з малою кількістю членів) - створюється з конкретною, політичною, а часто з комерційною, метою, яка не завжди є соціально-орієнтованою та відповідає заявленій статутній меті; часто з'являється перед конкурсами проектів, які проводять обласні та міські управління молоді та спорту, за результатами відбору яких проекти отримують бюджетне фінансування на їх реалізацію або створюється під конкретний грант західного благодійного фонду; досить часто взаємодія організації і певних структур влади є не досить прозорою та де-факто має корупційний характер.

Д. Професійна (козаків-юристів-лікарів-соціальних працівників тощо) - за своїм статутом створюється і працює в інтересах певного кола людей, об'єданого професійними і козацькими інтересами. Коли статутні завдання діяльності такої організації не носить декларативний характер, вона переймає на себе функцію професійної спілки щодо захисту інтересів своїх членів та веде реальну боротьбу за вплив на прийняття певних соціально-відповідальних рішень, пов'язаних з її

професійною діяльністю; її вплив на прийняття політичних рішень не значний, але організацію відрізняють від інших наявність певних позитивних рис, а саме: професійна орієнтація їх членів, цілеспрямована діяльність щодо захисту своїх інтересів, чітка направленість на участь у прийнятті специфічних професійних рішень.

Більшість козацьких громадських об'єднань не бажають конструктивно співпрацювати з органами державної влади та місцевого самоврядування, бо і так добре себе почувають, отримуючи певне фінансування з відповідних джерел та не мають ніякого тягаря соціальної відповідальності перед тими, інтереси кого вони, за своїми статутними положеннями, повинні відстоювати.

Козацькі громадські організації нового типу, нової формації, статутні завдання яких - не тільки відстоювання та захист вузьких інтересів своїх членів, а й більш стратегічно глибокі цілі, такі як: стимулювання громади (а відповідно й влади) до певних соціально важливих зрушень, до прийняття концептуально нових рішень на місцевому та регіональному рівнях шляхом перш за все залучення громади до їх розгляду, тобто через підвищення громадської активності, яка врешті-решт повинна перестати носити декларативний характер; потужний вплив на прийняття соціально-відповідальних рішень; контроль і моніторинг наслідків таких рішень, прогнозування близьких, середніх та далеких перспектив соціально-економічного розвитку. Такі козацькі організації нового типу повинні стати каталізаторами всіх соціальних перетворень, усіх громадських зрушень у суспільстві, стати, нарешті, креатурами створення нової державної ідеології.

7. Художній (естетичний) вимір.

Мистецтво козацьке неможливо без сенсу, що виражає художній образ козака (явний чи прихований). Художній образ - це змістовна форма мистецтва, форма мислення в мистецтві. Це інакомовна, метафорична думка, що розкриває одне явище через друге. Мистецтво не піддається поясненню, його вплив відчувається лише через душевне хвилювання; мистецтво ініціює саморух, саморозвиток; воно багатозначне та недоговорене, має ознаки єдності одиничного та загального, думки та почуття, об'єктивного та суб'єктивного (бо особистість творця входить у образ, який створюється); мистецтво неповторно та оригінально.

Буття художнього образу породжено реальністю, але образ може створюватися і інтуїтивно. Природа інтуїтивного більше спрямована на внутрішній світ образу, бо мистецтво цікавить не зовнішнє саме по собі, а зовнішнє як прояв внутрішнього. Відображення смислової єдності зовнішнього і внутрішнього є виразністю образу. Виражаючи своє відношення до певного моменту життя, козак-митець не може не виражати тим самим відношення до інших сторін дійсності, що відображені в цьому моменті, тобто виражає те загальне, яке відбиває багатогранність людського індивідуального відношення до світу.

Мистецтво - духовна форма вирішення естетичних суперечностей, своєрідна компенсація обмеженості людської чуттєвості в реальному житті, концентрує в собі величезну міру небайдужості людини до світу. Небайдужість може стверджуватися через заперечення недосконалості реального світу і створення ідеального світу за принципом ідеалізації і гармонізації; через загострення певних сторін життя, через подвоєння життєвих форм; через втечу від життя шляхом створення ілюзорного світу, в основі якого лежить бажання вийти за межі реальності в нескінченність (втеча від життя також може відбуватися й через свідоме відштовхування реальності шляхом її деформації); через звернення до минулого, або погляд у майбутнє.

II. ДУХОВНИЙ ПІДХІД. ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ (СІМ ВИМИРІВ ШАРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ): 1. Дух Козацтва. 2. Перші кроки. 3. Мета. 4. Вчителі Шляху. 5. Скарби Козацького Життя. 6. Свята. 7. Сьогодення.

1. Дух Козацтва. Загальний огляд, характер, сутність - базис.

Козацтво українське (з Енциклопедії історії України, т.4, 2007, Щербак В.О.).

Виникнення козацтва на українських землях в XV столітті було цілком закономірним, оскільки в ту добу південні українські землі становили собою складову «кордону», що розділяв осілого землеробського населення і степових кочівників. Наявність типологічно подібних явищ у Болгарії, Угорщині, Трансильванії, Волошині та Російської держави (гайдуки, ускоки, граничари) свідчить про певну логіку поступу процесів самоорганізації «вільних» - не обмежених державними правовими нормами – людностей. Разом з тим українське козацтво настільки розвинулося, що стало потужним соціальним станом, який почав грати помітну роль у східноєвропейській історії. Подібні до козацтва соціальні явища на українських теренах відомі з давніх часів. Проте свою характерну назву «козацтво» вони отримали лише в другій половині XV століття, саме тоді козаками почали іменувати групи охоронців південного прикордоння й ухоронників-промисловців (тобто тих, хто мав ті чи інші промисли на «нічійних» землях).

Перші писемні згадки про козаків містяться в актових джерелах за 1492 рік та в хроніці XVI століття М.Бельського у статті про події 1489 року і стосуються якраз цих груп людей. У середині XVI столітті на Подніпров'ї та Поділлі козакування стало певним видом занять і специфічним способом життя багатьох людей. Зростанню їхньої чисельності сприяло створення Запорозької Січі. Запорозька громада досить швидко поповнювалася енергійними, здібними до військової справи представниками різних національностей і різних соціальних верств. Провідними принципами співжиття цих людей стали демократизм, рівність, відданість груповим інтересам, а також особиста незалежність і відчайдушна хоробрість.

Українське козацтво почало набувати ознак соціального стану та окремі привілеї в процесі залучення козаків на державну військову службу. Політичне і правове визнання козацтва як нового соціального стану стало реальністю після затвердження в 70-х роках XVI століття урядом Речі Посполитої реєстрового війська. За реєстровиками закріплювалася певна низка вольностей – прав і привілеїв, що вирізняло їх з-поміж інших верств тогочасного суспільства (елементи цих привілеїв козацтво, ймовірно, перейняло в бояр та шляхти). Згодом участь козаків у повстаннях наприкінці XVI – 1-й половині XVII століття зумовила появу сеймових постанов, які фактично скасовували надані козакам права.

Лише в ході національної революції 1648-1676 років ці права було відновлено. У договорах (Зборовський договір Криму з Польщею 1649 року та Березневі статті 1654 року) було зафіксовано право козаків на власну адміністрацію, судочинство, політичну діяльність, військову службу, на зщемлеволодіння. Правові норми цих документів означали, по суті, що козаки стали повноцінним соціальним станом Української козацької держави. Політичний лад Гетьманщини успадкував традиційні форми козацького самоврядування, що існували в середині XVII століття (полковий устрій, сотенний устрій, городовий отаман).

У період громадянських війн в Україні другої половини 1650-х – першої половини 1660-х років українське козацтво було розмежоване кордонами і політичними впливами Речі Посполитої, Російської держави та Османської імперії. За умовами «Вічного миру» 1686 року до Речі Посполитої відійшла Правобережна Україна. Там протягом 1684-85 років було відроджено козацький устрій. І хоча 1699 року польський уряд ліквідував козацькі полки, однак козацтво як стан в Правобережній Україні продовжувало існувати до 1714 року.

Основна частина козацтва жила в Гетьманщині, однак і тут вона була змушена відстоювати свої права. Російське самодержавство постійно втручалося у внутрішні справи Української козацької держави, всіляко обмежувало її зовнішньополітичну діяльність (Переяславські статті 1659 року, Московські статті 1665 року).

У ході Північної війни 1700-1721 років в Гетьманщині активізувався процес визвольного руху. Перехід частини козаків на чолі з гетьманом І.Мазепою на бік шведського короля Карла XII зумовив хвилю репресивних заходів проти козаків з боку Російської держави, зокрема руйнування за наказом царя Петра I столиці Батурина (1708 рік) та Чортотлицької Січі (1709 рік).

Після перемоги над шведами, щоб посилити контроль над українським козацтвом, царський уряд запровадив Малоросійську колегію (1722-27 роки) та Правління гетьманського уряду (1734-50 роки). Козаків почали також залучати до важких будівельних робіт на території Росії (спорудження військових укріплень і водних шляхів сполучення). Усе це зумовило матеріальне зuboжіння козацтва, а також поділ їх на виборних козаків та підпомічників.

З метою уніфікації державного управління в країні російська імператриця Катерина II своїм указом від 10 листопада 1764 року ліквідувала інститут гетьманату. Влада в Лівобережній Україні перейшла до президента відновленої Малоросійської колегії П.Румянцева-Задунайського. 28 липня 1765 року Катерина II своїм указом ліквідувала козацькі полки, у т. ч. створені в середині XVII століття на території Слобідської України.

Спеціальна рада при Катерині II розробила детальний план ліквідації Нової Січі та її збройних сил. Проти Січі в червні 1775 року кинули регулярні військові частини, що по завершенні тогочасної російсько-турецької війни поверталися з театру бойових дій. За чисельністю вони в 10 разів переважали збройні сили козаків Січі. Після зайняття Нової Січі тамтешні оборонні споруди були повністю зруйновані, там було розміщено російський гарнізон. Основна маса козаків Нової Січі переселилася на південь України – у Причорномор'я, Задністров'я, Задунав'я.

У ході російсько-турецької війни 1787-1791 років із запорожців було сформоване Військо вірних козаків, яке згодом перейменували на Чорноморське козацьке військо. Переважну більшість його складу невдовзі було переведено на Кубань. Інша частина козаків переселилася на Дунай, де заснували Задунайську Січ (стання чверть XVIII століття – 1828 рік). 1828 року задунайські козаки повернулися під владу Російської імперії та з дозволу уряду оселилися на території Приазов'я. З них було сформоване Азовське козацьке військо.

На початку української революції 1917-1921 років із українських добровільних частин було створене Вільне козацтво. Його отаманом у квітні 1917 року на з'їзді у Звенигородці було обрано П.Скоропадського. Восени козацький рух на підтримку політики Української Центральної Ради охопив Київщину, Полтавщину, Херсонщину. Проте наступного року на вимогу командування австро-німецьких військ з контролю над територією України Вільне козацтво було розформоване.

У складі Червоної армії діяли підрозділи Червоного козацтва.

У другій половині 1980-х років у багатьох областях України утворилися громадські товариства нащадків козаків. Сучасне українське козацтво стоїть на засадах відродження козацьких традицій, збереження та відновлення пам'яток вітчизняної історії, бере участь у громадському та політичному житті держави.

Система цінностей козаків – система ціннісних категорій, ідейних установок і моральних імперативів, що склали підґрунтя світогляду, етики, політичної і національної самосвідомості запорозьких козаків. Сформувалася в період з 70-80-х років XVI століття в ході розвитку демократичного устрою Війська Запорозького. Центральне місце в ній посідала категорія «колективна воля». Вона поєднувала в собі ідеї: рівності; свободи громадянського голосу; права вільного обрання

запорозьких старшин; визнання конституційної першості козацької ради в системі політичного козацького устрою; підпорядкованості меншості рішенням більшості; громадянській дисципліні. Колективна воля сприяла утвердженню в козаків почуття станово-корпоративної єдності та поведінкових стереотипів, заснованих на усвідомленні ними свого громадянського обов'язку і відповідальності, пріоритетності спільного блага. Система цінностей запорозьких козаків відрізнялася лицарською орієнтацією. Неписаний кодекс козацької честі охоплював такі моральні категорії, як свобода, особиста гідність, добре ім'я, слава, відвага, самопожертва, вірність, дотримання публічно даного слова. Морально вартісною чеснотою визначалося служіння високим ідеалам: боротьбі проти «ворогів Святого Хреста», захисту Вітчизни, обороні православної віри, служіння монархам. Морально-етичне та політико-правове уявлення запорожців про їхню належність до лицарів будило в козаків почуття власної гідності, станово-корпоративної окремішності та політичної правосуб'єктності, що підживлювало тенденції політичного сепаратизму в житті запорозької громади, а до середини XVII століття – їхню орієнтацію на здобуття таких само прав і свобод, які мала шляхта Речі Посполитої. Важливим у системі цінностей козаків було поняття запорозького товариства. Воно означало, що кожен козак мав дотримуватися принципів військового побратимства, поділяти засади братерської злагоди, єдності, взаємовиручки, вірності, дружби, поважати моральний закон «хліб-сіль», бути вірним соціальним і політичним ідеалам козацтва. На відміну від понять рицарства поняття товариства меншою мірою пов'язувалося з політичними маніфестаціями, офіційним етикетом, а більшою – з повсякденним життям запорожців, з діяльністю, яка забезпечувала їм «козацький хліб». Публічно репрезентуючи політичні позиції щодо «лицарської служби», козаки найчастіше послуговувалися такими категоріями, поняттями й моральними настановами, як лицарська честь, слава, вірність, відвага, служіння спільному благові, патріотизм, вшанування монаршого трону та політична лояльність до нього. Поняття «козацький хліб» означало всяку діяльність, яка давала козакам засоби до існування і здійснювалася насамперед збройним шляхом, «шаблею» (легальне військово-найманство, дозволені, а також несанкціоновані воєнні постої, контрибуції, трофеї, «здобич», козацькі промисли тощо).

Категорії «права», «свободи» й «вольності» визначали низку фундаментальних станово-корпоративних «предметних» цінностей запорозької спільноти: особи (свобода особистості, свобода совісті), соціального стану, козацької корпорації (доступ до прав і прерогатив, які забезпечували лицарський спосіб життя козаків), національної ідентичності (конфесійна свобода українського народу, що розглядалася як політичне право, до якого причетні козаки). Поняття особистої свободи асоціювалося в запорожців із соціально-політичною правовою та духовною суверенністю козака, його статусом особисто вільної людини, яка підлягає виключно козацькому праву і присуду. Це, зокрема, права, свободи й вольності у сферах козацького землеволодіння, майнових і спадкових прав, козацького устрою, судочинства й демократії, фінансової та матеріальної винагороди за військову службу. Представники запорозького товариства розглядали свої права, свободи й вольності як такі, що здобуті ними власними силами на ниві служіння загальному добру і котрі засвідчують лицарський статус козаків у суспільстві, а також освячені моральним законом старовини (героїчні заслуги, доблесть і слава козацьких предків). Що стосується національної самоідентифікації представників запорозької спільноти, то, як свідчать, зокрема, їхні публічні висловлювання, вони ототожнювали себе з українським народом, любили українську землю та її природу як свою Батьківщину. Вироблені в запорозькому середовищі морально-етичні норми, цінності й ідеали відіграли значущу роль в історичному бутті козацького стану XVI-XVIII століть, а також справили кардинальний вплив на інтелектуальне життя українського суспільства Нового часу, ментальність і духовні орієнтації українського народу.

В науковому середовищі є й такі точки зору.

Кожна країна потебує своїх національних міфів. Одним з них для України є козаки. Для одних вони лицарі, для інших – розбійники. В давні часи не існувало єдиного козацтва: запорозьке, гетьманське, слобідське козацтва, надвірна міліція великих польських магнатів. Лицарський образ козака тьмянішає перед багатьма історичними фактами. Під час альянсів з татарами запорожці уганяли невільників для того, щоб продавати їх на ринку Кримського ханства. Це є наслідком того, що на Запорожжі з одного боку існувала старшинська верхівка, яка зазвичай мала шляхетне походження і усвідомлювала свою відповідальність перед українським народом. А з іншого боку була так звана «сірома», або «голота» з якою і пов'язують антисоціальну поведінку козаків. Співвідношення шляхти та сіроми і створювало в різні часи більш негативний чи навпаки більш позитивний образ запорожця (О.Барліг).

Запорожці, в цілому асоціювалися з ревними поборниками православної віри, з борцями за щастя українського народу. Але в певні історичні періоди за різних обставин окремі їхні групи сприймалися як розбійники і елемент ворожий державній організації. Та й такий, що не виконував покладені на нього людською уявою місії. Є один рівень історичного знання, який вимірюється шкільними підручниками, що формують свідомість громадянина. Там образ козака має бути максимально іконним. Тому що нація не може існувати без ідеалів, як не може бути держава без ідеології. Але існують інші рівні. Ми мусимо цікавитися і ними (В.Мільчев, ЗНУ) та ін.

Як розуміють козацтво Буджацькі козаки. Козацтво – суспільне (громадське) явище із особливим історичним розвитком у конкретних суспільно-економічних умовах; орієнтир та скарби для тих, хто його сповідує. Козацтво тримається на козаках, які мають свої сподівання, страхи та радощі.

Козаки розвиток козацтва сприймали як незмінний прогрес від примітивного та суєвірного до раціонального та цивілізованого, умовно розрізняючи епохи – Магічної Звичаєвої Козацької Громади (Звичаєвики), Релігійної Козацької Громади-Держави (Запорожці), Традиційної Козацької Громади (Вільні) та Козацького Державницького Наукового Громадського руху (Реєстровці) - на жаль, постулати та ідеї цих епох (сьогодні - сучасних напрямків) багато в чому несумісні, хоча багато в чому й схожі.

Сучасний етап дає зразки новосприйняття духовного, містичного - як того, що не піддається обчисленню (Неокозацтво) – це загальна тенденція у світі – намагання об'єднати технологію, етику та духовність, збільшення кількості етичних (релігійно-езотеричних) вчень та виникнення ново-козацьких етичних рухів (козацьких громадських організацій), що фундуються на ірраціональному підході до суцього = істину можливо осягнути у різних формах – і в мистецтвах, і в поезії, і в науковому методі – вони не піддаються поясненню, їх вплив можливо лише відчутти через душевне хвилювання (радість людського буття – у поезії та почуттях, у поклонінні та етиці). Сьогодні відбувається перегляд еволюційних схем, який дозволяє стверджувати, що у старі часи знаходилось місце мудрості та досконалості, а більш пізніше не обов'язково має розглядатись як більш прогресивне.

Неважко побачити зв'язки та риси подібності основних постулатів сучасних напрямків козацтва (звичаєвики, запорожці, вільні, реєстровці, неокозаки), але коли ми починаємо розглядати конкретні одкровення, все значно ускладнюється. Кожен напрямок має свої вчення та доктрини, а також сталі засоби їх вираження; кожен напрямок має конкретні домагання щодо істини, примирити які між собою важко, якщо взагалі можливо (згадаємо фактор отаманщини – де два Козака-Отamana – там три Верховних Генерала-Маршала-Гетьмана). Кожний напрямок має частку істини, кожний бачить козацтво по-своєму, кожному не відома істина цілком. Але й суміш з напрямків (у кожному напрямку багато піднапрямків!) неможливо приготувати, бо набір характерних рис та постулатів кожного напрямку цінний сам по собі; тому я

проти механічного об'єднання-заганяння до одного козацтва – потрібен діалог, де підґрунтям чесність – пошук моделі співіснування-співпраці-співдопомоги козацьких організацій (не фіктивного миру-перемир'я – коли козацькі організації лише підчищають гострі кути). До речі, на сьогодні в Україні тільки офіційно зареєстрованих більше 500 козацьких організацій; а скільки є неформальних!

Співпрацювати-співдопомагати-співпереживати (жити в мирі) – означає чути один одного, допускати розбіжності, проявляти терпимість, поважати традицію іншого козацького товариства (бо повага до іншої традиції дозволяє нам відкрити очі на деякі грані нашої традиції, які ми забули, або якими знехтували), при цьому бути відданим своїй організації, своєму напрямку, бо кожен напрямок – це палець, що веде до долоні – загальній козацькій справі - загальноновизнаним постулатам козацтва. Нехай наші розбіжності проявляються у благих козацьких справах!

Але необхідно відверто признати й тяжкі, темні й відверто демонічні сторони своїх та чужих традицій – зокрема, сучасна надмірна політизація діяльності козацьких громадських організацій, що має наслідком політичну громадянську війну між козацькими організаціями-напрямами та навіть між членами окремої козацької організації окремого напрямку (згадаємо ненависть білих-червоних-зелених-чорних козаків до чорних-зелених-червоних-білих козаків) – є ще багато іншого. Як зарадити цьому – я не знаю; у нашій організації ми вивели політичну діяльність за межі організації – є загальноприйняті козацькі постулати, яких ми дотримуємося; політична діяльність – особиста справа громадянина. Я не вважаю цей постулат єдино правильним, але на таких принципах наша організація існує вже тридцять років і активно працює у громадському секторі.

Про міфи щодо козацтва (сучасний критичний погляд на козацтво).

Героїв творять історики, політики, письменники. Процес творення національних героїв тісно пов'язаний із процесом націотворення. Національні герої – нитка, яка дозволяє зі сторінок історії зшити міцну книгу національної історії. Козаки – неймовірно яскраве явище української історії. Вони абсолютно заслужено глорифіковані сучасниками та істориками, їх значення в українській історії не можливо перебільшити. Але як кожне масштабне явище, вони обросли міфами. Ряд авторитетних авторів (П.Кралюк, С.Плохий, С.Рудько, В.Задунайський, В.Пилипенко) вказують на міфічність багатьох сучасних постулатів про козацтво, як то: унікальність козацтва як історичного явища (протилежне твердження - хорватські гранічари, угорські секеї, балканські гайдуки, трансильванські куруці, російські козацькі спільноти – донські, волзькі, терські, яйцькі); надзвичайна відданість християнству (козаки – воїни; вони повинні були вбивати, грабувати – пряме порушення християнських заповідей; феномен «жовнірської віри» - певне спрощення релігійних норм і змішання їх із забобонами); антитурецька, антитатарська та антиісламська спрямованість (на Січі панувала поліконфесійна ситуація – постійними гостями козаків були мусульманські купці з Криму, Туреччини; в передмісті Січі навіть була мечеть; частим явищем були шлюби козаків із мусульманками-полонянками; багато іноверців поповнювали лави козацтва і дослуживались до найвищих посад в уряді Січі – але вони обов'язково змінювали віру на православ'я); споконвічні конфлікти козаків із татарами (але були і активна торгівля, і військова допомога, і політичний протекторат з боку держави Османів; козаки і татари – й добрі сусіди, які допомагали один одному у складній ситуації; кожен з них пильнував свій інтерес і не втрачав можливості пограбувати сусіда при нагоді; договір між козацтвом і Шагін-Гіреєм у 1624 році; татарська кіннота у війську Богдана Хмельницького, його союзницька угода із Кримом; існування українських анклавів у кожному місті Криму; активна торгівля між козаками та Кримом); козаки-характерники (не існує жлдних історичних свідчень про таких людей, але сучасники відмічали силу та абсолютну відсутність страху смерті у козаків – вони ніби спеціально змагалися зі смертю);

козаки – представники українського народу (у той час не було українців, а були «руські» люди; в козацьких реєстрах – поляки, молдовани, литовці, предки українців, навіть московити та татари); сучасні українці – нащадки козаків (запоржці жили на Січах без жінок і не залишали по собі нащадків – популяція запорожців зростала не за рахунок природного приросту, а зовнішнього допливу; городові козаки були не на всіх етнічних землях України – лише деякі регіони сучасної України – дуже обережно – можна назвати козацькими анклавом).

Сучасне українське козацтво без прикрас (див. рекомендовану літературу – статті в газетах Буджацьких козаків – «Козацький вісник», «Козацтво Задністров'я»).⁴² Там є багато чого...

2. Перші кроки Буджацького козацтва. Засновники та витоки козацтва. Наше минуле. Лінія козацького життя, ключові дати (див. рекомендовану літературу).

XVIII-XIX ст. Буджак (межиріччя Дунай-Дністер) – це територія останньої козацької вольниці на теренах України. Багато років тому козацтво, як чинник військової та адміністративної влади, чотирма хвилями переміщується у Буджак-Задністров'я: мазепинці (1710), некрасівці (1740), запорожці (1775), задунайці (1830).

З дозволу турецького султана козаки оселилися в пониззі Дністра від Акерману до Кучурган. На території Задністров'я було засновано Кіш Задністрової (інші назви - Подністрової, Акерман-Кучурганської) Січі, яка проіснувала до середини 1780-х років. За вимогою Російської імперії турецький уряд вимушений був переселити запорожців з гирла Дністра за Дунай; утворилася Задунайська Січ, яка проіснувала до 1828 року (за відмову задунайців брати участь у придушенні повстання греків проти турок - османи вирізали третину козаків; задунайцям довелося повертатися в Задністров'я, яке на той час вже було під владою Росії).

Із початку XIX століття, в межиріччі Дунай-Дністер, змінюючи одне одного існують останні козацькі війська на теренах України: Усть-Дунайське козацьке військо (1807), загони Усть-Дунайського Буджацького козацького війська (1807-1827), Дунайське козацьке військо (1828-1856), Новоросійське козацьке військо (1856-1869). Козаки заснували станиці та храми, присвячені Святій Покрові – Бритівка, Великомар'янівка, Козацьке, Переможне, Руська Іванівка, Старокозаче, Царичанки (Стара та Нова), Шабо; в інших селах стояли стани – козацькі гарнізони – Петрівка, Турлаки, Красна Коса, Миколаївка.

Військо складалось з 12 станиць і багатьох станів-хуторів з кількістю козаків 13 тисяч осіб. Столицею козацьких військ був Акерман – сучасний Білгород-Дністровський. Після ліквідації війська переважна більшість козаків залишилась в Буджаку: рядові козаки переводились на становище селян-власників (державних селян); штабні і обер-офіцери були зараховані до дворянства Бессарабської губернії.

⁴² Газети: «Козацький вісник» - №1-квітень-1998-«Перша історична довідка», №2-жовтень-1998-«Друга історична довідка», №5-жовтень-2001-«Третя історична довідка», №6-жовтень-2002-«Четверта історична довідка», №8-квітень-2004-«П'ята історична довідка»; №4-жовтень-2000-«Коротка історія козацтва Буджаку»; №7-жовтень-2003-«Перша частина цікавої історії козацтва», №9-жовтень-2004-«Друга частина цікавої історії козацтва», №11-жовтень-2005-«Третя частина цікавої історії козацтва», №15-жовтень-2007-«Четверта частина цікавої історії козацтва»; №3-жовтень-1999-«Думки вголос».

<https://ru.calameo.com/books/0054468959473dc131bc9>

<https://www.slideshare.net/Waleresch/08-19982015-87805692>

https://issuu.com/ukr57724/docs/08_1998-2015

«Козацтво Задністров'я» - №2-січень-2008-«Гетьманство-1», №3-січень-2008-«Гетьманство-2», №4-січень-2008-«Гетьманство-3,4», №5-січень-2008-«Арійське козацтво».

<https://ru.calameo.com/books/00544689547054611fd81>

<https://www.slideshare.net/Waleresch/25-2008-87731301>

https://issuu.com/ukr57724/docs/25_2008

XX ст. 1917-1918. У роки Української революції в Буджаку в новій якості відродилося українське козацтво; воно відіграло важливу роль в політичному і культурному житті краю, будувало Буджацьку козацьку республіку.

1918-1944. За часів румунсько-боярської та німецько-фашистської окупації в Буджаку діяли підпільні міські, селянські та козацькі організації.

1945-1972. У післявоєнний період в Буджаку існували мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні козацькі гурти.

1973-1987. Мистецько-культурні козацькі гурти зорганізуються в козацькі осередки – нащадків мазепинців, некрасівців, запорожців, задунайців, які згодом трансформуються в мережу осередків Українського Задністрового Вільного козацтва; налагоджуються контакти із зарубіжними козацькими організаціями Європи та Америки.

1988-1991. Створюються неформальні козацькі гурти – осередок Задністрового козацтва-Адамівська Січ, Буджацький осередок-Буджацька Січ, Задністровий осередок-земляцтво, Задністрова паланка; видається газета «Козацький вісник».

1992-1995. На основі неформальних козацьких гуртів створюються козацькі громадські організації – Буджацьке Січове козацьке військо, Білгород-Дністровська паланка, Задністрове земляцтво, Адамівський Осередок Козацтва; формуються Чотирнадцятирік та Кодекси буття Українського козацтва; видаються три частини збірки «Козацтво», що слугувала козакам за довідник.

1996-1999. Проходить державна реєстрація козацьких громад та дружин, створюються організації – Білгород-Дністровське міжрайонне паланкове козацьке товариство, Білгород-Дністровський міський козацький Кіш, козацький духовий оркестр, Молоді Січі-школи – Долинівська, Старокозацька, Молозька, Адамівська, Випаснянська №1; видається газета «Козак».

XXI ст. 2000-2005. Створюються міська та районна Координаційні ради; затверджуються районні та міські заходи із розвитку козацтва; створюються джурові осередки в школах – Турлацька Січ, Вигінська Січ; до співпраці із козацтвом залучаються хор «Мрія», ансамбль «Веселка», ансамбль «Гроно» та гурт «Русичі», хорова капела «Алкалія»; створюються козацькі організації – Осередок молодих козаків, 1-й Окружний полк ім. П.Орлика, Окремий курінь ім. С.Білого, курінь Війська Запорозького, Монашівська сотня, Білгород-Дністровський районний осередок ЧКЗ, КЮМІР «Шквал», Задністрова Січ, Жіноча громада, військово-спортивний клуб «Патріот», клуб «Козачка», районна «Молода Січ»; створюються козацькі духовні громади – Свято-Рівноапостольського-Кн.Володимира-Білгород-Дністровська, Свято-Покровська-Білгород-Дністровська, Свято-Казанська-Адамівська; буджацькі козаки беруть участь у Помаранчевій революції; видаються газети «Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ»; друкується дванадцятитомник «Архіви козаччини Задністров'я».

2006-2010. Затверджуються програми розвитку Українського козацтва та Патріотичного гарту молоді; створюються Рада керівників громадських організацій козацького спрямування та Координаційна рада з підтримки розвитку Українського козацтва; Шабівський, Гагаузський, Затоцький, Придністровський, Переможненський та Адміністративний курені, районна громада Берегинь; джурові та данові осередки – Випаснянська №2 Січ, Салганська Січ, Великомар'янівська Січ; відновлюється діяльність джурових та данових осередків – Вигінська Січ, Старокозацька Січ; створюються гурт «Отаман та Берегиня», ансамбль «Кредо»; видавництво «СПД СП» (згодом «Отаман», «Гетьман»); видаються газети «Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я», «Козак Задністров'я» - «Січ», «Козак Задністров'я», друкується дев'ятитомник «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я», створюються Інтернет-сайти козаків Задністров'я.

2010-2013. Створюється Асоціація козацьких товариств Буджаку – Українське Буджацьке козацтво; затверджуються регіональні програми Розвитку Українського

козацтва, Патріотичного виховання дітей та молоді на засадах козацького лицарства; оновлюється регіональна Рада керівників громадських організацій козацького спрямування; створюються Бритівська Січ, Переможненська Січ, Петрівська Січ, Характерницький, Чорноморський навчально-оздоровчий, Каролінобугазький, Випасненський, Депутатський курені, Асоціація навчально-виховних закладів Українського Буджацького козацтва.

2014-т.ч. Буджацькі козаки беруть участь у подіях Євромайдану (Революції Гідності), захищають Батьківщину на сході України (АТО); до козацтва висвячуються творчий колектив «Дністр» та знані в Буджаку особи; друкуються багатотомники «Архіви козаччини Буджаку», «Архіви козаччини Одещини», енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку «Лицарі України», конволют «Час виховувати лицарів»; створюються нові Інтернет-сайти Буджацького козацтва (Задністрової Січі); продовжується видання козацького часопису «Річ про Буджацьку Січ»; затверджується Програма розвитку українського козацтва на 2015-2020 роки.⁴³

Засновники Адамівського Осередку Козацтва (жовтень 1990): В.Тимофєєв, В.Гуцан, В.Гончаров, А.Редько, Д.Завацький, В.Тимофєєв-молодший, М.Маринеску, О.І.Козаченко, О.Чеботюк, Ю.Лавриненко, В.Рибальченко, О.А.Козаченко...

Засновники Задністрової Січі (жовтень 2004): В.Тимофєєв, В.Лукашевський, В.Смаковський, О.Царенков, В.Єремєєв, М.Дейна, М.Маринеску, І.Зоріло.

Засновники Українського Буджацького козацтва (жовтень 2010): В.Тимофєєв, В.Лукашевський, М.Маринеску, І.Зоріло, В.Єремєєв, Б.Устименко, В.Тимофєєв-молодший, В.Воробйов, С.Ушанов, В.Кішка, О.Червяк, І.Лелеченко, М.Скибенко, С.Крістіогло, Г.Хохлачов, В.Білоус, О.Яровой, П.Ігумнов, Є.Пітюков, В.Шефер, С.Ушанова.

Ключові дати:

05-09.03 = День Українського Буджацького козацтва;

15.05 = День Задністрової Січі;

15.07 = День Березині;

14.10 = День Українського козацтва, Захисника України, Покрови Пресвятої Богородиці.

3. Мета. Завдання козацького життя.

Мета. Організація взаємодії з центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, науковими установами, Церквою, військовими комісаріатами, військовими частинами у здійсненні заходів щодо відродження

⁴³ Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Суб'єктивні нотатки Козака – 1. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2003. – 324 с.

<https://issuu.com/ukr57724/docs/11> 1-3 1988-2003-324

Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Суб'єктивні нотатки Козака – 2. Білгород-Дністровський: Отаман. 2010. – 464 с.

[http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0002796%3C.%3E&&S21FMT=fullweb)

[bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0002796%3C.%3E&&S21FMT=fullweb](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0002796%3C.%3E&&S21FMT=fullweb)

Тимофєєв В.Я. Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 3. Білгород-Дністровський: Отаман. 2013. – 372 с.

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5_%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_\(%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D1%96%D1%87\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5_%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_(%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D1%96%D1%87))

Тимофєєв В.Я. Українське Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 4. Білгород-Дністровський: Гетьман. 2018. – 424 с.

<https://issuu.com/ukr57724/docs/36> 13-19 2014-2018-424

Тимофєєв В.Я. Українське козацтво Буджаку. Суб'єктивні нотатки Козака – 5. Частина 1. Білгород-Дністровський: БЗС. 2020. – 400 с.

і розвитку традицій Українського козацтва, залучення потенціалу козацьких організацій до охорони громадського порядку і державного кордону, охорони культурної спадщини, фізкультурно-спортивної роботи, військово-патріотичного виховання молоді, науково-пошукової роботи з вивчення історичного минулого козацтва в Україні.

Завдання. Головним завданням козацьких організацій є формування високих військово-патріотичних якостей підростаючого покоління шляхом створення і розвитку регіональних систем підготовки молоді до військової служби із залученням можливостей місцевих органів виконавчої влади, збройних сил та інших державних військових формувань, Церкви та громадських організацій.

Основні завдання. Системний розвиток історичних, господарських та культурних традицій українського козацтва; виховна робота з дітьми, юнацтвом та допризовною молоддю на героїчних традиціях українського козацтва та на прикладах козацької звитяги та мужності; військово-патріотична робота з виховання у підростаючого покоління поваги до захисників Вітчизни, морально-психологічної готовності до збройного захисту територіальної цілісності та суверенітету України; участь у заходах щодо охорони громадського порядку, державного кордону та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; фізкультурно-спортивна та оборонно-масова робота, пропаганда здорового способу життя; дослідницька, науково-пошукова робота з вивчення історичного минулого козацтва в Україні.

4. Вчителі Козацького Шляху. Центральне ядро культу Козацтва - Чотирнадцятирік. Козацькі Писання та дані в них настанови. Зображення, що нас надихають.

Вчителі Козацького Шляху: Ю.Руденко (Козацька педагогіка), Т.Чухліб (Історія), Л.Безклубий (Характерник), В.Пилат (Гопак), О.Притула (Спас), Е.Єрьоменко, С.Федоров (Хортинг), П.Бровко, А.Грива (Джура)...

Чотирнадцятирік.

**Звичасвий Кодекс козаків Адамівського Осередку Козацтва
(згодом Задністрівської Січі та Буджацького козацтва)**

Народ кожен пильнується оком Господнім.

Гріхи наші гноблять нащадків наших.

*Справою Божою єсть посполіте діло козацьке за віру Христову,
за волю та рідну землю.*

Корогви наші - то тінь Покрови Богородиці.

Доля народу - козацька доля.

*Коли супостати рабують народ - встають козаки
за долю батьків, жінок та дітей своїх.*

Юдиним та фарисеям не панувати на нашій землі.

Праведне діло для рук козацьких.

Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом - нове ярмо.

Завіти:

1. Починай справу з молитвою Божою та іменем Божим. Не злися, коли щось не вийшло. Мабуть до діла готовий не був. Спроможеш, як будеш готовим до найтяжчого. Проби у Бога і дасть тобі силу, коли справа угодна для Бога. Нема на світі такого, щоб не корилося праведним людям.

2. Між Богом та козаком посередник один - Христос, а заступниця нашому роду - Богородиці Покрова.

3. Не обіцяй і не клянися. Бо людина - то тріска в потоці життя. Не все залежить від наших бажань. Краще вір справі, аніж словам.

4. Перед Богом всі люди рівні. Не гноби ні татарина, ані ляха і сам також не гниє. Корися в поході Старшині та козацькій громаді, бо ця покора для тебе ярмо, а скупині - то є заручина волі.

5. У козака сила лише в своїй землі. В чужому краї є сила лише проти полону.

6. Лишнього не хапай. Не всяке добро на добре. Всього на світі з'їсти не вдасться, - то ж бо тримайся посту. В походах посту немає.

7. Коли просять, - помагай, - і коли не просять, а треба - помагай. Не відказуй навіть ворогам.

8. Родину свою шануй, бо то твоя втіха та рай на землі. Нема на світі притулку, окрім сім'ї.

9. Козак має зброю пильнувати, як око своє. І ще більше. Здоровіє другим коротити можеш тільки тоді, коли честі твоєї рятунку нема. Коли ж честь свою ставиш вище громади, - складай свою зброю.

10. Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно з своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш.

11. Умій слухати. Слухай все до кінця. Отамана не перебивай. Гаси дратування та злість. Мовчання від розуму. Втрачай слова, як найдорожчий скарб.

12. Заповіт із чужого досвіду.

13. Заповіт із набитих гуль.

14. Пам'ятай: один вірний шлях на землі - терпіння. Найвеличніші перемоги на світі - це перемоги над власним «Я».⁴⁴

Заповіти мазепинців, запорожців та задунайців

Козацтво – товариство (братерство людей), об'єднане особливим станом душі та свідомості, моральності та моралі. Козаки – (народ) соціальна верства народу, яка має свою культуру, історію та пам'ять. Славне минуле Козацтва, справи та заповіді предків дають нам право з гордістю сказати: «Слава Тобі, Господи, що ми козаки!» В козацтві спільне завжди було вище від особистого. Козаки завжди служили рідній землі – Святій Україні-Русі, своєму Народові та своїй Державі! Ми – нащадки та наступники першопрохідців – Українських Козаків минулих віків! Понад усе в Козацтві є КОЗАЦЬКА ВОЛЯ та НАРОДОПРАВСТВО.

1. Честь та добре ім'я козака дорожче за життя. Бережи честь з молодю. Достойність зберігати в будь-яких обставинах. Май волю визнати свої помилки. Якщо треба, побори себе сам. Поважаючи інших, не принижуй себе. Не заздри іншим і не тримай зла в своєму серці. Не будь занадто гордим, і навіть в думках не допускай, що ти вище інших козаків. Ніколи не навчай з висока, подивись для початку на себе. Бажай добра іншим, але без лестощів. Май широку душу. Все, що дарує доля, зустрій стійко. Вчинивши ганебну справу, май силу волі прийняти крайнє рішення.

2. Козаки всі рівні в правах. Пам'ятай: «Нема ні князя, ні раба, а усе раби Божий!». Козаки рівні як в правах, так і в відповідальності за свої вчинки (справи) незалежно від суспільного стану, освіти та минулих заслуг. Рішення, прийняті на Раді – закон для всіх. У козака ніхто не має права забрати його слово, окрім командира в строю. Кожен козак може бути обраний на будь-яку посаду. Для збереження єдності Козацтва козак не повинен бути в політичних партіях.

3. По тобі судять про все козацтво та народ твій. Не роби ганебних справ та утримуй від них інших. Будь чесний та правдивий, не бійся постраждати за правду. Нехай не зваджують тебе ні користь, ні хабарництво, ні нечесні прибутки, ні

⁴⁴ Тимофеев В.Я. Адамівський курінь. С. 61-62. Вид. «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. // ДАОО. – ОАФ Р-8243, оп. 1 АОК, спр. 07, арк. 06.

миттєва слава. Уникай поганих слів. Пам'ятай: погані слова ще в XIII ст. придумали вороги нашого народу для приниження Матерів наших та Віри. Будь прикладом в своєму житті, захисти ображеного, допоможи потребуєчому, нагодуй голодного, не дай впасти слабкому духом та тілом. Не піддавайся згубним пристрастям. (Не захоплюйся спиртним, тютюном не на користь тобі, ні оточуючим).

4. Служи вірно своєму народу, а не вождям (зłodіям). Козацтво своєю головною метою бачить служіння народу та Батьківщині задля їхньому добробуту (благополуччя), а не для своєї користі та слави! Козак завжди повинен бути готовий за це покласти на вівтар перемоги своє життя. «Не учини собі кумира та подобі йому!» Козак за це готовий пролити кров свою, та не учинити собі сорому та подібного йому!

5. Тримай слово – слово козака дороге. Козак! Пам'ятай, що кожне твоє слово – це слово твого народу, слово Козацтва. А випустиш слово – не спіймаєш. Говори, та не промовляйся, бо просто сказане – не просто слухають. Стійкість честі в слові.

6. Шануй старійшин, поважай старість. Пам'ятай! Без згоди старійшин не одне важливе рішення отамана не може бути виконане. Влада старійшин не від сили, а від авторитету та мудрості. Прислухайся до слів бувалих і уникнеш багато помилок. Кожного старійшину вважай за свого Батька, а стару козачку – за Матір.

7. Тримайся віри предків, роби все за звичаями свого народу. Якщо сумніви торкнулися твоєї душі і ти не знаєш, як діяти – дій за звичаями свого народу та Віри предків. Пам'ятай! Козацький звичай завжди кріпив сім'ю, товариство, Козацтво.

8. Сам загинь, а товариша виручи. Так було завжди у козаків. Взаємовиручка (взаємодопомога) – основа козацького братерства. Як ти глянеш в очі матері товариша, якого міг врятувати, але не врятував?

9. Люби працю, не будь бездіяльним. Кожний козак має робити все, щоб він та його сім'я жили в достатках, але не тягни руку з криком «Дай!». Живи своєю працею. Зневажай лінощі. Кожна справа має «горіти» в твоїх руках.

10. Бережи свою сім'ю, будь(служи) їй прикладом. Сім'я – святиня шлюбу. Ніхто не має права втручатися в життя сім'ї без її прохання. Сім'я - основа козацького товариства. Голова сім'ї – Батько, з нього питають за все. Батько! Добийся в сім'ї авторитету та взаєморозуміння. Виховуй своїх дітей чесними, сміливими, добрими, чуйними, безкомпромісними в боротьбі зі злом, відданими Батьківщині. Виховуй їх козаками. Дай дітям відповідну освіту. Козак має оберігати жінку, захищати її честь та гідність. Цим ти забезпечиш майбутнє свого роду. Козак не має права втручатись в жіночі справи. Поважай своїх батьків.

Козаком треба народитися! Козаком треба бути! Козаком треба стати!⁴⁵

Заповіти Гната Некраси

Всім козакам триматися істинно-Православної старої віри. Якщо спутався із турками – смерть. В піст мирських пісень не співати – можна співати лише старовинні. Царизму не підкорятись – при царях до Росії не вертатись. Вища влада – козацьке Коло – участь із 18 років. Отамана обирати після Красної гірки на рік; осавула обирати після 30 років; полковником або похідним отаманом після 40 років; Військовим отаманом – тільки після 50 років. Отаманство може тривати лише три терміни – влада псує людину. Казна Кошу ділиться на 3 частини: 1 частина – військо, зброя; 2 частина – школа, Церква; 3 частина – допомога вдовам, сиротам, старим та іншим нужденним. Сиротам та старим допомагає лише військо, щоб не принижувати

⁴⁵ Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. С. 63-64. Вид. «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. // ДАОО. – ОАФ Р-8243, оп. 1 АОК, спр. 07, арк. 06.

й не принижуватись. Особисту допомогу хранити у таїні. В станиці не повинно бути жебраків. Стояти за малих людей. Якщо у війську не всі у шапках – йти у похід не можна. Брак можна заключати тільки між членами громади – за брак з іновірцями – смерть. Тримати, зберігати слово – козаки та діти повинні гутарити по старому. Чоловік дружину не кривдить – вона з дозволу Кола може покинути чоловіка, а чоловіка Коло наказує. Наживати добро повинно лише працею – справжній козак свою працю любить. За розбій, пограбування, вбивство – за рішенням Кола – смерть. Шинків, кабаків – в станиці не тримати. Не тримати тюрем. Козак козака не наймає – грошей із рук брата не отримує. Молоді почитають старших – якщо син або донька підняли руку на батьків – смерть, за кривду старшому – нагайка, молодший брат на старшого руки не підніме – Коло нагайкою накаже.⁴⁶

Кодекси буття Українського Буджацького козацтва

Головна мета козацьких громадських організацій – формувати вільнолюбиву і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина, сутність якого розкриває **міжнародне козацьке гасло: “Душу – Богові! Життя – Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!”**

Душу – Богові! Кодекс лицарської духовності сучасного козацтва. Віра в Добро та Справедливість. Дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон’юктурі. Це означає, що сучасне українське суспільство поступово підходить до визнання й опанування етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

Ніхто не буде сперечатися, що Церква є носієм духовності. Так воно і є, адже те, чого навчають тут, спрямоване на забезпечення нашого духовного добробуту, і найперше гармонії нашого внутрішнього світу. Багато людей відвідують храми, вважають себе віруючими і повага до традицій та релігії свого народу стримує багатьох з них від хибних кроків. Свою роль тут відіграє і громадська думка, а тому людина буде намагатися жити і діяти так, щоб не було соромно перед людьми.

Лише розвинута моральність, лише прийняття абсолютних вічних норм співжиття допоможе у потрібну годину людині – вона не буде вагатися, втримається, не піде на умовляння, адже матиме приписи на всі випадки життя. А нагородою буде чисте сумління та гармонія внутрішнього світу...

Формування духовності як основної якості козака, визначення його духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя - основні напрями нашої роботи з духовного формування козака-лицаря.

Життя – Україні! Кодекс лицарської звитяги сучасного козацтва. Козак: готовий боротися до загину за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; з презирством і ненавистю ставиться до ворогів, прагне визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміє доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатний відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; виявляє героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім’я свободи і незалежності України; відстоює своє право бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї

⁴⁶ Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. С. 30-37. Вид. «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. // ДАОО. – ОАФ Р-8243, оп. 1 АОК, спр. 07, арк. 06.

материзни і дідизни; здатний і готовий займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

Серце – народові-нації! Заповіді милосердя сучасного козацтва. Козак: готовий допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічно допомагає сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливо ставиться до безпомічних, постійна їм матеріально підтримує; надає допомогу хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи; здатний до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовий допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Чесць – козацтву-лицарству! Кодекс лицарської честі сучасного козацтва. Козак: любить батьків, вірний у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовий турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливо ставиться до матері, дівчини, жінки, бабусі; виявляє непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоює свободу і незалежність особистості, народу, держави, єдність і соборність українських земель; прагне роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовий проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними; здатний цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміє скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добротинність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбується про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливо ставиться до рідної природи, землі, примножує її багатств; прагне внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.⁴⁷

Зображення, що нас надихають.

	
<p>Свята Покрова</p>	<p>Герб Українського Бундівського козацтва</p>

⁴⁷ Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. С. 117-119. Вид. «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. // ДАОО. – ОАФ Р-8243, оп. 1 АОК, спр. 07, арк. 06.

Емблема РКОУ

Емблема Характерників Бучаку

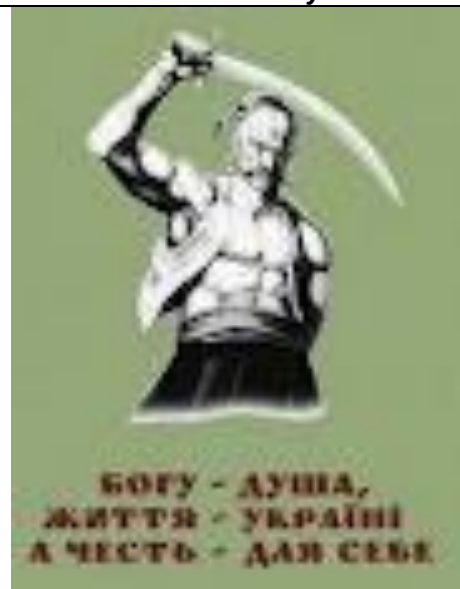
Шеврон Українського козацтва

Емблема Штабу УБК

Емблема Джури

Гасло Джури

5. Скарби Козацького Життя (ключові цінності, внутрішні якості, вірування). Козацький Шлях Духовного Вдосконалення.

Скарби Козацького Життя (за А.Гривою).⁴⁸

Звичай. Сімейне коло, Громада, громадське та козацьке Коло, Віче, Рада, самоврядування – в основі Звичаю, без всього цього звичай вмирає. Звичай творився багато тисячоліть, він охоплює уявлення, знання і вміння народу. Ми і наш Звичай – з тих пір, відколи ми себе пам'ятаємо.

Звичай – чи не єдина ідеологія, що відповідає закону філософії: практика – критерій істини. Звичаєва ідеологія ґрунтується на Національній Ідеї, її основа – життя по совісті і по Правді та пріоритет інтересів народу над всіма іншими. У Звичаї відсутня релігія. У Звичаї може жити людина будь-якої національності, яка визнає Звичай.

Звичаєва ідеологія розглядає Природу як живий організм, пов'язаний з народом, і основу всіх благ, відповідно визначає інтереси народу і Природи як рівнозначні. Звичай – це ідеологічно-правова система, основа Народного національного Звичаєвого Ладу та народної держави. В Історії Звичаєвий Лад називається Родовим Ладом.

Теоретичні джерела Звичаю живляться усною народною творчістю, «Супойським переказом», «Велесовою книгою», «Руською Правдою», Козацькими літописами, Конституцією П.Орлика, «Історією Русів», творами Г.Сковороди, І.Котляревського, Т.Шевченка, П.Куліша, П.Чубинського, І.Франка, Л.Українки, Д.Яворницького, В.Гнатюка, В.Шаяна, та дослідженнями сучасників.

Звичай – доцільний, природний і простий – це система знань, яка постійно доповнюється життям, але його основи – незмінні. Звичай формує свідомість та дію в ім'я правдивого життя.

До Звичаю входять міти (міфи) – елементи стародавньої Родової Віри, перекази про минуле, знання про суспільно-державну організацію і політику та правові норми – Звичаєве Право (Покон). Канонізувати або спрощувати Звичай непотрібно. Звичай – це спосіб життя від народження і до смерті. Це неписаний щоденний закон, який охоплює все в людському житті.

Етика, закони, віра - побудовані на Звичаї, але вони, на жаль, часто нищать Звичай, декларуючи, регламентуючи, підмінюючи його. Де забувають Звичай – там живуть у духовній пустоті, брехні, насильстві, стражданні і злиднях.

Звичаєве Право. Звичаєве Право – це сукупність правових норм, що ґрунтуються на родовій (народній-національній) свідомості, Родовій Вірі і родовій моралі, які регулюють і захищають національний Звичаєвий Лад і державний устрій та регулюють всі інші взаємовідносини в суспільстві. Звичаєве Право складається з головних норм (правових принципів) та підпорядкованих їм звичаєвих законів. У Звичаєвому Праві не було конституції, її функцію виконували головні норми.

Головні Норми Звичаєвого Права – це головні правові принципи і норми Звичаєвого Ладу, або по іншому Родового ладу. Український народ – єдиний великий народ на євразійському просторі, що зберігав Родовий Лад в часи феодалізму і мав свою Родову Державу – козацьке Запоріжжя!

Норми Звичаєвого Права визначають суспільний лад, державний устрій та головні взаємовідносини в суспільстві. Право первісно з'являється зі Звичаю, тобто з волі народу, а не із волі державної влади. У Звичаєвому Праві влада просто немає права давати, писати і змінювати право!

Звичаєве Право дійсно є Українським – Країнським і існувало в нашому Краї у своїй завершеній ідеологічно-правовій формі вже як мінімум 10 тисячоліть тому, за

⁴⁸ Права і вольності українського народу. Дніпро: Середняк Т.К. 2017. – 16-21 с.

часів виникнення розвиненого Родового Ладу, в якому, власне, і виникає ДЕРЖАВА, як сила, що захищає територію і підтримує справедливий порядок.

Звичаєві закони. Звичаєві закони змінювалися відповідно до потреб.

Звичаї-обичаї. Звичаї-обичаї, норми поведінки, обряди, прикладні системи не є Звичаєм. Звичай як ідеологічно-правова система в них присутній, і вони як підсистеми на ньому базуються, але не визначають суспільний лад та державний устрій.

Віра. Віра – це світогляд, це стан душі, особистий позитивний досвід, це оптимізм. Віра в Бога і знання повинні йти поруч. Віра у своє призначення на Землі, одне одному, у свій Рід, Нарід, у свою Землю. Звичай – це основа для правдивої віри. Забобонність віри – це шлях в нікуди і є знищенням самої віри. На Бога надійся, а до берега гребися.

Козаку-звичаєвцю не потрібні посередники між ним і Богом, і козак не перекладає свою відповідальність за свої помилки на Бога, не просить прощення, а бере відповідальність за це на себе і відпрацьовує або відшкодовує заподіяне. Надія на Бога, а лицарство наше.

У товаристві дотримуються віротерпимості (є різні віри і різне розуміння однієї і тієї ж віри). Вір не тому, що розповідають, а тому, що бачать твої очі. Май власні переконання. Вірити, як усі - означає вірити у ніщо. Ніколи не май віри, вищої за розум. Люди – богоподібні, самодостатні тому, що вони мислять, творять, мовлять, люблять і працюють. Обов'язок, справа, праця – насамперед.

Значення землі для Звичаю. «Не ходити за ту землю та не віддавати». Заборона купувати-продавати Землю – святу Матір усіх людей. Українці – землеробська нація, а отже, нація, що творить, дає життя, гуманна, мирна, тому й відноситься до Землі та до Природи, як до Матері. Це і сформувало духовність нації. Козак – вільна, дбайлива людина, господар, а не раб-споживач та губитель, що нищить все живе на Землі і саму Землю. Козак – це власник земельної ділянки. Вся інша земля належить громаді і не продається (перебуває в колективній власності). Козак – підприємець: має свою справу, живе своєю працею. Козацька кооперація – взаємодопомога, спільна діяльність, розподіл доходів згідно із внеском. Іноземці не можуть бути власниками на території України. Власниками на території України можуть бути тільки її громадяни.

Козак – звичаєвик. Живе у ритмі з Всесвітом, Сонцем, Водою, Землею. Має духовні та людські якості: доброти, любові, радості, гармонії, чистоти помислів і думок. Творить простір чистоти і любові в собі, у своїй родині, у своїй громаді та державі. Думає, розмовляє, співає рідною українською мовою, яка є Джерелом Формування – Реалізації – Матеріалізації успішного Життя. Відроджує календарну та родинну обрядовість, свята, згідно з природним, космічним календарем. Створює українське середовище, поширює українську культуру. Не шукає спокою у бездіяльності. Не слугує грошам та не дозволяє їм владарювати над собою. Підкоряє свої примхи розуму та волі. Сам себе стверджує Воїном. Має здатність битися не тільки за себе, а й за інших. Постійно навчається: Звичаю, історії, культури, фундаментальних наук, мистецтва, музики та професійних знань. Практичність, доцільність і природовідповідність знань. Дбає про особисте здоров'я та здоров'я своєї сім'ї (фізична культура, спорт, походи, чистота, охайність та здорове харчування). Пізнає рідний край і світ теоретично та практично. Веде активне громадське життя – є громадянином та особистістю.

Слово: Слово козака – це його вартість. Не каже двох слів там, де від нього чекають одного. Якщо може промовчати, не говорить нічого. Чує не тільки те, що говорять, а й що приховують за допомогою слів. Признаючи когось зі своєї громади, відповідає за його слово, як за своє.

Справа: Робить справу правильно і до кінця. Для козака слова «хочу», «можу», «мушу» є тотожними. Завжди знаходься там, де важче. Мужньо бере на

себе керівництво людьми заради виконання справи. Дає доргу тому, хто може зробити більше за нього.

Шлях: Усвідомлює, що досягає мети наймудріший. Не чекає, коли його вдарять, а починає першим. Йти прямо не означає йти у правильному напрямку. Не ступає в один слід двічі. Якщо не може просуватися вперед, то впевнено стоїть на місці.

Мета: Кожний його постріл має бути спрямований в ціль. Мета не в тому, щоб боротися, а в тому, щоб перемагати. Мету, від котрої відмовиться, привласнить його противник. Від досягнення малої мети не чекай великої перемоги. Досягнувши своєї мети, встановлює собі наступну.

Міра: Не віддаляє себе від громади ні в малому, ані у великому. Нікому не показує ані свого болю, ані своїх радощів. Не побажає іншому, не отримає і сам. Відповідальність за події свого життя покладає тільки на себе. Все те, що тримає у твердій руці, в нього ніхто не відбере.

Гідність: Його можуть знищити, але не можуть перемогти. Ніколи ні про що не шкодує. Ніколи нічого не просить. Пропонує допомогу нужденному, навіть коли він не просить. Не вірить Богові, який принижує і робить з нього раба.

Правила: Обіцяє тільки те, що може дати. Повертає собі те, що втратив. Не зачіпає чужого, воно для нього мерзенне. Вибачає тому, хто готовий вибачити йому. Не страждає через відсутність розкошів та багатства, а задовольняється тим, що має.

Принципи: Немає друзів, немає ворогів – є тільки учителі один одному. Немає чудес – є тільки різні рівні знань. Немає релігії, вищої за Істину. Перемагай з повагою. Україна понад усе!

Гасла: Немає щастя без Честі, а Честі немає без Свасті! Перемога або смерть!

Козацьке побратимство. Взаєморозуміння, взаємодопомога, взаємопожертва в ім'я громади, роду, сім'ї та побратима. Спочатку думка і справа, а потім слова. Слова та справи не розходяться між собою. Вірність Слову. Без вдосконалення себе - Волі і Правди не здобудеш. Не піддавайся спокусам: марнославству, чинам, жадобі влади, грошей, маєтностей, безмірних задовольень.

Сім'я, Родина і Рід – в основі Звичаю. Родові традиції і пам'ять. Шукай свій рід до сьомого коліна все життя. Родинна обрядовість від народження до смерті. Культура формування родини.

Пам'ять про захисників-воїнів, які поклали голови свої за землю Батьківську, за родину, друзів-побратимів, за процвітання і збереження своїх родів. Шанування своїх батьків і утримування їх в старості. Пошана та повага до Матері, жінки, до роду та народу, до людей.

Проживання в родовому маєтку в гармонії з живою природою. Екологія чистої природної людської свідомості: чисті думки, повітря, вода, природна їжа. Здорове харчування і побут, народна медицина. Психічне та фізичне здоров'я.

Акуратність і культура. Природний, здоровий, красивий, гармонійний одяг. Виховання та навчання дітей у рідній сім'ї. Виховання гідності, самодостатності і патріотизму. Природне, народне виховання – засвоєння основ моральності, у тому числі любові та сумлінного, відповідального ставлення до праці й спраги до самостійного активного набуття знань. Виховання працею.

Самозахист громади, роду, родини, особиста безпека. Володіння особистою традиційною козацькою та сучасною зброєю (на законній основі). Козак – це сучасний воїн, захисник. Козацтво без молоді – не козацтво. Дух та знання молоді формуються Звичаєм. Служба Громаді, Землі-Матері, свідоме служіння рідній законно вибраній владі. Козак – це брат у допомозі іншим козакам та їх родинам.

Громада. Громада етнічна (руська-українська). Кожен є рівним до кожного, всі є рівними до всіх, кожен є рівним до всіх. Кожен стає рівним до всіх тоді, коли визнає

себе козаком, коли визнає громаду та її владу над собою і коли громада визнає тебе і твою владу над нею.

Гарантоване існування кожного незалежно від його економічної ролі й соціального статусу. Кожен за всіх, всі за кожного. Задарма ніхто не працює і відповідає сам за себе.

Всі власники. Заборона найманої праці. Багатим можна стати лише за рахунок власної праці або артильно - шляхом кооперації зусиль рівноправних власників. Відкидаючи одного, ти відкидаєш усіх. Відкинувши громаду – громада відкине тебе.

Козацьке військо. Козацьке військо як іррегулярні військові формування територіальної самооборони. Козак сам собі набуває однострої і спорядження, необхідні для вступу на козацьку службу. У козацький стан зараховують лише після проходження служби в козацькому війську.

Козак має при собі зброю. Козацьке військо саме собі обирає Гетьмана. Козаки звільняються від усіх державних податків і мита та обкладаються лише на користь козацького війська. Земельний наділ на загальній основі козаки одержують у першу чергу. Приналежна козакам земля затверджується за ними в спадкове володіння.

Для дітей козаків закладаються військові навчальні заклади. Козаки, які втратили на службі працездатність, а також їхні родини і родини козаків, убитих при виконанні службових обов'язків, забезпечуються грошовою допомогою від козацької громади; діти цих козаків виховуються на скарбовий кошт. Козак відповідає лише перед козацьким судом (де троє козаків, там двоє третього судять).

Звичаєва держава. На території сучасної України Державне Вічеве буття, за прадавніми письменами, існувало з II тис. до н.д. „Віче мали, що віче вирішить, то так і є, а що нерішено – не повинно бути. Вибирали князів від полюддя до полюддя і так жили. Бо у русів не було іншої ради, крім Віча”.

Заснована Києм наддніпрянська держава Рускень півтори тисячі літ простояла до готської навали в 2 ст. н.д. і в 4 ст. відродилася як Київська Русь і простояла до часів Рурика.

Київська Русь часів Ігоря, Ольги, Олега, Святослава, Володимира Мономаха, Ярослава Мудрого – стала наймогутнішою і найвпливовішою державою не тільки Європи, а й Азії.

Найдемократичніший державотворчий Вічевий устрій на землях України-Руси був збережений і в часи Козаччини, а потім Гетьманщини. Найперша світова Конституція була складена за Вічевим Правом обраним Керівником Нації Гетьманом Пилипом Орликом.

Україна має отримати нову Конституцію України, яка продовжить більш як трьохтисячолітню традицію Вічового правління та обрання керівників Народу та Держави. На тому стоїмо.

Державотворення. Назва Держави (за Конституцією Пилипа Орлика) – Русь. Назва Мови – Руська (українська) – є Державною мовою титульної нації і засобом міжетнічного, міжнаціонального спілкування в Державі. Кольори Державного Прапора – жовто-блакитний (де верхня частина прапора має жовтий (золотистий) колір, а нижня блакитний). Державний герб – Герб-Трисуття, яке відповідає трьом часовим вимірам. Світоглядні основи, закони держави та мораль народу ґрунтуються на Звичаї.

Козак має право на найвищу владу, або делегує це право більш достойному через народне Віче. Повнота влади в руках обраних представників народу. Відсутнє делегування владних повноважень.

Захист інтересів людей і вироблення адекватної стратегії поведінки з урахуванням мінливих умов навколишнього середовища. Обов'язковий контроль з боку товариства та громади над обраною владою, її звітність і відповідальність майном та життям. Постійна змінність старшини.

Вічове правління. Русь-Україна є Президентсько-Вічовою Державою; Законодавче Віче (двопалатна структура – Нижня і Верхня палати).

Президент-Гетьман. Президент-Гетьман є всенародно обраним Головою Держави і представляє її у внутрішніх і зовнішніх стосунках, де діє від імені народу й очолює вертикаль виконавчої влади, призначає Голову Уряду; Президент-Гетьман – є головнокомандувачем Збройних сил та очолює козацькі формування.

Уряд. Політичний уряд займають лише українці.

Козацький Шлях Духовного Вдосконалення (за К.Матвіюком).⁴⁹

Будь-яке впорядковане людське суспільство існує і розвивається завдяки дотримуванню запроваджених певних норм поведінки і взаємовідносин. Цього немає у звіриних зграях, де для з'ясування стосунків в хід пускаються зуби і фізичне подавлення є остаточним і єдиним аргументом. На жаль, і серед людей є випадки, коли взаємовідносини регулюються подібним чином, однак ми будемо вести мову про суспільство впорядковане. Щоб забезпечити цивілізоване існування, люди виокремили певний комплекс норм поведінки і звели ці норми у свої вірування, вчення, доктрини. Але будь-яка доктрина чи вірування не є достатніми і вичерпними регуляторами людських стосунків, Всі вони мають обмежений перелік приписів, і вже з самого початку є не повними і такими, що не охоплюють всіх сфер життя, всю багатогранність людських стосунків. Навіть якщо ми маємо національні вчення чи вірування, то все одно вони мають обмежений перелік регулюючих приписів, а про доктрини вже годі й говорити, особливо якщо та чи інша доктрина привнесена ззовні. Так, сумнозвісний принцип класової ненависті (із запровадженої в нас з допомогою штиків доктрини марксизму-ленінізму) не тільки не міг бути дороговказом для нашого народу, а й призвів до великих людських втрат у братовбивчих війнах. Божої заповіді «Не убий», здається, дотримуються одна чи дві нечисленні християнські секти. Основна ж маса суспільства, щоб усеж просуватися вперед через оту «трясовину життя», змушена відступати від діючих приписів, лукавити, або ж попросту їх ігнорувати і керуватись у своїх діях якимись іншими нормами. З цієї точки зору наш прадавній Звичай є найкращим життєвим провідником. Він охоплює всі, без винятків, сфери нашого життя. Він безцінний і не замінний через те, що перевірений десятками поколінь, адже наш народ не залишав у своїй пам'яті і не передавав наступним покоління тих норм, які не підтверджували свою значимість, свою здатність зберегти наш рід.

В одному із заповітів карпатського мудреця Мирослава Дочинця читаємо: «Дотримуйся звичаїв і обрядів. Бо це не просто традиція - це мости, якими ти йдеш через болото життя».

Якщо ми оглянемося на нашу історію і проаналізуємо ті періоди, коли наш народ мав великі досягнення у своєму розвитку і мав блискучі перемоги, то побачимо, що ці періоди співпадають в часі, коли наші предки всі жили за своїм звичаєм, коли на нашій землі панував звичай у всіх сферах суспільного життя.

Перевірений віками наш прадавній звичай – це код нашого безсмертя, це наш навігатор.

Він жорстоко і послідовно нищився загарбниками й окупантами. З бібліотеки Ярослава Мудрого до нас не дійшов жодний примірник, а наші бібліотеки і книгосховища періодично спалювались. Останній раз горіли наші стародруки у сховищах Публічної бібліотеки в Києві у 1964 році. Тож значна частка звичаєвих норм дійшла до нас у тих засобах комунікацій, які не горять – у народній пам'яті. Ці норми знаходимо в переказах, заповітах, піснях, прислів'ях, кобзарських думках. Ще якась частина з тих, що збереглися на письмі, дійшли до нас у спотвореному вигляді, як у наших соборах стародавні фрески, що були заляпані московськими підмайстрами.

⁴⁹ Права і вольності українського народу. Дніпро: Середняк Т.К. 2017. – 11-16 с.

Це все духовний скарб, який потрібно по крупинці зібрати і реставрувати. Це дуже копітка і велика за обсягом робота, до якої потрібно залучити значну кількість шукачів – дослідників, які з численної кількості джерел по зернині визбирають всі наші звичаєві норми. Далі, на нашу думку, зібраний матеріал мають опрацювати юристи, які мають бути не лише висококваліфікованими фахівцями, а й відданими патріотами нашого народу. На кінцевому етапі реконструкції звичаєвих норм мають зібратися наші національні авторитети, так би мовити, старійшини народу, які відберуть певну частину зібраних норм і канонізують їх. Для прикладу, такий стародавній заповіт наших предків «Землі чужої не брати, своєї не віддавати» напевне має бути канонізований, тоді як до заповіту «Нового не запроваджуй, старовини держись» можна поставитись критично. А вже такий припис, як «Люби жінку як душу, а тряси як грушу», - швидше за все, розглядати як жарт.

Сьогодні, коли в Україні існують десятки козацьких організацій, буває важко відразу визначити, чи є та чи інша організація українською по суті. Але, якщо козак цієї організації дотримуються нашого прадавнього звичаю, вони, поза сумнівом, належать до нашого, українського козацтва. Якщо ж якась козацька організація декларує свою любов до України, але послуговується не українською мовою і погоджується на продаж нашої землі (порушує дві звичаєві норми) – це «п'ята колона».

При обговоренні питання звичаєвих норм на конференціях і «круглих столах» досягнуто домовленості, що ми, сучасні, не сміємо змінювати чи редагувати звичай, який дійшов до нас з глибини віків. Але ж і світ навколо нас змінився, то ж стародавній заповіт потрібно адаптувати до умов сьогодення. Ми пропонуємо таку схему (методику) подачі нашого звичаю: всі відшукані звичаєві норми без змін і поправок записуємо у лівій колонці, згрупувавши їх по відповідним розділам (самоврядування, взаємини в родині, громаді, державі, виховання і навчання, захист держави, віросповідання тощо). У правій колонці навпроти розміщуємо тлумачення цих норм, відповідно до умов сьогодення.

Звичай і сучасне тлумачення.

Спроба викласти звичай в сучасному розумінні (інтерпретації).

<i>Звичаєві норми</i>	<i>Сучасне тлумачення</i>
Взяті з літописів, усних переказів, пісень, кобзарських дум, Конституції П.Орлика та інших джерел.	Опрацьовані звичаєві норми відповідно до сучасності.
<i>Загальні засади</i>	
<p>Народ, який не слухає своїх пророків, гине. <i>Народний переказ.</i> Звичай – правда прадідів великих. <i>Д.Донцов.</i> Дотримуйся звичаїв і обрядів. Бо це не просто традиція – це мости, якими ти йдеш через болото життя. <i>Із заповітів карпатського мудреця Мирослава Дочинця.</i> Не пошануєш звичай раз, він тебе - десять. <i>Із козацьких заповідей.</i></p>	<p>Козацтво у своєму суспільному житті послуговується в першу чергу заповідями своїх предків, вченнями і настановами своїх національних авторитетів.</p>
<p>Козак повинен пам'ятати про всіх своїх пращурів і вивчати Мудрість їх, збережену Відами і переказами.</p>	<p>Козаки шанують старих людей і прислухаються до їх порад, якщо ті мають життєвий досвід, адекватно</p>

<p><i>Із козацьких заповідей.</i> Не робіть старцям капостей. <i>Із козацьких заповідей.</i> До тих пір Рід тримається купи, допоки батьки в очах синів Радетелі. <i>Лев Силенко. Мага Віра.</i></p>	<p>сприймають навколишній світ і не дбають лише про особисту вигоду.</p>
<p>Економічний устрій</p>	
<p>Колись в давнину народив Батько Коло з Матір'ю Дажземлею люд вкраїнський та дав їм землю... та й заповів їм не ходити за ту землю та не оддавати. <i>Супойський переказ.</i> Земля не продається. <i>Прадідівський заповіт «Чотирнадцятирик».</i> Держімося землі, бо земля держить нас. <i>Народне прислів'я.</i></p>	<p>Територія України є недоторканою та неподільною і свято оберігається Збройними Силами України і всім народом. Земля є власністю всього українського народу. Посягання на землю є посяганням на життя всього народу. Земля не продається. Земля надається представникам українського народу в оренду і користування. Розпорядниками Земельних ділянок від імені держави є територіальні громади.</p>
<p>Права, свободи, обов'язки</p>	
<p>Лучче на родині кістками полягти, ніж на чужині слави натягти. <i>Народне прислів'я.</i> Смиренного і на тім світі б'ють. <i>Народне прислів'я.</i> Вище всіх благ і самого життя ставить козак волю свою і свободу народу козацького. <i>Із козацьких заповідей.</i> Ніколи не вважай сина іншого народу нижче або дурнішим за себе, але не давай зневажати і свій козацький народ іншим. <i>Із козацьких заповідей.</i></p>	<p>Козак не полишає в біді і небезпеці свою Батьківщину і свій народ. Всі свої зусилля і вміння він направляє на покращення життя в духовній і матеріальних сферах. Козак зобов'язаний завжди давати відсіч, коли хтось посягає на його честь і гідність та на честь і гідність його народу і Батьківщини.</p>
<p>Влада і вибори</p>	
<p>Козаку нема верховода крім Бога й народу. <i>Козацьке прислів'я.</i> Старшину вибираємо гуртом самі із себе. <i>Козацький звичай.</i> До булави треба голови. <i>Козацьке прислів'я.</i> Як пан швець – Січі кінець. <i>Козацьке прислів'я.</i> З народу у владу, з влади в народ. <i>Козацький звичай.</i></p>	<p>До влади обираються громадяни України, які знають історію України, вільно володіють українською мовою, люблять Україну і працюють на її благо. На керівні посади громади обирають людей із свого середовища, яких всі знають за їхніми професійними здібностями і моральними якостями. Після закінчення владних повноважень обранець повертається на попереднє місце роботи і проживання.</p>
<p>Самостворення</p>	
<p>Кров людська не водиця – розливати не годиться. <i>Козацьке прислів'я.</i></p>	<p>Найвищою вартістю в суспільному житті є життя і здоров'я кожного громадянина.</p>

<p>Всі питання вирішуються Колом, Радою, Вічем. <i>Із козацьких заповідей.</i> З найбільш важливих питань на вимогу козаків скликається загальна Рада. <i>«Чотирнадцятирик».</i> Призначаючи когось із громади, відповідай за його слово, як за своє. <i>Із козацьких заповідей.</i> Право голосу на Козацькому колі має тільки порядній сім'янин чи воїн, який усім своїм життям довів, що може впорядковувати життя навколо себе і приймати відповідальні рішення. <i>Прадавній козацький звичай.</i> Дай дорогу тому, хто може зробити більше за тебе. <i>Із козацьких заповідей.</i> Кожен козак стає рівним до всіх тоді, коли визнає козацьку громаду та її владу над собою, і козацька громада визнає рівним з поміж рівних кожного козака і його право в ній. <i>Із козацьких заповідей.</i> Де велика рада – там рідкий борщ. <i>Козацьке прислів'я.</i></p>	<p>Влада, старшини і громади в цілому дбають у першу чергу про життя і здоров'я своїх громадян і залучають до дій, пов'язаних із загрозою для їхнього життя і здоров'я лише у випадках очевидної загрози для народу і держави. Козаки домагаються зміни законодавства про вибори, зокрема обмеження права голосу для морально деградованих людей, злочинців-рецидивістів та інших категорій громадян, які не здатні приймати конструктивні рішення, натомість стають об'єктами маніпуляцій на виборах. Основним пріоритетом у житті і діяльності козака є добробут свого народу і міцність своєї держави. Виходячи з цього, він шукає зі свого середовища такого, який найкраще зможе повести справу, і висуває його на відповідну посаду, попри власні амбіції. Всі важливі справи козаки спочатку обговорюють у вузькому колі фахівців, а вже після цього виносять на велику раду.</p>
<p>Енергія до життя</p>	
<p>На Бога надійся, а до берега греби. Богу молись, а до берега гребись. Під лежачий камінь вода не тече. <i>Народні прислів'я.</i> То не козак, що отаманом не думає бути. <i>Козацьке прислів'я.</i></p>	<p>Козак веде активний, творчий спосіб життя, який дає можливість подолати труднощі та забезпечити духовне і матеріальне благополуччя родини, громади і всього українського народу. Козак постійно підвищує свій професійний і загальноінтелектуальний рівень, щоб бути готовим посісти вищу посаду, розширити коло своїх обов'язків і збільшити міру відповідальності.</p>
<p>Честь і гідність козака</p>	
<p>Бережи честь і достоїнство своє і народу козацького. <i>Із козацьких звичаєвих правил.</i> Уговор паче грошей. <i>Козацьке прислів'я.</i> Не гань мене чваром, бо станеш тваром. <i>Козацьке прислів'я.</i></p>	<p>Козак, який дав слово (зобов'язання, висловлені в усній формі) у своєму середовищі, дотримується його, незважаючи на фінансові чи матеріальні втрати, пов'язані з дотриманням слова. Гідність і самоповага - одні з найбільших чеснот козака. Він правдивий і ніколи не опускається до пересудів та наговорів на своїх товаришів.</p>
<p>Сім'я</p>	
<p>Родова пам'ять до сьомого коліна. <i>Із козацьких заповідей.</i></p>	<p>Кожна козацька (українська) родина веде свій родовід і передає його</p>

<p>Не козак той, хто не пан у своєму домі. <i>Козацьке прислів'я.</i> Не давши своєї науки, не віддавайте своїх дітей в чужу, бо то вже будуть не ваші діти. <i>Із козацьких заповідей.</i></p>	<p>наступному поколінню. Козак є головою родини. Він відповідає за матеріальне забезпечення родини, за виховання дітей, за лад у своєму домі. Козак виховує своїх дітей на національних традиціях, прищеплює свої звичаї, вчить рідної мови, своєї історії. До чужої школи можна посилати вже національно – свідомих дітей.</p>
--	--

6. Козацькі ритуали та свята. Ключові Символи Козацького Життя - Святині.

Козацькі свята:

- 05-09.03** День Українського Буджацького козацтва (Шевченківські дні). КОЛО УБК.
15.05 День Задністрової Січі: (Бориса і Гліба). КОЛО УБК.
15.07 Берегиня-Дана (День української козацької культури). День Берегині.
14-19.08 Медовий Спас (Маковія)-Яблучний Спас. КОЛО УБК.
10-14.10 День Українського козацтва, День Захисника України, Покрови Пресвятої Богородиці (по селам – Переможне, Шабо, Старокозаче, Стара Царичанка, Руська Іванівка). КОЛО УБК.

Козацькі ритуали.

Сценарій посвяти до Козацтва

№	Дійство, хто проводить	Текст
1	МОЛИТВА – ОТАМАН, СВЯЩЕННИК	<i>Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться ім'я Твоє. Нехай прийде царство Твоє. Нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі. Хліба насущного дай нам сьогодні. І прости провини наші, як і ми прощаємо винуватцям. І не введи нас у випробування, але визволи від лукавого. Бо твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь!</i>
2	ЗАПРОШЕННЯ – ПОЛКОВНИК	Наше Козацьке товариство поповнюється сьогодні новими товаришами. На посвяту до козацької громади запрошується П. І. по Б.
3	14-РІК - КОЗАЦЬКИЙ ЗВИЧАЄВИЙ КОДЕКС - ОТАМАН	<p>Слухай, козаче, та пам'ятай наш Звичаєвий Кодекс! Народ кожен пильнується оком Господнім. Гріхи наші гноблять нащадків наших. Справою Божою єсть посполітеє діло козацьке за віру Христову, за волю та рідну землю. Корогви наші – то тінь Покрови Богородиці. Доля народу – козацька доля. Коли супостати рабують народ – встають козаки за долю батьків, жінок та дітей своїх. Юдиним та фарисеям не панувати на нашій землі. Праведне діло для рук козацьких. Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом – нове ярмо.</p> <p>ЗАВІТИ: 1.Починай справу з молитвою Божою та іменем Божим. Не злися, коли щось не вийшло. Мабуть до діла готовий не був. Споможеш, як будеш готовим до найтяжчого. Проси у Бога і дасть тобі силу, коли справа угодна для Бога. Нема на світі такого, щоб не корилося праведним людям. 2.Між Богом та</p>

		<p>козаком посередник один – Христос, а заступниця нашому роду – Богородиці Покрова. 3.Не обіцяй і не клянися. Бо людина – то тріска в потоці життя. Не все залежить від наших бажань. Краще вір справі, аніж словам. 4.Перед Богом всі люди рівні. Не гноби ні татарина, ані ляха і сам також не гниє. Корися в поході Старшині та козацькій громаді, бо ця покора для тебе ярмо, а скупині – то є заручина волі. 5.У козака сила лише в своїй землі. В чужому краї є сила лише проти полону. 6.Лишнього не хапай. Не всяке добро на добре. Всього на світі з'їсти не вдасться, - то ж бо тримайся посту. В походах посту немає. 7.Коли просять, - помагай, - і коли не просять, а треба. Не відказуй навіть ворогам. 8.Родину свою шануй, бо то твоя втіха та рай на землі. Нема на світі притулку, окрім сім'ї. 9. Козак має зброю пильнувати, як око своє. І ще більше. Здоровіє другим коротити можеш тільки тоді, коли честі твоєї рятунку нема. Коли ж честь свою ставиш вище громади, - складай свою зброю. 10.Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно з своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш. 11.Умій слухати. Слухай все до кінця. Отамана не перебивай. Гаси дратування та злість. Мовчання від розуму. Втрачай слова, як найдорожчий скарб. 12.Заповіт із чужого досвіду. 13.Заповіт із набитих гульт. 14.Пам'ятай: один вірний шлях на землі – терпіння. Найвеличніші перемоги на світі – це перемоги над власним «Я».</p> <p>Отаман вручає новаку Чотирнадцятирік та Кодекс буття.</p>
4	ПРОМОВА УКРАЇНСЬКОГО КОЗАКА ПРИ ПОСВЯТІ – ОТАМАН, НОВАК	<p>Козаче! До Промови! Читай Промову. <i>Бог наш Всевишній! Свята Покрова! Я – козак-лицар – (ім'я–прізвище) - захищаю свободу народу рідного, вікові порядки та звичаї, Неньку-Україну! Я стою за незалежність моєї Батьківщини, недоторканість її кордонів! Слава Україні! Слава Українському козацтву!</i></p>
5	ВІКОНА - ПОЛКОВНИК	<p>До Вікони! Перехрестися тричі, козаче, до образу Покровительки нашого роду козацького Пресвятої Богородиці. Роби на згадку відтиск гулого пальця правиці на тексті Євангелія. Читай те, що тобі відкрилося.</p>
6	ПРАПОР - ПОЛКОВНИК	<p>До Прапора! Нахили голову, козаче. Покриємо тебе тінню нашого прапора, як оберегом.</p>
7	СІЧ-ВЕРБА – ПОЛКОВНИК, БЕРЕГІНЯ	<p>До Січі! Тепер і від нині ти рівний серед рівних, вільний серед вільних в сім'ї козаків! Слава козакові! Слава козакам! Слава Україні!</p> <p>До папахи! Надіває папаху, промовляючи: Козак ні перед ким шапку не ламав, папаху не скидав! Лише на молитву та перед образом Покровительки нашого роду козацького Пресвятої Богородиці шанобливо потилицю сонцю підставляв!</p> <p>До нагайки! Нагайкою по спині тричі, промовляючи: Щоб Батьківщину боронив! Батька й Мати шанував! Товариство захищав!</p>

8	ХЛІБ-СІЛЬ – ОБОЗНИЙ- ПОЛКОВНИК	До обозу! Треба буде – допоможемо! Треба буде – поділимось!
9	ПЕРНАЧ – ОТАМАН	До Пернача! Клади, козаче ліву руку до лоба, щоб не розбив його тобі. Хай тебе Бог оберігає, а біс не бере! Йди собі з Богом! Тепер ти, пане-товаришу козаче, маєш право мати шаблю-шашку, папаху, нагайку та справ собі однострій!
10	ШАБЕЛЬНИЙ ВІНОК – ОТАМАН, КОЗАКИ	До Шабельного Вінка! Брати козаки! Віддайте шану новим членам нашого козацького товариства шабельним вінком! Козаки-новаки проходять під шабельним вінком.
11	ЗАКЛИК – ОТАМАН	Панове козаки та козачки! Слава Богу, що ми козаки! Слава козакам! Слава Україні! Слава! Слава! Слава!

Козацькі Святині:

Вікона Святої Покрови.

Прапор із гаслом. Священний символ товариства. Прямокутне полотнище кольору морської хвилі (розмірами довжини до ширини 2:1). На одній стороні Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою; на другій стороні – нашитий напис – Осередок Козацтва. Полотнище закріплене на дерев'яному держаку довжиною 2,5 метра, наверхієм якого є тризуб.

Хоругва із гаслом. Символ Осередку Козацтва. Являє собою прямокутне полотнище (довжина до ширини – 1,5:1) кольору морської хвилі, оторочене золотисто-жовтою стрічкою, на дерев'яному держаку з перекладиною. На лицьовій стороні – Мальтійський білий хрест, по периметру напис – Осередок Козацтва.

Чотирнадцятирік. Козацький Звичаєвий Кодекс.

Кодекси Буття Українського Буджацького Козацтва. Козацькі Заповіді.

Хортиця. Матінка Українського козацтва.

Коло. Вищий орган Козацької Громади.

Старшина. Обране на Колі керівництво Козацької Громади.

Старійшина. Козак-мудрець, що користується повагою Кола.

Булава. Символ Гетьманської влади: мідний шар (може бути із шипами) на дерев'яній рукоятці.

Пернач. Символ полковничої влади: металеві пера складної форми (чотири, шість, вісім) на рукоятці. Знак отаманської влади, який вручають виборному чи наказному отаману. Чотирьохперий – курінному отаману, шестиперий – полковому отаману, восьмиперий – кошовому отаману. Являє собою фігурні леза, що закріплені на рукоятці.

Бунчук. Символ козацької єдності (скільки пасмів – стільки куренів, скільки волосин в пасмі – стільки козаків в курені): на дерев'яній рукоятці – закріплені сплетені пасма кінського хвосту. Знак Стану отамана. Виготовлений з кінського волосу. Має чотири частини (пряди - 1 стан, 2 стан, 3 стан, 4 стан) та мідне наверхіє із хрестом.

Колодач. Ритуальна зброя. Зброя, яку козак носить при параді. Це – козацька шабля (до 100 см завдовжки), ніж-колодач (до 45 см завдовжки); носяться в чохлах (піхвах) на портупей. Символ надійності козацького слову: ніж-сколот завдовжки 45 см (як у скифів, у римлян – короткий меч).

Прапорець. Зменшена копія козацького прапора (вмпел з емблемою, гаслом), вказує на місцеперебування отамана.

Комишина (тростина). Символ, що вказує на місцеперебування отамана: висока комишина із зменшеною копією козацького прапора (прапорець) козацького з'єднання; там де отаман – там найзначніші події. Знак перебування отамана.

Завдовжки 3 метра, закінчується прапорцем, що подібний до прапору Осередку Козацтва, але в'ятеро менший.

Однострій. Уніфікована форма одягу козака. Літній варіант – козацький кашкет з малиновим околицем та кокардою (Тризуб на фоні білого Георгіївського хреста); біла (або полинного кольору) офіцерська рубашка навипуск (з коротким або довгим рукавом) з погонями, шевроном; брюки чорного кольору із малиновими лампасами; чорні туфлі. Зимовий варіант – мундир чорного кольору (брюки з малиновими лампасами) з золотими погонями; чорна папаха з кокардою; плащ-пальто чорного кольору з золотими погонями; чорні чоботи. При параді – ритуальна зброя на портупеї.

Шеврон. Нарукавний знак козака. На лівому рукаві – загальнокозацький, на правому – осередковий. Осередковий являє собою Мальтійський щит кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по центру – Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по периметру напис – Осередок Козацтва. Нижче шеврону – прямокутний шеврончик кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, з написом «1 стан», «2 стан», «3 стан», «4 стан».

Трубка (носогрійка). Ритуальний Козацький курильний інструмент (степові трави).

Кобза. Козацький струнний музичний інструмент.

Бугай. Козацький басово-тактовий музичний інструмент.

7. Сьогодення. Ключові питання, що стоять перед козаками в сучасному суспільстві.

Особливості Українського Буджацького козацтва. Необхідність співіснування всіх гілок козацтва в єдиному козацькому русі (козацьке військо – воїни, хлібороби, педагоги, вчені, підприємці й т. д. – всі вкладають свою працю у загальну посполиту справу).

Ідеальне Українське Буджацьке козацтво (див. літературу)...⁵⁰

Ідеологія і стратегія Козацтва.

Із початку організації козацького руху в 1990 році поняття «політика» було виключено з лексики козаків, як непотрібне, та ще й з поняттям «партія», як небезпечне. Таким чином, рух за відродження козацтва прийняв форму громадської організації, а не громадсько-політичної, що цілком влаштовувало існуючу тоді владу, що не бажала ділитися ні з ким цією владою. В цей час й була узаконена сторона, що визначила рамки, у яких повинно було рухатися козацтво у своєму розвитку. Ці рамки не давали козакам змоги утвердитися на своїй землі своїми традиційними формами влади. Широкі можливості вступу осіб до козацьких товариств без обмежень, осіб, які не мають необхідного козацького родоводу, козацької духовної та моральної особливості й других позитивних якостей, якими відрізняються козаки від других членів громади, створила у русі цілий ряд негативних явищ; ці явища, в якійсь мірі, викликали недовіру до козацтва із боку родових козаків й некозацького населення, що мешкає на одній землі із козаками, які своїми моральними вчинками йшли в розріз із високою традиційною мораллю козаків.

⁵⁰ Українське Буджацьке козацтво. Енциклопедія. Укладачі: Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Дніпро. Вид. Середняк Т.К. 2017.

Особливо потрібно відмітити випадковий підбір керівних органів козацтва. Це отаманський корпус, куди на Колах (Кругах) проривалися люди, які не відповідають вимогам посади отамана за своїм рівнем розвитку й за другими якостями. Це слідство вузького розуміння з боку вищого керівництва цілей та завдань ідеологічного виховання середньої отаманської ланки як основного організаційного та формуючого чинника дій козаків та їх масової свідомості, особливо в період відродження в первородній козацькій структурі – станиці, містечку, хуторі. Отаманський корпус не став достойним провідником козацької ідеології в силу своєї низької компетенції в питаннях політики, економіки, релігійно-морального виховання козаків.

Вплив «ідеологічної перековки», якою були охоплені всі шари населення СРСР, безумовно, необхідно було б нейтралізувати, особливо в усвідомленні отаманським корпусом своєї ідеології. Справа ця не проста, потребує вона матеріальних затрат, лекторських та викладацьких кадрів, які сповідують козацький спосіб життя, які добре знають історію, економіку, політику, право, філософію, підвалини православної віри та другі науки, що необхідні в повсякденній роботі отаманів з козаками та некозацькими мешканцями. На порядку денному стоїть питання організації подібного короткотермінового Козацького Університету, де б отамани й старшина могли, в залежності від рівня їх підготовки, за короткий термін отримати знання та й ідеологічний заряд.

Недооцінка в розробці та пропаганді козацької ідеології із боку вищих структур козацтва призвела до буксування на місці руху за відродження козацтва, малому приплину, або ж уплину козаків в існуючих громадах, розколу на Колах, альянсу деяких отаманів з лідерами мафіозних кіл, до послаблення дисципліни в лавах козацтва, прояві вчинків козаками, отаманами, що не відповідають високій козацькій моралі, до викривлення трактування провінційними «козацькими істориками» ролі й завдань відроджуваного козацтва, що викликає в суспільстві серед некозацького населення нерозуміння такого феномену, яким є для держави козацтво.

Відсутність чіткої, хоча б коротко сформульованої козацької ідеології, свого добре налагодженого пропагандистського апарату, своєї преси дає можливість антикозацьким силам на всіх рівнях в різних виданнях, в правоохоронних органах та владних структурах вести скажену атаку на козацтво, використовуючи найменші негативні явища та факти, що проявляються в козацькому русі.

Необхідно відмітити, що *провідниками й розповсюджувачами козацької ідеології можуть бути козаки, добре освічені, із високим інтелектом, які віддані справі відродження козацтва*, а не випадкові люди із низьким освітнім рівнем. Але, на жаль, оглядаючись на моду і не дивлячись на сутність розвитку козацької ідеології з її високими принципами у справі становлення козацтва та виконання перспективних планів життєдіяльності козацької громади, у відділах з'явилися заступники отаманів з ідеології, які досить смутно уявляють свої обов'язки та в силу свого рівня знань не можуть бути корисними у цій важливій для сучасного козацтва сфері.

Багато хто не розуміє важливості для відродженого козацтва мати таку сильну зброю впливу на соціальну психологію козацької громади, впливати на політику держави за допомогою своєї ідеології. Чи ми втратили віру в реальні можливості відродження козацтва, чи ми чекаємо «княжої милості», щоб нас зарахували на державну службу із харчами та одностроєм? Чи ми боїмося, що своя програма відродження, заснована на постулатах козацької ідеології, може викликати гнів у провладних структур? Або, намагаючись витравити з своєї свідомості ідеологію антикозацтва, яка, треба признатись, були сильна й нам здавалася досить переконливою, сьогодні боїмося самого слова «ідеологія», в якому політика, економіка, духовність, мораль, культура, право, філософія потребують обґрунтованості й ув'язки із законами та життям суспільства?

Приклад рішення лише одного аспекту ідеології – політики, в якому основне – влада, дає множині непередбачуваних перепон козакам при веденні традиційного козацького самоврядування. Цей шлях від рад, голів адміністрацій до отаманського правління.

Потрібні козакам в досягненні успіху й чітко розроблені ідеологічні постулати, щоб вони йшли до влади не навсліпки, потрапляючи до безкінечних правових «капканів», вправно розставлених на їх шляху чиновниками провладних структур.

Як б не була козацька ідеологія для сприймання владою, якщо її основи будуть розроблені із відповідністю із законами держави й традиціями козацтва, що не приносять шкоди чесним людям громадськості, вона стане провідною зіркою на шляху відродження козацтва й допоможе багатьом козацьким громадам отримати упевненість в своїх діях.

Стратегія козацтва: **вистояти, зберегтися, перемогти.**

Найближче наше завдання – **вистояти.**

Що ж таке вистояти? Це уникнути спокуси можливості легких заробітків. Проявити стійкість під тиском й погрозами, зберегти дисципліну, не піддаватись загальному занепаду духу та розложеною, зберегти єдність, безжалісно викривати зрадників, укорінену агентуру, яка працює на розкол під благовидними привидами заміни отаманів на більш достойних, ділення козаків за різними признаками: червоний-білий, реєстровий-нереєстровий.

Сила ж наша у єдності, координації дій, єдиній політиці. Тільки це змушує рахуватися з нами.

Дуже важливо зберегти честь та совість Козацтва. Вистояти під ударами індивідуальних репресій проти вождів козацтва на різних рівнях. Вистояти й не допустити розчленення козацтва.

Ми зобов'язані нічим не сприяти діям руйників Вітчизни, а при можливості всіляко їм протидіяти, викликаючи народне обурення.

Ми повинні постійно ставити перед владою всіх рівнів безліч питань. На кожну їх вимогу виявляти повну готовність, але одночасно висувати десять-двадцять об'єктивних розумних вимог виконання цих вимог. Гра ніколи не повинна йти у одні ворота. Ми не можемо собі дозволити ковтати мовчки всіляке безглуздя, яке виходить від чиновників. Діяти належить тільки так, якщо завтра ми не хочемо стати катами свого народу за жменю зеленої бумажки.

Вистояти – скорішим чином створити загони територіальної самооборони. Мова йде про життя та смерть мільйонів людей. Одночасно треба всюди говорити, що ми готуємося до державної служби (що є чистою правдою). Й у нас немає ніяких незаконних збройних формувань, тільки дружини охорони порядку, охоронні структури, велика кількість аматорів-охотників із помповими рушницями (далі все скоро прийде).

Завжди ми повинні показувати населенню, що діємо в їх інтересах, що ми єдиний їх захист від свавілля та беззаконня вже офіційно діючих банд.

Міліція, регіональні управління, а особливо прикордонники та армія повинні бачити в нас союзників, опору та резерв. Конфліктні ситуації, а їх будуть провокувати наші вороги, повинні швидко вирішуватися особистими контактами з офіцерами-козаками та чесними офіцерами-патріотами. Такі є, їх багато. Налагоджуйте терміново зв'язки. Тільки в такому напрямі будь-яка провокація отримає швидке мирне розв'язання.

Зберегтися.

На даному етапі у державній машині, яка валиться, нам запропонувати нема чого. Більшості панів, які займають високі посади (треба знати, що значна частина їх слугує не Батьківщині, а ворогам), ми кістка поперек горла, від якої хотілося б поскоріше звільнитися. Дуже ми їм заважаємо.

Питання про державну службу ми самі підняли супротив їх бажання та намірів. Ось і намагаються вони саму ідею служіння так викривити, щоб, з одного боку, козацтво заплямувати, створив під виглядом козацьких загонів найманих катів з безрідної швали, яка втратила корені, що за малі гроші на все піде; з другого боку, намагаються неприйнятними умовами назавжди відштовхнути справжніх козаків від бажання служити й працювати на своїй землі, заразом натравити на козаків всіх, указуючи пальцем, дивіться, вони опричники нові, льгот-привілеїв нахапали (хоча це брехня), й проти народу.

Чим скоріше зрозуміємо, що з нами грають нечесно, що при такому розкладі ми завжди у програвші, тим скоріше зрозуміємо, що не потрібні, шкідливі ми руйнівникам держави, що скоро будемо дуже потрібні його відновникам. Вони йдуть. Будемо потрібні, якщо до тої пори не витратимо себе, не заплямуємо по вуха так, що через два-три роки від нас нормальні люди будуть шарахатися.

Зберегтися ми повинні в ім'я минулого й прийдешнього. Але як? По-перше, зберігаючи єдність. Доки ми разом – доти ми непереможні. Мати єдину козацьку організацію, єдиного для всього козацтва виборного отамана (гетьмана), єдиний виконавчий орган – правління, посилене представниками з місць. Деякі пропонують назвати його козацьким урядом. Мати законодавчий орган, що регулярно збирається, - Раду отаманів, який визначає єдину політику. Вести активну політичну діяльність, всіляко показуючи широким верствам населення, що діємо ми на благо держави та народу.

Ми не повинні відштовхувати ініціативи державних структур, що направлені на організацію державної служби козацтва. Однак, ми повинні вимагати, щоб ініціативи ці відповідали інтересам як держави, так і козацтва. Не треба впадати в ідіотичну радість при появі чергових сфабрикованих для підриву ідеї служіння козацтва документів, про які їх творці знають, що вони нічого нікому не дають й залишаться на бумазі. При всьому цьому треба зберігати спокій. Наша візьме.

Важливо усвідомити: ми всі козаки і всі рівноправні. Кожен повинен робити свою справу: один служить, взявши зобов'язання державної служби для себе через військо, але він козак війська – великого організму, який, в свою чергу, частка цілого – Козацтва; другий працює на заводі, обробляє землю, сіє, дітей виховує, у Храмі служить, службу несе в правлінні війська, відділу, краю, станиці.

Без другого не буде повноцінного першого. Так було в Козацтві завжди. Не можна сьогодні лукавим нашим супостатам дати виділити першого й забути другого. Це буде кінцем Козацтва й початком становленням під видом Козацтва найманства. Дуже сьогодні цього хочуть «доброзичливіці» в державних структурах.

Головне завдання – **перемогти!** Перемогти в повному об'єму. Перемогти для нас не є прийняти з поклоном невідомо що. Перемогти для нас – зайняти те саме місце в системі державних відношень, яке займали наші діди до розкозачування.

Нехай нас не обвинувачують у тому, що ми вимагаємо для себе чогось особливого. Ми вимагаємо в інтересах держави століттями встановленої і діючої системи державного служіння народу-козацтва. Народу, який при нормальному державному підході надійно прикриє кордони, зніме загрозу сепаратизму, дасть дуже значну кількість сільськогосподарської продукції, якщо буде впевнений, що земля ця його, військова.

Ми переможемо, браття! Переможемо, якщо встоїмо перед спокусою отримати подачку, зрадити великій справі повного становлення козацтва. Нехай кожний пам'ятає й знає, що шлях, по якому ми з вами йдемо за волею Господа нашого, не гра в козачків-отаманчиків. Тут немає більше місця вибору між «хочу-не хочу». Є жорстке «треба». Треба сьогодні триматися всім разом, йти всім разом до кращої долі задля нас всіх.

Зуміють нас обдурити, привабити, роздрібнити – ніщо нас не спасе и прощення в віках не буде. До речі, вороги тільки й чекають нашого розбрату. Поодинці

задавлять кожне військо, відділ, край, земляцтво. Ніколи вони не простять нам нашого козацького духу, ніколи не приймуть й не нагородять навіть зрадників. Зрадників вони теж покарають вже за те, що посміли форму надіти й називатися козаками. Ненависні ми руйнівникам всі без винятку. Так що даремно деякі плазуни метуть хвостом в приймальнях у демократичних начальників й даремно ті, що сидять в президіях на з'їздах демократів гадають, що ці демони їх за своїх тримають. Все до пори. Доки ми сильні, вони й маріонеток-клоунів вітають.

Дуже важливо думати про нашу зміну. Козачат в нас мало й це дійсно велика біда. Ворог робить ставку ще й на наше вимирання. Крім того, що ми дуже мало зважаємо на молодь, а це злочин, народжуваність на козацьких землях така, що через десять-п'ятнадцять років в державі стане в десять раз менше козаків. Думайте, брати! Можлива перемога, але якщо всього доб'ємося, то для кого?

І все ж знаємо: **вистоїмо, збережемося, переможемо!**⁵¹

4. ЗАХОДИ З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

А. Стратегічний перспективний план роботи Українського Буджацького козацтва, за яким діяльність організації зосереджується на вирішенні актуальних проблем козацького життя:

Розділи, напрямки	Козацькі навчальні заклади	Молода Січ	Козацькі осередки
I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа.	<i>Семінар «Актуальні проблеми козацького самоврядування».</i>		
	<i>Гра «Джура» («Січ»). «Козацькі розваги», «Нащадки козацької слави». Сезонні таборування.</i>	<i>Військові збори-гра (таборування).</i>	<i>Військові збори-гра (таборування).</i>
II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура.	<i>Збір матеріалів та друк збірок «Життєписи та спомини козаків-ветеранів».</i>		
	<i>Козацький родовід.</i>	<i>14-рік Традицій. Козацькі ритуали.</i>	<i>Регіональний козацький музей.</i>
III. Культура предметної діяльності: 6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка.	<i>Окремий загін Характерників (МНС, ГО-ЦО, ДТСААФ).</i>		
	<i>Осередок МАН-Характерників при ЦПОВ.</i>	<i>Осередки Характерників «Молоді Хорти».</i>	<i>Осередки Характерників «Сірі Хорти».</i>
	<i>Альманах «Річ про Буджацьку Січ».</i>		
IV. Соціальна культура: 9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.	<i>Збір матеріалу для написання історії сучасного козацтва Задністровщини-Буджаку «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку». Громадські козацькі ради при сільських рада. Школа козака-депутата місцевої ради.</i>		
	<i>Школа лідера козацького шкільного самоврядування.</i>	<i>Школа-семінар для козацьких молодіжних лідерів.</i>	<i>Школа-семінар для керівного складу козацьких осередків.</i>
<i>Програма розвитку козацтва Буджаку: 2002-2005, 2007-2010, 2011-2015; 2016-2020. Програма патріотичного гарту молоді: 2010-2012, 2013-2015.</i>			

⁵¹ Задністрове козацьке земляцтво. // ДАОО. – ОАФ Р-8243, оп. 4 БК, спр. 07, арк. 07-III-1, с. 5-10.

Б. Календарний план роботи Українського Буджацького козацтва на рік –
вирішення тактичних завдань на основі стратегічного перспективного плану
та Програми розвитку Українського Буджацького козацтва.

I. Кола-Ради.

1. Березень. 1. Про хід виконання програм розвитку українського козацтва в районі і хід розробки програми військово-патріотичного виховання учнівської молоді «Сокіл» («Джура») в районі та місті. 2. Про хід виконання угоди Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із сільськими радами, школами козацько-лицарського виховання та Буджацьким козацтвом про спільну роботу. 3. Про хід роботи із заснування Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі. 4. Різне.

2. Травень. 1. Про хід виконання угод Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із Науково-дослідним інститутом козацтва Національної академії наук України, Науково-дослідною лабораторією історії козацтва Запорізького національного університету, Радою козацьких отаманів України, Радою Старійшин організацій Українського козацтва, Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та ін. 2. Про хід виконання грантових угод між Буджацьким козацтвом та державними інституціями і фондами України. 3. Про хід виконання Положення про Асоціацію шкіл козацько-лицарського виховання. 4. Різне.

3. Липень. 1. Про хід виконання Програми взаємодії Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із Науково-дослідним інститутом козацтва Національної академії наук України, Науково-дослідною лабораторією історії козацтва Запорізького національного університету, Радою козацьких отаманів України, Радою Старійшин організацій Українського козацтва, Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. 2. Про дотримання положень установчих документів Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі.

4. Жовтень. 1. Про хід виконання Програми розвитку українського козацтва в районі та місті. 2. Про хід виконання програми військово-патріотичного виховання учнівської молоді в районі та місті. 3. Про хід виконання Програми діяльності Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі. 4. Про затвердження програми реалізації виховного потенціалу козацько-лицарського виховання (гарту) у навчально-виховних закладах цього типу. 5. Про затвердження положення про основні козацькі свята (Ритуальний круг - Чотирнадцятирік). 6. Про затвердження положення про основні світоглядні засади козацтва. 7. Різне.

II. Організаційна та методична робота.

1. Січень. 1. Розробка заходів з виконання програм розвитку українського козацтва і військово-патріотичного виховання учнівської молоді в районі та місті. 2. Підписання угоди Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із сільськими радами, школами козацько-лицарського виховання та Буджацьким козацтвом про спільну роботу.

2. Лютий. Тренінг з розробки грантових угод між Буджацьким козацтвом та державними інституціями і фондами України.

3. Березень. 1. Аналіз ходу виконання угод Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із Науково-дослідним інститутом козацтва Національної академії наук України, Науково-дослідною лабораторією історії козацтва Запорізького національного університету, Радою козацьких отаманів України, Радою Старійшин організацій Українського козацтва, Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та ін. 2. Аналіз ходу виконання Положення про Асоціацію шкіл козацько-лицарського виховання.

4. Квітень. Аналіз ходу виконання Програми взаємодії Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із Науково-дослідним інститутом

козацтва Національної академії наук України, Науково-дослідною лабораторією історії козацтва Запорізького національного університету, Радою козацьких отаманів України, Радою Старійшин організацій Українського козацтва, Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та ін.

5. Травень. Koreгування установчих документів Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі.

6. Червень. Погодження установчих документів Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі.

7. Липень. Koreгування та погодження програмних документів Академії Козацтва Буджаку та Молодої Січі.

8. Серпень. 1. Розробка програми реалізації виховного потенціалу козацько-лицарського виховання (гарту) у навчально-виховних закладах цього типу.

9. Вересень. 1. Розробка положення про основні козацькі свята (Ритуальний круг - Чотирнадцятирік). 2. Про хід виконання програми розвитку українського козацтва в районі та місті.

10. Жовтень. Розробка положення про основні світоглядні засади козацтва.

11. Листопад. Розробка програми інформаційного забезпечення діяльності Ради керівників громадських організацій козацького спрямування.

12. Грудень. Розробка плану роботи Ради керівників громадських організацій козацького спрямування.

III. Основні козацькі заходи.

1. Січень. 1. Козацька рада на історичних місцях Запорозької Січі. 2. День Соборності. 3. Урочисті заходи з нагоди річниці битви під Крутами та оборони Києва.

2. Лютий. Зимове козацьке таборування – снігова фортеця - осередки Буджацького козацтва й школи козацько-лицарського виховання.

3. Березень. 1. День Буджацького козацтва (Шевченківські дні - Урочисті заходи з нагоди Дня народження Т.Г.Шевченко). 2. Коло-Рада Буджацького козацтва. 3. Шкільна гра «Сокіл» («Джура») – школи козацького гарту.

4. Квітень. 1. Районна гра «Сокіл» («Джура») – школи козацько-лицарського виховання. 2. Заходи по вшануванню героїв Холодного Яру – весняне козацьке таборування (Козацька школа «Гайдамацька Січ – Холодний Яр»).

5. Травень. 1. Обласна гра «Сокіл» («Джура»). 2. День Задністрової Січі (Бориса і Гліба). 3. Коло-Рада Буджацького козацтва.

6. Червень. 1. Трійця - Хортиця. 2. Літнє козацьке таборування – козацька таборова зміна. Заходи з відзначення Берестецької битви, святкування перемоги у Конотопській битві та святкування Дня Конституції України.

7. Липень. 1. Берегиня-Дана (День української культури) - мистецький фестиваль української етнічної культури – День Берегині - регіональний фестиваль козацької творчості. 2. Коло-Рада Буджацького козацтва. 3. Збір Джура.

8. Серпень. 1. Медовий Спас (Маковія) - Яблучний Спас. 2. Заходи по вшануванню пам'яті Кошового отамана Івана Сірка – осіннє козацьке таборування. 3. 23 серпня - День Державного Прапора України. 4. 24 серпня - День Незалежності України.

9. Вересень. 1. Звітні кола шкіл козацько-лицарського виховання Буджацького козацтва. 2. Затвердження планів роботи на навчальний рік.

10. Жовтень. 1. 14 жовтня - День Українського козацтва. 2. Покрови Пресвятої Богородиці. 3. Звітне Велике Коло-Рада Українського козацтва.

11. Листопад. 1. Затвердження плану роботи на рік.

12. Грудень. 1. Звітні Кола організацій Буджацького козацтва. 2. Затвердження планів роботи на рік.

5. RESUME.

Світовий досвід вивів своєрідну формулу успіху модернізації: «Синтез чужих досягнень і власних традицій».

Тому для Українського Буджацького козацтва (теоретично):

1. Козацькі ідеї повинні відносно легко і безболісно усвідомлюватися широким загалом.

2. Козацькі новації повинні органічно продовжувати і розвивати віками усталені українські козацькі національні традиції.

3. Черговість і темпи впровадження козацьких новацій визначаються мірою їхньої сплетеності в мережу віками вироблених і закорінених у українській козацькій національній свідомості цінностей.

Тому для Українського Буджацького козацтва (практично):

4. Взаємодія із владою; делегування козаків до влади; залучення представників влади до козацтва. Взаємодія із впливовими людьми, педагогами; залучення їх до козацтва.

5. Підготовка кадрового резерву козацтва (в тому числі й у владі) - починаючи із дитячого садочка-школи-виша - через систему козацьких навчальних закладів-курсів-тренінгів-семінарів тощо.

6. Увага дитячо-юнацьким молодіжним козацьким організаціям – «Січ», «Молода Січ», «Сокіл», «Пласт», «Джура».

7. Увага козакам-характерникам. Увага козачатам-характерникам.

Засідання Президії Координаційної ради з питань національно-патріотичного виховання молоді та розвитку українського козацтва в Білгород-Дністровському районі (жовтень 2018 року).

Знаменна група Українського Буджацького козацтва (прапороносець – Г.Андронік, асистенти – Г.Трегубенко, Є.Пітюков) на відкритті обласного етапу дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Джура» (Миколаївка, Білгород-Дністровський район Одеської області, червень 2019 року).

Буджацькі козаки та Берегині на козацькій Чайці «Спас» під час святкування Дня Берегині (берег Дністровського лиману, Перший причал, місто Білгород-Дністровський, липень 2019 року).

III. РОЗБУДОВА КОЗАЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОРДЕНСЬКОГО ТИПУ. Декілька зауважень щодо технології розбудови і формування колективу козацької громадської організації орденського типу. За матеріалами, які є у вільному доступі та з досвіду роботи.

Вступ.

У світовій практиці є декілька типів побудови структур-організацій (у т. ч. й громадських). Проте: кожна організація та особа мають елементи кожного типу організації в певній пропорції – індивідуальний профіль; цей профіль – реально існує; бажано його сформувати задля підвищення ефективності роботи організації; між типами – розрив, який повинен бути об'єктом уваги управлінців.

Роль (Інструкція). Особливість – наявність визначеної ролі, рольової позиції для кожного члена організації, елементи якої можуть бути частиною посадової інструкції. Цей тип побудови орієнтований на виконання процедур і правил; найбільш ефективний у стабільній ситуації. Ролі - це рівень владних повноважень, визначення місця в організаційній ієрархії і типу поведінки, що відповідає даній ролі, вимоги до неї, оцінка її виконання, соціальні наслідки. В рамках ролі робітник цінується в організації за здатність кваліфіковано слідувати визначеній ролі, професіоналізм. Основне завдання керівника – організувати як можна більш точно слідування процедурам і правилам, створити і підтримувати систему контролю за тим, як інструкції виконуються. Організація достатньо позитивно відноситься до інновацій, які привносяться ззовні. Час реакції визначається часом «переписуванням ролей», створенням нових правил, інструкцій, технік контролю, способів мотивації персоналу на виконання нової задачі. Переваги – стійка, орієнтована на традиції, стабільна організація з висим ступенем керованості. Мінуси – низка швидкості реакції на зміни, утруднення у виробленні власних інновацій.

Ідеологія такої організації - **Храм**. Велика, з механічною структурою; функціональні ділянки координуються ланкою управління зверху. Контроль і координація здійснюються ланкою зверху за правилами і процедурами; формалізовані рішення приймаються зверху. Сила положення (до сили особистості відносяться з несхваленням), сила фахівця цінується в належному місці. Погано адаптується до змін, але успішно діє в стабільному оточенні. Дає захист, можливість стати компетентним фахівцем; заохочується старанність. Менеджер – любить безпеку і передбачуваність, хоче досягнути мети, виконуючи роль, не роблячи видатні особисті вклади.

Орден (Влада та сила). Центральна фігура організації – керівник, сама організація – команда односторонців. Керівник має формальну владу, яку реалізує в повній мірі, а також великим неформальним авторитетом. Організація орієнтована на цінності керівника, його уявлення та очікування. При плануванні в такій організації не розглядаються альтернативні варіанти вирішення проблем, немає вибору, вище ризик здійснення помилок. Кар'єра, просування працівника визначаються здатністю слідувати основній лінії керівника. Організація сильно орієнтована на ріст і розвиток; в ній створюється відчуття наявності влади, ієрархії і керованості. Хоча посадові інструкції й описані, але вони не виконуються. Щоденна діяльність формується керівником, його ідеями і намірами. Він весь час порушує розподіл обов'язків та відповідальності, але це не викликає серйозних протестів, бо рівень формального і неформального авторитету надзвичайно високий. В таких організаціях відповідальність та напруга керівника дуже високі, більшість рішень приймає саме він, а ресурс його особистих можливостей завжди обмежений. Основа ордену – довіра, саме його необхідно пестити і леліяти. Принципова особливість - нестійкість відносно заміни першої особи. Таким чином, організація-орден керована, реактивна, орієнтована на успіх і в змозі швидко його досягти. За рахунок високої концентрації

влади рішення приймаються надзвичайно просто й так же реалізуються. Мінуси – надзвичайне навантаження керівника, бо його організація спирається на його особисті ресурси; ймовірність серйозних помилок, оскільки навколо лише одnodумці; загроза втоми персоналу (організація дуже часто й сильно змінюється); нестійкість відносно заміни першої особи). Цей тип організації характерний для більшості сучасних козацьких організацій (дуже багато наказних отаманів порівняно з виборними).

Ідеологія такої організації - **Паєутина**. Невелика, бюрократична організація, залежить від центрального джерела влади. Централізований контроль через контролерів, за результатами з урахуванням правил і прийомів; рішення приймаються в результаті балансу впливів. Сила ресурсів з елементами персональної влади в центрі. Швидко реагує на події, але залежить від рішень центру. Привертає людей, що люблять ризик, не дбають про безпеку, мають схильність до політики, розвивають талант і навички. Менеджер – зорієнтований на владу, результат, любить ризик, впевнений у собі, «товстошкірий» (щоби витримати конкуренцію).

Команда (Діяльність). В організації немає чітко вираженої ієрархії. Основною діяльністю є командний метод роботи, коли група зацікавлених людей об'єднуються для вирішення проблеми. Носієм влади є, як правило, особа, яка взяла на себе відповідальність за рішення задачі (або сама задача). В персоналі більш за все цінується здатність працювати в команді й брати на себе відповідальність за рішення та результати. Часто у керівника такої організації може виникати дискомфортне відчуття, що його роль послаблена й не відповідає загальноприйнятій уяві про особу і роль керівника в організації. Це організація, у якій об'єктом управління є не окрема людина, а група. Для зовнішнього спостерігача ця організація може показатися аморфною та повільною – дуже багато обговорень, не ясна відповідальність, не виражена ієрархія, не цілком зрозуміло, хто за що відповідає, ці особи часто міняються в залежності від задачі, що вирішується. Мінуси організації – низький рівень керованості організації; високі вимоги до кваліфікації керівника по створенню, керівництву і мотивації груп; труднощі інформаційного обміну між групами; багато часу витрачається на обговорення, тоді коли діяти треба швидше; високі вимоги до комунікативної компетентності персоналу. Основний тип ресурсів, на який спирається організація – ресурси малих груп.

Ідеологія такої організації - **Мережа**. Невелика, з органічною структурою (матрична структура). Контроль за результатами роботи залишається за вищим керівництвом, незначний щоденний контроль не порушує норм культури; рішення приймаються на груповому рівні. Сила фахівця розповсюджена ширше, ніж в других організаціях. Дуже добре адаптується, бо швидко змінюється склад груп для рішення задач; кожна група має в ідеалі всі необхідні елементи. Прагне до об'єднання цілей співробітників і організації, розкриває таланти особистості, створює легкі робочі відношення, всередині груп – обоюдна повага. Менеджер - гнучкий і впевнений, готовий оцінювати за результатами; почуває себе на висоті, координуючи роботу колег, які більш компетентні у визначених областях.

Зірки (Індивідуальність). В основі лежать особисті досягнення людини, її професіоналізм, компетентність і успіх; характерні відсутність стабільних формальних і неформальних професіональних комунікацій між співробітниками організації, великий розкид в рівнях особистих професійних досягнень. Домінують усвідомлене або неусвідомлене переконання, яке підтримується абсолютно більшістю персоналу, що професіонал має право на автономію. В кризових ситуаціях керівництво втручається, але якщо сильних негативних сигналів не поступає, професіоналу довіряється вирішувати свої професійні задачі абсолютно незалежно. Поява на робочому місці стороннього (навіть колеги) сприймається як погроза і замах на незалежність. При домінуванні такої культури задача керівника організації –

підвищувати особисту компетентність кожного її члена. «Зіркова» культура в основному використовує індивідуальні ресурси педагогів. Організація такого типу слабо реагує на зміни зовнішніх обставин.

Ідеологія такої організації – **Бджолиний рій**. Невелика, існує для обслуговування і допомоги визначення особистості без якої-небудь цілі. Контроль та ієрархія неможливі, за виключенням обоюдної згоди. Вплив розповсюджується порівну, основа влади при необхідності – сила фахівця. Менеджер може здійснювати деякий тиск на особистість, контролює ресурси.

Шлях розвитку організації.

Культура приналежності – формується на початковому етапі розвитку організації, коли в ній працює мало співробітників; вони почувають себе однією родиною і готові допомагати один одному.

Культура сили – складається пізніше, коли серед робітників загострюється конкурентна боротьба: кожен хоче захопити кусень побільше й вийти в світ сильних, успішних, багатих людей.

Культура правил – виробляється, коли виникає потреба у формалізації численних процедур і процесів; в роботі за затвердженими правилами та інструкціями; в накопиченні знань.

Культура успіху – формується в період активного розвитку організації, коли починає високо цінуватися особистий результат того або іншого співробітника, ставка робиться не на колектив, а на індивідуальний талант.

Культура згоди – визначальним стає вміння домовлятися, досягати компромісу.

Культура синтезу – цінує в рівному ступені авторство, талант і командний дух.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОРДЕНСЬКОГО ТИПУ – КОЗАЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ.

Загальне визначення Козацької Організації (Ордену) та її завдань.

Орден – організація, спільнота осіб, пов'язаних спільною метою і особливими правилами життя. Поділяються на: чернечі ордени (в католицизмі спільноти ченців, об'єднаних загальною духовністю і статутом); духовно-лицарські ордени (ордени, що з'явилися в період Хрестових походів – храмовники-тамплієри, госпітальєри-Мальтійський орден); світські лицарські ордени; масонські ордени; орден-співдружність (в ряді політичних вчень ХХ століття, перш за все вкрай правих - держава, керована організацією - Орден); тарикат (дервішський орден); Запорозьке козацтво.

Козацька Організація (Орден) - створюється для культування і реалізації козацької ідеї; сам творить і вибирає найбільш оптимальні форми діяльності; має основним критерієм добро народу-нації (а не власне чи навіть добро нинішнього покоління); згуртовує людей однієї ідеї, однакового світогляду; не знає конкуренції, бо тут відсутня кон'юнктура, а кожен член ордену зацікавлений у зростанні авторитету кожного побратима, бо так зростає авторитет організації, сила її впливу, а отже – успіх справи; зорієнтований на проблеми буття нації, враховує інтереси «мертвих, і живих, і ненароджених земляків моїх в Україні і не в Україні»; вважає ключовим вирішення проблеми – державність українського народу-нації, створення дієвої соціальної української держави; постійно шукає і об'єднує соратників у боротьбі за козацьку ідею; за зміну напрямів і суті діяльності людей влади, за зближення їх політики з українською народною ідеєю та народними інтересами; не виборює влади для свого членства і керівництва, а змістом своєї діяльності бачить пропаганду і реалізацію козацької ідеї – тому виступає консолідуючим фактором в українському

політикумі – він нікому не конкурент, але для всіх опора, включаючи людей влади, що проводять державницьку, а не шкурну політику; у випадку необхідності – делегує членів ордену до влади і підтримує зусилля щодо зміни конкретної людини влади при умові поліпшення функціонування даної посади на користь держави, громади, народу-нації; вважає всіх, хто набув практичного досвіду державницької діяльності, золотим фондом нації, який обов'язково треба берегти і використовувати в подальшій народотворчій практиці; трактує нинішню державу Україну як перехідний етап від Української держави до Української народної держави – водночас закликає до жертвовного захисту держави Україна, оскільки втрата її відкине нас в минуле і перекреслить всі наші мрії та зусилля щодо державності українського народу-нації; розуміє загрозу для держави, яка виникає внаслідок протиставлення «влада-громада» і домагається через свідомих людей влади організувати тиск громади на владу з метою такої зміни політики влади, яка зменшить цю прірву; вважає головним завданням зближення державної політики з ідеологією побудови української соціальної народної держави, а участь самих козаків у справі – справою вторинною, але можливою; вважає, що жодна партія не зможе не тільки змінити якісно антинародну суть державної політики, але й не зможе стати фактором консолідації всіх народно-державницьких сил, протиставитись двом ворожим центрам – колонізаторсько-московському і неокolonізаторсько-прозахідному; виступає за постійне розширення козацького народного фронту, зростання кількості активних учасників боротьби за українську народну державу, а це вимагає розширення і збагачення арсеналу, форм і методів діяльності; закликає будь-яку виборчу кампанію використати для зближення політики влади з соціальною і національною ідеєю українського народу та його національними і соціальними інтересами – а вже другорядними для нас є, чи цю народно-державно-націо-захисну політику здійснюватиме нинішня чи нова влада; вважає молодь основним загоном у справі пропаганди та реалізації української народної ідеї в організаційній діяльності (за мудрим керівництвом старшини і старійшин) – тому час перебування на провідних посадах відтерміновано, а старійшини виконують консультативно-дорадчі функції (отамани-координатори); орієнтує суспільство на боротьбу за українську народну соціальну державу – Носія української соціальної народної ідеї та захисника народних інтересів – без вирішення цієї ключової проблеми всі інші ніколи не будуть вирішуватись на користь українського народу; вважає проблеми народного відродження ключовими для прирощення свідомості суспільства – бо тільки на цьому ґрунті може вкоренитися ідея української народної соціальної держави; досягає більшої ефективності діяльності неафішовано (через інші структури чи окремих людей), дбаючи виключно про поширення і реалізацію своєї ідеї, а не про публічне визнання.

Козацька організація завжди з українським народом, а з людьми влади тільки доти, доки вони діють в інтересах українського народу; дотримується християнської орієнтації, з вогнем віри в серцях, тому в своїй діяльності – завжди підсилена Божою допомогою; і з цього джерела повсякчас черпає насагу до діяльності.

Деякі положення Статуту Українського Буджацького козацтва.

Ідейні засади.

Українське Буджацьке козацтво - національно-патріотична, оборонно-спортивна громадська організація козацтва Буджаку, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад козаків межиріччя Дунай-Дністер, їх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій.

Українське Буджацьке козацтво - правонаступник без винятку всіх історичних гілок козацтва Буджаку, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України, в тому числі: Усть-Дунайського козацького війська (1807), Усть-Дунайського Буджацького козацького війська (1807-

1827), Дунайського козацького війська (1828-1856), Новоросійського козацького війська (1856-1869), Вільного козацтва Задністров'я (1917-1924), Задністрового Вільного Козацтва (1973-1988), Задністрового козацького земляцтва (1989-1992), Задністрової Січі (1993-2009).

Українське Буджацьке козацтво об'єднує козаків, нащадків усіх гілок, напрямків і течій козацтва Буджаку, які сповідують національну ідею та ідеологію Українського Буджацького козацтва, практично працюючи на її реалізацію, відновлення і розвиток козацтва Буджаку. Українське Буджацьке козацтво твориться із своїх членів - українських козаків. Козаком Українського Буджацького козацтва може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником українського народу, української мови, розвивати українську культуру й відповідати вимогам - український козак - душа правдива, справедлива і незрадлива. Український козак - це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, свого роду та українського народу, його честі та гідності, дбає про єдність Українського Буджацького козацтва.

Українське Буджацьке козацтво у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, цим Статутом, указами Президента України, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України.

Українське Буджацьке козацтво - унітарна, єдина у своїй діяльності громадська організація українських козаків, на структурні організації якого поширюється дія Указів Президента України з питань розвитку українського козацтва.

Статут Українського Буджацького козацтва є єдиним та загальнообов'язковим для всіх козацьких товариств, організацій і громад, які входять до складу Українського Буджацького козацтва і є його структурних підрозділів.

Українське Буджацьке козацтво має свою атрибутику і символіку: прапори, бунчук, клейноди (січова булава, перначі отаманів, тростина судді, перо і каламар писаря, литаври), емблеми, а також членський квиток єдиного зразка, однострої єдиного зразка, єдині козацькі військові звання, козацькі відзнаки та нагороди, марш.

Мовою спілкування та діловодства в Українському Буджацькому козацтві є українська мова.

На території Буджаку Українське Буджацьке козацтво функціонує згідно адміністративно-територіального поділу території. Члени Українського Буджацького козацтва утворюють за місцем проживання козацькі громади (об'єднання). Козаки, які висловили добровільне бажання виконувати обов'язки по здійсненню окремих суспільно-державних функцій, за своїм фахом спроможні їх виконувати та взяли на себе відповідні зобов'язання, підлягають реєстру у канцелярії Українського Буджацького козацтва. їхня діяльність регулюється Статутом Українського Буджацького козацтва, положеннями та державними нормативно-правовими актами.

Українське Буджацьке козацтво взаємодіє з державними установами, політичними партіями та громадськими організаціями України, що стоять на засадах національного державотворення, сприяють відродженню та розвитку українського козацтва; розвиває співробітництво з козацькими організаціями всього світу.

Українське Буджацьке козацтво не служить жодній політичній партії, а працює на благо і добро українського народу й держави задля миру, громадянської злагоди на території України, єдності українського суспільства з метою розвитку і зміцнення демократичної і правової Української держави.

Українське Буджацьке козацтво - громадська організація, що, діючи в інтересах українського народу, через співпрацю з національно-патріотичними і демократичними партіями державницького спрямування, висуває своїх членів на

вибори до представницьких органів влади та управління державою у відповідності до загального виборчого права та чинного законодавства України.

Українське Буджацьке козацтво історично належить до українського православ'я, виступає за співробітництво традиційних українських християнських церков, які щиро стоять на засадах відродження, розбудови та розвитку національної державності України, її самостійності та незалежності і члени яких готові стати на захист територіальної цілісності України.

Мета діяльності Українського Буджацького козацтва.

Метою діяльності Українського Буджацького козацтва є сприяння розбудові України як суверенної, самостійної та незалежної, демократичної і правової держави, відродження української, за своєю суттю - козацької нації, прогресивних українських козацьких звичаїв і традицій, української національної ідеї в її козацькому варіанті, захист політичних, економічних, культурних та історичних здобутків українського народу, забезпечення його духовного і матеріального добробуту, морального і фізичного здоров'я, відродження, утвердження і розвиток української мови і культури.

Основні завдання Українського Буджацького козацтва.

Основними завданнями Українського Буджацького козацтва є: взаємодія з органами влади по формуванню державної політики у сфері відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій українського козацтва; відновлення та розвиток на звичаєвих засадах українського козацтва як виразу способу життя, діяльності та поведінки українського народу, відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень, як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування; сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу українських козаків, сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ, Митної служби та підрозділів Цивільної оборони, сприяння комплектуванню окремих військових формувань призовниками з Українського Буджацького козацтва; забезпечення культурного обміну, тісного співробітництва з козацькими громадами в діаспорі; підготовка та патріотичне виховання нового покоління в дусі українського козацького лицарства, української національної ідеї, відданості рідному, українському народові та українській Землі-Матері; відбудова українських козацьких церков та монастирів, козацьких могил; активне сприяння органам правопорядку в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень, правовій пропаганді, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та законних інтересів українського народу; участь у проведенні заходів щодо охорони і захисту довкілля, становленні ефективних енергоресурсозберігаючих та екологічно чистих форм землекористування і промислового виробництва; розробка, фінансування, реалізація та координація з органами влади проектів і програм, які відповідають інтересам Українського Буджацького козацтва, його членів і засновників господарств, товариств, підприємств тощо; розвиток військово-прикладних і технічних видів спорту та туризму, захист законних інтересів Українського Буджацького козацтва та його членів у державних органах і громадських організаціях; піклування про безпеку Українського Буджацького козацтва та його членів.

Напрямки та форми діяльності Українське Буджацького козацтва.

Українське Буджацьке козацтво здійснює таку діяльність:

Організація, координація та підтримка діяльності українських козацьких громад в межиріччі Дунай-Дністер, участь в загальнодержавних і громадських заходах, що сприяють реалізації української національної ідеї, утвердженню української національної державності, зростанню могутності та міжнародного авторитету України як передумов забезпечення духовного і матеріального добробуту, морального і фізичного здоров'я українського народу.

Сприяння всім державним органам у забезпеченні національної безпеки України та її державних інтересів, підтримці громадського порядку, боротьбі зі злочинністю та правопорушеннями, здійснення охоронної діяльності.

Допомога урядовим органам щодо охорони державного кордону України і несенні митної служби, у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Це здійснюється шляхом створення таких підрозділів Українського Буджацького козацтва, як Добровільні народні дружини Українського Буджацького козацтва, Варти Українського Буджацького козацтва тощо, що проходять в державних органах відповідний правовий і фаховий вишкіл, інструктаж і діють в погодженні з ними.

Співпраця із Збройними Силами України, Комітетом з питань охорони державного кордону України, Міністерством з надзвичайних ситуацій України, іншими державними, правоохоронними органами, навчальними закладами, установами та організаціями щодо військово-патріотичного виховання, в підготовці юнаків до військової служби та роботи у правоохоронних органах.

Співпраця з Товариством сприяння обороні України, створення козацьких формувань Цивільної оборони України.

Сприяння військовим формуванням України щодо укомплектування окремих підрозділів підготовленими призовниками з організацій Українського Буджацького козацтва, перепідготовці українських козаків - військовозобов'язаних запасу.

Проведення за погодженням з командуванням у військових формуваннях і правоохоронних органах заходів культурно-просвітницького характеру, вивчення історії українського війська, утвердження українських військових традицій.

Побудова за погодженням з державними органами постійно діючих містечок Українського Буджацького козацтва, організація традиційних козацьких таборових зборів, змагань, фестивалів тощо.

Відродження традиційних козацьких ремесел і бойових умінь (козацької боротьби, українських бойових мистецтв, походів на конях, човнах тощо), проведення спортивних змагань з козацьких вправ у володінні історичною зброєю, освоєння сучасної техніки та транспортних засобів, адаптація міжнародного досвіду боротьби і бойових мистецтв.

Проведення виховної роботи серед юнацтва і молоді, створення та організація дитячих, юнацьких і молодіжних підрозділів Українського Буджацького козацтва: товариств, шкіл, інших навчальних закладів, таборів, підтримка їхньої діяльності.

Дослідження історії України, відновлення історичної правди, популяризація героїчного минулого українського козацтва. Пропаганда культурних здобутків і досягнень української нації та українського козацтва зокрема, проведення культурно-просвітницьких заходів, виставок майстрів Українського Буджацького козацтва, концертів.

Проведення науково-дослідних робіт власними силами із залученням сторонніх фахівців.

Організація і проведення наукових фольклорно-етнографічних, археологічних експедицій, конференцій, семінарів, присвячених вивченню і розвитку духовних традицій Українського Буджацького козацтва.

Активне сприяння збереженню пам'яток історії та культури, увічненню козацької слави.

Створення козацьких селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, садівницьких і городницьких товариств, промислів тощо.

Здійснення господарської та іншої комерційної діяльності шляхом створення госпрозрахункових установ та організацій, заснування козацьких підприємств із статусом юридичної особи.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності, створення із закордонними партнерами спільних підприємств, фондів тощо, реалізація спільних із закордонними

партнерами програм, спрямованих на виконання статутних завдань Українського Буджацького козацтва.

Підтримка прямих міжнародних зв'язків, здійснення інших заходів, що не суперечать міжнародним договорам України, міжнародному праву та законодавству України.

Здійснення видавничої діяльності, виробництво кіно, телефільмів, радіопрограм тощо.

Збір (в тому числі і від органів державної влади та управління) і обробка економічної, наукової, екологічної інформації, її використання з метою здійснення статутної діяльності Українського Буджацького козацтва та забезпечення здорового способу життя її членів.

Проведення разом з державними установами заходів природоохоронного характеру та ефективних форм захисту довкілля.

Відновлення в установленому порядку функціонування об'єктів соціально-культурного та іншого призначення, пов'язаних з історією Українського Буджацького козацтва, історичних назв місць, інших населених пунктів, вулиць тощо.

Відродження та впровадження у побут прогресивних українських козацьких традицій, обрядів і звичаїв, що не суперечать чинному законодавству, а також козацької атрибутики та символіки, народної, в т. ч. і козацької медицини й характерництва.

Сприяння законодавчому забезпеченню визнання та підняття авторитету і престижу Українського Буджацького козацтва, розробці й розвитку її правової, економічної, організаційно-управлінської бази та інфраструктури.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОРДЕНСЬКОГО ТИПУ - КОЗАЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ. УКРАЇНСЬКЕ БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО – ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ.

А. КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА

*Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: **йде формування української еліти, яка спирається в своїй діяльності на козацький! - досвід державотворення.***

Загальні положення. Програма спрямована на здійснення перетворень у взаємовідносинах між громадськими організаціями козацького спрямування і органами місцевого самоврядування та виконавчої влади районів Буджаку. Програма повинна створити умови для відродження та розвитку історичних, військово-патріотичних, оборонно-спортивних, господарських і національно-культурних традицій козацтва в Буджаку.

Особливістю розвитку козацьких організацій Буджаку до цього часу була фрагментарність їх відносин з державними інституціями місцевого рівня; у ряді районів впливових козацьких організацій немає до цього часу. Цьому сприяє неготовність-непідготовленість козацьких лідерів до співпраці з керівниками районів. З іншого боку, заходи, що вживалися органами виконавчої влади для виконання указів і доручень Президента України щодо козацтва та відповідної Національної програми, головним чином стосувалися відзначення ювілейних дат з історії України та не торкалися глибинних процесів формування козацтва як оборонно-спортивної та військово-патріотичної організації. Протягом останніх десяти років практично було відсутнє і державне фінансування заходів козацьких організацій на Буджаку (за винятком Білгород-Дністровського району).

Втрата єдності козацтва призвела до зниження закладеного у ньому державотворчого потенціалу. Це також призвело до невизначеності та непорозуміння

у взаємовідносинах між державними органами влади та козацькими організаціями Буджаку.

На теперішній час структури козацьких організацій ряду районів Буджаку (Білгород-Дністровський, Саратський, Кілійський, Ізмаїльський) частково підготовлені до участі в оборонно-мобілізаційній, оборонно-спортивній, військово-територіальній, правоохоронній, національно-культурній, господарській та інших функціях, але новітнє козацьке відродження гальмує: відсутність Закону України про Українське козацтво; штучне розростання козацьких структур; вплив на козацтво різноманітних політичних сил та ідеологій; певна залежність від окремих гілок влади та економічних еліт; різна конфесійна орієнтація членів козацьких організацій; особисті амбіції та протистояння окремих козацьких керівників; відсутність конкретної діяльності тощо.

Мета та основні завдання. Мета Програми - взаємодія органів виконавчої влади і козацьких громадських організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій козацтва в Буджаку. Для досягнення мети передбачається виконати такі основні завдання: допомога органам державної влади та місцевого самоврядування у ствердженні державності України; захист її суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки; удосконалення нормативно-правової бази з питань козацтва в Буджаку відповідно до завдань забезпечення обороноздатності і національної безпеки держави, національно-культурного розвитку, а також для створення умов ефективної господарської діяльності; розроблення механізму ефективного використання та розвитку потенціалу козацтва в Буджаку в системі державної політики України; піклування козацтва в Буджаку про національно-патріотичне виховання молоді та її підготовку до військової служби і готовності до захисту України, відродження традиційних козацьких видів фізичної культури, спорту та бойових мистецтв; формування в українському суспільстві особливого духовного, психологічного, фізичного й інтелектуального типу козака, який поєднував би у собі високі морально-етичні якості, почуття патріотизму, з фізичною міццю, витривалістю та вишколом; використання народних традицій в усіх сферах суспільного життя; залучення козацтва в Буджаку до участі в оборонній системі України, охороні громадського порядку і державного кордону; сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ України, інших військових формувань та силових структур, а також системи цивільної та територіальної оборони; збереження і пропаганда історичної й культурної спадщини козацтва; об'єднання зусиль органів виконавчої влади і громадськості у використанні виховних і культурних традицій козацтва на Буджаку; сприяння підвищення духовності суспільства; вивчення, популяризація історії та розвитку козацтва в Буджаку; створення додаткових робочих місць за рахунок розширення мережі козацьких селянських (фермерських) господарств, промислів, туристичної діяльності; відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень, як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування; розширення міжнародного співробітництва козацтва в Буджаку з аналогічними громадськими об'єднаннями регіонів України та іноземних держав.

Особливості державного регулювання діяльності козацтва в Буджаку.

Основними принципами взаємовідносин органів місцевої влади і громадських організацій козацького спрямування Буджаку є співробітництво у сфері розвитку суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, поєднання громадських і державних інтересів у справі служіння народові України.

Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування і виконавчої влади та осередками козацтва в Буджаку регулюють Конституція України, інші закони, укази, доручення та розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, акти органів виконавчої влади.

Осередки козацтва в Буджаку вносять пропозиції до органів місцевої влади щодо вдосконалення фінансових і господарських механізмів, їхньої законодавчої та нормативної бази з метою надання можливості для найширшого сприяння розвитку громадських організацій козацького спрямування, їх матеріально-технічної бази, зміцнення моральних і правових засад.

При розробці оборонних, культурологічних та науково-технічних районних програм розвитку (щорічних та на перспективу) органи місцевої влади районів Буджаку забезпечують участь у них осередків козацтва в Буджаку.

Напрями, форми та шляхи трансформації взаємовідносин місцевих органів та осередків козацтва в Буджаку. Для розв'язання існуючих у взаємовідносинах між органами виконавчої влади та осередками козацтва на Буджаку проблем передбачаються такі головні напрями громадської допомоги організацій козацького спрямування: охорона та збереження історико-культурних пам'яток; проведення військово-патріотичного виховання молоді; впровадження серед суспільства оборонно-спортивної роботи; добровільна служба щодо допомоги в охороні державних кордонів України; добровільна служба щодо допомоги формування системи військово-територіальної оборони України; добровільна служба щодо допомоги в охороні громадського правопорядку; добровільна служба щодо охорони об'єктів сільськогосподарського та виробничого призначення з різними формами власності, державно-адміністративних, учбових, культурно-освітніх та інших закладів, установ та підприємств; добровільне посилення державних митниць; добровільна участь у ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та інших надзвичайних ситуацій; добровільна участь у наданні медичної та реабілітаційної допомоги населенню; надання допомоги органам місцевого самоврядування під час надзвичайних ситуацій; захист навколишнього природного середовища та природних скарбів України.

Добровільна державна служба козацтва в Буджаку відбувається на принципах добровільної згоди козаків та самофінансування за рахунок відповідних осередків козацтва. Для самозабезпечення і самофінансування добровільної державної служби козацтва в Буджаку місцеві органи влади надають певні привілеї його господарським структурам (згідно чинного законодавства).

Оцінка фінансових ресурсів. Обсяги фінансування Програми передбачаються органами виконавчої влади районів Буджаку під час складання проектів районного бюджету на відповідний рік.

Очікувані результати. Виконання Програми дасть змогу забезпечити: сприяння на місцевому рівні утвердження України як сильної, правової, демократичної держави, в якій створюються якнайкращі умови для матеріального й культурного добробуту кожного громадянина, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства; підтримку проведення на місцевому рівні розвитку козацтва Буджаку; збереження та нарощування на місцевому рівні оборонного потенціалу України; утворення господарських об'єднань та інших суб'єктів господарювання козацтва Буджаку, спроможних ефективно господарювати в умовах ринкової економіки з мінімальним використанням фінансових ресурсів державного бюджету; приведення структур місцевих осередків козацтва Буджаку у відповідність із сучасними принципами забезпечення обороноздатності та національної безпеки; забезпечення на місцевому рівні духовного, національного й культурного відродження народу України; створення умов на місцевому рівні для патріотичного виховання народу, особливо - молоді, спрямування її на духовне, моральне, фізичне становлення та самовдосконалення; патріотичну самовідданість людей у повсякденній праці та готовність до самопожертви у критичні для України моменти; припинення дегуманізаційних процесів, виховання духу лицарства, особистої та національної гідності; відродження народних традицій влади, які, увібравши в себе найкращі традиції державотворення,

сприяли б формуванню громадянського суспільства і об'єднували його на основі козацької ідеї; подолання національного нігілізму та девальвації загальнолюдських цінностей; переорієнтація освітньо-виховних закладів на запити, потреби та інтереси всіх вікових і соціальних груп населення; збільшення кількості громадян, які займатимуться різними видами творчої, культурно-освітньої, військово-патріотичної та фізкультурно-масової роботи; зниження рівня злочинності й корупції.

Контроль за виконанням Програми. Контроль за виконанням Програми здійснюється в Буджаку районними радами, районними державними адміністраціями, радою керівників громадських організацій козацького спрямування Буджаку та Координаційними радами при головах районних державних адміністрацій.

Координація роботи з виконання Програми покладається на відділи культури і туризму, освіти, у справах сім'ї, молоді та спорту, правоохоронної, оборонної та мобілізаційної роботи, з питань внутрішньої політики та інформації. Зміст роботи з розвитку козацтва Буджаку повинен конкретизуватися у щорічних планах заходів з виконання Програми, які складаються управліннями та відділами органів виконавчої влади.

Відділи культури і туризму, освіти, у справах сім'ї, молоді та спорту, правоохоронної, оборонної та мобілізаційної роботи, з питань внутрішньої політики та інформації та інші органи виконавчої влади - відповідальні за виконання Програми - мають право залучати в установленому порядку підприємства, установи та організації незалежно від форм власності до здійснення визначених Програмою заходів.

Районні ради та районні державні адміністрація щороку до 14 жовтня подають звіт про хід виконання Програми до засобів масової інформації.

Довідка. Буджак - Дунай-Дністровське межиріччя: Арцизький, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський райони та міста обласного підпорядкування - Білгород-Дністровський і Ізмаїл.

Б. КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА ЩОДО РОЗБУДОВИ ШИРОКОГО КОЗАЦЬКОГО РУХУ В КОЗАЦЬКИХ ГРОМАДАХ БУДЖАКУ

Українське Буджацьке козацтво - надалі козацтво громад Буджаку - має стати потужною і впливовою дружинно-військовою, громадсько-політичною, виховно-патріотичною, консолідуючою силою Буджаку (межиріччя Дунай-Дністер).

Виходячи з глибоко вкорінених в народі історичних традицій козацтва, прихильного ставлення до ідеї відновлення козацтва, його високого авторитету у різних шарах суспільства, а також сучасних реалій, доцільними є такі головні засади і принципи подальшої розбудови широкого козацького руху в громадах Буджаку:

Основним принципом повинна стати «двоповерховість» структурної побудови козацтва Буджаку з виділенням його формальної (офіційної, державної, муніципальної) та громадської (неформальної) частини.

Офіційна (реєстрова, муніципальна) частина козацтва Буджаку повинна бути представлена підрозділами спеціального призначення, які б, зокрема, взяли на себе: охорону майна державних та господарських структур: адмінбудинків, тракторних бригад, ферм, гаражів, складів та ін.; охорону громадського порядку (добровільна козацька дружина); утворення спеціальних груп швидкого реагування, оснащених необхідною технікою на випадок надзвичайної ситуації (пожежа, землетрус, буревій та ін.); утворення навчально-виховних закладів козацького спрямування для морально-духовної підготовки молодого покоління з використанням звичаєвих, морально-духовних, військових та інших традицій козащини.

Громадська частина козацтва Буджаку повинна бути представлена єдиною і широкою мережею громадських організацій різних рівнів, які б, зокрема, взяли на себе: комплексну діяльність по сприянню діючій українській армії та флоту; створення козацького вишкільного стрілецького центру для ветеранів, воїнів у запасі, який б дозволяв підтримувати і вдосконалювати свій військово-фаховий рівень; сприяння органам правопорядку на місцях (створення інституту громадських дільничних-інспекторів); сприяння розвитку ділових, економічних структур козацтва Буджаку на базі звичаїв самозабезпечення, самореалізації в умовах сучасного правового поля України (створення фонду матеріальної та інтелектуальної допомоги); історико-просвітницьку та художньо-мистецьку діяльність серед населення, широкого загалу, що включає всі вікові і соціальні групи незалежно від партійної, конфесійної та іншої приналежності; створення широкої мережі дитячо-юнацьких, молодіжних козацьких організацій на основі вікового досвіду вишколу молодого покоління в дусі патріотизму, культу здорового тіла і духу.

Керівництво двома структурами козацтва Буджаку - муніципальною та громадською - за посадою здійснює голова (губернатор), який одночасно обіймає посаду Головного отамана козацтва Буджаку. Фінансування муніципальної структури козацтва Буджаку здійснюється органами місцевого самоврядування, державними та господарськими структурами. Громадські структури козацтва Буджаку діють на основі самофінансування при муніципальній та державній підтримці.

Оперативне керівництво козацтвом Буджаку здійснює Наказний отаман, кандидатуру якого з числа отаманів-керівників козацтв Буджаку на паритетних засадах визначають Козацька Рада козацтв Буджаку та Головний отаман (голова, губернатор).

Козацька Рада козацтва Буджаку включає Раду командирів муніципальних козацьких структур, Раду отаманів козацьких, громадських організацій та Раду Старійшин.

Вищим органом козацтва Буджаку є Велика Козацька Рада, яка складається із всіх козаків та козачок (молодиків та берегинь) козацтва Буджаку. Велика Козацька Рада є правомочна, якщо на її зборах присутні більше половини членів (делегатів) козацтва Буджаку.

В. ПОЛОЖЕННЯ ПРО УКРАЇНСЬКЕ БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО

Українське Буджацьке козацтво - об'єднання громадян України, що проживають на території Буджаку та відносять себе до козаків.

Мета існування Українського Буджацького козацтва - відродження козацької справи в її сучасному варіанті; популяризація звичаїв, традицій та життєвих принципів козаків.

Завдання, які переслідує Українське Буджацьке козацтво:

Відродження національного козацького духу, створення структур, які разом із державою працювали б над розбудовою стабільного, безпечного, соціального суспільства.

Виховання наступних поколінь в дусі козацького лицарства, відданості рідному народові; відродження козацьких лицарських традицій в справі військово-патріотичного виховання молоді.

Підтримка козацького відродження на Буджаку.

Створення Січей як осередків таборового вишколу молоді.

Охорона та захист навколишнього середовища.

Напрямки роботи Українського Буджацького козацтва:

Козацька система здоров'я. Розробка та впровадження в практику життя козаків козацької системи здоров'я.

Козацька військова справа. Оволодіння козаками сучасної військової спеціальності; практичні знання в галузі володіння історичною зброєю.

Козацький родовід. Вивчення козаками свого родоводу.

Козацькі традиції. Впровадження в практику повсякденного життя козаків історичних традицій.

Козацька історія та культура. Вивчення козаками історії козацтва та культурних надбань.

Козацька духовність. Впровадження в практику роботи козацьких осередків надбань козацької духовності (мораль, мистецтво, релігія).

Козацьке самоврядування. Вивчення та впровадження в практику роботи козацьких осередків основ козацького самоврядування (осучаснених).

Г. ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА

Мета. Враховуючи унікальність козацтва як соціального явища світового масштабу, воно несе в собі неосяжний національно-духовний, морально-виховний і військово-патріотичний потенціал; що козацтво є наша українська форма демократії та державності, форма військового устрою; що структура організації козацтва легко вписується в адміністративний устрій України і підкріплює його, МЕТОЮ козацького руху є розбудова української держави через духовне об'єднання та мобілізацію енергії народу на економічне процвітання і підняття добробуту людей на світовий рівень. Буджацьке козацтво - складова Українського козацтва.

Принципи організації діяльності. Козацьке товариство розбудовується і діє на принципах: добровільності; широкої демократії, узгодженості із законами України; високої духовності; самофінансування і самозабезпечення; патріотизму і відданості національним традиціям, національній ідеї; розподілу козацтва на дві великі частини: реєстрового і нереєстрового.

До реєстрового козацтва відносяться ті козаки, які задіяні у виконанні службових обов'язків. За це вони платні не отримують, а тільки користуються моральними та деякими матеріальними пільгами (можлива служба за контрактом).

Нереєстрове козацтво не задіяне у виконанні службових обов'язків і займається господарською діяльністю, культурою, спортом, духовним вихованням.

Організаційною формою реєстрового козацтва є Отаманський стан (Добровільна Козацька дружина). На цей стан покладаються всі завдання територіальної оборони. Крім того, такий стан несе високу ідейно-виховну функцію, як по відношенню до молоді, так і всього населення.

Спираючись на осередки на виробництві, організаціях, на базі Товариства сприянні обороні України створюються територіальні організації (стани). Вони використовуються як добровільні козацькі народні дружини для допомоги місцевій владі, міліції у підтримці громадського порядку. Тому вони використовують стани-пункти громадського порядку і контролюють всі криміногенні райони населених пунктів. За це козаки повинні користуватись пільгами, які обумовлені законними актами Верховної Ради, місцевих рад і захищені соціально Положенням про добровільну народну козацьку дружину (ДНД).

Джерела фінансування. Поки нема закону про козацтво, для виконання такого завдання як допризовна підготовка, вишколені табори, спортивні змагання, рятівні команди використовуються кошти з узгодженням таких міністерств, як Міністерство освіти, Міністерство молоді та спорту, Міністерство надзвичайних ситуацій - та частина заходів, яка співпадає з планами цих міністерств й може бути профінансована за їх рахунок. Для цього Штаб ініціює заходи, розробляє кошторис, узгоджує з відповідними управліннями і проводить заходи спільно з цими управліннями. При функціонуванні ДНД Українського Буджацького козацтва виділяються кошти з місцевого бюджету.

Охоронна діяльність. Для організації охоронної діяльності Українського Буджацького козацтва засновується охоронна фірма (засновником виступає Рада отаманів). Назначається директор. Розробляється пакет необхідних документів для отримання ліцензій через управління державної охорони. Укладаються договори. Кожен козак-охоронець здає заліки (в УДСО), отримує спеціальне посвідчення. Організацією охоронної служби займаються досвідчені офіцери ЗСУ, МВС, СБУ, НГУ, Прикордонних військ. На базі охоронної фірми формується Осавульський стан.

Самозабезпечення. Кожен козак має однострій по встановленим зразкам за свій кошт, купляє дозволена зброю для себе. Це справа його честі. Як правило, козак дає клятву-присягу в повній екіпіровці.

Самофінансування. Всі козаки повинні платити внески. На підприємствах, господарствах різних форм власності за бажанням колективу чи керівництва створюються козацькі організації. Отаманом, як правило, призначається-обирається керівник підприємства, який дбає про заробітну плату своїх козаків, перераховує їх членські внески (за заявою козака) у відповідну канцелярію (штаб), спонсоруючи заходи. Передбачається утворення власних підприємств, як козацьким осередком так і Українським Буджацьким козацтвом. Передбачається утворення інформаційно-маркетингового центру для обслуговування Асоціації підприємств, власниками яких є окремі козаки, для забезпечення потоку товарів. При цьому передбачається відсоток на рахунок осередку. Створення інтелектуально-мозкового штабу. Національно свідомі кадри серед науковців підприємств підбираються шляхом клопіткої індивідуальної роботи. Розробляється банк ідей. Дозріла ідея переводиться в бізнес-план, який втілюється в життя і приносить дивіденти. Кредитна спілка створюється для самокредитування козаків, козацьких підприємств, заходів.

Діяльність Буджацького козацтва. Діяльність Буджацького козацтва проводиться і організується канцеляріями (штабами) за напрямками:

Організаційному - створити монолітну, дисципліновану, мобільну і ефективну структуру організації.

Духовно-ідеологічному - укріпити козацький дух, підняти свідомість членів організації, їх національну гордість, впроваджувати християнську мораль, прищепити членам організації почуття гідності і честі козака, а також братолюбства.

Фінансово-господарському - забезпечити діяльність організації, привчити козака до господарювання на своїй землі, економічно захистити членів організації.

Військово-патріотичному - оволодіння навиками військового мистецтва, володіння зброєю, виховання любові до Батьківщини, її історії.

Молодіжному - втілити у виховний процес систему козацької педагогіки та психології, яка передбачає вирощування здорового покоління, сильного духом і тілом, з високою свідомістю і мораллю. Діяльність охоплює як чоловіче населення, так і жіноче.

Кінцевий результат виконання Програми. В результаті цієї діяльності маємо створити масову організацію на території Буджаку, на яку спирається влада в державотворенні. Це зробити реально можливо, бо в душі кожного українця живуть козацькі гени. Організувати, створити систему господарств, підприємств, організацій різних напрямків діяльності. Підвищення добробуту козаків через надання робочих місць, підвищення платні. Очищення масової культури від впливу низькодуховних нашарувань - проведення культурних заходів в дусі національних традицій і кращих творів. Залучення жіноцтва до відродження національних традицій мистецтва, обрядів, ремесел тощо. Боротьба з бідністю і безкультурністю. Охорона навколишнього середовища та ін.

Д. ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ СТАРШИНИ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА

Загальні положення. Керівні органи Українського Буджацького козацтва складаються з Великої Ради Українського Буджацького козацтва та Ради старшини Українського Буджацького козацтва.

До складу Ради старшини Українського Буджацького козацтва входять: Отаман Українського Буджацького козацтва; заступники Отамана Українського Буджацького козацтва - Осавул, Виховник, Бунчужний, Науковець, Хорунжий, Господар, Природознавець, Толмач, Звичаєвик, Писар (начальник штабу); Суддя Українського Буджацького козацтва; Голова Ради старійшин Українського Буджацького козацтва.

Завдання, права, обов'язки Ради старшини Українського Буджацького козацтва. Рада старшини Українського Буджацького козацтва: є керівним органом Українського Буджацького козацтва між Великими Радами Українського Буджацького козацтва; розпоряджається майном і коштами Українського Буджацького козацтва; готує питання для керівних рішень Українського Буджацького козацтва; вирішує поточні питання з управління Українським Буджацьким козацтвом; збирається не менше одного разу на три місяці; на підставі свого рішення має право приймати до лав Українського Буджацького козацтва без випробувального терміну відомих громадських, політичних та військових діячів, діячів науки і культури, державних керівників, видатних спортсменів, які виявили себе активними провідниками української державності та української козацької ідеї, а також зробили вагомий внесок у розвиток Українського Буджацького козацтва; затверджує кількість делегатів Великої Ради Українського Буджацького козацтва, які обрані Радами організацій Українського Буджацького козацтва, що скликаються 1 раз на рік, визначає час, місце проведення та порядок денний Великої Ради Українського Буджацького козацтва; на підставі свого рішення має право скликати позачергову Велику Раду Українського Буджацького козацтва; за рішенням Великої Ради - Рада старшини Українського Буджацького козацтва може вносити зміни та доповнення до Статуту Українського Буджацького козацтва; рішення Ради старшини Українського Буджацького козацтва приймаються більшістю голосів за наявності не менше половини отаманів козацьких товариств Українського Буджацького козацтва; члени старшини Українського Буджацького козацтва не мають права входити до складу контрольно-ревізійної інспекції Українського Буджацького козацтва; члени старшини Українського Буджацького козацтва можуть мати особові клейноди, штампи, що зареєстровані Штабом Українського Буджацького козацтва, й використовувати їх під час виконання посадових обов'язків; бунчукові товариші - козаки, які обіймали посади, - переходять до резерву отамана Українського Буджацького козацтва для виконання окремих (спеціальних) завдань Українського Буджацького козацтва, виконують доручення отамана Українського Буджацького козацтва та Ради старшини Українського Буджацького козацтва; отаман козацького товариства Українського Буджацького козацтва - член Ради старшини - є вищою посадовою особою в козацькому товаристві Українського Буджацького козацтва. Він обирається Радою терміном на п'ять років. Як символ влади отаманові козацького товариства Українського Буджацького козацтва вручається пернач та комишина.

Ж. ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ СТАРІЙШИН УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА

Загальні положення. Рада старійшин Українського Буджацького козацтва (далі – Рада старійшин) - традиційний статутний орган у системі козацького самоврядування, який керується у своїй діяльності моральними принципами,

звичаєвим правом, нормами козацького лицарства, Статутом БК, Законодавством України та цим Положенням.

Рада старійшин є джерелом козацької честі, стоїть на охороні звичаєвого права, історичних традицій, моральних чеснот УБК, контролює плани діяльності штабів станових товариств УБК, старшин, козаків, щоб вони відповідали звичаям та традиціям козацтва, з урахуванням сучасних умов розвитку суспільства.

Рада старійшин формується з поважних козаків, старшин без посад, які мають заслуги перед козацтвом, добре знають звичаєве право та історичні традиції козацтва. Їх висувають і відкликають станові осередки, які передають їм повноваження старшин. Термін перебування та діяльність у Раді старійшин - до кінця життя. У випадку порушення звичаїв та козацької моралі, а також коли старійшина обирається на старшинську посаду, діяльність і перебування у Раді припиняється. Прийом у члени Ради старійшин проводиться через подання кандидатур від станових козацьких товариств.

Мета та завдання. Метою Ради старійшин є : охорона звичаєвого права, історичних традицій БК, духовності українського народу; відродження національних традицій, звичаїв і життєвих принципів, захисту сім'ї, жінки та дитини; виховання козаків і старшини у душі національного козацького лицарства, відданості рідному народові.

Завданнями Ради старійшин є: контроль за дотриманням звичаєвого права отаманами, старшинами, козаками; контроль за козацькими навчальними закладами; піклування про навчання і виховання козацьких дітей, козачат, джур, козацької молоді на засадах козацьких традицій; допомога у розвитку УБК; участь у вивченні історії козацтва, збірок пісень і традицій; розбудова нових традицій УБК.

Поняття про звичаєве право. Звичаєве право - це споконвічна система звичаїв і морально-правових норм нашого народу на засадах заповідей християнської церкви. Лише завдяки звичаєвому праву, козацтво було найбільш могутньою військовою та моральною силою у суспільстві. Тому козацтво вбачає послідовний розвиток і дотримання звичаєвого права як чинника українського національного духу. Національна еліта, яка є совістю нації, її інтелектом, силою, може бути вихована лише на традиціях лицарства та козацького звичаєвого права.

Повноваження та діяльність старшин. Виходячи з контрольних функцій Ради старійшин, усі старійшини мають право бути присутніми та брати участь у засіданнях козацьких рад усіх рангів. Якщо під час проведення засідань цих рад її рішення не відповідають, або прямо порушують звичаєве право, старійшина має право вимагати відміни такого рішення. Якщо рада не погодиться з висновками старійшини, то це питання передається для розгляду на засіданні Ради старійшин, яка приймає остаточне рішення. Це рішення обов'язкове для всього козацтва.

У разі порушень звичаєвого права, або коли ситуація в козацтві викликає занепокоєння, Рада старійшин має право скликати позачергове засідання Великої Ради.

Рада старійшин збирається не менше 3-4 разів на рік.

Рішення на засіданні Ради старійшин приймається більшістю голосів.

Для організації роботи Ради старійшин обирається голова Ради старійшин, який є головою на всіх Радах. Термін виконання обов'язків голови Ради вирішує Рада старійшин. Голова старійшин не має права виступати одноосібно від Ради старійшин.

Усі старійшини Ради мають рівні права та повноваження.

Рада старійшин не засідає спільно з Радою отаманів (в окремих випадках – засідає). Представники Ради старійшин інформують отамана УБК про свої висновки щодо положення у лавах УБК.

Рада старійшин не втручається у діяльність отамана та начальника Штабу, низових отаманів, якщо вони не порушують звичаєвого права. Рада старійшин має

право вимагати від усіх козаків обов'язкового виконання наказів отаманів, які обрані згідно з козацьким звичаєм.

Якщо з боку козака або отамана є грубе порушення козацького звичаю, то Рада старійшин виносить матеріали на порушника до товариського суду козацької честі.

Суд козацької честі має виносити такі стягнення, які не загрожують життю, здоров'ю та волі порушника козацького звичаю. Найбільшим стягненням є виключення порушника без права повернення його до славних лав УБК.

Для безперервної та чіткої роботи Ради старійшин з боку отамана надається вся необхідна матеріально-фінансова допомога. Рада старійшин не припиняє свого існування та діє у випадку припинення дії УБК. Кожний старійшина повинен підібрати здібну людину, щоб передати їй звичаї, і, таким чином, не обірвати історичну традицію збереження звичаєвого права як єдиного фундаменту для нового відродження козацтва.

3. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОМУ РАЙОНІ НА 2016-2020 РОКИ. Рішення районної ради №99 від 04.03.2016 року

На теперішній час українське козацтво – сукупність громадських організацій козацького спрямування (міжнародних та Всеукраїнських національно-патріотичних і оборонно-спортивних громадських організацій козацтва України і української діаспори, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад українських козаків, їх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій; правонаступник без винятку всіх історичних гілок українського козацтва, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України, в т. ч. і Війська Запорозького - як Низового, так і Гетьманського, Вільного козацтва України - Статут від 13.11.1917 р. та Українського Вільного Козацтва - Статут 1974 р.).

Українське козацтво об'єднує козаків, нащадків усіх гілок, напрямків і течій українського козацтва незалежно від місця їхнього проживання, громадян України та українців - громадян інших країн, які сповідують національну ідею та ідеологію українського козацтва, практично працюючи на її реалізацію, відновлення і розвиток українського козацтва. Українське козацтво твориться із своїх членів - українських козаків. Українським козаком може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником українського народу, української мови, розвивати українську культуру й відповідати вимогам - український козак - душа правдива, справедлива і незрадлива. Український козак - це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, свого роду та українського народу, його честі та гідності, дбає про єдність українського козацтва і українства всього світу.

Українське козацтво у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, Статутами громадських організацій українського козацтва, указами Президента України, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України. Поза Україною українське козацтво діє згідно чинного законодавства країни, на теренах якої провадиться його діяльність.

Практичні заходи щодо виконання програми розвитку українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2016-2020 роки.

I. ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНА РОБОТА

1	Розробити заходи козацьких товариств щодо виховання молоді на засадах патріотизму, демократії, високої моралі та захисту Батьківщини.	Рада при голові РДА.	2016
2	Вирішити в установленому порядку питання щодо встановлення козацьких одностроїв, нагород, символіки та відзнак козацтва Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА.	2016
3	Разом з об'єднаним міськвійськоматом удосконалити програму допризовної підготовки молоді до військової служби, з урахуванням кращих традицій українського козацтва.	Рада при голові РДА за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки.	2016
4	Підтримувати заходи проведів призовників на строкову (контрактну) військову службу за участю представників українського козацтва.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	Постійно
5	Підготувати пропозиції щодо створення Центру по підготовці молоді до служби в Збройних Силах України (силових структурах).	Рада при голові РДА об'єднаний міськвійськомат, осередки воїнів-інтернаціоналістів, учасників АТО.	2017
6	Впровадити навчальні програми з історії військового мистецтва українського козацтва у ліцеях, школах, вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації району.	Рада при голові РДА за сприянням відділу освіти і науки, осередків воїнів-інтернаціоналістів, учасників АТО.	з 2017
7	Розробити пропозиції щодо участі козацьких громадських формувань сприяння в охороні державного кордону, наданні допомоги в ліквідації наслідків стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій, в охороні громадського порядку та профілактиці правопорушень, державній лісовій охороні, рибінспекції при реалізації Програми розвитку українського козацтва в районі.	Рада при голові РДА.	2016
8	Створити козацькі громадські загони з охорони громадського порядку в Білгород-Дністровському районі.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	з 2017
9	Створити районно-міський об'єднаний штаб як організаційно-координаційний і методичний центр українського козацтва і виконавчий орган Ради при міському голові та голові районної державної адміністрації	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація за участю виконкому міської ради.	2017

II. СТВОРЕННЯ, ВІДРОДЖЕННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ ТА ОХОРОНА ЗАПОВІДНИХ МІСЦЬ І ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

10	Вносити в установленому порядку пропозиції щодо відновлення історичних назв населених пунктів, місцевостей (об'єктів соціально-культурного призначення, пов'язаних з історією українського козацтва).	Рада при голові РДА.	Постійно
11	Створити реєстр об'єктів історико-архітектурної спадщини українського козацтва в Білгород-Дністровському районі, здійснити облік нерухомих пам'яток історії та культури, що пов'язані з історією українського козацтва	Рада при голові РДА за сприянням відділу культури.	2017
12	Продовжити упорядкування могил і козацьких поховань, що пов'язані з історією українського козацтва.	Рада при голові РДА.	Постійно
13	Розробити програму створення на базі однієї з шкіл культурного козацького Центру.	Рада при голові РДА.	2017
14	З метою облаштування колишньої Акермансько-Подністрянської козацької Січі (1775-1782) створити програму її комплексного відтворення «Білгород-Дністровська Січ», передбачивши створення сучасної туристичної інфраструктури для належного обслуговування відвідувачів.	Рада при голові РДА за сприянням відділу культури.	з 2017
15	Постійно проводити заходи з залученням джур, молодих козаків по приведенню парків, скверів, лісів в належний вигляд, висадженню лісів.	Рада при голові РДА.	Постійно
16	Облаштувати майданчики біля канцелярій козацьких товариств.	Козацькі товариства.	з 2017
17	Взяти шефство над козацькими церквами Святої Покрови в районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2016
18	Разом із місцевими органами влади розробити щорічні заходи, що стосуються традиційних свят козаків.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017

III. ОСВІТА І ВИХОВАННЯ

19	Залучити козацькі товариства до військово-патріотичного виховання, фізкультурно-спортивної, туристично-краєзнавчої та культурно-просвітницької роботи серед учнівської молоді; розширити мережу шкіл козацько-лицарського виховання; розробити пропозиції щодо утворення на базі школи козацького ліцею.	Рада при голові РДА, навчальні заклади, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	Постійно, з 2016
20	Розробити науково-методичні рекомендації для впровадження	Рада при голові РДА, школи козацько-лицарського	з 2017

	козацько-лицарського виховання (зокрема духовного) у загальноосвітніх навчальних закладах.	виховання за сприянням відділу освіти і науки.	
21	Розробити козацькі туристичні маршрути та підготувати екскурсіводів з числа студентів та школярів навчальних закладів району.	Рада при голові РДА за сприянням відділу культури, навчальні заклади.	з 2017
22	На базі козацьких товариств створити дитячі козацькі табори «пластунів».	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2017
23	Запровадити і провести в Білгород-Дністровському районі конкурси «Козацька кухня», «Обрядова кухня Великдень» та ін.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
24	Здійснювати добір викладачів допризовної підготовки для виховання учнів на козацьких військово-патріотичних традиціях; організувати семінари з проблем козацького виховання школярів на базі Адамівської, Долинівської, Салганської шкіл козацько-лицарського виховання.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки.	з 2017
25	Створити і зареєструвати громадську патріотичну дитячо-юнацьку організацію «Молода Січ» Білгород-Дністровського району; запровадити в навчальних закладах та закладах позашкільної роботи дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» (Джура) як форму військово-патріотичного виховання, спортивно-масової та оборонно-масової роботи.	Рада при голові РДА за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки, навчальні заклади.	з 2016
26	Розробити тематику і проводити в школах Білгород-Дністровського району козацькі конкурси, забави, спортивні свята; започаткувати в рамках позашкільного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах програму «Молода Січ» із вивченням військово-патріотичних традицій українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу освіти і науки.	з 2016
27	Створити козацькі військово-патріотичні спортивні клуби за місцем проживання.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням органів влади.	з 2017

IV. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА

28	Взяти шефство на козацькими художніми колективами: хор «Мрія», духовий оркестр, ансамблі «Веселка», «Гроно», «Алкалія», «Соколята», «Кредо» та ін...	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2016
----	--	---	--------

29	Створити козацький фонд для підтримки молодих талановитих козачат, дітей-сиріт.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація, козацькі товариства.	2017
30	Запровадити і щорічно проводити конкурс козацької пісні.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
31	Щорічно приймати участь у Всеукраїнських конкурсах козацької пісні (Тернопіль, Київ, Запоріжжя, Донецьк).	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	Щорічно
32	Створити філію музею українського козацтва в Білгород-Дністровському районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	2017
33	Надавати науково-методичну допомогу музеям, школам, козацьким товариствам в удосконаленні пропаганди історії, культури і традицій Українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно

V. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА, ПРОПАГАНДИСТСЬКА ТА ВИДАВНИЧА РОБОТА

34	Продовжити випуск козацького часопису Білгород-Дністровського району «Річ про Буджацьку Січ».	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2016
35	Продовжити випуск щорічного козацького літопису Білгород-Дністровського району «Козацький вісник».	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Щорічно
36	Здійснювати науково-пошукову та громадсько-краєзнавчу роботу для виявлення нових об'єктів історії українського козацтва в районі.	Рада при голові РДА за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
37	Досліджувати та публікувати матеріали про писемні і матеріальні пам'ятки історії та культури українського козацтва, розробити пропозиції щодо їх охорони і збереження в музеях.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
38	Постійно виступати в газетах, радіо, телебаченні з роз'яснювальними і пропагандистськими виступами про розвиток українського козацтва в Білгород-Дністровському районі, його роль в суспільстві.	Рада при голові РДА за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
39	Продовжити випуск серії книг про українське козацтво Білгород-Дністровського району «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку».	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	з 2016
40	Проводити ярмарки козацької літератури, наукові конференції, симпозиуми, радіопередачі з проблем	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів	Щорічно з 2016

	історії та культури українського козацтва.	культури, освіти і науки.	
--	--	---------------------------	--

VI. ФІЗКУЛЬТУРА, СПОРТ, ТУРИЗМ

41	Розвивати та популяризувати види спорту, засновані на козацьких традиціях.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням сектору молоді та спорту.	Постійно
42	Внести до переліку спартакіади Білгород-Дністровського району козацькі види єдиноборств «Спас», «Бойовий гопак», «Хрест», «Собор» та ін.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту.	2017
43	Організувати і проводити козацькі спортивні змагання з козацьких вправ у володінні історичною зброєю та з освоєнням сучасної техніки і транспортних засобів.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту.	з 2017
44	Створити козацький туристично-спортивний та оздоровчий табір дитячого відпочинку.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту, відділу освіти і науки.	з 2017
45	Передбачити в туристичних маршрутах Білгород-Дністровського району огляд місць і об'єктів, що відображають історичні, патріотичні, військові, культурні та господарські традиції українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
46	На базі козацьких товариств створити туристичний маршрут (зокрема кінний) по місцям козацької слави Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту, відділу культури.	2017

VII. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

47	Впровадити комплексну програму господарської діяльності українського козацтва в Білгород-Дністровському районі (в тому числі організації та підтримки селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, садівницьких та господарських товариств, промислів).	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2018
48	В рамках районних свят організувати проведення козацьких ярмарок по продажу сільгосппродуктів, вирощених козацькими господарствами.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	Щорічно
49	Підготувати пропозиції щодо створення козацького ринку.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2018
50	Створити Центр господарсько-комерційних проектів козацтва Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	2018

51	Створити цільовий позабюджетний фонд українського козацтва для його відродження, розвитку та підтримки.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	2018
----	---	---	------

VIII. ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

52	Розробити довгострокову програму охорони місць та об'єктів, пов'язаних з історією українського козацтва, а також розробити та впровадити у життя спільний план заходів місцевих органів Міністерства екології та природних ресурсів з козацькими товариствами.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017
53	На базі козацьких товариств створити екологічні стани.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017
54	Сприяти створенню в населених місцях Білгород-Дністровського району парків, пов'язаних з історією українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2016
55	Створити та підтримувати діяльність молодіжного історико-культурного природоохоронного центру українського козацтва в районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація	з 2017

IX. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

56	Брати участь з обміну досвідом з відповідними товариствами інших держав.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно
57	Сприяти розвитку міжнародного туризму, культурного обміну, співробітництва з міжнародними громадськими та екологічними організаціями для пропаганди історії та суспільного розвитку українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно

X. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

58	Розробити та впровадити Білгород-Дністровську районну систему інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Ради при голові РДА. Створити в мережі Інтернет Веб-сторінку українського козацтва.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	2016
59	Забезпечити збирання та опрацювання економічної, наукової, екологічної та іншої інформації щодо її використання для здійснення статутної діяльності козацьких товариств.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

60	Щорічно розробляти й затверджувати плани роботи Координаційної ради з розвитку українського козацтва та Ради керівників громадських організацій козацького спрямування при голові районної державної адміністрації.	Рада при голові РДА, Координаційна рада, районна державна адміністрація.	Щорічно з 2016
----	---	--	----------------

61	Щорічно розробляти й затверджувати плани роботи із сприяння розвитку українського козацтва в районі структурних підрозділів районної державної адміністрації.	Рада при голові РДА, Координаційна рада, районна державна адміністрація.	Щорічно з 2016
----	---	--	----------------

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОРДЕНСЬКОГО ТИПУ - КОЗАЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ. РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ – СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ. Рекомендована література.⁵²

А. Умови для створення дієвої козацької організації.

Ефективність діяльності активістів із створення дієвої козацької організації - це сукупність таких процесів: ґрунтовна підготовка; створення рою, який слугує відправною точкою; об'єднання однодумців - чота; перетворення системи роїв-чот у організацію-громаду; духовно-моральний, соціальний, економічний, політичний розвиток організації-громади; створення виборного козацького управління громадою; показання громади.

Б. Практичні етапи створення дієвої козацької організації.

Етап підготовчий.

Створення програми розбудови дієвої козацької організації. Підбір активістів.

Активний період.

Будова-придбання (благоустрій) будівлі-приміщення для зібрань: підготовка початково-дозвільної документації; збір необхідних фінансових ресурсів для придбання землі і будівельних робіт за допомогою козацьких об'єднань, керівників компаній і підприємців, окремих козаків.

Створення некомерційного фонду козацької громади (мета діяльності – формування майна на основі добровільних внесків, інших, не заборонених законодавством надходжень та використання даного майна для розвитку козацької громади і духовно-морального способу життя членів громади; предмет діяльності – будівництво-придбання-благоустрій будівлі-приміщення для зібрань, організація роботи роїв-чот-курнів, спеціальних заходів, підтримання ефективної діяльності організації, здійснення іншої статутної діяльності).

Створення видавничого центру козацької громади (мета - реалізація силами громади та залучених зацікавлених осіб місіонерських завдань розвитку козацтва,

⁵² Тимофеев В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Суб'єктивні нотатки Козака – 1. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2003. – 324 с.

https://issuu.com/ukr57724/docs/11_1-3_1988-2003-324

Тимофеев В.Я. Задністрова Січ. Суб'єктивні нотатки Козака – 2. Білгород-Дністровський: Отаман. 2010. – 464 с.

<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0002796%3C.%3E&&S21FMT=fullweb>

Тимофеев В.Я. Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 3. Білгород-Дністровський: Отаман. 2013. – 372 с.

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5_%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_\(%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D1%96%D1%87\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5_%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_(%D0%97%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D1%96%D1%87))

Тимофеев В.Я. Українське Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 4. Білгород-Дністровський: Гетьман. 2018. – 424 с.

https://issuu.com/ukr57724/docs/36_13-19_2014-2018-424

Тимофеев В.Я. Українське козацтво Буджаку. Суб'єктивні нотатки Козака – 5. Частина 1. Білгород-Дністровський: БЗС. 2020. – 400 с.

Тимофеев В.Я. Українське козацтво Буджаку. Суб'єктивні нотатки Козака – 5. Частина 1. Білгород-Дністровський: БЗС. 2020. – 400 с.

Тимофеев В.Я. Українське козацтво Буджаку. Суб'єктивні нотатки Козака – 5. Частина 1. Білгород-Дністровський: БЗС. 2020. – 400 с.

популяризації козацького способу життя, виявлення і відсікання негативних джерел впливу, виявлення і об'єднання нових членів організації для активної діяльності в житті козацтва; завдання – створення козацьких проектів та їх реалізація, здійснення контролю над інформаційними впливами, що здійснюються ззовні до козацтва). Проекти: А. Видання козацько-місіонерських матеріалів і розвиток інтернет-сайту організації (мета – виявлення активних людей задля спільної роботи, розповсюдження інформації про козацтво; завдання – представлення актуальної інформації з позиції українського козацтва). Б. Організація лекцій-зустрічей керівників козацтва (мета – катехізація козаків, допомога місіонерам-початківцям).

Створення кафе-клубу, торгово-громадського центру (мета – розвиток громади, створення інфраструктури для сприятливих умов перебування козаків; завдання – заключення угод із підприємствами про поставку якісної продукції натурального змісту, контроль якості; зміст магазину – відділ продаж товарів першої необхідності, відділ продаж козацької літератури із читацькою залом, відділ продаж козацької атрибутики).

Організація просвітництва. Створення козацького навчального закладу: школи (мета – розвиток духовно-морального життя дітей і здорового – козацького! – способу життя, прилучення до козацького устрою, розвиток додаткової козацької освіти); академії (мета – розвиток громади, підвищення рівня освіти козаків, розвиток додаткової козацької освіти).

Створення громадського готелю (розвиток громади, створення інфраструктури задля сприятливих умов перебування козаків). Створення громадської лікарні (мета – розвиток громади, створення інфраструктури задля сприятливих умов перебування козаків). Допомога в будівництві індивідуальних житлових будинків та придбанні земельних територій для будівництва активним членам козацької громади (мета – розвиток громади, підтримка активних членів громади, закріплення пасіонарних членів в громаді, розвиток економічних господарств на території громади). Будівництво нових будівель для зібрань на територіях козацьких громад за фактом необхідності (мета – розвиток громади). Організація власних підприємств з випуску продукції різного напрямлення першої необхідності (мета – розвиток громади, постачання членам громади якісної продукції першої необхідності, розвиток незалежних виробництв товарів першої необхідності на території громади, перехід до автономного існування громади – за необхідності – у випадку стихійного лиха, епідемії, карантину). Створення центру силових та волонтерських структур козацьких громад (мета – здійснення силової та волонтерської підтримки керівництву громади у випадку переходу до автономного існування громади). Перетворення окремих роїв-чот у козацькі громади (як варіант – у парубоцькі громади).

Показання громад. Створення прикордонного козацького війська як територіальної козацької структури. Створення адміністративного центру (мета – створення центру управління). Об'єднання козацьких громад (мета – централізація влади у війську). Вибори керівництва – Старшинської Ради та Ради Старійшин, Отамана війська.

В. Висновки.

Наші предки – козаки-запорожці – вказали нам – нащадкам – шлях побудови ідеальної Української соціальної народної держави – Козацької Держави. Шлях до неї непростий, бо сьогодні любов до козака-ближнього, рівність, свобода трансформуються у егоцентризм, гординю, розбещення і розтління. Багатьом це невідомо, тому необхідно масове пробудження-протверезіння – духовно-моральне преображення, яке є наслідком звернення до наших українських козацьких коренів. Яким чином це зробити практично?

Лише сил козацьких активістів для цього недостатньо; у пропаганду козацького способу життя необхідно включатися усім членам козацьких організацій – пропагуючи

своїм способом життя, залучаючи тих, хто співчуває нам, у т. ч. і державу через козацько-лицарське виховання дітей і молоді в навчальних закладах та гру Джура.

Ми вже бачимо, що на теренах України не існує організацій, які б могли вести український народ до світла, окрім козацтва, яке уособлює в собі прагнення українців до народовладдя. Тому сучасним козакам треба жити за законами козацтва і, таким чином, виховувати українську людність особистим прикладом.

Враховуючи це, козацтво має висувати до свого керівництва людей, які уособлюють в собі всі людські чесноти; лідерів, які мають слугувати прикладом для сучасників та нащадків.

Для того, щоб українська громадськість підтримала ідею побудови Української соціальної народної козацької держави, необхідно практично довести її переваги на конкретних прикладах – створювати козацькі громади й жити в них, розвиваючи нову Велику Козацьку Ідею.

4. КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА НА 2010-2023 РОКИ.

Декларація щодо етапів розвитку Буджацького козацтва й основні концептуально-методичні документи періодів. Затверджено Сьомим Колом Буджацького козацтва 23.10.2010 року.

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: йде формування української еліти, яка спирається в своїй діяльності на козацький! - досвід державотворення.

Душу - Богові! Життя - Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!

Громадська організація за період свого функціонування проходить череду етапів: від початку створення до природного припинення існування або відродження на якісно новій основі; тривалість цього циклу, як правило, 12 років.

Таку ж череду етапів проходять громадські організації козацького спрямування; вони функціонують за універсальними законами розвитку соціальних систем, а саме:

1. Організація із часом знижує здатність сприймати все те, що виходить за формалізовані рамки; формалізація перетворює її на закриту систему.

2. Закрита система не може інтегрувати нову інформацію, стає застиглою й втрачає здатність до адаптації.

3. Роль керівників полягає у підтримці стану відкритості, орієнтації на інноваційний розвиток, адаптації організації до навколишнього світу.

4. Управління організацією як відкритою системою має ризики (корисно для організації, але несе загрозу для керівників).

5. Ефективність роботи організації значною мірою залежить від осіб, які спрямовують діяльність колективу, їх впливу на оточуючих. Загальні риси цього процесу (формуують фактори): наявність ентузіастів (Божий ресурс); залежність результатів роботи від особистостних якостей ентузіастів (психомистецький ресурс); залежність результатів роботи від посад, які займають ентузіасти (адміністративний ресурс).

Провідний напрямок роботи громадських організацій козацького спрямування - формування національно свідомого громадянина України,

справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багаті особистості, морально зрілої людини.

I. ПОПЕРЕДНІЙ. 2010-2011.

На цьому етапі йде процес зародження ідеї, в даному випадку - ідеї створення Буджацького козацтва (як колись Адамівського куреня - 1988-2003, Адамівської школи козацько-лицарського виховання - 1998-2003 та Задністрової Січі - 2003-2010).

Сутність ідеї:

...Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас - козацтво - спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала своє право на свободу...

Формування громадянського суспільства - це специфічна галузь суспільного життя, необхідна умова відтворення суспільного виробництва і успішної економічної діяльності, формування національних кадрів для економіки, державного і політичного устрою, для усіх сфер розвитку суспільства. На підвалинах громадянського суспільства формується і всебічно розвивається особистість, її основні якості.

Новий етап, в який вступила Україна, потребує пріоритетної уваги до цього аспекту діяльності. Саме він покликаний прокласти дорогу новій соціальній, економічній, правовій та політичній культурі, робити українське суспільство динамічним і відкритим.

Сучасний напрямок розвитку громадянського суспільства - відхід від орієнтації на уніфіковану, стандартну людину, позбуття надмірної ідеологізації та нав'язування молодому поколінню віджилих штампів і стереотипів, набуття необхідної для сучасного суспільства відкритості. Рівень розвитку громадянського суспільства - мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник прогресивності його розвитку. Необхідність в наших умовах системи козацького формування громадянського суспільства ми, козаки, розуміємо й тому звернули увагу на виховний потенціал Кодексу людського буття Українського козацтва (Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської звитяги, Кодекс лицарської духовності, Заповіді милосердя), який забезпечує формування та виховання такого духовного стану громадян України - козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків; ми вирішили за основу формування громадянського суспільства Буджаку обрати козацьку ідею й створити козацьку організацію, яка б працювала незалежно від того, як працюють-не працюють її отамани-лідери - організацію, де пріоритетними були б горизонтальні зв'язки між членами організацій, а не тотальне ієрархічне підпорядкування керівникам-отаманам.

Проживаючи у громадах, які мають давні козацькі традиції, ентузіасти не могли ці традиції не залучити до процесу формування громадянського суспільства в Буджаку.

Після обговорення ідеї створення Буджацького козацтва з'явилися союзники (генерал-осавул УК В.Тимофеев, генерал-хорунжий УК В.Лукашевський, полковник УК М.Маринеску, полковник УК В.Воробйов, полковник УК І.Зорило, сотник УК Є.Пітюков, Берегиня УК С.Ушанова); в громадах організаційно оформляються ентузіасти або ініціативні групи (Білгород-Дністровський отаманський курінь - полковник УК В.Тимофеев, Бритівський курінь - полковник УК В.Єремеев, Адамівський курінь - осавул УК А.Кульчицький, Старокозацький курінь - осавул УК Ю.Щербина, Переможненський курінь - сотник В.Шефер, Мистецький курінь - осавул УК С.Ушанов та ін.), які беруться за її практичну реалізацію.

Ризик цього етапу: ідея могла не матеріалізуватися у щось реальне.

Роль керівників (ентузіастів, ініціативних груп) на етапі: переконати всіх (і себе!) в реалістичності ідеї, знайти ефективну мотивацію для її реалізації.

II. ПІДГОТОВЧИЙ. 2012.

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту були розроблені такі документи: Концепція розвитку Буджацького козацтва. Модель трансформації Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства Буджаку. Програма трансформації Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства Буджаку. Регіональна програма розвитку козацтва Буджаку. Тренінги, програми групового та індивідуального навчання і консультування командного складу Буджацького козацтва з проблем теорії та практики козацького руху.

На етапі народження громадської організації козацького спрямування (Буджацького козацтва) для нас актуальним є висновок Берта Нануса: «Немає більш потужного рушія організації до досконалості й довготривалого успіху, ніж приваблива, надихаюча перспектива на майбутнє».

Це - романтичний період у житті нашої організації; стан ейфорії - стан апатії охоплює нас у процесі переходу від мрії до дії....

Ризики цього етапу: головний ризик - неготовність частини ідейних соратників до тривалої, буденної, копіткої роботи. Новостворену козацьку організацію може чекати крах, якщо ми - лідери не зможемо навчитися плавати і впливати упродовж перших 100 днів роботи. Згодом для нас стане головним завданням не втонути в морі дріб'язкових проблем, які будуть головною перешкодою системному рухові на шляху до побудови принципово нової козацької організації, не розчинитись у тій частині локального соціуму, який Ліна Костенко в одному зі своїх віршів назвала «міщанським кодлом».

Роль керівників на етапі: віднайти людей, які не могли реалізувати себе раніше і які розглядають прихід нової ідеї як шанс. Не «переборщити» з обіцянками швидкого успіху, успішної кар'єри, можливості творчої самореалізації тощо. Згодом доведеться переконатися, що значна частина цих обіцянок, на жаль, виявиться нереалістичною. Та на даному етапі головне - пообіцяти, згодом роздані «аванси» будуть для нас стимулом; ми (керівники) будемо змушені докласти титанічних зусиль з тим, щоб хоча б частково зробити обіцяне («Ми це обіцяли!», «Люди в нас повірили!»).

III. КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРОЕКТНО-ДІАГНОСТИЧНИЙ. 2013-2014.

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту були розроблені такі документи: Комплексна діагностика розвитку громадянського суспільства щодо відношення до козацької ідеї взагалі та зокрема до козацького руху Буджаку. Положення про Буджацьке козацтво. Статут Буджацького козацтва. Навчальні плани Академії вищого командного складу, Інституту середнього та молодшого командного складу, шкіл козацтва та козацько-лицарського виховання (гарту) молоді Буджацького козацтва. Орієнтовний перелік курсів (студій) Академії вищого командного складу, Інституту середнього та молодшого командного складу, шкіл козацтва та козацько-лицарського виховання (гарту) молоді Буджацького козацтва. Навчальні програми за напрямками курсів (студій) Академії вищого командного складу, Інституту середнього та молодшого командного складу, шкіл козацтва та козацько-лицарського виховання (гарту) молоді Буджацького козацтва. Положення про Академію вищого командного складу, Інститут середнього та середнього командного складу, шкіл козацтва та козацько-лицарського виховання (гарту) молоді Буджацького козацтва. Основні Положення про структурні одиниці Буджацького козацтва (курінь, загін, Козацька республіка, Січ). Конституція

Буджацького козацтва. Статути структурних одиниць Буджацького козацтва (курінь, загін, Козацька республіка, Січ). Структура та посадові обов'язки керівного складу структурних одиниць Буджацького козацтва. Модель особи козака Буджацького козацтва. Програма розвитку козака Буджацького козацтва.

Той організаційний хаос, який ще якось виправдовується упродовж першого року існування Буджацького козацтва, стає неприпустимою «розкішшю». Завершується створення команди керівників, утверджується клімат довіри до лідерів, віра в те, що ще не реалізована ідея неодмінно матеріалізується у щось реальне... Закінчується етап невизначеності, починається етап конкретики, тож замість запитання «Про що ми мріємо?» на перший план виходить запитання «Що ми встигли зробити і що будемо робити далі?»

Успішно пройти цей етап можливо за допомогою сильної централізації влади і навіть елементів авторитаризму.

Ризики цього етапу: це надзвичайно загрозливий період, під кінець якого організація може потрапити в «інноваційну яму» (так називають різке погіршення результатів роботи).

Організація все ще повинна працювати «в ручному режимі», але вже запускаються механізми самоорганізації. На цьому етапі «гра у демократію» буде вкрай небезпечною, будуть потрібні сильні вольові рішення з тим, щоб «романтики» змогли стати «творцями».

Та чи не головним ризиком буде загроза розчарування, втрати ентузіазму першопроходців та послаблення віри в успіх «нашої безнадійної справи».

Роль керівників на цьому етапі: концентруючи владу в своїх руках, намагатися досягти перелому в роботі з тим, щоб від організаційного хаосу першого етапу становлення організації перейти до системного управління процесом її розвитку.

На цьому етапі діяти за принципом: організація - це ми. Ніхто, крім нас, не має чіткого бачення перспективи і ніхто не може зробити значної частини поточної роботи («Усе доводиться робити самім!»). Тож це - етап каторжної роботи керівників, яка часто не знаходить ні належної оцінки «зверху», ні елементарної вдячності «знизу».

IV. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРОГНОЗУЮЧИЙ. 2015-2016.

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту були розроблені такі документи: Системна диференціація та індивідуалізація роботи із козаками та населенням Буджаку. Посібник «Форми, методи, прийоми козацької діяльності». Інноваційна організація процесу діяльності Буджацького козацтва (розклади занять, граф-схеми, модулі, сценарії). Система методик, за якими визначається та формується моральний потенціал особистості козака. Модель самоврядування Буджацького козацтва. Програма дистанційної підготовки командного складу Буджацького козацтва (із залученням потенціалу Козацького інституту ім. Св. Святослава МАУП). Положення про таборування. Функціональні обов'язки командного складу Буджацького козацтва.

Це «зоряний час» Буджацького козацтва, який настає після закріплення перших успіхів і подолання «інноваційної ями». З'являється окриленість успіхом, яка надихає колектив якомога краще робити все, що треба, й навіть більше, ніж треба.

На цьому етапі для амбітно зростаючої організації неможливого не буде.

Необхідно досягнути розумний баланс між консерватизмом і динамізмом, встановити хитку рівновагу між консерваторами й новаторами.

Ризики цього етапу: якщо на четвертому етапі організація не досягне видимих успіхів, усі наші «реформи» будуть приречені на провал. Але процес зростання досягнень буде йти з геометричною прогресією, й головним стане не

піддатись «запамороченню від успіхів», спокусі «почивати на лаврах», не допустити абсолютизації минулого успіху.

Роль керівників на даному етапі: бути поміркованим арбітром у процесі вирішення постійного конфлікту інтересів між новаторами, які перемагають, і консерваторами, які йдуть в «останній і рішучий бій».

V. РОЗВИВАЛЬНО-ФОРМУВАЛЬНИЙ. 2017-2020.

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту будуть розроблені такі документи: Козацька система життєдіяльності територіальних громад Буджаку як послідовність технологій і методик. Посібник «Види й форми діяльності козацтва Буджаку». Моніторинг розвитку козацького руху Задністров'я-Буджаку-Придунав'я. Мережа студій національно-культурного центру козацтва «Берегиня». Повноцінний розвиток потенціалу козацтва через діяльність у ментально спроектованому, насиченому соціально-культурному просторі територіальних громад Буджаку. Наукова і практична експертиза вдосконалених навчальних курсів для всіх категорій посадових осіб козацького руху Буджаку. Розробка та експериментальне вдосконалення творчим колективом розвивальних міні-підручників для козаків Буджаку. Підготовка та апробація пробних програм самореалізації особистості козака на основі навчальних курсів. Кадрове, матеріально-технічне, організаційно-технологічне і психолого-дидактичне забезпечення фундаментальної Програми трансформації Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства на Буджаку. Систематичне відстеження ефективності технологій трансформації. Мобілізація соціально-культурних та психологічних чинників оптимізації взаємозбагачення учасників процесу трансформації.

На цьому етапі триває системне зростання академічних досягнень, завершується формування позитивного іміджу та індивідуального стилю роботи організації.

Організація вже може працювати в «режимі автопілота». На цьому етапі починає зароджуватися бюрократизація в управлінні, яка виявляється, наприклад, у тому, що керівники використовують напрацьовану за попередній період річну циклограму наказів-розпоряджень-рішень (там лише механічно змінюються дати та, у разі потреби, прізвища). Це надзвичайно подобається різноманітним перевіряльникам та послідовникам («Усе є!»), але перетворює на рутину процес життєдіяльності організації («Усе, як завжди!»).

Зрілість є етапом аристократизму. Організація стає дуже солідною і респектабельною, пишається своїми традиціями, дбає про привабливий імідж як в очах місцевої громади, так і в очах професійного співтовариства. Роль новаторів зменшується, повністю домінують «патріархи» та «хороші виконавці». На етапі зрілості остаточно завершується традиціоналізація змін, які тепер стають щоденною рутинною роботою.

Як правило, на цьому етапі зникають серйозні конфлікти. Спокійна атмосфера і теплий клімат стають найвищою організаційною цінністю. Так як організація дбає про свою респектабельність, посилюються вимоги до зовнішнього вигляду та до культури мови її членів.

Виникають районні об'єднання організацій, які працюють в козацькому напрямку (Асоціація козацьких організацій, «Молода Січ», клуби козацького гартування, недільні та сезонні табори вишколу та ін.).

Ризики цього етапу: загострення протистояння новаторів і консерваторів, яке може призвести до поляризації цих груп, їх взаємоізоляції, припинення нормального інформаційного обміну тощо.

Нова роль керівництва як носія представницької функції не завжди зустрічає адекватну реакцію з боку окремих козаків чи представників територіальних громад.

У деяких найменш просунутих членів колективу може скластися враження, що «отамани тепер зовсім не займаються організацією», «усе віддано на відкуп заступникам». Це враження може перейти у доноси «кому следуєт», відверту чи приховану заздрість з приводу успіхів керівника поза організації («Вони тепер роз'їжджають по закордонах»).

Роль керівництва на даному етапі: вчасно зрозуміти, що окрім створеної ними організації, в житті є багато цікавого і, щоб гармонізувати власну життєдіяльність, необхідно здійснити передачу частини повноважень своїм заступникам та громадським органам управління організації. Козацька організація виросла і їй вже не потрібна дріб'язкова опіка «батьків-засновників».

Перехід до позиції керівників-менеджерів, які діють за принципом «Ніколи не роби того, що можуть зробити твої підлеглі», йде на користь як отаманам, так і козацькому колективу.

Ролі менеджерів успішно виконують заступники, отамани залишають собі в основному представницькі функції. Тепер нарешті з'являється час написати дисертацію, взяти участь у міжнародних козацьких програмах та проектах чи попрацювати в якості депутата місцевої ради від козацтва.

VI. РЕЗУЛЬТАТИВНО-УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ. 2021-2022.

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту будуть розроблені такі документи: Науково-фактуальний, статистичний і якісний аналіз результатів фундаментального соціально-психологічного експерименту - Трансформація моральних цінностей козацтва Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства Буджаку. Порівняльна характеристика версії системи трансформації моральних цінностей козацтва Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства Буджаку з версією традиційної життєдіяльності територіальних громад. Науково-практична акредитація ментально перевіреної, духовно збагаченої системи життєдіяльності козацької громади Буджаку та вироблення рекомендацій щодо її масового впровадження в практику громадянського життя. Теоретично-методологічний аналіз результатів виконання Програми трансформації Буджацького козацтва в структуру громадянського суспільства на Буджаку, системна оцінка її наукового і практичного значення та оформлення здобутих результатів у вигляді наукових звітів і методичних рекомендацій (посібники, підручники, програми, статті, доповіді, тези тощо).

КРИТЕРІЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

1. Духовна особистість козака як універсум, суб'єкт та індивідуальність з чітко сформованими гуманістичними орієнтаціями, національною самосвідомістю, культурою мислення і ментальною мудрістю.

2. Духовне єднання учасників процесу духовного взаємозбагачення козаків в ході неперервної розвивальної взаємодії, яка організується за принципом наступності під час проходження козаками навчальних теоретичних курсів та практичної роботи.

3. Соціальна ефективність і духовна ємність психолого-мистецьких технологій і методик, які організуються за психомистецькими технологіями цілісного козацько-лицарського виховного процесу.

4. Самореалізація особистістю фізичного, розумового, емоційного, морального і духовного потенціалу в ході неперервної розвивальної взаємодії із соціально-культурним довкіллям організації.

5. Ідеї, принципи та умови ефективного впровадження козацько-лицарської виховної системи.

6. Зміст, структури і характеристика духовно зорієнтованого, високорозвивального соціально-культурного простору організації козацького спрямування.

7. Рівні і психологічні засоби духовного розвитку особистості, перспективи її духовного самовдосконалення і самоактуалізації.

ПОЗИТИВНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

1. Висока національна свідомість і самосвідомість, патріотизм і відданість ідеалам українського державотворення, демократичного суспільства, етнонаціональна злагода.

2. Ефективність моделі організації козацького спрямування щодо розумового, соціального і духовного зростання козаків та реалізація їхнього емоційного, нормотворчого і ціннісно-естетичного потенціалу.

3. Висока результативність науково спроектованого соціально-культурного простору козацької організації щодо духовного розвитку і етнонаціонального збагачення ментального досвіду отаманів, старшини та козаків.

4. Очевидний конструктивний вплив системи козацького лицарства на психосоціальний і духовний розвиток особистості, її національну самосвідомість, культурне зростання та життєву успішність.

5. Ефективна реалізація духовно-ментального потенціалу експериментального лицарського процесу в благодатному емоційно-психологічному полі козацького культурного життя.

6. Позитивне сприйняття соціально-культурним оточенням інноваційних, психолого-дидактичних та організаційних змін в організації козацького спрямування.

7. Неперехідне значення у духовному розвитку козаків системи творчих студій козацького національно-культурного центру «Оберіг-Берегиня».

8. Інтенсифікація процесів духовного єднання учасників козацько-лицарського процесу, що виявляється у повазі, довірі, взаємодопомозі, щирих взаєминах між отаманами, старшиною, козаками та соціальним оточенням.

9. Віра, національна самосвідомість, благодатна любов, соціальна творчість і ментальна мудрість - основні риси духовно розвиненої особистості - козака Буджацького козацтва.

МОЖЛИВИЙ НЕГАТИВНИЙ ПРОГНОЗ

1. Незначний загальнокультурний і духовний розвиток отаманів, старшини та козаків Буджацького козацтва наприкінці трансформації порівняно з вихідними даними її констатуючої частини або з результатами діяльності інших громадських організацій та політичних партій.

2. Істотне розходження між теоретико-прикладними здобутками фундаментальної соціально-психологічної практики і соціально-культурним та професійно-пошуковим досвідом роботи колективу Буджацького козацтва.

3. Не відстежені важливі експериментальні умови (щонайперше соціально-психологічні та організаційно-технологічні), що робить неможливим досягнення високих результатів експериментальної роботи.

4. Не створені об'єктивні (валідні, надійні тощо) методи соціальної і психологічної діагностики змін у духовній сфері особистості, не відстежена динамічна картина психосоціального і духовного зростання особистості отаманів, старшини та козаків Буджацького козацтва.

5. Пересічний рівень методологічної або психологічної культури основних виконавців Програми трансформації.

6. Нестача сприятливих управлінських, фінансових, психологічних умов для виконання Програми трансформації у повному обсязі.

На етапі старіння відбувається втрата динаміки розвитку, знижується до критичної позначки чутливість до нових ідей...

У керівників організації на цьому етапі може з'явитися враження, що рух уперед вже закінчився, можна «почити на лаврах».

Знижується до критичної відмітки рівень мотивації козаків, тому знову доводиться в кризових ситуаціях переходити на «ручне управління».

В етапі застою (стагнації) організація може перебувати не тільки допустимий період (1-2 роки), а й як завгодно довго. Причому, як правило, якщо процес затягується, з'являються риси старечого маразму.

У такому випадку з огляду на те, що внутрішні ресурси оновлення безнадійно втрачаються, стає неможливим радикально змінити ситуацію без зовнішнього втручання.

Зовнішній імпульс може мати найрізноманітніші форми - від зміни отамана до радикальної реорганізації організації.

Звичайно, може бути і варіант, коли отаман старіючої організації самостійно скористається правом на соціальний суїцид козацької системи, що віджила свій вік. Найкращий спосіб здійснення цього: передати «бразди правління» новій команді, в якій є чітке бачення перспективи нового народження організації.

Ризики цього етапу: головним ризиком цього етапу стає небажання йти на будь-який ризик. «Колія» стає настільки наїждженою, що не лишається місця для хоч якого маневру. Рух організації стає аналогом руху поїзда: будь-яке відхилення прирівнюється до «сходження з рейок», яке призводить до катастрофи. Проблема лише в тому, що немає кому прокладати рейки до нових зникаючих горизонтів розвитку.

Роль керівників на даному етапі: вчасно зрозуміти, що настав час, коли слід самостійно прийняти рішення красиво і головне вчасно піти зі своєї посади, зростивши чи підтримавши такого наступника, який дасть організації нове життя. «Я все зробив, що міг. Хто може, хай тепер зробить більше», - ці слова античного класика найбільше підходять для характеристики соціально відповідальної позиції керівників «старіючої» організації.

VII. ВІДРОДЖЕННЯ. З 2023-

На цьому етапі для методичного забезпечення реалізації проекту будуть розроблені такі документи: Розробка нової, науково і практично досконалої Програми життєдіяльності козацьких громад Буджаку, що започаткує наступний етап фундаментального соціально-психологічного розвитку особистості козака Буджацького козацтва.

На етапі відродження до організації має прийти нова команда керівників, які здатні здійснити «прорив у майбутнє», провести внутрішню перебудову, впровадити інновації.

Це не означає, що їм доведеться все починати з «чистого аркуша»: готовність до змін (інноваційний потенціал) визначається набутим організаційним досвідом, попередніми уроками перемог і невдач.

Ризики цього етапу: замість «передачі перспективи» новому керівникові може відбутися передача отаманської посади випадковій людині, яка хоче тішитись у променях минулої і до того ж чужої слави.

Слухняний виконавець директив швидко перетворить козацьку організацію у «сплячу красуню», яка довго і терпляче чекатиме на свого принца, спроможного розбудити організацію від летаргічного сну, повернути її до нормального життя.

Роль керівників на даному етапі: звичайно, йдеться про нормальний розвиток козацької організації природним життєвим шляхом. Це відбувається лише тоді, коли кожна система є самостійною і самодостатньою, функціонує на основі самоменеджменту, а зовнішнє управління враховує природну логіку розвитку організації та закономірності побудови кар'єри керівників.

Щоб враховувались інтереси керівників, потрібно створити систему як вертикальної, так і горизонтальної мобільності, тобто дати їм шанс не тільки продовжити кар'єрний злет вже як менеджерам козацького руху вищого рівня, а й можливість переміщуватися з організації в організацію. Це стане можливим, якщо буде відповідна конкурсна система відбору керівників козацьких організацій та контрактна форма оформлення стосунків між управлінням Буджацького козацтва та керівниками підрозділів...

... Саме козацька організація стоїть у витоків духовності її членів, а отаман, заступник отамана, старшина покликані бути посередниками між наукою управління та практикою - від них залежить не тільки пропаганда, впровадження наукових знань в практичну роботу, але й така організація роботи козацького колективу, при якій об'єднуючим началом є творчий задум, ідея - і в кінцевому результаті - духовна особистість козака....

ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ

Практично всі отамани, старшина, які впроваджували в практику роботи своїх організацій Кодекс, вважають, що в систему роботи з козаками, крім тіловиховання, треба вводити й духовиховання і тоді буде козацьке тілодуховиховання, що на практиці означає й введення християнської моралі.

Заслужений журналіст України, полковник УК Б.І.Устименко: «У нас церква відокремлена від держави, але в одеських єврейських школах учнів ознайомлюють із змістом священних книг. В польських школах вивчають Біблію. Особисто я вважаю, що в наш час бездуховності, яка росте, корисно було б знайомити нашу молодь з дитинства (та й дорослих!) хоча б із канонічними заповідями, щоб дитина (доросла людина) змогла відрізнити добро від зла».

Отже, тривале функціонування і понадситуаційний, інтегративний характер цінностей, що увійшли до людської культури як християнські моральні настанови, зумовлюють їх особливу роль у процесі виховання дітей та молоді (й дорослої людини!) й спонукають нас - отаманів - до вироблення засобів і методів їх засвоєння козаками....

Офіційна українська історична наука не заперечує того, що козацтво стало найдосконалішою формою вияву генетично закодованих здібностей і можливостей нашого народу. І тому в концепції національного виховання населення реалізація науково обґрунтованих і випробуваних історією козацько-лицарських виховних традицій - вважається одним із найефективніших українознавчих підходів у навчально-виховній роботі.

Турбує сумна історія нашої української громадської діяльності: з уходом ентузіаста тихо конає і його ідея; добре якщо ентузіаст зможе описати свій досвід, залишивши його на шпальтах історії громадського руху; а якщо ні? Тоді досвід зовсім зникає ... На щастя, Українському Буджацькому козацтву поталанило...

Але, як би не було, загально визнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства творче відродження культурно-освітніх і виховних козацьких традицій - одна з необхідних і найважливіших граней зміцнення могутності України.

Практичні заходи щодо виконання програми розвитку козацтва Бужаку.

Розділи, напрямки	Козацькі навчальні заклади	Молода Січ	Козацькі осередки
I. Культура тіловиховання: 1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа.	<i>Семінар «Актуальні проблеми козацького самоврядування».</i>		
	<i>Гра «Джура» («Січ»).</i> <i>«Козацькі розваги», «Нащадки козацької слави».</i> <i>Сезонні таборування.</i>	<i>Військові збори-гра (таборування).</i>	<i>Військові збори-гра (таборування).</i>
II. Духовна культура: 3. Родовід. 4. Традиції. 5. Козацька культура.	<i>Збір матеріалів та друк збірок «Життєписи та спомини козаків-ветеранів».</i>		
	<i>Козацький родовід.</i>	<i>14-рік Традицій. Козацькі ритуали.</i>	<i>Регіональний козацький музей.</i>
III. Культура предметної діяльності: 6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка.	<i>Окремий загін Характерників (МНС, ЦО, ТСОУ).</i>		
	<i>Осередок МАН - Характерників при ЦПОВ.</i>	<i>Осередки Характерників «Молоді Хорти».</i>	<i>Осередки Характерників «Сірі Хорти».</i>
	<i>Альманах «Річ про Бужацьку Січ».</i>		
IV. Соціальна культура: 9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.	<i>Збір матеріалу для написання історії сучасного козацтва Задністровщини-Бужаку «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Бужаку».</i> <i>Громадські козацькі ради при сільських радах.</i> <i>Школа козака-депутата місцевої ради.</i>		
	<i>Школа лідера козацького шкільного самоврядування.</i>	<i>Школа-семінар для козацьких молодіжних лідерів.</i>	<i>Школа-семінар для керівного складу козацьких осередків.</i>
<i>Програма розвитку козацтва Бужаку: 2002-2005, 2007-2010, 2011-2015, 2016-2020.</i> <i>Програма патріотичного гарту молоді: 2010-2012, 2013-2015.</i> <i>Програма «Джура»: 2019-2021.</i>			

ВІД АВТОРІВ. ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ. МІСІЯ СУЧАСНОГО КОЗАЦТВА.

Головна мета козацьких громадських організацій – формувати вільнолюбиву і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина, сутність якого розкриває міжнародне козацьке гасло: **«Душу – Богові! Життя – Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!»**

Душу – Богові! Кодекс лицарської духовності сучасного козацтва (Віра в Добро та Справедливість). Дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон'юктурі. Це означає, що сучасне українське суспільство поступово підходить до визнання й опанування етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

Ніхто не буде сперечатися, що Церква є носієм духовності. Так воно і є, адже те, чого навчають тут, спрямоване на забезпечення нашого духовного добробуту, і найперше гармонії нашого внутрішнього світу. Багато людей відвідують храми, вважають себе віруючими і повага до традицій та релігії свого народу стримує багатьох з них від хибних кроків. Свою роль тут відіграє і громадська думка, а тому людина буде намагатися жити і діяти так, щоб не було соромно перед людьми.

Лише розвинута моральність, лише прийняття абсолютних вічних норм співжиття допоможе у потрібну годину людині – вона не буде вагатися, втримається, не піде на умовляння, адже матиме приписи на всі випадки життя. А нагородою буде чисте сумління та гармонія внутрішнього світу...

Формування духовності як основної якості козака, визначення його духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя - основні напрями нашої роботи з духовного формування козака-лицаря.⁵³

Життя – Україні! Кодекс лицарської звитяги сучасного козацтва. Козак: готовий боротися до загибелі за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; з презирством і ненавистю ставиться до ворогів, прагне визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміє доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатний відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; виявляє героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України; відстоює своє право бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідици; здатний і готовий займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.⁵⁴

Серце – народові-нації! Заповіді милосердя сучасного козацтва. Козак: готовий допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічно допомагає сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливо ставиться до безпомічних, постійно їм матеріально підтримує; надає допомогу хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи; здатний до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовий допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.⁵⁵

Честь – козацтву-лицарству! Кодекс лицарської честі сучасного козацтва. Козак: любить батьків, вірний у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовий турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливо ставиться до матері, дівчини, жінки, бабусі; виявляє непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоює свободу і незалежність особистості, народу, держави, єдність і соборність українських земель; прагне роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовий проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальності у боротьбі з ними; здатний цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого

⁵³ Архіви козащини Задністров'я. Білгород-Дністровський. Вид. СПД «Петрекс» (далі АКЗ). т.11, ч.2, 2009. с.203.

⁵⁴ АКЗ. т.11, ч.2, 2009. с.204.

⁵⁵ АКЗ. т.11, ч.2, 2009. с.205.

організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміє скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродієність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбується про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливо ставиться до рідної природи, землі, примножує її багатств; прагне внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.⁵⁶

Що є для нас українське козацтво у минулому й сучасному часі? Що ми активно "відроджуємо" й намагаємось "використати"? Чи зможе козацтво зайняти свою нішу в ХХІ столітті? Як в сучасних умовах силами громадської організації відродити тип козака-лицаря? Як згуртувати таких людей? На якій основі відроджувати козацтво? **Як козацтву визначити свою роль у соціально-політичному житті сучасного суспільства?**

Зміни геополітичної ситуації (тероризм, територіальні претензії до України) висунули на порядок денний питання про додаткові гарантії захищеності та безпеки, територіальної, державної цілісності, забезпечення мирного проживання населення, підтримки на достатньому рівні мобілізаційних ресурсів. Цими обставинами в теперішній час продиктована увага державних структур до українського козацтва. Практика вчить, що для історичних козацьких структур основним змістом і суттю їхнього існування була специфічна військова справа у відповідних суспільно-політичних та природно-географічних умовах. Завдяки цьому на засадах архаїчних військово-лицарських традицій сформувалась комплексна система козацького військового буття – козацько-лицарське мистецтво. Це мистецтво (специфічне бойове мистецтво зі зброєю та на його основі – рукопаш; козацьке звичаєве право; елементи архаїчної військової магії; пісенно-енергетична практика; особливе світосприйняття) і є сутністю української козацької спадщини. Через відродження і поширення основ військово-лицарської спадщини ми можемо вести мову про реальне наслідування, а отже і відповідність сучасного козацтва історичним аналогам (також важливо зберегти господарські й культурні традиції козацтва). У цьому випадку необхідна допомога держави. І не стільки матеріальна, скільки юридична. Адже лише на державному рівні мають бути вирішені питання щодо юридичного статусу козацьких військ.

Історія українського державотворення переконливо свідчить про те, що в цьому історичному процесі, порівняно з іншими суспільно-політичними силами, козацтво відіграло вирішальну, провідну роль. Тому національні інтереси України вимагають створення державних документів, зокрема законів, постанов, які б сприяли дальшому розвитку українського козацтва як могутньої націотворчої і державотворчої потуги, залучення до його лав найширших верств співгромадян з метою пробудження і спрямування їхньої енергії на розв'язання історичних завдань, що стоять перед нашим суспільством і державою.

Факти неспростовно свідчать, що високі духовні набутки українського козацтва, його видатних представників – державних і політичних керманців, діячів науки і культури на сьогодні залишаються невідомими широким верствам нашого суспільства. Не пробуджена і незадіяна до конкретних державотворчих справ і не організована в козацькі форми інтелектуальна, духовна і практично-дійова енергія сотень тисяч наших співвітчизників; вона ще «дрімає», «спить» і не набуває продуктивних і ефективних, суспільно корисних форм, справ і чину державотворчого характеру; **козаки мають усвідомити, що вони козаки!**

Справжнє відродження козацтва на Україні почнеться тоді, коли до його лав увіллється молодь, що вболіває за народні справи, прагне кращого сьогодення та працює на духовне і матеріально багате майбутнє; коли теперішні козаченьки чітко усвідомлять, що по них судять про все козацтво і народ у цілому, відмовляться від

⁵⁶ АКЗ. т.11, ч.2, 2009. с.206.

своїх користолюбних цілей і на перше місце поставлять служіння народу; коли між козаками і науковцями-просвітянами встановляться тісні зв'язки та налагодиться співпраця на ниві дослідження історико-культурної спадщини козащини. І тоді відроджене козацтво стане тією широкою суспільно-політичною і культурницькою течією, яка згуртує всі верстви українського народу і зможе цивілізованими методами вирішувати нагальні питання сьогодення в ім'я народу і для народу.

Спроба сучасних реформаторів збудувати нове суспільство з орієнтацією лише на економічні, ринкові розрахунки, неминуче провалиться. Суспільство засновується на ідеї моральності й цементується духовними прагненнями народу. Ідеологія козацтва фундується на таких засадах: Християнство (Православ'я), прагнення до "Народовладдя" та самоврядування в організації свого життя й на усвідомленні святого свого обов'язку – захищати рідну українську землю й українську державність. Це стало в перебігу віків свого роду генетичною особливістю козацького характеру. Й в сучасному суспільстві, коли значний відсоток населення України розгубив, не мав або розміняв свої ідеали на «речовизм» та долари, козацтво за рядом обставин стає найбільш стійким носієм національно-історичних традицій українського народу, здатним зіграти роль свого роду каталізатора громадської самосвідомості, очолити всенародний рух за духовне відродження України-Батьківщини, бо **Козацтво має Кодекс Честі!**⁵⁷

КНИГИ ПРО УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО БУДЖАКУ

01. Тимофєєв В.Я. Щоденник директора школи. Білгород-Дністровський: БЗС. 1987,2003,2017. – 192 с.

02. Тимофєєв В.Я. Виховання козака-лицаря. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 1993. – 48 с.

03. Тимофєєв В.Я. Козацтво. 3 ч. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 1995-2000 (ч.1-1995 – 72 с, ч.2-1998 – 36 с, ч.3-2000 – 52 с.).

04. Тимофєєв В.Я. Козацький вісник (газета-1991-1998). Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 1998. – 60 с.; Козацький вісник (газета-1998-2015). Білгород-Дністровський: Гетьман. 2015. – 60 с.

05. Тимофєєв В.Я. Джура (газета-1998-2001). Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2001. – 156 с.

06. Тимофєєв В.Я. Річ про Адамівську Січ (газета-1998-2003). 3 тт. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2001-2003 (т.1-2001 – 468 с, т.2-2002 – 454 с, т.3-2003 – 360 с).

07. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ – основа гуманістичного становлення особистості. 3 тт. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2001-2002 (т.1-2001, т.2-2002, т.3-2002).

08. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ. 15 тт.-33 кн. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2001-2003 (т.1-2001, т.2-2002, тт.3-15-2003).

09. Тимофєєв В.Я. Адамівська громада. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2 тт. 2003. – т.1 – 422 с, - т.2. – 523 с.

10. Тимофєєв В.Я. Адамівський Осередок Козацтва. Суб'єктивні нотатки Козака – 1. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2003. – 324 с.

11. Тимофєєва С.В, Тимофєєв В.Я. Архіви козащини Задністров'я. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 11 тт.-20 кн. 2003-2010 (кн.1-2003-2004 – 280 с, кн.2-2005 – 260 с, кн.3-2003 – 180 с, кн.4-2004 – 200 с, кн.5-2003 – 240 с, кн.6-2003 – 340 с, кн.7-2004 – 320 с, кн.8-2003 – 400 с, кн.9-2003 – 600 с, кн.10-2003 – 280 с, кн.11-2004 – 290 с, кн.12-2005 – 200 с, кн.13-2006 – 180 с, кн.14-2005 – 540 с, кн.15-2006 – 480 с, кн.16-

⁵⁷ АКЗ. т.11, ч.2, 2009. с.207.

2007 – 210 с, кн.17-2008 – 400 с, кн.18-2008 – 580 с, кн.19-2009 – 300 с, кн. 20-2010 – 300 с, кн. 21-2010 – 560 с).

12. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2004. – 188 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2013. – 112 с.

13. Тимофєєв. Козацька педагогіка – сучасна освіта. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2005. – 129 с.

14. Тимофєєва С.В. Сучасне українське козацтво на півдні Одещини. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2005. – 80 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 80 с.

15. Ушанова С.В, Тимофєєв В.Я. Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку. У 12 тт. – 15 кн. Білгород-Дністровський: Отаман, Гетьман. 2005-2018 (т.1–2005 – 623 с, т.2-2006 – 674 с, т.3-2005 – 492 с, т.4-2010 – 656 с, т.5-2007 – 739 с, т.6-2008 – 823 с, т.7-2009 – 677 с, т.8-2010 – 522 с, т.9-2012 – 750 с, т.10-2014 – 780 с, т.11-1-2015 – 524 с, т.11-2-2015 – 588 с, т.12-1-2016 – 400 с, т.12-2-2017 – 498 с, т.12-3-2018 – 320 с).

16. Тимофєєв В.Я. Козацьке тілодуховиховання. Білгород-Дністровський: СП Петрекс. 2006. – 16 с.

17. Тимофєєва С.В. Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2006. – 92 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 92 с.

18. Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (газета-2004-2006). Білгород-Дністровський: СПД СП. 2006. - 526 с.

19. Тимофєєв В.Я. Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я. 9 тт. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2006-2010 (т.1-2006 – 210 с, т.2-2006 – 214 с, т.3-2007 – 256 с, т.4-2008 – 244 с, т.5-2008 – 320 с, т.6-2009 – 325 с, т.7-2009 – 170 с, т.8-2010 – 375 с, т.9-2010 – 352 с).

20. Тимофєєв В.Я. Козацько-лицарське виховання. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2007. – 300 с.

21. Тимофєєв В.Я. Школа козацько-лицарського виховання. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2007. – 230 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 260 с.

22. Тимофєєв В.Я.. Виховання козака-лицаря. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2007. – 200 с.

23. Тимофєєв В.Я. Козацький громадський рух. Білгород-Дністровський: Володимир-СПД Саламаха Л.Ф. 2007. – 160 с.

24. Ушанова С.В. Сучасне лицарство Задністров'я. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2007. – 160 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 160 с.

25. Тимофєєв В.Я. Річ про Січ (газета-2007). Білгород-Дністровський: Отаман. 2008. – 150 с.

26. Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. Білгород-Дністровський: Отаман. 2008. – 350 с.

27. Тимофєєв В.Я. Козацтво Задністров'я (газета 2008). Білгород-Дністровський: Отаман. 2008. – 124 с.

28. Ушанова С.В. Задністровці. Білгород-Дністровський: Отаман. 2008. – 80 с.

29. Ушанова С.В. Козацтво Буджаку XVIII-XIX ст. Білгород-Дністровський: Отаман. 2008. – 72 с.; Дніпро: Середняк Т.К. 2019. – 72 с.

30. Ушанова С.В. Козацтво Буджаку XX-XXI ст. Білгород-Дністровський: Отаман. 2009. – 108 с.; Дніпро: Середняк Т.К. 2019. – 108 с.

31. Тимофєєв В.Я. Козацький вишкіл. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2009. – 165 с.

32. Тимофєєв В.Я. Теорія та практика козацького вишколу. Білгород-Дністровський: СПД СП. 2009. – 242 с.

33. Тимофєєв В.Я. Дитячий та юнацький козацький рух. Білгород-Дністровський: Отаман. 2009. – 176 с.

34. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я-Січ (газета-2009). Білгород-Дністровський: Отаман. 2009. – 229 с.
35. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Довідник козака Буджаку. Білгород-Дністровський: Отаман. Три вид. 2009, 2010, 2011. – 160 с.
36. Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Суб'єктивні нотатки Козака – 2. Білгород-Дністровський: Отаман. 2010. – 464 с.
37. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я (газета-2010). Білгород-Дністровський: Отаман. 2010. – 133 с.
38. Ушанова С.В. Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник. Білгород-Дністровський: Отаман. 2010. – 92 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2013. – 92 с.
39. В.Я.Тимофєєв. Річ про Буджацьку Січ (газета-2010-2020). Білгород-Дністровський: Отаман, Гетьман, БЗС. 2010-2020 (т.1-2010 – 48 с, т.2-2011 – 98 с, т.3-2012 – 120 с, т.4-2013 – 112 с, т.5-2014 – 128 с, т.6-2015 – 141 с, т.7-2016 – 60 с, т.8-2017 – 116 с, т.9-2018 – 114 с, т.10-2019 – 56 с, т.11-2020 – 49 с,
40. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козащини Одещини. В 5 тт.-7 кн. Білгород-Дністровський: Отаман. 2010-2012 (кн.1-2010 – 680 с, кн.2-2010 – 616 с, кн.3-2011 – 436 с, кн.4-2011, кн.5-2011, кн.6-2012, кн.7-2012).
41. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Час виховувати лицарів. У 3 тт. Білгород-Дністровський: Отаман, Гетьман. 2010,2015,2017 (т.1-2010 – 717 с, т.2-2015 – 880 с, т.3-2017 – 786 с).
42. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Час виховувати лицарів. У 5 тт. Білгород-Дністровський: Отаман, Гетьман. 2010, 2015, 2017 (т.1-2010 – 500 с, т.2-2015 – 500 с, т.3-2015 – 300 с, т.4-2017 – 600 с, т.5-2017 – 300 с).
43. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Час виховувати лицарів. У 7 тт. Білгород-Дністровський: Отаман, Гетьман. 2010, 2015, 2017 (т.1-2010 – 320 с, т.2-2010 – 200 с, т.3-2015 – 480 с, т.4-2015 – 268 с, т.5-2017 – 420 с, т.6-2017 – 360 с, т.7-2017 – 300 с).
44. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козащини Буджаку. В 3 тт.-5 кн. Білгород-Дністровський: Отаман. 2011-2012 (кн.1-2011 – 264 с, кн.2-2011 – 366 с, кн.3-2011 – 528 с, кн.4-2012 – 360 с, кн.5-2012 – 566 с).
45. Тимофєєв В.Я. Козацький гарт. Білгород-Дністровський:Отаман.2011.184с.
46. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Довідник козака. Білгород-Дністровський: Отаман. 2012. – 190 с.; Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 192 с.
47. Тимофєєв В.Я. Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 3. Білгород-Дністровський: Отаман. 2013. – 372 с.
48. Тимофєєв В.Я. Адамівська школа козацько-лицарського виховання. Дніпропетровськ: Середняк Т.К. 2015. – 260 с.
49. Ушанова С.В. Сучасне козацтво Буджаку. Довідник. Білгород-Дністровський: Отаман. 2017. – 332 с.; Дніпро: Середняк Т.К. 2017. – 332 с.
50. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Українське Буджацьке козацтво. Енциклопедія. Дніпро: Середняк Т.К. 2017. – 376 с.
51. Тимофєєв В.Я. Українське Буджацьке козацтво. Суб'єктивні нотатки Козака – 4. Білгород-Дністровський: Гетьман. 2018. – 424 с.
52. Тимофєєв В.Я. Час виховувати лицарів. Дніпро:Середняк Т.К. 2018. –272с.
53. Тимофєєв В.Я. Виховання козака-лицаря. Дніпро:Середняк Т.К. 2019.212с.
54. Ушанова С.В, Тимофєєв В.Я. Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху. У 14 тт. Білгород-Дністровський: БЗС. 2019-2032 (т.1-2020- 456 с,
55. Тимофєєв В.Я. Українське козацтво Буджаку. Суб'єктивні нотатки Козака – 5. Частина 1. Білгород-Дністровський: БЗС. 2020. – 400 с.
56. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Завдання козацького руху. Дніпро: Середняк Т.К. 2020. – 256 с.
57. Тимофєєв В.Я. Джура. Виховання козака-лицаря. Дніпро: Середняк Т.К. 2020. – 248 с.

Книги про Українське Біджацьке козацтво

[http://194.44.11.130/cgi-](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbuvcgqirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=bri efwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%24%3C.%3E%29&Z21ID&S21SRW&S21SRD&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST&FT_PREFIX&fbclid=IwAR0Q1DTqxPqZpkxqcF7sK1HpgSEzJ-7Zd0YJ8CYa82hi3rF0dQHYg_Cl)

[bin/irbis_nbuvcgqirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=bri efwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%24%3C.%3E%29&Z21ID&S21SRW&S21SRD&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST&FT_PREFIX&fbclid=IwAR0Q1DTqxPqZpkxqcF7sK1HpgSEzJ-7Zd0YJ8CYa82hi3rF0dQHYg_Cl](http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbuvcgqirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=bri efwebr&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%24%3C.%3E%29&Z21ID&S21SRW&S21SRD&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST&FT_PREFIX&fbclid=IwAR0Q1DTqxPqZpkxqcF7sK1HpgSEzJ-7Zd0YJ8CYa82hi3rF0dQHYg_Cl)

Штаб УБК. Зліва: Г.Трегубенко, В.Тимофєєв, В.Лукашевський, Є.Пітюков.

Школа виховників Джур. Перший випуск. Тернопіль, вересень 2018 року.

Відкриття Всеукраїнського семінару-тренінгу виховників Джуро-Прикордонник. Лунає Гімн України. Ізмаїл, квітень 2019 року.

Учасники семінару-тренінгу виховників Джуро-Прикордонник.

Козаки Українського Буджацького козацтва із джурами. Червень 2019 року.

ЗМІСТ

Від авторів. (3) Вступ. *Держава і козацтво. Козацтво і громадськість. Міністерство освіти та науки і козацтво. Навчально-виховні заклади і козацтво. Духовне виховання. Дитячі та юнацькі організації і козацтво. Resume.* (4)

І. ШКОЛА-СІЧ. Модель школи національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства. Декілька зауважень щодо технології розбудови та формування колективу школи національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства. (25) Три школи Тимофєєва – шлях директора. Українське Буджацьке козацтво – роздуми отамана. (26) Фото. (29)

1. Час виховувати лицарів. Модель «Школа козацько-лицарського виховання». *На сучасному етапі розвитку держави головне – увага до школи. Головна мета освіти – виховання; основний напрямок сучасного виховання – формування душі. Головне завдання школи на сучасному етапі – протистояння бездуховності, руйнації моралі. Школа козацько-лицарського гарту – основа сучасної системи виховання козака та Березині. Форми, методи, прийоми системи козацько-лицарського виховання.* (33)

2. Модель «Школа-Січ». *Варіанти 1-7.* (47)

3. Програма побудови Школи-Січі на засадах козацького лицарства. (89)

А. *Перспективний план реалізації проекту. Вступ. Етапи реалізації проекту. 1 етап. Попередній. 2 етап. Підготовчий. 3 етап. Концептуально-проектно-діагностичний. 4 етап. Організаційно-прогнозуючий. 5 етап. Розвивально-формувальний. 6 етап. Результативно-узагальнюючий. 7 етап. Відродження.* (90)

Б. *План проведення серії семінарів і тренінгів з питань реалізації проекту. Вступ. Розвиток козацького руху в Буджаку (інформація для роздумів). Козацький громадський рух (до уваги лідера шкільного самоврядування, громадської організації). Опис одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для активістів шкільного самоврядування, лідерів дитячо-юнацьких громадських організацій. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для класних керівників, педагогів-організаторів, вихователів навчально-виховних закладів. Навчально-виховні заклади козацького спрямування (до уваги керівника навчально-виховного закладу). Опис одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-*

виховних закладів. План проведення одноденного семінару «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів. Опис дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів. План проведення дводенного тренінгу «Учнівське самоврядування школи козацького гарту» для керівників (директорів, заступників директорів) навчально-виховних закладів. Якою має стати школа БШК (Нотатки директора школи). Використана література. (95)

4. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді Одещини засобами козацької педагогіки: історія, сучасний стан, перспективи. (131)

5. Підготовка виховників джур, керівного складу Школи-Січі. Молодіжна Академія Козацтва (МАК). (157) Фото. (166)

II. ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ (громадсько-політична) Українського Буджацького козацтва – насуцні завдання нашого руху. Декілька зауважень щодо технології побудови громадсько-політичної програми діяльності Українського Буджацького козацтва. (167)

1. Чинники, що визначають сучасне становище Українського Буджацького козацтва. (168)

2.1. Структура Українського Буджацького козацтва. (172)

2.2. Напрямки діяльності Українського Буджацького козацтва. (173)

3. Концептуальні (ідеологічні) основи Українського Буджацького козацтва. Анатомічний підхід – *Ритуальний; Емпіричний; Міфічний; Догматичний; Етичний; Соціальний; Художній*. (175) Духовний підхід – *Дух Козацтва; Перші кроки; Мета; Вчителі Шляху; Скарби Козацького Життя; Свята; Сьогодення*. (179)

4. Практичні заходи з розвитку Українського Буджацького козацтва. А. Стратегічний перспективний план. (208) Б. Календарний план роботи. (209)

5. Resume. (211) Фото. (211)

III. Розбудова КОЗАЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ орденського типу. Декілька зауважень щодо технології розбудови і формування колективу козацької громадської організації орденського типу. *Вступ*. (213) *Організація орденського типу – козацька організація. Теоретичні засади*. (215) *Основні документи*. (220) *Створення організаційної структури*. (236) *Концепція програми розвитку Українського Буджацького козацтва*. (238)

Від авторів. Замість закінчення. Місія сучасного козацтва. (247)

Перелік рекомендованої літератури. (250) Фото. (253)

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 4379 від 02.08.2012. Ідентифікатор видавця в системі ISBN 7822.

Підписано до друку 01.02.2020. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.

Умовн. друк. арк. 30,3. Обл.-вид. арк. 26,5. Зам. № 211. Наклад 500 прим.

ISBN 978-617-7822-64-5

© Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Завдання козацького руху. – Дніпро:
Середняк Т.К., 2020, - 256 с.